

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

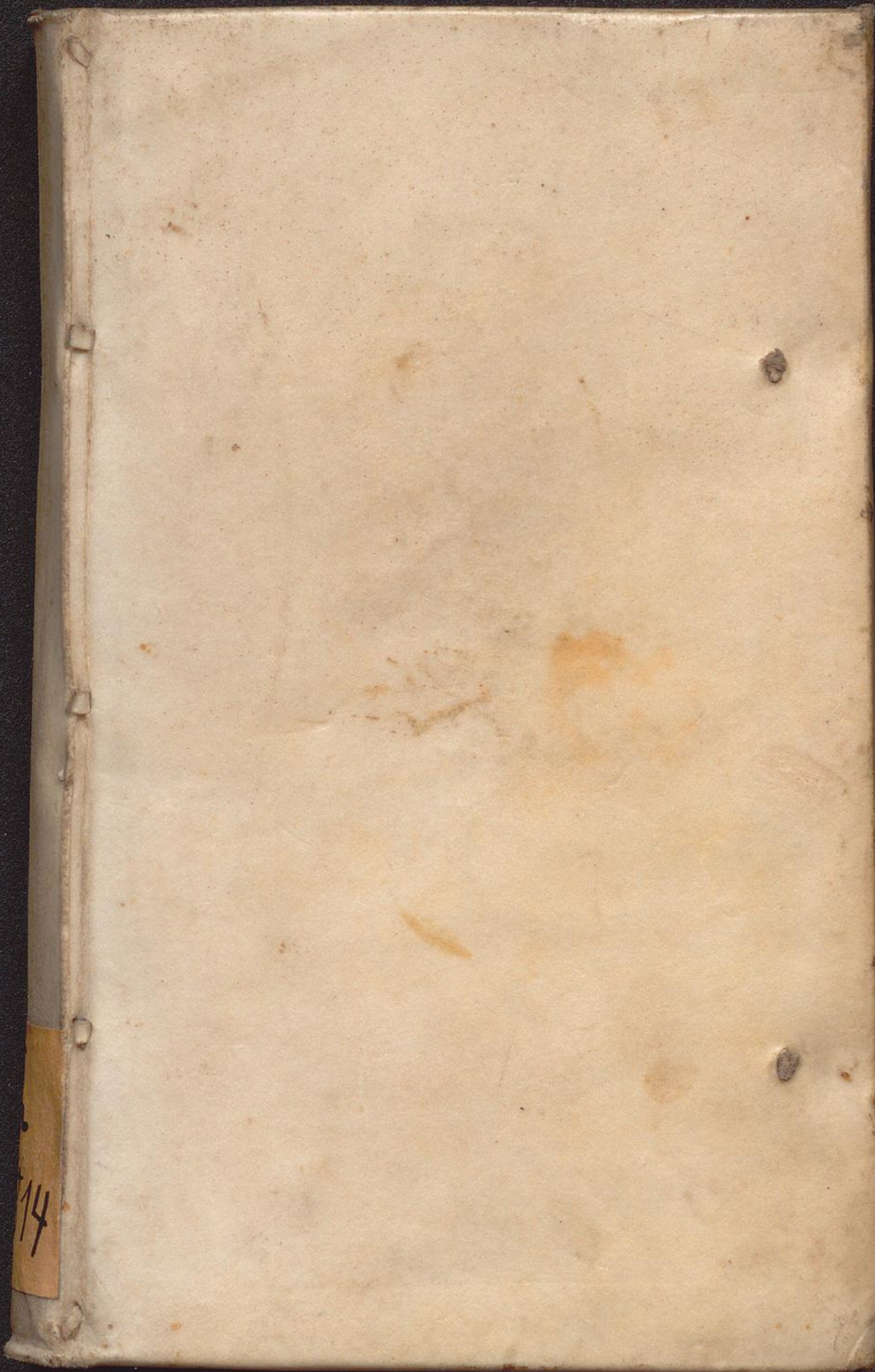
Duo Tractatus

Moneta, Giampietro

Marburg, 1628

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63048](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63048)

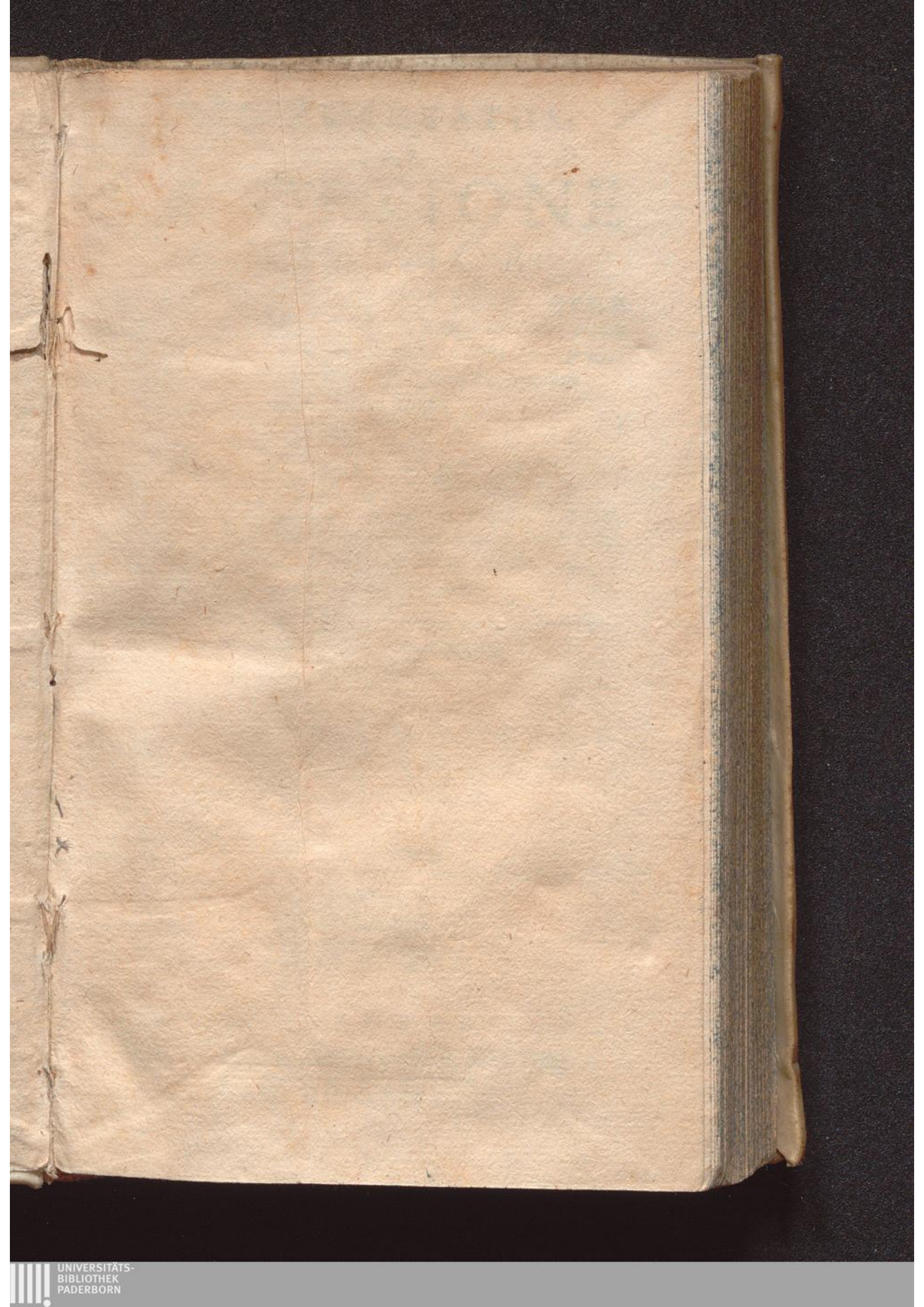

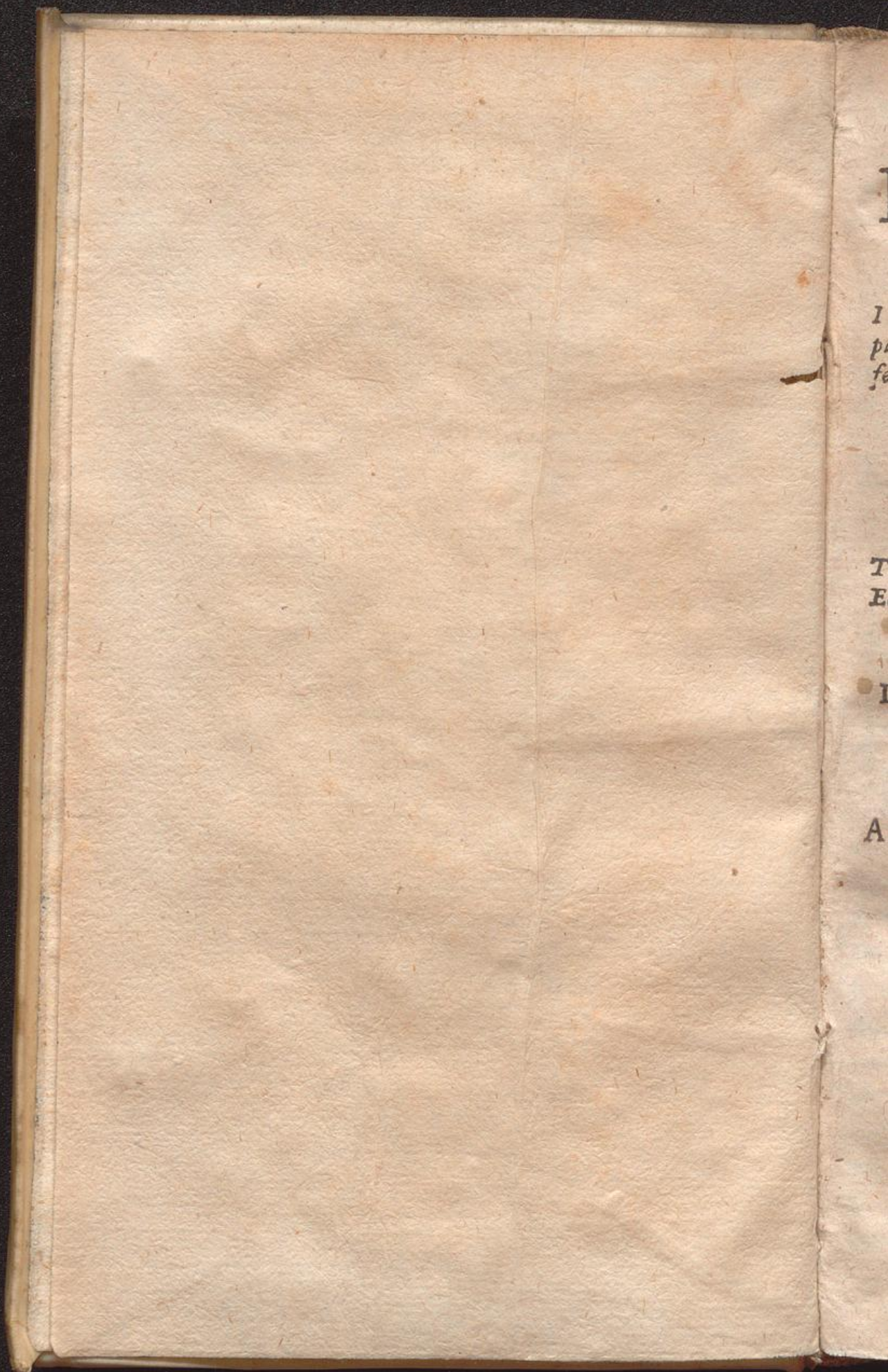
Th. 4874.

N. 1
15.

DUO TRACTATUS:
ALTER
DE OPTIONE
CANONICA:

IN QVO DE IVRE OPTANDI, QVOD
*partim ex consuetudine, partim ex statuto in omnibus jam
ferè Ecclesiis, tam Cathedralibus, quàm Collegiatis, & non-
nullis quoq; aliis Collegiis viget, fusè nunc primùm
& ordinatim agitur.*

ALTER
DE DECIMIS:

TAM SPIRITVALIBVS, QVÆ ECCLESIIIS,
*Ecclesiasticisq; personis ut plurimùm debentur, quàm Papali-
bus, quæ nonnunquam per summum Pontificem impo-
nuntur, & à clericis exiguntur.*

Duplici INDICE, tum Quæstionum, tum rerum sin-
gularium locupletissimo ad quemque
Tractatum adjecto.

Autore

ALEXANDRO MONETA, S.
Theologiæ & J. U. D. ac Mediolanensis Ec-
clesiæ Canonico ordinario.

Collegij Editio II. Correctior.
Vol. 129v Paderbornæ 1669

MARPURGI,
Typis & Sumptibus Nicolai Hampelii, Acad. Typog.
M. DC. XXIIX.

IN OMNIBUS

DE ORATIONE

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

DE OMNIBUS

S
D
D
con
Eg
re
tu
lib
de
ren
ite
im
m
ho
cen

STRENUIS, PRÆNO-
BILI ET ANTIQVA STIRPE
*natis viris-juvenibus, Iurium
Studiosissimis.*

DN. HENRICO à Sebotten-
dorff in Kunib.

DN. CUNRADO à Børstel
in Guosten & Plöbkeaw.

S. P.

*Vanta sit Tractatum Alexandri Monetae
de Opiione Canonica & de Decimis utili-
tas, ipsimet, Nobilissimi viri juvenes, per-
spectū habebitis, & ex aliis Dd. & scripto-
ribus percipere poteritis, imò materia in-
super dignitas & necessitas satis seipsam*

*commendat. Hi Tractatus primum typis soceri mei Pauli
Egenolphi exscripti fuere, quibus exemplaribus ab illo tempo-
re huc usq; divenditis, ne thesaurus hic aliis quasi denegare-
tur, gravissimi jurisq; peritiā excultissimi viri novā editionē
libelli huius extorserunt. Quorum monitu & aliorum simul
desiderio impulsus operam ego meam notui denegare, sed pa-
rendum ratus editionem praparavi. Quod verò libellum hunc
iteratò editum V.V. N.N. dedicare & inscribere voluerim,
impulit me singularis vester in studium juris affectus, com-
movit præclara vestra indoles, & ingenium excellens, cui in
hoc gravi & amplo studio tanquam latissimo Campo exer-
ceri & exacui volupe est, quo minus dubito, quin gratissimus*

);(

2

futu-

futurus vobis sit labor hic meus. Movit me præterea perspecta antiquissima familiae vestrae nobilitas, summa vitae integritas, summa comitas ac facilitas, maxime in eos, qui quoquo modo studiis inserviunt, literisque famulantur, quam observare ut volui, ita merito debui. Ea enim vera ac solida bona, ut cum huius vitae bonis conferri nequeunt, ita eò magis suspi-cienda sunt. Eadem virtutum bona in Nobilissimo Abrahamo à Sebottendorff patruele, Nobilissime Henrice à Sebottendorff, aliquando Gissæ studiorum gratiâ com-morati lucere vidi, qui certè benignâ affectione me semper pro-secutus fuit. De te verò, Nobilissime Cunrade à Börtzell, elogia virtutum similiter nō ex consuetudine, sed verè prædico, siquidem popularitatis ratione mihi cum nobili familia jam diu singulariter notus es. Breviter, si in præsentia mihi decre-tum esset generis utriusque vestrum panegyrim contexere, nulla posset par reperiri laudatio. Offero ergò vobis, Nobilissimi viri, hunc libellum, quem, ut animo benevolo ac placido ac-cipiat, mihi meisque favoris sacrarium pandatis, locum inter eos, quibus favoris & benevolentiae auram adspiratis, relin-quatis, & patrociniò me meosque vestro complectamini, ma-jorem in modum contendo, & eà quàm par est observantiâ, ro-go: Me vobis ad servitia quovis tempore promptissimum & devinctum sciatis. Valete bene & feliciter. Dab. 21. Martii. Anno recuperatae salutis, 1628.

Nobilitat.

V. V.

omni observantiâ colens

Nicolaus Hampelius, Acad. Typogr.

FLA-

FLAMINIO PLATO

S. R. E. PRESBYTERO,

Cardinali amplissimo,

ALEXANDER MONETA

faelicitem.

R A C T A T I O N E S hasce, alteram
de Optione, quam nonnulli Cano-
nicam meritò appellarunt, alteram
de Decimis, tum quæ sacerdotibus,
Ecclesiisve debentur, tum quæ pu-
blicæ alicujus utilitatis causa à sum-

mo nonnunquam Antistite exiguntur, subcisivis
horis quatuor ferè illorum mensium spatio à me
conscriptas, quibus Mediolanensis Ecclesiæ cymba
ita procellarum vi exagitabatur, ut non periclitari
modò, sed penè mergi videretur, ut in lucem ede-
rem, & in omnium conspectum atq; oculos prodi-
re paterer, Cardinalis amplissime, duo potissimùm
effecerunt. Ut enim omittam communem illam
gloriæ cupiditatem, quam hausisse à natura ipsa, &
cum nutricis lacte ita suxisse videmur, ut & qui de
contemnenda gloria scribunt, dum nomen suum
inscribunt, in eo ipso, in quo prædicationem nomi-
nis despiciunt, prædicari de se, ac nominari velint;
quoniam non modò hujusce fluxæ gloriæ, caducæq;
laudis cupiditatem vix jam Christiano quisque ho-
mine dignam judicabit, nedum eo, quem sacris ini-
tatum, divinòq; obsequio & cultui præcipua qua-

):(3 dam

P R Æ F A T I O.

dam ratione mancipatū, unam quoq; Dei gloriam spectare sectariq; decet, verū etiam ex his, quæ à me conscripta & jam consignata monumentis se utique produnt, laudem referre me posse confido: Id inquam ut omittam; ad hæc ipsa, quæ scripsi, emittenda, quamvis reluctanter, & communis me hominum adduxit utilitas, quam quærere quisque summoperè debet, ex meoq; maximo labore meritiens non exiguam fore sperabam; & eorum impulit hortatus, qui, cum summæ integritatis & doctrinæ, atque adeò authoritatis apud me essent, tum ejusdem communis utilitatis amatores, tum etiam non tam meæ, quàm divinæ se laudis cupidos ostendebant. Jam verò ea lætor me cura levatum, qua illi premuntur, qui sua ingenii edentes monumenta aliorum illa nomini nuncupare volunt; in eo enim plurimum elaborant, ut egregium aliquem, clarissimūq; virum seligant, cui ea dicata in lucem prodeant, quàm plurimis simul, unōque se adspectu objicientibus, quibus tanquam bene meritis de se viris oblato ingenii vigiliarūque fructu aliquam grati animi præbeant significationem; plurimis etiam, quorum ab inscripto tanquam Principum, amplissimorumque virorum nomine scriptis & monumentis præsidii plurimum ac splendoris accedat. Plurimis demum, quos ejus rei studium capiat, quo ex genere ea disputatio sit, quam cupiunt inscribere, ut res, quæ datur, cum eo, cui datur, & cum re data persona ipsa conveniat. Hæc enim singula, quæ iis proposita esse solent, qui aliquid nuncupant, nostram in causam admirabili quadam conspiratione

P R Æ F A T I O.

tionem confluere, & quasi coire videntur; in eamque personam, quæ, ut una mihi occurrit, ita læto potius animo excipienda fuit, quàm magno studio deligenda, conveniunt universa. Etenim, ut hæc omnia uno verbo complectar, primi hi Jurisprudentiæ meæ fructus eximio illi ac Principi viro consecrantur, quem non modò huiusmodi facultati maximè deditum, sed de ea etiam optimè meritum, cæteræ quoque præstantissimæ ac singulares virtutes ad amplissimam Cardinalatus dignitatem evexerunt, atque in Purpuratorum Patrum Collegio, tanquàm in cælo clarissimum sydus collocarunt, munificentissimo illi viro dicantur, à quo privatim beneficia non pauca exiguave agnosco; quæ verò simul habeo non cum patria solum, Mediolanensique Ecclesia, sed cum Christiana quoque Rep. universa, pro cuius tu salute dies noctesque procuranda, tuenda authoritate nullis laboribus, nullis vigiliis parcis, ejusmodi sunt, ut omnem tum referendæ, tum etiam prædicandæ gratiæ eripiant facultatem. Et ne illud prætermittam, quod summæ loco fœlicitatis pono, & commemorare mihi quidem jucundissimum est, tibi verò haud prorsus invisum fore puto, arctiori necessitudinis vinculo mihi cōjuncto Præfuli isthæc inscribuntur, quodque ejusmodi conjunctio postulare videtur, naturalis cujusdam benevolentiaæ atque charitatis ergò tribuuntur, quasiq; donantur. Dabit igitur se libellus in medium nullis non ornamentis insignis, quia tibi inscriptus, FLAMINI Cardinalis amplissime, nihil sibi ab adversariis pertimescens, quem nullis licet ab authore

P R Æ F A T I O.

firmarum præfidiis tui nominis pondus roborat, dignitas confirmat, munit authoritas: dabit se inquam, in medium, quantumq; à te beneficium habeat, cunctis indicabit. Quòd si illud consequar, ut hoc qualecunque munus (exiguum fateor, aliquod tamen meæ in te voluntatis & studii argumentum,) gratum tibi accidisse intelligam, & maxima eidem beneficio accessio fiet, & hoc uno contentus nullam aliam à te quæram mercedem laboris, excitaborq; fortasse ad alia majora, quæ, cùm prodibunt, non, ut hæc, leviter adumbratam, tenuiq; quasi penicillo designatam, sed expressam omnino mei in te studii & observantiæ significationem cunctis gentibus dabunt. Vale, Mediolani, Idibus April. M. D. XCIX.

INDEX

*INDEX CAPITUM,
ET QUÆSTIONVM, QUÆ
in tractatu de OPTIONE
continentur.*

CAP. I.

Quid sit Optio; & continet tres Quæ-
stiones.

I. *Vnde dicatur Optio.*

II. *De definitione Optionis.*

III. *Quotuplex sit Optio, seu jus optandi.*

CAP. II.

Quo jure introducta sit Optio; & con-
tinet tres Quæstiones.

I. *Qua de causa introducta sit Optio.*

II. *An, & quanto tempore consuetudine
induci possit jus optandi.*

III. *An, & quomodo possit per statutum in-
duci jus optandi.*

CAP. III.

Quibus in rebus ac beneficiis locum
habeat Optio; & continet se-
ptem Quæstiones.

I. *An in aliis beneficiis quàm canonicati-
bus locum habeat Optio.*

II. *An possint optari domus canonicales.*

X 5

III. *An*

I N D E X.

III. An Optio locum habeat in beneficiis vacantibus apud sedem, aut alias quomodocumq; reservatis.

IV. An in beneficiis juris patronatus locum habeat Optio.

V. An in beneficiis & præbendis, quæ permutantur, sive in ipsa permutatione locum habeat Optio.

VI. An possit optari præbenda habens aliquod onus annexum, puta præbenda Theologalis, Pænitentiaria, vel alia similis.

VII. An possit optari præbenda minor, quæ tamen aliqua de causa sit magis grata.

C A P. I V.

Quinam optare possint; & continet quatuor Quæstiones.

I. An soli & omnes antiquiores canonici optare possint.

II. An excommunicatus possit optare.

III. An absentes ab Ecclesia saltem ex justa causa possint optare.

IV. An Optio possit fieri per alium, seu an alius nomine meo possit optare.

C A P. V.

De modo optandi, seu qualiter fiat Optio; & continet tres Quæstiones.

I. An

I N D E X.

- I. *An Optio fiat semper gradatim.*
- II. *An Optio semper fiat intra eundem ordinem, & gradum.*
- III. *An aliqua solennitates requirantur in Optione.*

C A P. VI.

De Tempore Optionis, seu quando optandum sit, & continet quinque Quæstiones.

- I. *Intra quantum tempus fieri debeat Optio.*
- II. *An possit hoc tempus prorogari, vel minui.*
- III. *An tempus hoc viginti dierum ad optandum currat simul omnibus optare volentibus, an verò singuli, seu unus post alium habeat viginti dies ad optandum.*
- IV. *An hoc tempus viginti dierum currat à die vacationis, an à die scientiæ ejusdem vacationis, & quomodo.*
- V. *An sicut hoc tempus non currit ignorantibus, ita etiam aliter justa de causa impedito, aut minori; vel saltem aliqua ratione eisdem succurratur.*

C A P.

I N D E X.

C A P. VII.

De præcipuis Optionis effectibus; & continet tres Quæstiones.

- I. *An per Optionem mutetur præbenda sola, an verò etiam titulus, & Canoniciatus.*
- II. *An optando quis mutet stallum in choro, & quomodo.*
- III. *An per Optionem dimittatur pensio.*

C A P. VIII.

Quomodo tollatur Optio, seu jus optandi; & continet tres Quæstiones.

- I. *Quando & quomodo derogetur Optioni.*
- II. *An consuetudo optandi tollatur per non usum.*
- III. *An consuetudo vel statutum optandi tolli possit per contrariam constitutionem.*

FINIS INDICIS Capitum & Quæstionum Tractatus de Optione.

I N D E X

*INDEX CAPITUM,
ET QVÆSTIONVM, QVÆ
in Tractatu de DECIMIS
continentur.*

C A P. I.

Quo jure inventæ & introductæ sint Decimæ;
& continet quatuor Quæstiones.

- I. *An Decima jure naturæ inventæ & introductæ sint.*
- II. *An Decima instituta sint & præcepta de jure di-
vino.*
- III. *An Decimæ præcepta sint jure Pontificio.*
- IV. *Quam ob causam introductæ sint Decimæ.*

C A P. II.

Quid sit Decima ; & continet tres Quæstio-
nes.

- I. *De definitione Decimæ.*
- II. *Cur magis electa fuerit decima pars , quàm vigesi-
ma , aut alia quota.*
- III. *Quid differant decimæ à primitiis & oblationi-
bus.*

III.

Quotuplex sit Decima; & continet duas Quæ-
stiones præcipuas.

- I. *Quot sint genera Decimarum.*
- II. *Quot sint species Decimarum.*

C A P.

I N D E X.

C A P. IV.

De quibuscumque rebus solvatur Decima; & habet tres Quæstiones.

- I. De quibus frugibus ac fructibus seu proventibus debeat solvi decima.
- II. An de illicitè acquisitis solvatur decima.
- III. An de Novalibus solvenda sit decima, & quomodo.

C A P. V.

Quinam teneantur ad solutionem Decimarum, vel etiam ab ea excusentur; & continet septem Quæstiones.

- I. An omnes, tam Laici, quàm Clerici, & Religiosi, teneantur ad decimarum solutionem.
- II. An possit ex privilegio tam laicis quàm clericis competere immunitas à solvendis decimis.
- III. An laicis possit ex privilegio concedi ius decimandi, seu decimas percipiendi.
- IV. An consuetudo aliquam vim habeat in eximendo aliquos à Decimarum solutione, aut eis tribuendo iure decimandi.
- V. Quanam præscriptio obtineat, & locum habeat in materia Decimarum.
- VI. An valeat compositio vel transactio super Decimis.
- VII. An possit ex aliqua causa remitti Decima clerico, vel laico.

C A P. VI.

De Circumstantiis Loci, Temporis, & Modi solvendi Decimas; seu qualiter solvantur Decimæ; & continet quatuor Quæstiones.

I. De

INDEX.

- I. De Loco, an debeant portari decima in horrea clericorum.
- II. Quo tempore solvenda sint Decimæ.
- III. An Decima non petita, seu etiam præterita exigi possint.
- IV. De modo solvendi decimas.

CAP. VII.

Quibus Ecclesiis seu personis solvendæ sint Decimæ; & continet unicam Quæstionem.

- I. Quibusnam Ecclesiis solvatur Decima.

CAP. VIII.

De modo procedendi circa exactionem Decimarum; & continet sex Quæstiones.

- I. Quis iudex sit competens in causa Decimarum.
- II. Qualiter, & qua actione petantur Decimæ.
- III. An, & quando causa Decimarum sit summaria.
- IV. An causa Decimarum sit executiva, hoc est, an possit incipi à præcepto, deturque appellatio, necne.
- V. Quibus poenis afficiantur non solventes Decimas.
- VI. An superior & iudex possit procedere ex officio in materia Decimarum.

CAP. IX.

SEU APPENDIX.

De Decimis Papalibus; & continet quinque Quæstiones.

- I. De origine & causa impositionis harum Decimarum.

II. De

INDEX

II. De quibuscumque beneficiis, quibusve fructibus solvatur Decima Papalis.

III. An aliqui sint immunes à solutione harum Decimarum; & quinam illi sint.

IV. De modo servando in solutione Decimarum Papalium.

V. De modo procedendi circa harum Decimarum exactionem.

FINIS INDICIS Capitum & Quaestionum Tractatus de Decimis.

ALEXAN-

ALEXANDRI
MONETÆ, S. THEO-
LOGIÆ ET J. U. D. AC ME-
diolanensis Ecclesiæ Cano-
nici ordinarii,

TRACTATUS
DE OPTIONE.

DE Canonica Optione, seu Jure Op-
tandi, qua fieri poterit facilitate, ac
brevitate, Deo juvante acturi, qua de
re nemo, quem viderim, hucusq; tra-
ctatum edidit, eundem plane ordi-
nem sequemur, quo, ubi de Decimis
agimus, usi sumus. Hanc enim tractationē in octo ca-
pita, quæ deinde singula in plurimas, easq; utiles quæ-
stiones, superflua quæque resecando, distinguemus.

Primo ergo videbimus, *Quid sit Optio.*

Secundo: *Quo jure introducta sit.*

Tertio: *Quibus in rebus ac beneficiis locum habeat,
jus optandi.*

Quarto: *Quinam optare possint.*

Quinto: *de Modo optandi.*

Sexto: *de tempore Optionis, seu quando optandum sit.*

Septimo: *de præcipuis Optionis effectibus.*

Octavo, & postremo: *Quomodo tollatur optio, seu
jus optandi.*

SUMMÆ RERUM.

1 Significationes variæ hujus nominis, Optio, remis-
sive.

A

2 Opta-

2 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 2 Optare sumitur pro desiderare. Item pro eligere. num. 3. & 8. Et hoc utroque modo sumtum deducitur à verbo Græco ὀπλῶ. num. 4.
- 5 Optio de duobus dicitur, electio de pluribus. Et alia differentia utriusque remissive. num. 6.
- 7 Optionis nomen aliquando de pluribus dicitur.
- 9 Optio nostra Canonica dicitur; & Optatio. nu. seq.
- 10 Optionis Canonica nomen unde ducitur.
- 11 Etymologia dat proprium verbis intellectum; & ab ea sumtum argumentum optime in iure procedit. num. 12.
- 13 Definitio Optionis Canonica.
- 14 Iuris nomen in definitione Optionis sumitur pro legitima potestate.
- 15 Ius ad rem, aut in re, an, & quando per Optionem tribuatur.
- 16 Ius optandi solum competit ecclesiis collegiatis, religiosisque collegiis, & ut collegium constituunt, non ut singularibus personis. num. 17. & seq.
- 18 Ius optandi cedit ad commodum, & decus totius collegii.
- 19 Ius optandi non est in omnibus ecclesiis, neque iis competit de iure communi. num. 20.
- 21 Consuetudine & statuto induci potest ius optandi.
- 22 Optio gradatim fit; & hoc duobus modis accidit, cum num. seq.
- 24 Prabenda per optionem dimissa vacare dicitur.
- 25 Prabenda non vacans optari potest ex speciali consuetudine; regulariter vero non potest. num. 26.
- 27 Optio coacte non fit, sed voluntarie.
- 28 Prabenda dimissa non potest simul retineri cum optata.
- 29 Stallum quis optare non potest non optata etiam prabenda, seu propria non dimissa.
- 30 Prabenda reservata optari non possunt.
- 31 Optio intra quod tempus fieri debet, & an illud tempus possit mutari, remissive.
- 32 Optionis unica est species substantialis, plures tamen

DE OPTIONE. CAP. I.

men accidentales. Alia enim est, qua consuetudine inducitur, alia qua statuto, num. 33. Item alia beneficiorum spectantium ad Pontificis collationem, alia spect. ad Ordinarii provisionem. num. 34.

35 Optio alia Canonorum, alia Mansionariorum, alia Equitum.

CAP. I

Quid sit Optio.

QUÆRO PRIMO: Vnde dicatur Optio?

Omissis variis † significationibus hujus nominis, Opto & Optio, de quibus inter ceteros Rebus. in l. alienationis verbum vers. aut optionē intra certum tempus. ff. de verb. sig. Cujacius & alii in rub. ff. de optio. vel elect. leg. Ant. Nebrissen. in suo vocab. utriusq. iur. verbo Optio. Hieron. Verrut. in Lexic. Iur. ver. optiones. Catell. Cott. in Memor. ver. optio; præcipuæ illæ duæ sunt, ut sumatur † pro desiderare, seu cupere, quod commune est 2 & vulgare, & passim usurpatur, vel pro eligere, † seu c- 3 lectione, ut probatur in l. his consequenter, in princip. ff. fam. hercisc. §. Optionis. Instit. de legat. l. 2. l. mancipiorum, & toto tit. ff. de opt. vel elect. leg. & his duabus significationibus sumtum forte † deducitur hoc nomen à verbo Græco ὀπτα, hoc est, video; qui enim aliquid eligit, videre debet, quod eligit, & an expediat illud, vel alterum eligere; rursus; qui aliquid cupit, vel prius id vidit, vel quam primū videre desiderat. Et quamvis quidam putent, electionem etiam ab optione differre, quod optio † de duobus dicatur, electio vero de pluribus, l. 3 §. item optare. ff. ad exhibend. prout refert Rebuff. loc. cit. & Cujac. aliq. d. rubr. ff. de opt. vel elect. leg. alias differentias statuunt † inter optionem, 6 & electionem; tamen & optio † aliquando in pluribus fit, ut d. l. 2. & l. mancipiorum. ff. de opt. leg. & d. l. his consequenter, ff. fam. hercisc. & l. de eo, §. item si ei, ff. ad exhib. Et optionem promiscue capi † pro electione 8

- auctor est Alciat. *d. l. alienationis*, in verbo *optionem*, & optime ostendit Rebuf. *in loc. alleg.* Urigitur ad rem nostram propius accedamus, nostræ hujus Optionis
 9 nomen, quam jure optimo † Canonicam cum Rebuf. & aliis vocare possumus, ab utraq; illa hujus nominis
 10 significatione † ducere possumus; hoc enim jus est eligendi præbendam vacantem, ut infra suo loco dicemus, ideoq; ea optatur, seu eligitur, quia desideratur; quod enim prius mente optavimus, re ipsa eligimus, ut inquit Alciat. *ubi supra*: quare hujus juris exercitium non abs re aliqui *optationem* vocant, ut patet inter ceteros ex Gemin. *in c. fin. de consuet. in 6.* qui textus sedes est hujus materiæ. Libenter autem hujus nominis originem latius fortasse, quam par esset, profecti sumus, etymologia enim dat † proprium verbis intellectum, ut colligere est ex *c. forus*, de verb. sign. l. *tugurii*, l. *notionem*, l. *ut Alphenus*, & l. *pupillus*, §. *territorium*, cum utrobq; not. per gloss. ff. de verb. sig. & notat Bart. *in repe. l. omnes populi*, q. 6. princip. ff. de iust. & jur. Abb. *in procem. decret. num. 8.* aliq; DD. passim. Et argumentum ab etymologia nominis † optime in jure procedit. Bart. Bald. Imol. Alber. & alii *in rubr. ff. solut. matr.* Abb. Imol. & Canon. *in c. cum secundum Apostolum*, de præbend. & late optimeq; comprobatur Everrard. *in suis topic. jur. in loc. ab Etymol. num. 3.* & seqq.

QUÆRO SECUNDO: de definitione Optionis.

- Respondeo; quod Optio, seu Jus hoc optandi, licet à nemine, quem hucusq; viderim, definitum fuerit, tamen tam ex tex. *in d. c. fin. de consuetud. in 6.* quam ex iis, quæ tum ibi, tum alibi tradunt DD. congrue sic definiti possent videri, quod sit † jus quoddam, Capitulum seu collegiali alicui ecclesie ex consuetudine, vel etiam statuto competens, ut antiquiores gradatim vacantem præbendam, quæ tamen reservata non sit, propria dimissa intra certum tempus eligere possint.

Quæ definitio, quoniam non congrua modo, sed etiam, ut fallor, perfecta est, sola indiget declaratione.

- 14 Dixi ergo, esse jus quoddam, hoc est, † legitima potestas,

testas, prout sumitur in l. 1. in princip. ff. de tutel. & In-
 stit. de iur. natur. in princ. cum similibus, & tradunt Iob.
 And. & Canon in rubr. de reg. iur. in 6. Iurista in rub. ff.
 de iust. & iur. Rebus. in l. verbus legis, ff. de verb. signif.
 poniturque jus loco generis remoti, jus inquam † ad rem, ut in specie voluit Gomez. in reg. de non toll. iur.
 quas. q. 1. vers. septimus modus acquirendi, Thom. Ze-
 rol. in Prax. Episco. verbo Canonica, vers. ad 7. Add. ad
 Rot. decis. 3. de consuet. in no. post Aene. Falcon. tract. de
 reservat. benef. quas. 4. effect. 47. num. 4. & 9. quod ta-
 men intelligendum est de toto Capitulo, & ecclesia;
 nam singulis puto non acquiritur jus ad rem nisi eve-
 niente casu optionis, per ipsam vero optionem actua-
 liter subsecutam censeo acquiri jus in re, & non solum
 ad rem, cum tunc aliud non requiratur nisi apprehen-
 sio possessionis, quæ jam supponit jus in beneficio, seu
 præbenda, ut inferius dicam cap. 5. q. 3. concl. 2. pro quo
 etiam facit cap. si tibi absenti, cum ibi not. de præbend. in
 6. sicque conciliari possunt contrariæ hac in re optio-
 nes, quod enim per optionem acquiratur jus in re,
 præter Petr. Ubal. tract. de permut. benef. numero 96.
 & 97. voluit idem Falcon. d. quas. 4. effect. 5. num. 3.
 post Petr. de Perus. tract. de permut. benef. ult. par. q. fin.
 col. 2. & aperte colligitur ex Rebus tract. de pacif. possess.
 num. 141. Subditur deinde in definitione, Capitulo seu
 collegiati ecclesia competens; estq; pro genere proximo,
 seu proxima differentia generica, uti loquuntur Dia-
 lectici, ut distinguatur ab aliis iuribus competentibus,
 personis profanis, & privatis, convenit enim hoc jus
 † solum Capitulis, & ecclesiis collegiatis, religiosisque
 collegiis, ut colligere est ex ipso text. & in qua ibi tra-
 dunt DD. neque canonicis † ut singulares personæ
 sunt, sed ut Capitulum constituunt, competit hoc jus,
 tum quia à majori parte canonicorum fit, fierique so-
 let optio; tum quia jus hoc cedit † ad commodum
 ac decus totius ecclesiæ, & Capituli: tum demum,
 quia tam à Pontifice in d. c. fin. quam Doct. ibi jus istud
 optandi nunc consuetudo, nunc privilegium, nunc

statutum ecclesie vocatur; cum maxime statuta con-
 dere ad totum Capitulum, ut Capitulum est, saltem
 una cum Episcopo spectare noscatur, *juxta ea, qua tra-*
dunt Doct. in c. cum omnes de constit. & in c. 1. eod. tit. in
 6. Dixi præterea in definitione, *alicui ecclesie*, quo-
 19 niam † neq; in omnibus ecclesiis exstat statutum hoc
 20 seu consuetudo, neque illis de jure communi † com-
 petit hoc jus, *ut patet ex textu d. c. fin. & notant ibi com-*
muniter Doct. Additur deinde, *ex consuetudine, vel et-*
 21 *iam statuto*, quoniam utroq; modo induci potest † hoc
 jus, *ut infra cap. sequenti ostendemus. quest. 2. & 3.* Sub-
 jicitur autem, *ut antiquiores gradatim eligere possint*
vacantem præbendam; quæ omnia habentur in text. &
 22 dicitur *gradatim*, † non modo, quia primo antiquior
 murare, seu optare possit, & si nolit primus, possit se-
 cundus, & nolente secundo tertius, & sic de singulis;
ut exponit ibi gloss. & alii; sed etiam, quia si primus
 23 optet † vacantem præbendam, possit secundus optare
 præbendam dimissam à primo, & tertius dimissam à
 secundo, & sic de ceteris, quod etiam innuit postea
 text. dum dicit; *& illa qua optata non fuerit, erit illi,*
pro quo scripsimus, conferenda: nam & præbendæ di-
 24 missæ per optionem alterius vacare † quodammodo,
 licet improprie, dici possunt, *ut etiam voluit ibi gloss. in*
verbo non fuerit; præterquam quod etiam potest spe-
 25 cialiter per consuetudinem induci, † ut præbenda non
 vacans optetur, *ut post gloss. d. c. fin. verbo cum vacat,*
tradunt ibi ceteri, & poterit forte id locum habere, ubi
 distinctio præbendarum fit ad tempus, *de qua inf. cap.*
seq. q. 2. concl. 1. in penult. membro illius distinctionis,
quam ibi post Rot. & alios facimus, ut in specie not. Io.
 26 *And. & Gem. d. c. fin. cum alias regulariter † Optio fie-*
 ri non possit, nisi de præbenda vacante, *ut patet ex text.*
qui dicit, cum vacat, & not. inter alios Rot. decis. 6. num.
1. circa princ. de consuet. in no. Dicitur etiam signanter
 in definitione, *possunt*, non *debeant*; neque enim co-
 27 *guntur † optare Canonici*, sed *possunt*, si volunt, *ut in-*
nuit & jam textus, & not. ibi inter alios Io. Andr. ne,
 quod

quod in favorem inductum est, in odium retorqueatur contra vulg. jur. reg. Dixi *propria dimissa*, quoniam nec simul illam, quam habebat, cum optata, † retinere 28 potest; neque stallum † optare maxime superioris ordinis non optata etiam præbenda, seu propria non dimissa, ut *latius fortasse inferius cap. 7. ostendam*. Dixi etiam, *quæ tamen reservata non sit*; quoniam præbendæ in curia vacantes, † aut alias reservatæ optari non 30 possunt, ut patet ex text. d. cap. fin. & latius inf. cap. 3. demonstratur. Subditur demum, *intra certum tempus*; quoniam † tempus ad optandum præstitutum perpetuum non est, sed ut plurimum est 20. dierum, licet id 31 tempus aliquando mutari possit, ut *inferius c. 6. ostendam*.

Quæri etiam potest tercio, *Quotuplex sit optandi ius*; sed quoniam † unica species est, ut Dialectici lo- 32 quuntur, vel ut Juriscōsulti; unicum genus proprium, & substantiale Optionis, duplicem illam divisionem accidentalem attingisse solum sit satis, ut † alia sit consuetudine, alia statuto inducta; item alia, † quæ de iis 33 præbendis fit, quæ per ordinarium conferuntur, alia de illis quæ per summum Pontificem conferri deberent, aliqua tamen de causa, locum in illis habet optio, ita ut per eundem Pontificem sine expressa saltem derogatione conferri non possit nisi ea, quæ non fuerit optata, ut j. cap. 3. & 8. explicabimus, quibus etiam 34 tertiam divisionem addere possumus, ut alia † Optio sit, quæ à Canonicis fit; alia, quæ à beneficiatis in aliqua ecclesia, quos *Mansionarios* vocant; alia demum, quæ ab alicujus Militaris Religionis equitibus fit, juxta ea, qua *latius inf. cap. seq. q. 2. concl. 5. & cap. 3. q. 1. afferemus*. Nunc autem ad secundum cap. transeamus.

SUMMÆ RERUM.

I Consuetudo optandi innititur equitati Canonica: estque rationalis, æqua, & à jure approbata. num. 2.

A 4

3 lus

2 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 3 Ius optandi induci potest consuetudine.
- 4 Argumentum à Rubrica est optimum in iure.
- 5 Consuetudo illa, qua contra ius est, requirit ad suam introductionem spatium 40. annorum saltem de iure Canonico.
- 6 Consuetudo prater ius inducitur spatio decem annorum. Idem secundum aliquos in quavis rationabili, & aequa consuetudine. num. 7. Si tamen agatur de praedictio tertii privati requirentur 30. anni. nu. 8. si de praedictio ecclesie, 40 anni. num. 9.
- 10 Consuetudo prater ius est, qua neq. contra, neq. secundum ius est.
- 11 Consuetudo rationalis qua sit, iudicis arbitrio relinquitur. Quid autem arbitrari possit iudex, dicitur num. 11. & seqq.
- 13 Rationalitas non requiritur in consuetudine, qua prater ius est.
- 14 Rationalis consuetudo est, qua continet bonum honestum, vel honorabile.
- 15 Consuetudo optandi secundum aliquos est prater ius, & rationalis, ideoq. inducitur secundum eos spatio decem annorum.
- 16 Consuetudo optandi quando sit prater, & quando contra ius; quantoq. tempore inducatur, late ibi distinguitur cum num. seqq.
- 17 Consuetudo optandi inducitur spatio decem annorum, ubi praebenda certa sunt in numero, sed non distincta, quoad proprietates, quoniam portiones quaedam inaequales assignantur.
- 18 Consuetudo optandi ut inducatur, ubi praebenda sunt distincta, requiritur spatium 40. annorum.
- 19 Consuetudo optandi, ubi praebenda sunt distincta, est contra ius, vel, si prater ius, derogat tamen iuri ecclesie, cui collator praest num. seqq.
- 21 Consuetudo optandi domos cur possit induci minori spatio, quam 40. annorum.

22 Con-

- 22 *Consuetudo rationabilis contra ius requirit ad suam introductionem spatium 40. annorum.*
- 23 *Consuetudo optandi requirit scientiam & patientiam ordinarii collatoris. Item scientiam, & consensum saltem tacitum maioris partis Capituli. num. 24. & eum non erroneum, sed ex certa scientia, & animo inducendi consuetudinem. num. 25.*
- 26 *Animus inducendi consuetudinem, quomodo colligatur, remissive.*
- 27 *Consuetudo quomodo probetur, remissive.*
- 28 *Consuetudo optandi quomodo probetur, remissive.*
- 29 *Consuetudo à quibus personis induci possit, remissive.*
- 30 *Consuetudo optandi, sicut & ceteræ consuetudines, unico actu induci non possunt, etiamsi actus sit notorius toti populo, seu collegio. num. 31. Nisi actus sit successivus. num. 32. & 38. vel iudiciarius. num. 33. Quod tamen est dubium. num. 34.*
- 35 *Actus ad consuetudinem requisiti quot esse debeant iudicis arbitrio relinquitur. Quid autem hac in re potissimum attendere debeat iudex. num. 36.*
- 37 *Actus consuetudinis debent esse interpolati, & conformes seu ex uniformi observantia.*
- 38 *Consuetudo optandi unico actu cum quadragenaria possessione forte inducetur.*
- 39 *Consuetudo optandi non debet necessario esse obtenta in contradictorio iudicio; nisi ubi unico actu inducenda est.*
- 40 *Consuetudinem optandi inducere non possunt, qui eius iuris non sunt capaces ex se; vel nisi illius capaces fiant ex dispensatione summi Pontificis. num. 41.*
- 42 *Milites, seu militaris religionis equites an possint inducere consuetudinem optandi.*
- 43 *Religio militaris Hierosolymitana sancti Ioannis ue nobilissima est, ita sola proprium religionis nomen retinet.*

- 44 *Habitus non facit monachum, aut religiosum, sed potius professio regularis.*
- 45 *Consuetudine optandi sublata ab aliqua ecclesia per Pontificiam constitutionem, non poterit similis consuetudo ex eadem causa denuo introducispoterit tamen ex nova causa. nu. 46. vel accedente expresse consensu Pontificis, num. 47. vel etiam sine nova causa, ubi solum praterita consuetudo in specie sublata est, num. 48.*
- 49 *Ius optandi statuto induci potest.*
- 50 *Statutum de optando fieri potest ab Episcopo quoad beneficia spectantia ad ejus collationem, non autem aliorum. Ab aliis vero inferioribus non potest fieri huiusmodi statutum ob defectum potestatis. num. 51.*
- 52 *Statuta condere in iis, quae concernunt statum ecclesiae, requirit Episcopi auctoritatem: Quod quomodo verum sit, explicatur. num. 55. & seqq.*
- 53 *Episcopus, seu alius inferior non potest contra canones statuere. Quod limitatur. num. 58.*
- 54 *Prelatus non potest prajudicare iuribus ecclesiae. Quod quomodo verum sit, exponitur num. 55. & seqq.*
- 56 *Confirmatio Prelati inferioris regulariter spectat ad Episcopum. Nisi obstet ipsius Episcopi statutum.*
- 57 *Prelatus prajudicare potest ecclesiae suae in quarendis, non autem in quasitis.*
- 58 *Episcopus, & clerici inferiores, collegium constituentes, possunt contra canones statuere in materia, in qua induci potest consuetudo canone permittente. Id quod omnino accidit in materia opionis.*
- 59 *Episcopus potest saltem ad vitam suam condere huiusmodi statutum optandi; quod idem perpetuo durabit, si accesserit consensus capituli. numero 60.*
- 61 *Prelatus potest donare aliqua bona loco religioso, multo*

multo vero magis suo Capitulo. nu. 62. praesertim
ex causa remunerationis, num. 63.

CAP. II.

Quo jure introducta sit Optio.

QUÆRO PRIMO, *Qua de causa introducta sit
Optio?*

Respondeo cum gloss. in d. cap. fin. in verbo antiquiores de consuet. in 6. quod hæc consuetudo † innititur æquitati Canonice, quæ vult, antiquiores præferri canonicis novis, & seniores in ecclesia junioribus, c. quid proderit, & seq. 61. dist. cap. episcoporum. 74. dist. c. ult. in 75. & c. bene quidem. 9. 6. dist. cum similib. quam gloss. sequitur inter alios Franc. Marc. decis. Delph. 1258. n. 2. 1. part. idem etiam voluerunt Archid. Jo. An. Gemin. & alii d. c. fin. dum respondent ad jura, quæ in contrarium facere videntur, & in specie Archid. num. 1. & Franc. num. 6. per hunc textum juncta glossa, & Rot. decis. 6. ad fin. de consuet. in no. dicunt, † hanc consuetudinem optandi esse rationabilem & approbatam à jure; rationabilem etiam & æquam eam dicit Vivi. in commu. opin. verbo consuetudo rationabilis & æqua, & late ostendit Prob. in Addit. ad lo. Monach. d. c. fin. num. 34. & seqq. Et sane summus Pontifex aperte illam approbare videtur, dum præbendam, quæ ex hac consuetudine optandi deberur, de jure debitum appellat; licet non ignorem, juris appellatione large consuetudinem comprehendi.

QUÆRO SECUNDO, *An & quanto tempore consuetudine induci possit jus optandi?*

De primo † nulla difficultas est, tum quia dispositio hujus textus, quæ de jure optandi agit, ponitur sub tit. & rubr. de consuetudine, quod est in jure optimum argumentum, † juxta text. in l. 1. & ibi not. Bart. Bald. Ang. Salic. Castr. Alex. & las. ff. si certi per. gl. in c. potuit de loc. & in rubr. de reg. jur. in 6. & utuntur passim eo argumento Doct. ut fuse prosequitur Nic. Everard. in
topia.

topic. legal. loc. 92. tum etiam multo magis, quia tam summus Pontifex *in d. c. fin.* quam Doctores ibi, & ubicunque de jure optandi loquuntur, hoc ipsum jus *consuetudinem optandi* appellant.

Tota difficultas est, quantum temporis requiratur ad hanc consuetudinem legitime inducendam ac de ceteris requisitis, & conditionibus illius, pro quorum resolutione

Præmitto primo, Consuetudinem illam, quæ contra jus est, † requirere spatium 40. annorum saltem de jure Canonico; ita *Abb. Io. An. Butr. & Doct. communiter in c. fin. de consue. ubi late inter ceteros Roch. Curt. sect. 3. num. 35. idem Io. An. Archid. Gem. & Franc. post gloss. in d. c. fin. de consuet. in 6. Oldr. cons. 285. & admittit Rot. decis. 6. num. 5. de consuet. in nov. & alii passim, satisq; patet ex ipso text. d. c. fin. ext. de consuet. dum in consuetudine contra jus requirit, quod sit legitime præscripta. Consuetudo vero, quæ præter jus est, inducitur † spatio decem annorum; ita gloss. & Doct. omnes supra citati. *Aret. cons. 22. col. 4. Abb. & alii quos refert, & sequitur Curt. d. sect. 3. num. 28. & hanc opinionem communem dicit. Curt. ibid. Turxan. opin. 66. Soarez. in thes. recept. sent. lit. C. num. 279. Villal. lit. 7 C. num. 183.* quod idem † de quavis rationabili, & æqua consuetudine tradit gloss. in l. de quibus, ff. de legi. & l. 7. C. quæ sit long. consuet. estq; cõmunis opinio, si credimus *Jas. d. l. de quibus, num. 43. Grammat. decis. 64. nu. 34. & Viu. in suis commun. opin. ver. consuetudo rationalis & æqua.* Aliqui tamen non ita absolute recipiunt hanc conclusionem, quod rationalis consuetudo, & præter jus spatio annorum decem inducatur, sed solum putant procedere, si de nullius præjudicio agatur; quod si de præjudicio privati agatur, † requireretur saltem spatium 30. annorum; ita *decisum fuit in regno Neapol. teste Afflict. decis. 321. num. 18. quod etiam sequitur ibi Vrsil. in addit. num. 10.* quod si res tangat ecclesias, earumve statum & jura, † tunc semper introductione consuetudinis requireretur spatium 40. annorum,*

rum, cum tanti temporis præscriptio in earum rebus, vel iuribus requiratur, cap. 1. & toto fere tit. ext. de præscript. ita Rot. Rom. d. decis. 6. num. 5. & ibi Addent. post Innoc. Host. & Io. An. in c. cum dilectus, de consuet. hoc ipsum voluit Collect. in c. ex parte, & idem Innoc. in d. c. fin. ext. eodem, late Curt. d. sect. 3. n. 32. Duen. reg. 1. 9 post Abb. d. c. cum dilectus, & Fel. in c. statuimus, limit. 1. de major. & obed. Petr. Raven. ad tit. de consuet. sect. 1. num. 46. Mil. in Repert. in verbo Consuetudo licet non sit contra jus, post Rom. consil. 18. colum. 5. & 6. & admittit etiam Franc. d. c. fin. in princ. num. 5. vers. 2. limita. per not. in c. cum ecclesia, de caus. possess. & propriet. qui tamen deinde vult in opinione sufficere 10. annos. Quæ opinio Rot. & sequacium mihi videtur in severitatem continere, satisq; probatur ex d. c. cum dilectus, juncto c. Abbate de verb. sig. ubi in consuetudine, quæ contra jus non est, quod ex certo monasterio eligatur Abbas alterius monasterii vacantis, quia tamen per illam in aliquo derogatur juri monachorum, restringendo eorum libertatem in eligendo; in ea inquam consuetudine requiritur spatium 40. annorum, ut in d. c. Abbate, vers. nos igitur, de positionib. ad idem inducit Rot. ubi supra textum in c. Cumana, de elect. & c. cum ecclesia Sutrina, de ea poss. & propriet. & c. dilecto de offic. Archid. in fi. c. quanto, de consuet. & c. cum de beneficio, de præb. in 6. ut latius per eum.

Præmitto secundo, illam consuetudinem † esse 10 præter jus, quæ contra, aut secundum jus non est, ut colligitur ex doct. communiter d. c. fin. de consuet. ext. & in 6. quæ autem sit rationabilis, † judicis arbitrio † relinqui, ut voluit Host. Io. An. Abb. & Imol. d. c. fin. ext. de consuet. gloss. in c. 1. in ver. rationabilia, de constit. in 6. Archid. & Gem. in c. quia frustra 8. dist. & alii, quos referunt, & sequuntur de communi attestantes Curt. d. c. fin. sect. 2. num. 20. Vivi. d. verbo consuetudo rationabilis, Soarez. in thesaur. recept. sent. litera C. num. 284. Iacob. Menoch. neminem horum referens in tract. de arbitr. judic. lib. 2. cent. 1. casu 82. num. 2. Judex au-

tem

[12] tem arbitrari poterit, illam esse rationabilem, † quæ vel non est à jure reprobata, ut voluit Bal. consilio 401. volum. 5. & Innoc. d. c. fin. neque enim requiritur expressa, & inconvincibilis ratio, sed aliquod bonū motivum, ut voluit Bald. d. c. fin. in verbo *rationabilis*, imo
 [13] neq; rationabilitas requiritur † in consuetudine, quæ præter jus est, sed solum in ea, quæ contra jus, ut voluerunt Bal. Card. Flor. & Barbat. d. c. fin. quos refert, nec dissentit. Curt. d. sect. 2. num. 24. Poterit etiam arbitrari iudex, illam esse rationabilem, quæ continet bonum honestum, † vel honorabile, ut post Bald. in l. de quibus, ff. de legi tradunt Barbat. d. c. fin. col. 14. & Curt. d. sect. 2. num. 20. Item quæ habet illas tres comites, ut religioni conveniat, congruat disciplinæ, & saluti proficiat, seu peccatum excludat, ut loquitur text. in c. consuetudo, 1. dist. quæ verba declarant ibi gloss. & Archid. & Gemin. in c. erit autem lex, 4. dist. & huic sententie adherent. Curt. d. sect. 2. num. 27. & Menoch. d. casu 82. num. 7. Et hoc perpenso jure canonico. Jure autem civili illam rationabilem consuetudinem esse arbitrari poterit iudex, quæ bono publico non refragatur, ut idem Menoch. optime probat d. casu 82. nu. 8. & 9. poterit etiam iudex arbitrari ex aliquibus conjecturis, consuetudinem aliquam etiam contra jus esse rationabilem, ut si contineat bonum, si disponit id, quod disponebat jus antiquum correctum, si sit generalis, aliisq; quas prosequitur Abb. d. c. fin. col. 3. & ibi Curt. d. sect. 2. num. 20. & duobus seqq.

His præmissis descendendo nunc ad casus nostri decisionem conclusiones aliquot statuamus.

PRIMA CONCLUSIO. Licet aliqui absolute tenent consuetudinem optandi † esse præter jus, & rationabilem, ideoq; induci spatio decem annorum, ut voluit gloss. d. c. fin. in verb. *consuetudo*, de consuet. in 6. quam ibi sequitur Archid. nu. 1. Io. An. num. 4. Franc. num. 5. Vivi. d. verbo *consuetudo rationabilis*. Duen. d. reg. 139. Oldr. conf. 285. num. 3. Verior tamen est illa
 [16] opinio, ita distinguens, † quod aut in ecclesiis nulla est distin-

distinctio numerusve præbendarum, nec certus numerus canonicatum, *ut in casu text. c. dilecto, & c. vacante, de prabend. & c. ex parte de concer. praben.* & in his non potest introduci talis consuetudo, cum non sit, dare vacationem præbendarum, prout disponitur in d. juribus, quod tamen requiritur *in d. c. cum in tua, quod est fin. de consuet. in 6.* Aut est certus numerus canonicatum, seu canonicorum, sed nullus numerus, nec distinctio præbendarum, *ut in c. fin. §. si autem, de concess. prabend. in 6.* & tunc quoque non habet locum hæc consuetudo, quia in iis ecclesiis per administratores Capituli bona seu fructus dividuntur inter canonicos, & quanto ii pauciores sunt, tanto majores portiones recipiunt, & quanto plures sunt, eo minores recipiunt portiones, *ut in d. §. si autem.* Aut est certus numerus canonicatum, & totidem etiam sunt præbendæ, sed eæ distinctæ non sunt, imo bona sunt quoad dominium Capituli in communi, super quibus bonis quasi in confuso absque actuali aliqua distinctione institutus est numerus præbendarum, correspondens numero canonicatum; & tunc si Capitulum per officiales suos bona administrat, & de fructib. collectis tot facit æquales portiones, quot canonici; non potest etiam introduci hæc consuetudo; cum enim non sit, dare unam ex illis portionibus meliorum alia, non cadit electio, neque optio. Si vero Capitulum non administrat dicta bona per officiales suos, sed ea dividit in tot præbendas, quot sunt canonici, cuilibet consignando præbendam suam, ad tempus tamen, & secundum quod Capitulo placet, ita ut eo tempore elapso iterum in commune reducantur, fiatque nova bonorum divisio: & in iis præbendis sic divisis, quoniam non potest divisio fieri ita æqualis, quin inter eas cadere possit electio; ideo potest etiam habere locum consuetudo optionis præbendarum. In iisdemque ecclesiis poterit hæc consuetudo induci spatio decem annorum: neque enim tunc mutatur titulus per optionem, cum inter præbendas, ut sunt tituli beneficiales,

ciales,

ciales, non sit eo casu actualis distinctio, sed solum, prout in temporalitate consistunt; ideoque & mutatio nihil juri contrarium, sed æquitatem magnam contineat. Et in hoc casu concludunt, locumque habent rationes Doctorum, qui contrarium tuerentur. Si vero in ecclesiis non solum certus est numerus canonicarum, & præbendarum, sed etiam ex præbenda realiter, actualiter, & perpetuo sunt inter se distinctæ, ita, ut non sit unum beneficium ecclesiasticum, sed dos unius actualiter, sed omnino distincta sit à dote alterius, *juxta text. in c. literas de concess. præben. & clem. fin. de præben.* tunc sicut habet locum optio per supra dicta, ita ejus consuetudo † non potest minori spatio induci, quam 40. annorum. *Hæc opinio ita distinguenda verissima est, eamq; expresse tenet Rot. Roman. d. decis. 6. de consuet. num. 1. & ibi Add. in nov. post Compostell. c. fin. ext. de consuet. sequitur Rochus Cart. d. c. fin. sect. 3. n. 29. & 36. Bellarm. decis. 1. per totam, & decis. 63. nu. 2. & seqq. Franc. Marc. decis. Delphin. 1270. nu. 1. 2. & 4. 1. part. Gig. in tract. de pension. q. 63. num. 6. & 7. Prob. ad Io. Mon. d. c. fin. num. 28. de consuet. in 6. Milus in suo Repertor. verbo consuetudo optandi non potest introduci, & sequenti. post Rom. cons. 18. colum. 1. 2. & 3. idem nuperrime tenet Greg. Tholos. in tract. de benef. eccles. cap. 39. num. 4. idem tenere videtur Fel. in c. statuimus. num. 2. de major. & obed. Butr. d. c. fin. ext. de consuet. & Gemin. in c. fin. num. 9. eod. tit. in 6.* Et quidem quoad primum, ex duobus postremis membris, quæ sola probatione indigent, illud satis probatum ibidem fuit, admittuntque ipsi adversarii, quod nimirum, ubi non sunt distinctæ præbendæ, consuetudo optandi inducatur spatio decem annorum; Alterum vero membrum, quod ubi sunt actualiter distinctæ, requirantur

19 40. anni. Probatur primo, quia † tunc est contra jus, tum quod præter Rot. & plerosque alios ex supr. cit. ita etiam aperte tenet Archid. d. c. fin. circa princip. apertius vero Calder. de consuet. cons. 3. & 7. tum ex eo, quia sit mutatio titulorum sine canonica institutione

contra

contra c. 2. de instit. c. 1. de reg. iur. in 6. c. admonet, & c. quod in dubio de renunc. tum quia permittit, fieri propria auctoritate permutationem præbendarum contra concil. Turon. in c. majoribus, de prabend. & c. quæsitum, de rerum permutat. tum demum quia dat jus ad præbendam, cum vacabit, contra concil. Lateran. in c. nulla, de concess. prabend. quas rationes aliasque attingit Calder. viz. de consuet. consf. 7. Bellam. d. decis. 1. & latius prosequitur tam ipse decis. 63. nu. 3. & seqq. quam Rot. d. decis. 6. num. 2. 3. & 4. Probatur secundo. Nam ubi etiam dicta consuetudo esset solum præter, non contra jus, ex eo tamen, quod detrahit juri alterius, ejus nimirum, ad quem spectat collatio præbendarum, requirit tamen spatium 40. annorum, juxta latius per nos superius deducta, in prima præmissa: quod vero derogetur † potestati collatoris patet; pos- 20
ser enim vacante una pingui præbenda illam conferre, habenti minus pinguem, illamque alteri, & sic deinceps; unde pluribus posset gratificari ex vacatione unius præbendæ, stante autem optione unicam conferre potest, eamque omnibus deteriozem. Et hæc sola ratio sufficeret ad destruendam opinionem gloss. ut optime inquit Rot. d. decis. 6. num. 5. ubi etiam probare contendit contra eam omnes esse, ipsam contra omnes. Ad illud, quod affert gloss. ex Compost. Papam pronuntiasse, consuetudinem Mediol. oprandi domos servatam 25. annis validam fuisse; facile responderetur cum Bellam. d. decis. 63. num. 3. & 4. ex mente d. Compost. id esse † ex eo, quia per optionem domum 21
non mutatur, aut acquiritur aliquod jus spirituale, prout in præbendis distinctis accidit. Ad alias vero rationes, quæ in contrarium adducuntur, respondet Rot. d. decis. 6. num. 5. & præcipue ad illam, quod hæc consuetudo oprandi sit rationabilis; quæ etiam ex eo tollitur, quod immo ea consuetudo rationabilis dicitur, quæ est contra jus, habet tamen juris approbationem aliquam, ad eamque inducendam † requiritur 22
spatium 40. annorum, ut post Innoc. tradit Rom. consf.

442. col. 1. & sequitur *Milus d. Repert. verb. consuetudo rationabilis*, & satis patet ex text. cum ibi not. d. c. fin. ex. de consuetud. Iter ergo firma conclusio, quod ubi sunt distinctæ præbendæ, requiritur in consuetudine optandi spatium 40. annorum, ubi vero non sunt distinctæ, sufficiunt decem anni. Et hæc quoad primum requisitum hujus consuetudinis.

SECUNDA CONCLUSIO. Ad inducendam o-

- 23 prandi consuetudinem requiritur † scientia, & patientia Episcopi, seu ejus, ad quem spectat collatio, ubi sumus in consuetudine 10. annorum, in quadragenaria vero non requiritur, cum præsumatur ex eo tempore tam scientia, quam etiam tacitus consensus: ita in specie *Milus in Repert. verbo consuetudo optandi inducitur per ea, quæ not. Butr. d. c. fin. colum. 26. & pen. post l. An. ibi in summa ad illud cap. membr. 3. q. 1. & 3.* Simi-
- 24 liter † requiritur scientia, & consensus saltem tacitus majoris partis Capituli, per ea, quæ tradit *Bald. d. c. fin. & ibi Barbat. colum. penult. Curt. sect. 4. num. 24. 45. 49. & in præfatione ad tit. de consuet. num. 17. Vigel. in method. jur. contr. cap. 3. reg. 4. except. 5. post Villal. in com. lit. C. n. 187. & Vivi. com. opin. lib. 1. in verbo statutum pactum, vel consuetudo, quod etiam per text. in l. de quibus, ff. de leg. & c. cum consuetudinis, de consuet. tenet. Io. An. Butr. & Card. d. c. fin. & alii quos refert, & sequitur *Duen. reg. 141. in princip.* Neque sufficiet error-*
- 25 neus consensus, sed requiritur, quod † ex certa scientia inducta fuerit, animoque inducendi consuetudinem, ut late & optime ostendunt *Curt. d. sect. 4. nu. 1. 2. & 36. & Petrus Raven. ad d. tit. de consuet. sect. 3. num. 59. &*
- 26 seqq. Quomodo vero colligatur † hic animus indu-
- 27 cendi consuetudinem, & in universum quomodo † proberetur consuetudo, remitto ad late tradita per Doct. d. c. fin. maxime per *Curt. sect. 4. q. 1. cum text. seqq. Petr. Raven. d. sect. 3. num. 38. & sect. 4. n. 66. cum duob. seqq. Soarez in thesaur. recept. sent. lit. C. num. 289. Mascard. de probat. verb. consuetudo, Franc. Vivi. decis. Ne-*
- 29 apol. 130. num. 6. & 382. nu. 4. & in specie quomodo † probari

probari possit hæc consuetudo optandi, videndus est
Alb. cons. 159. n. 1. & seqq. vol. 1.

De personis earumve qualitate, † quæ possunt in-
 ducere consuetudinem, vide *Curt. d. sect. 4. nu. 46. usq.*
ad 65. Raven. sect. 3. num. 31. & seqq.

TERTIA CONCLUSIO. Unicus actus † non po-
 test sicut aliam quamlibet consuetudinem, ita hanc
 optandi inducere, ut est text. in l. 1. & 2. C. que sit long.
 consuet. & l. sed an in totum, C. de adif. priv. & not. Bart.
 in l. de quibus ff. de legi. † etiam si sit notorius toti po-
 pulo, ut inquit ibi Bart. & sequitur *Raven. d. sect. 3. nu.*
6. nisi is fuerit successivus, † & habeat causam succes-
sivam, & continuationem per tempus, intra quod in-
ducitur consuetudo, ut post Abb. in d. c. fin. tradit Ra-
ven. dict. sect. 3. num. 5. per text. sing. in c. cum de beneficio
de prob. in 6. idem voluit Card. d. c. fin. q. 14. & ibi omnes,
optime vero inter ceteros Curt. d. sect. 4. num. 43. & 83.
 vel † nisi iudiciarius fuerit ex eo, quod tunc detega-
 tur consensus populi, & valentis legem, seu statutum
 condere; ita singulariter voluit *Raven. d. num. 5. post*
Abb. d. c. fin. & in c. Abbate, de verb. signif. Quod tamen
 habet aliquam dubitationem, † cum ad consuetudi-
 nem non sufficiat tacitus populi consensus, sed etiam
 cursus temporis requiratur, ut colligitur ex d. l. 1. & 2.
 & d. c. fin. ubi omnes, maxime vero *Bald. & Barb. col.*
pen. & Curt. d. sect. 4. n. 38.

Quot vero actus in specie requirantur ad consue-
 tudinem, quamvis varii varia dicant, ut patet ex rela-
 tis per *Menoch. de arbitrar. judic. lib. 2. centur. 1. cas. 81.*
num. 2. & 3. quos breviter ibi refellit, verior est illa o-
 pinio, quod id iudicis arbitrio relinquatur, † ad quem
 spectabit considerare qualitates actuum, & persona-
 rum, quæ illos actus faciunt, quæ post *Ias. d. l. de quibus,*
m. 51. ff. de leg. Corn. cons. 179. lib. 3. & alios tenet Menoch.
d. cas. 81. nu. 4. & Curt. d. sect. 4. num. 37. quam etiam
sequitur Rot. decis. 72. num. 26. 2. part. in noviss. divers.
 Illud sane attendere debet iudex, ut tot actus inter-
 cesserint † quot verisimiliter in notitiam populi (quod

idem de collegio, & quavis Universitate dicendum est) devenire potuerint, ut ex eis tacitus consensus colligatur; ita *Curt. sen. d. num. 37. post Bart. Bal. & Salic. d. l. de quibus; estq; communis opinio, ut concludit Abb. d. c. fin. & ibi Barb. colum. 28.* illud etiam expeditum est, eos actus † debere esse interpolatos, ut post *Bart. d. l. de quibus. q. 2. princip. Bal. d. c. fin. colum. 3. in princ. Butr. col. 4. Barbat. colum. penult. & alios tradit Curt. d. sect. 4. num. 38.* Pariter debent esse conformes, ex observatione enim difformi consuetudo non inducitur, ut post alios tradit *Rot. decis. 19. num. 6. & decis. 72. num. 28. & 29. 2. par. in noviss. divers.* Sane † in consuetudine, de qua loquimur, hoc est, optandi, probabilissimum mihi videtur, eam induci posse per unicum actum, non modo obtentum in iudicio, sed etiam simplicem cum videatur habere causam successivam, dummodo accesserit deinde pacifica possessio quadragenaria, per *text. sing. d. c. cum de beneficio, de preb. in 6. cum aliis traditis per Curt. d. sect. 4. numero 43. & 83. & nos supra num. 31.*

39 QUARTA CONCLUSIO. Non est necesse, † hanc consuetudinem obtentam esse in contradictorio iudicio. Ita de qualibet consuetudine (quicquid voluerit gloss. d. c. fin. de consuet. & in cap. Abbate in verbo contradictorio, de verb. sig. quas gloss. inter ceteros secutus est Alex. conf. 136. colum. pen. vol. 2) decidit Abb. & ante eum Butr. colum. 9. & 10. optime id comprobantes, *Bart. d. l. de quibus. q. 2. princ. & post eum ibi Ias. col. 12. eandem opinionem secuti sunt de communi attestantes Corn. conf. 293. colum. 3. vol. 5. Castr. d. l. de quibus, col. 2. Barbat. d. c. fin. colum. 28. Curt. d. sect. 4. num. 34. Soc. conf. 99. col. 2. lib. 1. Turzan. opin. 153. Soarez. in thesaur. recept. sent. lit. C. num. 281. & 282. & Vivi. in commun. opin. verbo consuetudo debet esse obtenta; qui tamen eam in temperat, ut solum procedat in extrajudicialibus, secum inquiens esse in iudicialibus. Idem ergo erit in hac consuetudine optandi, quæ etiam extrajudicialis est. Contraria tamen opinio forte locum habere posset, ubi per unicum*

unicum actum velimus tam hanc, quam alias consue-
tudes induci, tunc enim requiretur, quod ille actus
in contradictorio iudicio obtentus sit, per ea qua supra
tradidimus, num. 33.

QUINTA CONCLUSIO. Ad hoc ut possit induci
talis consuetudo, † debent ejus juris optandi esse ca-
paces, qui consuetudinem inducere volunt; ita de
quavis consuetudine tradit gloss. in c. fin. verbo. *prescri-*
pta, ubi Barbat. colum. 27. & ibi Abb. in s. *requisito*, ext.
de *consuet.* idem Abb. in c. *quanto*, ubi optimus text. eod.
tit. Curt. d. c. fin. sect. 4. num. 32. Fel. in c. *causam*, & c.
accedentes de prescript. qui etiam omnes exemplifi-
cant in *prescriptione*, & consuetudine laicorum quo-
ad jus decimandi, & concludunt eo casu non suffice-
re etiam immemorabilem consuetudinem, & *prescri-*
ptionem, de quo tamen nos latius in *nostro tract. de*
decim. cap. 5. q. 3. & 5. An vero saltem sciente Principe
possit induci consuetudo data tali incapacitate, dubi-
tarunt aliqui: puto tamen non posse; ita Abb. ubi su-
pra Curt. d. sect. 4. num. 33. optime Fel. d. c. *accedentes* &
patet ex iis, que nos adducimus, d. cap. 5. q. 3. & 5. tract.
de decim. idque propter incapacitatem possessionis,
quæ tamen requiritur ad *prescriptionem* jur. vulg. Ex
quibus inferri potest, laicos non posse etiam per im-
memorable tempus consuetudinem inducere, aut
prescribere jus hoc optandi, cum ejus, sicut & beneficii
sint incapaces, nisi † ex speciali privilegio, & dispensa-
tione summi Pontificis, prout de jure eligendi, & con-
ferendi beneficia tradit Curt. d. cap. fin. sect. 3. num. 36.
versic. hac tamen limitatio procedit. quod vero possit
summus Pontifex privilegiare etiam mere laicos, ut
retineant beneficia post Innoc. & Abb. in c. *quanto*, de
consuet. tradit Gig. d. tract. de pens. q. 21. num. 4. Por-
runt tamen alii clerici inferiores canonicis, quos alii
Mansionarios, alii *Portionarios* vocant, alii *Assisios*, ut
patet ex tex. juncta gloss. in c. pen. de cler. non resid. in no-
stra ecclesia Mediolanensi *Officiales* nuncupantur; po-
terunt inquam isti hanc consuetudinem inducere, ut

& inter se optent sua beneficia, & optent etiam prae-
 bendas canonicorum, prout ostendimus *infra hoc eod.*
tract. cap. 3. q. 1. immo & competere potest consue-
 42 tudo, & jus optandi laicis religiosis, prout sunt † mi-
 lites, seu equites Hierosolymitani S. Joannis, quæ sola
 43 ut præclarissima est † ac nobilissima inter ceteras mi-
 litias, ita inter eas sola etiam proprium religionis no-
 men habet, *ut singulariter voluit Sot. lib. 7. de just. &*
jur. q. 5. art. 3. idque propter solemnia vota illi cum aliis
 religionibus communia; satisque patet tum ex D.
 Thom. 2. 2. q. 186. art. 4. ad 3. dum ait, illos vivendi mo-
 dos, ubi est matrimonialis usus, non esse simpliciter, &
 absolute loquendo religiones, sed secundum quid
 tum ex *rex. in c. cum ad monasterium, in fin. de stat. mo-*
nach. ubi inquit Innoc. 3. abdicationem proprietatis,
 & custodiam castitatis ita esse annexam regulæ mona-
 chali, ut contra eam nec summus Pontifex possit li-
 centiam indulgere. Ex quibus junctis aliis, de quibus
 per Sot. *loc. cit.* aperte, ni fallor, liquet, solam religio-
 nem militarem S. Joannis inter militares proprio re-
 ligionis nomine dignam esse, quicquid in contrarium
 voluerit Navar. *consil. 9. num. 6. sub tit. de his qua vi-*
metusve caus. ff. & latius tract. de reddit. eccles. q. 1. m-
nit. 55. per totam, & q. 3. monit. 27. 28. & 29. ubi pro-
 bare contendit, omnes religiones militares, etiam quæ
 matrimonium contrahi permittunt equitibus, veras
 religiones esse, sed quicquid sit, illud sane non obsta-
 bit, quod hi equites laicalem habitum induant, habitus
 enim (quod jam veteri proverbio fertur) monachum,
 44 † aut religiosum non facit, sed professio ipsa regula-
 ris, *c. contulerit qui cleric. vel voven. & c. porrectum, &*
c. ex parte de regular. Quodcunque ergo collegium,
 sive regularium, sive etiam laicorum capax est ex spe-
 ciali saltem privilegio summi Pontificis beneficiorum,
 seu commendarum, poterit hujusmodi consuetudi-
 nem optandi inducere. Hinc videmus in amplissimo
 collegio S. R. E. Cardinalium locum habere optionem
 titulorum, tam episcopaliū, quam diaconaliū, &
 presby-

presbyteralium; ita tamen, ut semper optio intra eundem ordinem fiat. Hinc etiam in militari religione S. Joannis inductam fuisse novimus consuetudinem optandi commendas, per quam antiquiores, seu primo religionem ingressi, in eamque recepti pinguiiores commendat cum vacuerint, optant, sicut antiquiores canonici meliores eligunt praevidendas, quod etiam admonemus *inf. cap. sequenti, q. 1.*

SEXTA CONCLUSIO. Si consuetudo optandi simpliciter tolleretur ab aliqua ecclesia, vel etiam ab omnibus ecclesiis, per constitutionem aliquam, quamvis non posset $\dagger$ ex eadem causa similis consuetudo induci, *juxta tradita per Abb. in cap. fin. num. 22. Butr. n. 53. de consuet. & ibi Curt. sect. 7. num. 4. f. mihi 43. gloss. in clem. statutum, de elect. Bart. & alii, l. de quibus, nu. 4. in fin. ff. de leg. Alex. post alios, in l. si non speciali, num. 4. C. de testa. ex nova tamen causa $\dagger$ posset, per ea, quae de quavis consuetudine in his terminis tradunt Abb. d. c. fin. nu. 24. idem Abb. & alii in c. 2. de probat. Gemin. & uterq; Card. in c. frustra, 8. dist. communemq; asserit alios referens Vivi. commun. opin. lib. 1. verbo consuetudo, ex nova causa, vel si $\dagger$ expressus consensus Principis interveniret, in inducenda hujusmodi consuetudine: ita Butr. d. cap. fin. nu. 53. Gemin. in summa 11. distinct. Jo. And. in addit. ad Specul. tit. de instrum. edit. num. 14. dicentes, tunc valere talem consuetudinem contra legem eidem consuetudini etiam futurae derogantem. Quod si lex de futura consuetudine mentionem non facit, sed simpliciter $\dagger$ tollit praeteritam, vel introductam, tunc consuetudo inducta post legem ipsam eidem legi derogaret, ut singulariter tradit gloss. pen. d. clem. statutum, de elect. Anchar. c. 1. de constit. in 6. ad id alia adducens, quod idem sentire videtur Butr. d. n. 53. & alii plerique quos refert Tiraq. de utroq; retract. in prefat. num. 17. quamvis contrarium tenere videntur Bal. in l. dudum C. de contrah. empt. Bart. l. fin. ff. de leg. 2. Abb. d. c. 2. num. 7. de probat. & alii quos refert Vi-
vi. d. lib. 1. commun. opin. verbo consuetudo etiam futu-*

re, & Tiraq. in d. prefat. num. 18. qui tamen intelligendi sunt, vel, cum sit absolute expressa reprobatio consuetudinis, vel, quando præterita damnatur tanquam irrationabilis, & iniqua, prout intelligunt, inquit Tiraq. num. 19. fere omnes, qui de hac re loquuntur.

An vero hæc eadem consuetudo optandi extendatur tanquam favorabilis de uno ad alium casum, deque una ad aliam personam, dicemus Deo bene juvante inf. cap. 4. q. 3. Nunc ad 3. & postremam hujus capituli quæstionem veniamus.

QUÆRO TERTIO, An, & quomodo possit per statutum induci jus optandi?

- 49 Et sane, quod statuto induci possit † jus hoc optandi, clarum est, quamvis enim nullus de hoc textus reperitur, est tamen de hoc ni fallor communis opinio, quam tenet gloss. in c. fin. verbo consuetudo, in fin. & ibi ceteri communiter de consuet. in 6. Milus in Repertorio in verbo consuetudo, & statutum optandi. Nicol. Delphin. tract. de jure patr. num. 157. Gig. de pension. q. 63. num. 8. per Butr. in c. fin. colum. 26. ext. de consuet. neq. aliquem in hoc reperio contradictorem, & satis colligitur ex tex. & ibi not. per gloss. & Doct. in c. 1. de constit. in 6. ubi statuta, & consuetudines particulares locorum exæquantur, quem etiam text. ad hoc allegat gloss. d. c. fin. verbo consuetudo, de consuet. in 6. Poterit autem id facere Episcopus quoad beneficia spectantia
- 50 ad ejus collationem; secus autem † in spectantibus ad alios, ne facto Episcopi aliorum jus lædatur, ut post Mil.
- 51 loc. cit. optime adnotavit Gig. d. num. 5. Alii tamen † inferiores collatores non poterunt tale statutum condere ex defectu potestatis, ut tradit ibid. Mil. cum, ut
- 52 supra quoque admonuimus, ad statuta condenda † requiratur Episcopi auctoritas, in iis præsertim, quæ concernunt statum ecclesiæ; quod etiam tradit Abb. in c. edoceri, colum. 2. de rescript. & Innoc. in c. constit. n. 1. de rescript. & post eundem Abb. late probat Fel. in c. cum omnes, nu. 7. 10. & 11. de constit. & tradunt etiam Doct. d. c. 1. de constit. in 6. Et licet hæc vera sint, duo tamen
- hac

hac in re non modicam difficultatem faciunt. Primo, quia illud certum est, non posse Episcopum, seu alium inferiorem contra canones statuere, † ut est textus in *Clem. ne Romani*, de elect. c. quod super his de major. & *obed. cum simil.* quam regulam inter alios firmat Rom. in l. 1. ff. de iurisd. omn. jud. Fel. d. c. quod super his, nu. 2. Alber. de Rosat. in prima part. statut. q. 7. vers. quid si statutum, Duen. reg. 250. & Henr. Bot. tract. de synod. episc. concl. 8. art. 1. à num. 30. ad 90. Si ergo firma etiam illa conclusio est, quam supra probavimus, facultatem optandi esse contra jus, quod etiam voluit Calder conf. 3. & 7. in tit. de consuetudine, quomodo validum erit statutum hoc de optando. Rursus, si illud etiam verum est, † non posse Episcopum, seu Præla- tum præjudicare juribus ecclesiæ suæ, ut inter ceteros tradit gloss. sig. in §. fin. 16. q. 6. Innoc. & alii in c. fraternitatem de donat. Bal. in c. potuit, de loc. & est text. in d. c. fraternitatem, & in c. cum nostris, de concess. præbend. cum similib. quomodo poterit renunciare huic juri suo, nimirum collationi præbendæ vacantis, atq; adeo tam grave præjudicium monti dignitatum, & ecclesiæ suæ inferre.

Breviter ad primam difficultatem respondetur primo, eam locum non habere in optione, quæ fit, ubi præbendæ non sint distinctæ: ea enim non est contra jus, ut superius diximus, unde poterit de ea fieri statutum per Episcopum. Secundo respondetur, Prælatum & Episcopum posse statutum condere † contra canonem, & ecclesiæ suæ præjudicare, quando agitur solum de jure quærendo, prout tradit Fel. d. c. quod super his, num. 5. & probare potest tum ex cap. cum dilectus de consuet. ubi jus confirmandi Prælatum in ecclesiâ subjecta, quod alioqui de jure spectat † ad Episcopum tanquam superiorem, cap. 3. & c. suffraganeis, de elect. per statutum Episcopi ad alium spectat, tum ex communi illa doctrina, quod Prælatus † præjudicare potest ecclesiæ suæ in quærendis nō in quæsis, quam late inter alios probant, Fel. in c. quæ in ecclesiis, col.

17. de constit. & Barbat. in rubr. & in c. ut super, de rebus
eccles. non alien. quod vero agatur hic de jure quæren-
do, patet tum ex exemplo d. c. cum dilectus, tum quia,
quod Episcopus conferat, pendet à futura vacatione.
Respondetur tertio, valere statutum Episcopi, & cleri-
58 corum contra canones † quando disponit in mate-
ria, in qua induci potest consuetudo canone speciali-
ter permittente, prout post Calder. voluit Alex. consil.
106. incip. perspectus, vers. 9 probatur volum. 2. & Feder.
de sen. cons. 17. num. 10. vers. non obstat quod quinto lo-
co; licet eos aliter intellexerint, & male, Fel. d. c. quod
super his, num. 10. & Curt. d. c. fin. ext. de consuet. sect. 3.
num. 24. id autem est in casu nostro, nam tex. d. c. fin.
de consuet. in 6. expresse approbat consuetudinem o-
ptandi.

Ad alteram difficultatem respondeo primo, modi-
cum id esse præjudicium; Episcopo namque non au-
fertur potestas conferendi præbendam; poterit enim
conferre non optatam. Secundo, quod poterit Epi-
59 scopus id statuere † saltem ad tēpus, hoc est, ad vitam
suam, juxta not. per gloss. in c. 2. de his, qua fi. à præl. fin.
cons. Cap. & Doct. in c. dudum, de reb. eccles. non alien.
in 6. & in hac specie ita tenet Mil. in Repert. verbo con-
60 suetudo, & statutum optandi, ubi id limitat † nisi de
consensu Capituli hoc statueret, tunc enim statutum
61 hoc perpetuum erit. Tertio, posse Prælatum † etiam
aliqua bona ecclesiæ donare loco religioso, ut est text.
62 in c. Apostolica de don. multo vero magis † Capitulo
suz ecclesiæ, gloss. in clem. 2. de rebus eccles. non alien.
63 in verbo ecclesiæ, præsertim vero † ex causa remune-
rationis, ut post Lap. in c. 1. de reb. eccles. non alien. in 6.
voluit Mil. in Repert. verb. prælatus etiam, & ver. prala-
tus non potest, optimus tex. in c. ceterum, de don. & ibi
Io. An. gloss. in c. 2. eod. tit.

SUMMÆ RERUM.

† Optio locum non habet regulariter in aliis beneficiis,
quam canonicatibus.

e. Erw.

- 2 Erubescimus sine lege loqui.
- 3 Præbendæ nomen proprie solum locum habet in ecclesiæ collegiatis.
- 4 Consuetudo, vel statutum optandi potest etiam locum habere in collegio Mansionariorum.
- 5 Ius optandi potest locum habere in quovis sacro collegio, in quo singulis providetur de beneficio aliquo, seu commendâ, ut in militia S. Ioannis Hierosolymitani.
- 6 Clerici, & presbyteri simplices in aliqua ecclesia an possint optare canonicatus, & canonici dignitates.
- 7 Domus optari possunt ex communi opinione Doctorum.
- 8 Domus an, & quomodo sit annexa præbendâ.
- 9 Consuetudo optandi domos inducitur spatium decem annorum, & eur. num. seqq.
- 10 Domus canonicalis fere nihil habet spiritualitatis, sicut præbendâ.
- 11 Aedes, seu domus canonicales per se non conferuntur.
- 12 Consuetudo optandi domos in ecclesia Mediolanensi antiquissima.
- 13 Optio locum non habet in præbendis apud sedem, seu in curia vacantibus.
- 14 Grossi fructus, qui à præbendâ & distributionibus distinguuntur, si obtenti fuerint per canonicum in curia defunctum, optari eo defuncto non possunt.
- 15 Derogatio specialis consuetudinis, seu statuti etiam iurati de optando non requiritur, ubi alicui prævideatur de præbendâ in curia vacante.
- 16 Vacare in curia, & apud sedem paria, immo idem sunt.
- 17 Vacare in curia, & esse reservatum beneficium idem non sunt; sed hoc habet se ut genus ad illud.
- 18 Vacare in curia dicuntur beneficia ad Romanam curiam

curiam

curiam accidentium, ab ea ve recedentium, si in ea, vel prope eam ad duas dietas decedant.

- 19 Vacare in curia beneficium dicitur, si duobus in Romana curia super beneficio sibi collato litigantibus uterque, vel utroque moriente alter, qui est possessor, in curia decedat. Idem si alter tantum sive possessor, sive petitor in curia decesserit, cum ad illum super stite causam prosequente declaratum fuerit pertinuisse beneficium, numer. 20. Immo idem erit, si eorum alter in curia, alter extra neutro possidente decessit, num. 21. Aut etiam utroque possidente similiter decesserint. numero 22.
- 23 Beneficia curialium, qui etiam sede vacante ad locum per duas dietas Romana curia proximum, ubi domicilium non habent, quavis de causa secedunt, ibique moriuntur, vacare dicuntur in curia.
- 24 Vacare in curia dicitur beneficium per obitum in curia curialis habentis ibidem originem, ibique morantis occasione curia, aut ibi habentis perpetuum domicilium, seu domum etiam conductam. num. 25.
- 26 Curialium nomine quinam comprehendantur.
- 27 Beneficia curialium decedentium in itinere dum sequuntur recedentem curiam; Vel in loco, unde recessit curia, quam sequi propter infirmitatem non potuerunt, vacare dicuntur in curia. num. 28.
- 29 Vacare in curia dicitur beneficium per obitum legatorum, ac nunciorum sedis Apostolica intra duas dietas à curia distantes decedentium. Aut etiam ubicunque durante legatione, ac negotii illius prosecutione num. 30.
- 31 Beneficia qualibet S. R. E. Cardinalium, & quorumcunque officialium ubicunque decedentium, vacare dicuntur in curia. De Prothonotariis. numer. 32. De collectoribus, & subcollectoribus. num.

DE OPTIONE. CAP. III.

29

num. 33. Idque procedit, quamvis officiales postea esse desierint, num. 34.

35 Beneficium semel affectum semper manet affectum.

36 Vacare in curia, seu apud sedem dicitur beneficium, per privationem, seu depositionem factam in curia. Item per resignationem ibidem factam, numero 37.

38 Beneficium vacat in curia, vel potius est reservatum per adeptionem secundi incompatibilis, & num. 50.

39 Vacare in curia dicitur beneficium per translationem, consecrationem, electionum cessationem, postulationum repulsionem, & similia in curia facta.

40 Extravagans ex debito, quæ est Ioan. 22. de elect. in commun. & extravag. Ad regimen, quæ est Benedicti XII. de præb. in commun. expirarunt morte illorum Pontificum, sed renovantur per regulas cancellaria.

41 Optio locum non habet in beneficiis quomodocunque siue generaliter siue specialiter reservatis. Quod tamen temperant aliqui, ut solum procedat ubi specialis reservatio sit motu proprio non ad instantiam. nu. 42. Item ubi specialis reservatio sit de beneficio certo non autem incerto. num. 43.

44 Reservatio duplex est, altera generalis, specialis altera.

45 Reservatio mentalis quid sit, & an sit in usu, & quid de individua, seu specialissima. num. 46.

47 Reservatio specialis à generali in quo differat.

48 Reservata sunt quævis beneficia in curia vacantia.

49 Beneficia cardinalium, & officialium potius dicuntur simpliciter reservata, quam vacantia in curia. Idem in vacantibus per adeptionem alterius incompatibilis. num. 50.

51 Manus appositio affectio dicitur, & inducit quandam

damm

dam reservationem, & quando.

- 52 Reservata sunt beneficia vacantia per promotionem ad episcopatum, & quando ea vacent de jure, seu etiam de stylo Romana curia. num. 53.
- 54 Beneficia familiarium Papa; nec non & familiarium S. R. E. Cardinalium sunt reservata.
- 55 Dignitates omnes pontificales; nec non & majores post pontificalem in cathedralibus, & principales in collegiatis sunt reservata.
- 56 Beneficia vacantia in mensibus Apostolicis sunt reservata, & qui menses illi sint.
- 57 Alternativa mensium, ejusq; effectus remissive.
- 58 Reservationis beneficiorum materia remissive.
- 59 Optio locum non habet in præbendis vacantibus in curia, qua per alium, quam pontificem, aut ex ejus facultate conferuntur. Ex quo infertur ad habentes indulgentiam, num. 61. secus vero erit in vacantibus in mensibus Apostolicis, eaq; sola ratione reservatis, num. 63.
- 60 Dictio cum posita inter diversas orationes stat potius demonstrative, quam taxative.
- 62 Indulgentiam beneficiorum reservatorum non comprehendit vacantia in curia, nisi id in specie exprimitur.
- 64 Indulta beneficiorum maxime vacantium in mensibus reservatis, non ampliunt gratiam.
- 65 Optio locum fortasse habere potest in beneficiis vacantibus in curia, si intra mensem per Papam non conferantur.
- 66 Beneficia vacantia in curia si non conferantur intra mensem à Papa, possunt conferri per ordinarium collatorem: secus in devolutis ad Papam. num. 68. aut alias reservatis. num. 69.
- 67 Sede vacante potest ordinarius beneficia simplicia vacantia in curia post mensem conferre.
- 70 Cap. statutum, de præben. in 6. correctum fuit, cujus tamen contrarium aliqui tenent. numero 72.

- 71 Constitutio posterior contraria tollit priorem, licet de ea mentionem non faciat.
- 73 Beneficia reservata per alternativam optari non possunt.
- 74 Optio locum non habet in beneficiis resignatis in curia.
- 75 Beneficia reservata optari possunt ex speciali consuetudine super hoc inducta.
- 76 Optio locum habet in beneficiis devolutis ad Papam ex negligentia inferiorum, & in iis qua Papa ordinario iure confert. num. seq.
- 77 Beneficia devoluta quomodo dicantur conferri per Papam iure ordinario, ubi infertur ad beneficia degentium, ac decedentium in curia, qui curiales non erant, neq; ibi occasione curie morabantur.
- 78 Tempus sex mensium ad conferendum ordinario currit à die scientie vacationis.
- 79 Scientia prasumpta sufficit in casu Clem. 1. de præbend. non autem in tempore optandi, aut conferendi beneficium.
- 80 Episcopus potest extra propriam dioecesim constitutus, sua beneficia conferre.
- 81 Præbenda alicujus si reservetur, & ille optet aliam, quanquam censeatur reservata remissive.
- 82 Beneficia juris patronatus optari non possunt.
- 83 Reservatio non comprehendit beneficia juris patronatus, maxime laicorum, etiamsi adsint illa verba, ad cujusque provisionem, præsentationem, dispositionem, &c. num. 84. immo licet beneficium sit mixtum juris patronatus clericorum, & laicorum. num. 85. aut clerico competentis ratione bonorum patrimonialium. num. 86.
- 87 Reservatio comprehendit beneficia juris patronatus ecclesiarum; aut etiam laicorum ejus competentis ex privilegio, vel præscriptione. num. 88.
- 89 Beneficia juris patronatus laicorum possunt specialiter, & expresse reservari.

- 90 Iuri patronatus laicorum potest expresse derogari.
- 91 Beneficia iuris patronatus optari possunt accedente consensu patroni, vel si specialis consuetudo inducitur sit, ut ea quoque optentur. num. 92.
- 93 Iuri patronatus praescribitur spatium 40. annorum.
- 94 Optio locum non habet in permutatione seu beneficii, quae permittantur, nisi de hoc specialis consuetudo sit inducta. num. 97.
- 95 Actus agentium non operantur ultra eorum intentionem.
- 96 Prabenda resignata in permutatione alteri, quam uni ex permittantibus conferri non potest.
- 98 Prabenda Theologalis, Poenitentiaria, vel alia similis onus aliquod annexum habens optari non potest. Huiusmodi enim prabenda conferenda sunt certis personis qualificatis. num. 99.
- 100 Minor prabenda, quae tamen sit magis grata, optari potest, quod latius probatur. num. 107. & seqq. Contrarium alii tenent. num. 101. quod confirmatur. num. 104. 105. & 106. Alii distinguunt. num. 102. quae tamen distinctio refellitur. num. 103.
- 104 Praescriptio non extenditur nisi ad id, quod est possessum.
- 105 Consuetudo non extenditur, quod explicatur. num. 111. & 112.
- 106 Ascensus ad maiorem dignitatem permittitur, non descensus ad minorem, quod explicatur. num. 10115.
- 107 Favore alicujus inductum non debet in ejus odium retorqueri.
- 108 Minus licet, cui licet & plus: & melius est, quod est magis gratum.
- 109 Restitutio in integrum etiam ecclesiae non datur, nisi ob magnam lesionem.
- 110 Restitutio conceditur propter amissum interesse veritatis, & affectionis.
- 111 Consuetudo extenditur.

- 112 *Præscriptio, & consuetudo extenduntur ad casus omnino similes.*
 113 *Melius est quod est magis gratum.*
 114 *Mandati fines diligenter sunt custodiendi.*
 115 *Major, vel minor dignitas quando successive possint obtineri, & inter eas ascensus, vel descensus detur.*

CAP. III.

Quibus in rebus, ac beneficiis locum habeat Optio.

QUÆRO PRIMO, *An in aliis beneficiis, quam canonicatibus locum habeat optio?*

Respondeo breviter, † quod non, tum quia nulla de hoc est lex, neque doctrina Jurisconsultorum; erubescimus autem † sine lege loqui, §. optimum, utique, *Auth. de non elig. sec. nub. col. 1. & §. consideremus Aut. de trient. & semiss. col. 3. c. illa, ne sed vac. & c. 1. de suppl. neglig. prel. in 6. cum simil.* tum quia optio inter plures datur: plura autem simul beneficia solum sunt in ecclesiis collegiatis, ut *supra cap. 1. q. 1. adnotavimus*, cum demum quia, cum *text. d. c. fin. de consuet. in 6. ibique & alibi Doct. de optione beneficiorum loquuntur*, operari præbendam vacantem dicunt, optionemque vocant præbendarum: nomen autem præbendæ cum de beneficiis loquimur, proprie solum † locum habet in ecclesiis collegiatis, ubi adsunt canonicatus, personatus, ac dignitates, ut patet ex toto fere *tit. de præben. & concess. præben. & ibi not. per Doct. in rubr. & per aliquos, in c. cum M. Ferrariensis de constit.* Non negaverim tamen, hanc consuetudinem, seu statutum optandi posse etiam locum habere † in collegio aliquo mansionariorum vel aliorum portionariorum beneficiariorum in aliqua ecclesia, ut *in specie voluit Abb. consil. 159. nu. 9. 19. & 20. eo quod eadem sit ratio, & text. d. c. fin. loquendo de canonicis non disponit, sed supponit in illis hanc consuetudinem.* Quin etiam poterit lo-

C

tum

- 5 cum habere † in sacro aliquo collegio, piave universitate, ubi singulis providetur de beneficio, vel commendam, ut in militiis equitum; sic videmus in religione Hierosol. S. Joannis, antiquiores in receptione optare pinguiore commendas vacantes: ita etiam novimus in illustrissimo collegio DD. Cardinalium antiquiores in eodem ordine optare vacantem titulum. An vero etiam induci possit consuetudo, ut clerici, & presbyteri simplices, qui quodammodo sunt de corpore alicujus ecclesie, optent canonicatus vacantes, & canonici dignitates. Probabile videtur † quod sic, cum nihil repugnet eorum, quæ supra adduximus: semper enim optatur præbenda ab iis, qui sunt de ecclesia collegiata; & ita in terminis tenet Thom. Zerol. in Prax. Episc. verbo canonici, versic. ad 7. & Abb. d. conf. 159. n. 18. & 19. Quibus etiam addi possunt, quæ dicimus in fr. cap. 5. quæst. 2. concl. 1.

QUÆRO SECUNDO, An possit optari domus canonicalis?

- 7 Respondeo, certum esse, † quod sic: Quamvis enim de hoc non sit textus expressus, id tamen aperte tenet gloss. d. c. fin. in verbo consuetudo, & ibi Archid. Gem. Butr. & alii, de consuetud. in 6. Bellam. decis. 63. num. 1. Compost. c. ult. gl. 1. ext. de consuet. Prob. ad Jo. Mon. d. c. fin. num. 28 eod. tit. in 6. Abb. d. conf. 159. num. 18. & 21. Rebuf. tract. de pacif. possess. num. 140. Licet enim 8 domus præbenda non sit; tamen vel est † annexa præbenda, ut aliquibus in locis, & in ecclesia Mediolanensi ædes sunt annexæ dignitatibus ex fundatione & institutione illustriss. æt. mem. Caroli Cardinalis Borromæi, vel certe sunt accessoriæ ad præbendas, quare sequi debent eorum naturam, jur. vulg. ut colligitur ex Card. conf. 16. num. 1. & 2. ubi etiam cum num. seqq. supponit, quod seclusa reservatione, & contrariæ constitutione, præbenda optata censeatur etiam optata præbenda; ubi autem præbenda sit reservata, & per Papam conferatur, censeatur etiam collata domus, neque locum habeat optio. Ea vero consuetudo indu-

inducitur † spatio decem annorum, cum non sit con-
tra jus, neque domus aliquid habeat † spiritualitatis
sicut habent præbendæ distinctæ, quod *inf. cap. 7. q. 1.*
melius demonstrabitur, neque præjudicatur juri epi-
scopali, seu alterius collatoris, cum ædes † per se non
conferantur, juxta deducta superius *cap. precedenti, q.*
2. idq; in specie tradit Bellam. decis. 63. nu. 4. ex men-
te Compost. d. c. ult. in gloss. 1. ext. de consuet. referentis,
summum Pontificem aliquando declarasse consuetu-
dinem † optandi domos in Ecclesia Mediolanensi per
25. annos obtentam valuisse, quod & nos semel, *d. q. 2.*
admonuimus. Ex quo patet, consuetudinem optandi
domos in hac nostra ecclesia Mediolanensi antiquissi-
mam esse, sicut etiam antiquissima, & immemorabi-
lis est consuetudo optandi præbendas. An vero in o-
ptione domorum attendatur distinctio ordinum, ali-
quid dicemus, *inf. cap. 5. quest. 2. concl. ult.*

QUÆRO TERTIO, An optio locum habeat in be-
neficiis vacantibus apud sedem, seu alias quomodocumq;
reservatus?

PRIMA CONCLUSIO. Optio † locum non habet
in beneficiis seu præbendis in curia, seu apud sedem va-
cantibus. *rex. est d. c. fin. vers. in præbendis vero, ubi gloss.*
& Doct. de consuet. in 6. idemq; notavit Gig. d. tract. de
pension. q. 63. Rot. decis. 4. tit. de consuet. in no. Caputaq.
decis. 373. beneficia lib. 1. Staphil. in tract. de lit. grat. &
just. tit. de vi, & effect. claus. in cap. quod incipit in super
derogatur, nu. 3. fol. mihi, 286. Iacob. Card. Simon. tract.
de refer. benef. q. 45. num. 1. An. Falcon. simil. tract. q. 4.
effect. 1. & alii quotquot de optionibus aliquid scripse-
runt. Id quoq; habet locum † in grossis fructibus (qui
à distributionibus, & præbenda distinguuntur, ut pa-
tet ex *Doct. in cap. unico, de cler. non resid. in 6. Calder.*
cons. 21 tit. de præben. & Paris. cons. 32. vol. 4. Fel. in c. Ia-
cobus de Simon.) illi enim si obtenti fuerint per cano-
nicum in curia defunctum optari non possunt, quam-
vis redirent ad Capitulum, ut tradit *Rot. decis. 4. de con-*
suet. in no. dicens, ita fuisse declaratum per Greg. x 1.

- quam sequitur Franc. in c. fin. vers. in præbendis, num. 3. de consuet. in 6. Staphil. loco mox. citan. Mil. in suo Re-
pert. ver. consuetudo optandi sicut non potest, post Rom.
cons. 289 Gig. de pension. q. 63. num. 10. Franc. Marc. de-
cis. Delp. 1268. 1. par. Neque tunc ubi nimirum de hu-
jusmodi præbenda in curia vacante alicui providea-
15 tur, opus erit specialiter derogare consuetudini † de
optando, sed sufficiet generalis derogatio statutorum
& consuetudinum, cum earum præbendarum libera
dispositio spectet ad summum Pontificem, c. licet, de
præbend. in 6. & d. c. fin. eod. lib. cum simil. & ita in spe-
cie tradit Staphil. loc. cit. Talis enim derogatio ex-
tendetur ad quævis statuta etiam jurata, ut post Rot.
decis. 12. de rescript. incip. nota si aliquod in antiq. docet
16 Staphil. ibid. Paria vero, immo idem sunt vacare † in
curia, & apud sedem, ut patet ex c. 1. juncto cap. statu-
tum, de præben. in 6. & not gloss. & Doct. ibid. & d. c. fin.
de consuet. in 6. But. decis. 36. lib. 2. Simon. d. tract. q. 30.
num. 2. & alii passim, licet Covar. præct. quæst. c. 36. nu. 3.
& Gomez. reg. de tricen. possess. q. 31. in 1. art. latius distin-
guat.

- Ut autem scire possimus, quibus in præbendis lo-
cum habeat optio, videndum est hoc breviter, qua-
nam beneficia dicantur vacare in curia: sequenti vero
conclusionem recensebimus alios præcipuos reserva-
17 tionis modos: neque enim idem est, beneficium † esse
reservatum, & vacare in curia, ut male & absq. funda-
mento voluit Calder. cons. 9. tit. de præben. ad fin. Sed re-
servatio habet se ad vacationem in curia, sicut genus
ad speciem, ut patet ex Franc. c. statutum, num. 5. de præ-
ben. lib. 6. Bellam. decis. 654. Rot. decis. 4. num. 1. de præ-
ben. in no. Simon. d. q. 30. post Lap. alleg. 84. nisi largo
modo sumere velimus vacationem in curia, seu apud
sedem, quasi idem sit, atque ita vacare, quod eorum
beneficiorum dispositio ad Romanam sedem perti-
near.

- Primus ergo vacationis modus in curia est per ob-
18 tum † cujusvis beneficiati ad Romanam curiam ve-
nientis,

nientis, ab eave recedentis, si in ea decedat, vel prope
eam intra duas diætas legales, ut disponit *tex. in c. pra-*
senti. de praben. in 6. hoc est, per 20. leucas, seu 40.
milliaria, ut exponit ibi gloss. & Dd. per *tex. in l. vice-*
na millia, ff si quis caution. Idem disponitur in *extrav.*
ad Regimen Bened. XII. & est 13. tit. de prabend. &
dig. inter commun. vers. nec non quomodolibet. Idem
quoque dicendum est, si duobus † in Romana curia 19
super beneficio sibi collato litigantibus uterque, vel u-
troque moriente alter, qui est possessor, in curia dece-
dat: idem si aliter tantum sive possessor, sive petitor, in
curia decesserit, cum ad illam † superstitie causam pro- 20
sequente declaratum fuerit pertinuisse: his enim casi-
bus tale beneficium collationi summi Pontificis refer-
vatur, & in curia vacare dicitur. *Clem. unica, & ibi gl.*
& Doct. ut lit. pend. immo idem erit, † si eorum alter 21
in curia alter extra decessit, neutro possidente: erit
enim tunc Romanus Pontifex propter auctoritatis
prærogativam in collatione præferendus, ut ibid. di-
citur versic. *neutro autem*, quod ibi extendit gloss. &
Doct. ubi uterque possideret, † sed propter mortem 22
declarari non poterit, ad quem de jure beneficium per-
tineret.

Secundus est in beneficiis curialium, † qui etiam 23
Romana sede vacante, quavis de causa ad locum per
duas diætas vicinum secedunt, ibiq; moriuntur dum-
modo eo in loco (etiam si erat ad ipsam curiam rever-
surus) earum domicilium seu domus propria non exi-
stat. Ita etiam disponitur d. c. *presenti*, fereque idem
habetur in d. *extrav. ad regimen. vers. ac etiam simili*
modo.

Tertius est per obitum † in curia curialis habentis 24
ibidem originem, ibique morantis occasione curiæ,
ut dicitur in d. c. *presenti versic. sane si quis*, quod idem
erit, † si non originem, sed perpetuum domicilium, 25
seu domum etiam conductam in curia habeat, ut ibi
probat gloss. in verbo, *originis*. Quis autem compre-
hendatur nomine † curialium, quod ad reservationem 26
spectat,

spectat, videndus est Mandos. reg. 5. cancellar. q. 1.

27 Quartus per obitum † curialium decedentium in
28 itinere, dum sequuntur recedentem curiam, vel † in
loco, unde recessit curia, quam sequi propter infirmita-
tem non potuerunt, & hoc quantumcunq; locus, ubi
decedunt, remotus sit ab ipsa curia: *ita habetur in d.c. presentia, versic. porro & in reg. 5. cancellaria.*

29 Quintus per obitum † legatorum ac nunciorum
sedis Apostolicæ, intra duas diartas legales ab ipsa cu-
ria dictantes decedentium, *ita disponit tex. d.c. presentia*
30 *in princip.* Immo etiam idem erit † si dicti nuncii ac
legati ubilibet decedant, ante ipsorum ad curiam re-
dirum, durante legatione & prosecutione negotiorum
illis à sede Apostolica demandatorum, prout additum
fuit, *in extravag. 10. 22. ex debito, vers. rursus huius no-*
stra, quæ est 4. sub titu. de elect. in commun. & in d. extra-
vag. ad regimen in versic. ac per obitum, ubi etiam id ex-
tenditur ad Rectores, & thesaurarios in terris Rom.
ecclesiæ.

31 Sextus est in beneficiis † quibuslibet S. R. E. Cardia-
narium, & officialium, ut cancellarii, notariorum, ab-
breviatorum, collectorum, & aliorum quorumcunq;
sedis Apostolicæ ubicunque decedentium: *ita habetur*
in d. extravag. ex debito. versic. episcopalis in super, &
extravag. ad regimen, d. versic. ac per obitum. De pro-

32 thonotariis † late Simon. d. tract. q. fin. Mandos. ad
reg. Cancell. q. 7. & 8. De collectoribus & subcollecto-

33 ribus † ast reg. 4. Cancell. ubi inter alios glossat. opti-
me Mand. Bellene. tract. de char. subsid. q. 115. & seq.

34 Simon & Add. loc. infr. citando. Idq; procedit licet † of-
ficiales postea esse desierint, *ut in d. Reg. habetur, cum*

35 beneficium semel affectum † semper duret affectum,
ut tradunt D. de Rot. decis. 11. 13. 14. 15. de prebend. in an-
tiq. 20. in antiquior. Anch. cons. 138. prope fin. Simon.
d. tract. q. 33. num. 4. & 5. Secus vero erit in acquisitis
post dimissionem officii, *ita post Bellam. in c. cum in*
distribuendis de temp. ord. tradit Rebus. in Praxi benefi-
titu. de reserv. num. 25. ubi alias limitationes tradit ad

hunc casum, & patet ex regula cancella ubi Mandos. & alii.

Septimus per privationem, seu depositionem † factam in curia; id ipsum habetur d. *extravag. ex debito, versic. huiusmodi autem & d. extrav. ad regimen, vers. nec non & not. Rot. de re judic. decis. ult. in antiquior. & late tradit Simon. d. tract. de reserv. benef. c. 39. post. Fran. d. c. presenti, §. sane, & alios.* Erratio est, quoniam eo in loco dicitur vacare beneficium, ubi fit privatio, ut post Rot. decis. 31. de prabend. in antiq. & alios fuse prosequitur Granue. in *Addit ad Simon. ubi supra.*

Octavus per resignationem † in curia factam, ut disponitur in d. *extravag. loc. cit.* idque licet resignatio ibidem fiat in manibus ordinarii, vel constitutio procuratoris ad resignandam alibi facta sit, ut tenet. Rot. de rer. permut. decis. 1. num. 5. in no. probatq; Simon. d. tract. c. 28. quem videre poteris cum ibi Add. Flam. Paris. de resig. benef. lib. 2. q. 20. n. 7.

Nonus per adeptionem † secundi incomparibilis, ut patet ex iisdem *extravag. nec non ex Joan. 22. in extravag. execrabilis, de prabend. in com. Simon. d. tract. q. 26. num. 1.* ubi etiam dicit, fuisse suis temporibus regulam cancell. 64. & num. 5. sed nunc est reg. 1. in qua renovantur omnes reservationes, de quibus in d. *extrav. execrabilis.* Subditque id procedere sive ex juris dispositione vacent, sive ex decreto Papæ. Sed hic modus vacationis inducit potius simplicem reservationem, si proprie loqui velimus, quam vacationem in curia, ut infra dicemus, licet Rot. large loquendo, in decis. 65. de rescript. in antiq. dicat, ea beneficia vacare in curia.

Decimus est per translationem, † consecrationem, seu benedictionem, electionum cassationem, postulationum repulsionem, & similia facta in curia, ut in præcit. *extrav. & late prosequitur Simon. d. tract. q. 26. & 32.* De quibus *extravag. præcipue vero † de extravag. ad regimen, quæ est Bened. xii.* illud advertendum est, morte illius Pontificis expirasse, cum ad vitam suam durare voluerint, sed eam nunc per summos Pontifi-

ces innovari, & inter regulas cancellariæ Apostolicæ collocari, ut d. *extravag. ex debito tradit Gemin. inc. statutum. colum. 2. de præb. in 6. de altera vero Cassad. decis. 3. de constit. Simon. d. tract. q. 26 num. 4. & q. 32. n. 2. ibi Add. adnotarunt, Rebuf. d. tit. de reservat. Mandos. & alii, ad 1. reg. cancell. q. 1. & 2. Apud quos etiam, & apud Æne. Falcon. ac Gaspar. de Perus. in consimili tract. de reservat. nec non & Dd. in d. *extrav. & c. 2. & c. præsent. de præben. in 6. videre poteris alios, si qui sunt, in curia seu apud sedem, vacationis modos.**

- SECUNDA CONCLUSIO. Optio locum non habet † in beneficiis quomodocunque reservatis sive generaliter, sive specialiter, ut voluit Rot. *decis. 1. de rer. permut. in no. num. 4. Mædan. decis. 267. Pute. decis. 4. libr. 2. Franc. Marc. decis. Delph. 1271. num. 1. part. 1. Flam. Paris. de resig. benef. libr. 2. q. 20. num. 3. Anastas. Germon. in moderno tract. de indult. Apost. §. etiam ex eo, num. 12. Mandos. ad cap. alleg. 84. in verbo optio Æneas Falcon. in d. tract. de reservat. 4. q. princip. effect. §. in fin. Gig. de pension. q. 63. num. 9. Simon. d. tract. q. 45. num. 3. & ibi Add. in verbo, superfluum; idemq; voluit Archid. in c. fin. de consuet. in 6. Collect. in c. ex tenore, col. 1. q. 6. de concess. præbend. & post Roman. cons. 24. tract. Mil. in Repert. versic. consuetudo optandi non habet locum, il. 1. Et quamvis hæc opinio sic indistincte loquens satis probabilis sit propter tantorum patrum auctoritatem: aliqui tamen eam dupliciter temperant. Primo, ut non procedat, † ubi reservatio specialis fit ad instantiam patris: ita Gemin. & Franc. post alios d. c. fin. §. in præbendis. Card. cons. 16 ad fi. Cassador. decis. 4. num. 7. de concess. præbend. Staphil. loco supra in princ. 1. conclus. alleg. num. 4. Et eam rationem omnes si asserant quæ sunt, ambitiosa est reservatio, atque adeo restringenda juxta c. *quamvis, & c. si propter sua, de rescript. in 6.* Secundo, ubi reservatio specialis (in gratiam nimirum alicujus) fit † non de certo beneficio sed de incerto, ut puta, quod quis duxerit acceptandum, ita post Gemin. cons. 104. juxta fi. & Franc. d. c. fin.*

c. fin. in principio, versic. ultimo, voluit Simon. d. q. 45. n. 6. & 8. & tenere etiam videtur Rot. decis. 5. de consuet. in no. Aliter quoque alii distinguunt, ut videre est apud Falcon. d. effect. 5. & Gasp. de Perus. de reser. benef. quest. 2.

Jam vero videamus nunc, ut superius polliciti sumus, aliquos alios præcipuos reservationis modos: seu quænam præcipue beneficia dicantur reservata.

Verum illud præmittendum est, duplicem † esse re- 44
 servationem, altera enim est generalis, altera specia-
 lis, ut docet & late probat Rebuf. in Add. ad 2. reg. can-
 cell. in fi. Mandos. 4. q. procem. neg. & Falcon. d. tract. de re-
 serv. q. 2. princip. Simon. eod. tract. q. 4. consulto enim
 omitto † mentalem reservationem, per quam Papa 45
 reservabat aliquod beneficium in specie, vel in gene-
 re, ut personæ sibi gratæ, nomine non expresso, provi-
 deret, de qua per Simon. loco cita. num. 2. ibiq. Add. &
 Mandos. in 11. reg. cancell. q. 3. & 4. & alios, cum quia
 amplius non est in usu; immo eam simul cum quibus-
 cunque gratiis ad vacatura, mandatave de providen-
 do, & expectativis sustulit concil. Trid. sect. 24. c. 19.
 de reform. tum quia non distinguuntur à generali seu
 speciali. Omitto etiam tertiam illam speciem, quam
 aliqui constituunt † individuæ, seu specialissimæ, de 46
 qua per eundem Simon. d. q. 4. numer. 4. & q. 15. num. 1.
 cum ea non nisi secundum magis & minus à speciali
 distinguatur. Differt autem generalis † reservatio à 47
 speciali, vel quia generalis sit, quæ per jus commune
 introducta sit, quamvis de ea mentio fiat in extravag.
 specialis vero, quæ per regulas cancellariæ, vel etiam
 extravag. ultra jus commune disponentes, ut voluit
 Cassad. decis. 3. de reservat. num. 7. Gambar. de offic. leg.
 lib. 3. nu. 121. & probare videtur Simon. d. q. 4. num. 4.
 11. & seqq. Vel potius quod illa generalis sit, quæ de
 aliquo genere beneficiorum ac personarum sit, puta
 si reservantur dignitates cujusvis ecclesiæ, vel omnia
 beneficia officialium sedis Apostolicæ, aut certis men-
 sibus vacantia; specialis vero, quæ fit de certo benefi-
 cio,

cio, aut ad favorem certæ personæ; & hoc non considerato, quod per jus commune vel per extravag. aut regulas cancellariæ, seu etiam per decretum Pontificis ea reservatio fiat, ut patet ex decis. Rot. 28. de praben. in antiq. & 3. de rest. spol. Gemin. cons. 3. & 12. & Ægid. consil. 29. & Rebus. in Praxi. Benef. tit. de reserv. nu. 1. usq; ad 11. & rationibus, quas d. q. 4. nu. 5. & quatuor seqq. affert: neq; satis illis facit Simonet qui tandem, num. 14. in hanc distinctionem inclinat, dum concludit, reservationes, quæ generaliter inducuntur in regulis cancell. ab Innoc. citra editis, generales esse, non autem speciales, qua de re videre poteris latius tractantem Æn. Falcon. d. tract. de reserv. benef. quest. 2. Nunc autem descendamus ad casus seu modos præcipuos reservationis beneficiorum.

- 48 Primus ergo modus est per vacationem † in curia, seu apud sedem. Beneficia enim omnia vacantia apud curiam sunt reservata, ut patet ex tex. d. c. 2. de prabend. in 6. & ibi omnes Simonet. d. tract. q. 30. num. 1. & includit omnes illos decem, quos superiori conclusioni recensuimus. Ex iis tamen duos puto non proprie vacationem in curia, sed simplicem reservationem inducere, quorum alter est sextus in ordine † de beneficiis S. R. E. Cardinalium, & quorumcunque sedis Apostolicæ officialium, ubi in loco à curia distante ultra duas diætas eos decedere contingat, ut satis patet ex Rebus. d. tit. de reservat. num. 25. juncto num. 2. ubi distinctos casus ponit reservationis beneficiorum officialium à vacatione in curia. Alter est nonus de vacatione per adeptionem secundi, de qua per Jo. 22. in extravag. execrabilis, tit. de prab. in commun. quæ etiam per primam regulam cancell. innovata est, & aliquid etiam, in d. extravag. ex debito, & extravag. ad regimen, quod vero hæc non sit proprie vacatio † in curia, colligere est Paul. Bachin. in Frax. reg. cancell. tit. de benef. reserv. general. ubi & ipse distinguit tam vacationem beneficiorum Cardinalium, & officialium, quam per affecutionem alterius semper extravag. execrabilis.

lis. Sed memagis mover illa ratio, quod cum argumentum à vi vocabuli valeat, *ut in hac specie in materiæ reservationum tradit Mandos. ad reg. 2. cancell. q. 5. num. 5.* procul dubio beneficia proprie in curia, vel apud sedem vacare nō dicentur, nisi vel quis in Romana curia, vel prope eam decedat, vel aliquid circa beneficium in ea fiat, vel per beneficiatum resignando, vel per Romanam sedem pura privando, electiones cassando, postulationes repellendo; sicque dicere possumus, nec forsan male, solos quinque primos simul cum octavo ac decimo ex supra positis modis esse proprios vacationis in curia; quibus ob eandem rationem addere possumus † reservationem illam, quæ sit per appositionem manus summi Pontificis, & aliqui, *ut Rot. decis. 10. num. 1. de praben. in no. & decis. 25. num. 4. de concess. prabend. in antiq. affectionem* vocant, ut cum Papa beneficium aliquod contulit inhabili; vel similes casus, de quib. *tex. & Doct. in c. ut nostrum, de appell. c. si eo tempore, de elect. in 6. & in extravag. ad Roman. de prab. in commun. Falcon. de reservat. benef. in Pralud. 3. & Gaspar. de Perus. quæst. 10. Simon. q. 64. Mandos. in proæm. reg. cancell. q. 5. Rebuf. d. tit. de reser. num. 30. & seqq.* ubi etiam ostendunt affectionem, à reservatione quid differat, nisi velimus cum Mandos. *ad reg. 5. cancell. in princip.* solum casum mortis in curia, vel prope curiam includere, à quo in præsentem cum communiori dissentimus. Sicque soli illi quinque proprii erunt modi vacationis in curia: Sed quicquid sit, illud nobis sat esse debet per eos omnes ita reservari, & affici beneficia, ut regulariter non nisi per summum Pontificem conferri queant.

Secundus reservationis modus, seu casus est eorum beneficiorum, † quæ vacant per promotionem ad episcopatum, de qua *in d. extravag. ad regimen, & per Mandos. ad 1. reg. cancell. q. 15. & Rebuf. ibid. & Falcon. d. tract. q. 2. princip. & Simon. q. 22. & ibi Add.* ubi etiam inter ceteros tradunt, quando † beneficia hæc vacant de jure, seu de stylo Romanæ curiæ.

Tertius

54 Tercius est in beneficiis † familiariū Papæ & Cardinalium, de quibus in *extravag. ad Romani*, quæ est *Paul. 2. & ult. sub tit. de prabend. in communi & reg. 3. cancell. ubi Rebuf. & alii glossat. & Mandos. q. 17. 18 & 19. Simon. d. tract. q. 35. ibiq; Add. & Gomez. ad reg. de impetr. benef. vac. per obit. fam. Card. quæ est 32. ubi etiam Mandos.*

55 Quartus est in omnibus † dignitatibus pontificalibus, nec non maioribus post pontificalem in cathedralibus, ac principalibus in collegiatis valorem decem florenorum auri excedentibus, nec non prioratibus, præposituris, atq; aliis dignitatibus conventualibus, & præceptoris generalibus ordinum, quorumcunque, sed non militarium, ut disponitur in 2. & 3. *reg. cancellaria*, ubi *Rebuf. Mandos. & alii glossat. hanc rem optime pertractant.* Dubium autem maximum est, quid sibi velint illa verba, quæ in fine, *d. reg. 3.* ponuntur, ac *fel. rec. Pauli 2. Innoc. 8. Adriani 6. & Pauli 3. Romanorum Pontific. præcessorum suorum vestigiis inhærendo declaravit, dignitates, quæ in cathedralibus, vel Metropolitanis post Pontificales non maiores existunt, & quæ ex Apostolicæ sedis indulgentia, vel ordinaria auctoritate, aut consuetudine præscripta, vel alias quovis modo in collegiatis ecclesiis præminentiam habere noscantur, sub reservatione prædicta comprehendere debere*; videntur enim hæc parti primæ adversari, in qua solum non maiores post pontificalem in cathedralibus reservantur, quoad collegiatis vero videtur idem continere, quam difficultatem *Rebuf. removit quidem. Mandos. vero, d. reg. 3. q. 16. optime sensit, & satis congrue solvit, dicens, quod hæc ultima pars ita veniat ampliativa ad primam, quod in secunda reserventur non simpliciter, & absolute omnes dignitates non maiores in cathedrali, sed illæ, quæ aliquo ex illis vel aliis modis præminentiam habent in collegiatis ecclesiis, prout dicit esse aliquas dignitates huiusmodi in Alemania. Sed quicquid sit, certe nunc saltem in Italia omnes dignitates*

itates tamquam reservatæ regulariter per Papam, vel Apostolica saltem auctoritate conferuntur, idque forte solum ex stylo curiæ, cum eadem solum dignitates etiam in novis regulis Innoc. IX ad Clem. VIII. reservatæ sint, & est ibi quoque hac de re, *reg. 3.*

Quintus est de vacantibus † in mensibus reservatis, qui quidem juxta regulam cancellariæ editam à Paulo 3. erant, Januarius & Februarius, Aprilis & Majus, Julius & Augustus, October & November; reliqui vero ita ordinariis concedebantur, ut in iis possint de quibusvis beneficiis, non tamen generaliter, aut specialiter reservatis disponere; & hæc reservatio solum effectum habebat extantibus expectativis, prout ex ipsa regula videre est, & notavit inter alios Staphil. *de lit. grat. & just. in pralud.* Aliquibus tamen ordinariis collatoribus conceditur alternative mensium, & quidem etiam non extantibus expectativis, prout inter regul. fel. record. Innoc. IX. nec non S. D. N. Clementis Papæ VIII. videre est *in reg. 8.* ubi summo Pontifici reservantur quæcunque beneficia vacantia in mense Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris & Novembris. etiam si reservata non sint; de vacantibus vero in aliis seu mensibus extra curiam, dummodo alias dispositioni Apostolicæ reservata, vel affecta non fuerint, & ad eorum duntaxat, non aliorum cum eis dispositionem pertineant, Episcopis residentibus libere disponendi facultas conceditur.

De quibus omnibus alternativis † & earum effectibus, videndi sunt Staphil. *in d. pralud.* Mandos. *ad reg. 11. cancell. q. 11. & ad reg. 27. q. 16. Pute. decis. 492. lib. 2. & 88. lib. 5. Cassad. de rest. spol. decis. 2. Pavin. de potest. Capit. sed vacant. q. 10. Add. ad Simon. d. tract. de reserv. q. 4. 7. & 71. Fulse. lib. 2. de Visit. cap. 28. & alii passim.* De aliis vero casibus † reservationis beneficiorum, ejusque materia plenius videas, si lubet per Simon. Falcon. & Gaspar. de Perus. *ad tract. de reserv. benef. per totum.* Rebus. *in Praxi. benef. tit. de reservat. & ad 20. priores reg. cancell.* ubi etiam latissime Mandos. Cassad.

Cassad. tit. de reg. cancell. decis. 9. 34. 37. & tot. tit. de reservat. & sapius tit. de prab. Rot. tūm alibi tūm tit. de praben. in antiq. fere per totum, Gomez. in reg. de trien. possess. q. 31. & Doct. in t. ut nostrum, de app. c. 2. c. statutum, & c. presenti, de praben. in 6. & in extravag. supra alleg Menoch. de arbitr. judic. libr. 2. cent. 3. casu 201. d. nu. 110. ad 128. Flam. Paris. de resign. benef. lib. 3. quest. 1. Cucc. Instit. cancell. lib. 2. tit. 7. qui est de praben. Mil. & Bertach. in suis Repertor. verbo, reservatio, & alios passim. Hic enim aliquid de hac reservationis materia attingisse sufficiat, ne omnino jejuni eam pertransire videremur, cum de option. ad cujus cognitionem ea valde utilis est, ageremus, neq; pro quavis, quæ de reservatione incideret, quæstio, tot alii auctores tibi evolvendi essent.

Nunc vero propius ad rem accedendo ad sequentes conclusiones veniamus; ex quibus etiam duæ priores clariores fient.

59 TERTIA CONCLUSIO. Optio nequaquam locum ꝑ habet in beneficiis, ac præbendis vacantibus in curia, quamvis per summum Pontificem non conferantur, sed ab alio, cui commissæ sit facultas disponendi de vacantibus in curia. Ita gloss. d. c. fin. in verbo, ordinatur, & ibi Gem. Franc. & alii omnes de consuet. in 6. Franc. Marc. decis. Delph. 1258. num. 4. 1. part. Neq; obstat tunc quod in textu dicitur, locum non esse huic consuetudini in præbendis apud sedem Apostolicam vacantibus, cum de ipsis per Romanum Pontificem ordinatur, quasi utrumque requiratur, & hoc postremum pro conditione ponatur, & taxative adjectum sit. Respondetur enim primo cum gloss. hic satis censeretur, per Romanum Pontificem aliquid fieri, si per alium faciat, vulg. reg. qui per alium, deinde dici posse, illud cum, adjectum esse potius demonstrationis gratia, quam taxationis ex eo, quod sint ꝑ diversæ orationes, juxta not. per Castr. consil. 339. vol. 1. in no. impress. late per Fel. in c. super literis, in princ. lim. 4. & s. ad audientiam, il. 2. concl. 6. de rescript. Tercio quod
ubi

ubi etiam taxative adjecta sit illa dictio, & conditionem importet, id sit ad excludendum casum, de quo in sequenti conclusione, ut optime gloss. hic & ceteri adnotarunt: ex hac vero conclusione inferri potest per prædicta, Episcopum † habentem indultum pontificium collationis beneficiorum reservatorum (dum tamen in specie † comprehendat etiam vacantia in curia, ut per textum, qui apertissimus est, *inc. 2. de prabend. in 6.* docet gloss. & omnes, *d. c. fin.*) ita posse conferre præbendam vacantem, ut nullo modo locus sit optioni, seu consuetudini ac statuto optandi. German. tamen *in moder. tract. de indul. Apost. §. etiam ex eo numero 22.* contrarium tenet † in beneficiis vacantibus in mensibus reservatis stante immemorabili consuetudine, optandi speciali ratione, quoniam immemorialis consuetudo vim habet & ipsa privilegii, & quia huiusmodi indulta † non ampliant facultatem conferendi beneficia, sed solum removent impedimenta cum alias de jure communi possint Episcopi quæcunque beneficia non reservata in corpore juris conferre; secus vero erit in reservatis huiusmodi reservatione clausa in corpore juris.

QUARTA CONCLUSIO. Optio potest fortasse habere † locum in beneficiis vacantibus in curia, si intra mensem à die scientiæ vacationis per Romanum Pontificem non conferantur. *ita gloss. d. c. fin. verbo, ordinatur ibi post mensem, ubi Franc. Gemin. & ceteri, alia gloss. in c. presenti, infiguratione casus, de praben. in 6. idem etiam tenet Gig. d. tract. de pension. q. 63. num. II. & Zerol. in Prax. Episc. verbo, canonica, vers. ad 7. conclus. 6. & Æn. Falc. de reser. q. 4. effect. 6. num. 2.* Ratio illa est, quia beneficia † vacantia in curia, si per summum Pontificem intra mensem non conferantur à die scientiæ, ut volunt ibi antiqui Doct. vel ut Archid. à die vacationis, quod etiam voluit Gemin. post gloss. conferri possunt per ordinarium collatorem, prout disponitur in c. statutum, de praben. in 6. & not. gloss. & Doct. ibi, & d. c. fin. Æn. de Falcon. d. tract. de reser. benef. 4. *quæst.*

- quest. princ. effect. 20. Gasp. de Perus. in simil. tract. quest. 5. Paul. Grannuc. in Addit. ad Simon. in simil. tract. q. 47. nu. 14. Rebuf. ad 9. reg. cancell. & in form. nov. provis. vers. dummodo tempore data, num. 14. ubi etiam o-*
 67 stendit, † ordinarium sede vacante simplicia beneficia ante mensem conferre non posse, postea vero recte. Quam quidem dispositionem, *d. c. statutum*, limitant
 68 ibi Doct. ut non procedat † in devolutis ad Papam. Franc. vero *num. 6. & Arch. num. 3.* dicit, habere locum
 69 solum in vacantibus in curia: non autem † in iis, quæ alio modo reservata sunt. Rursus gloss. *in extravag. execrabilis, in verbo, quoquo modo de prabend. in commun.* dicit, cessare illius provisionem in reservatione, *de qua in d. extravag. execrabilis*, in qua reservantur beneficia vacantia per adeptionem secundi incompatibilis cum primo, & item hoc secundum quo ipso iure sunt privati, nisi illud primum citra mensem resignaverint in manibus superioris. Sed quicquid sit de iure communi saltem antiquo, communis est opinio Doct. quod hodie illius dispositio locum non habeat, quia
 70 illud *c. statutum* † revocatum sit per *extravag. ex debito, de elect.* vel per *extravag. ad regimen, de praben. in commun.* vel demum per *extravag. pia sollicitudinis*, quæ est *1. de praben. in commun.* ut patet ex gloss. *1. d. extravag. pia sollicitudinis*, Jo. An. Gem. & aliis præter Archid. *d. c. statutum*, idem voluit Lap. *alleg. 96. in princip. Gomez. ad reg. de trienn. possess. 9. 31. vers. & idem pro clariori, & Simon. d. tract. de reserv. benef. q. 30. nu. 2.* sed dum ille *alleg. Doct. in c. 2. isti eisdem, in c. præfenti, de praben. in 6.* quod etiam dixerunt correctum fuisse per *d. extravag. pia sollicitudinis*, voluerunt semper allegare, *d. c. statutum*. Puto autem correctam illam dispositionem, *cap. statutum*, non quia in aliqua ex *dd. extravag.* mentio fiat de mense, quod ad rem faciat, ut aliqui ex cit. Doct. voluisse videntur, cum mēsis, de quo in *d. extrav. pia*, aperte ponatur pro tempore, intra quod voluit Bonif. VIII. suam illam constitutionem obligare, inquit enim, *intra unum mensem à data*

data presentium, sed potius, quia memores summi Pontifices earum *extravag. conditores*, illius constitutionis seu can. *statutum*, qui jura omnia in scrinio pectoris sui censentur habere, constitutiones condendo † posteriores, priorem, quamvis de ipsa mentionem 71 non faciant, revocasse noscantur, ut verbis utar ejusdem Bonifacii, *in c. 1. de constit. in 6.* Quamvis non desint etiam qui velint † *d. c. statutum*, non esse revocatum, ut patet ex iis, quos refert, & sequitur *Æn. Falcon. d. q. 4. effect. 6. nu. 1. & 3. in tract. de reserv. benef.* cujus sententia probabilitate non caret, cum nusquam in illis *extravag.* neque de *d. cap. statutum*, neque de mense ulla mentio fiat.

SECUNDA CONCLUSIO. Quæ etiam ex secunda cōclusionione cum ibi deductis maxime vero in quinto modo reservationis colligitur. Optio locum non habet † in beneficiis reservatis per alternativam: ita 73 *in specie tradit Paul Granut. in Addit. ad Iac. Simon. d. tract. de reservat. q. 45. in verbo superfluum*, maxime vero locum habebit ubi motu proprio fiant ad lare tradita per Simon & Granut *loc. cit.* & per nos, *d. concl. 2.* multo autem magis cum per summos Pontifices in regulis cancellariæ, quas pro tempore edunt, tollantur atque irritentur consuetudines etiam immemorabiles optandi majores, & pinguiore præbendas cum amplissimis clausulis derogatoriis, prout de regula alternativæ à Sixto v. testatur Granut. ubi supra, & nunc habemus regulam 8. inter eas, quæ à S. D. N. Clemente VIII. editæ fuerunt initio sui Pontificatus. Verum de hac derogatione aliquid etiam dicemus, *inf. cap. ult. quæst. 1.*

SEXTA CONCLUSIO. Optio locum † non habet 74 in beneficiis resignatis in curia; patet ex *concl. 1. in prin. & ex 8. modo vacationis in curia*, cum ibi latius deductis, & tenere videtur in terminis Mandos. ad reg. 34. cancellaria, quæ est de ann. possess. q. 50. num. 7. Paris. de resign. benefic. lib. 1. quæst. 4. num. 55. secus tamen erit si resignatio facta sit in partibus in manibus legati, ut

D

optime

*optime ibid. tradit Mandos. cum eadem non sit curia lo-
gati, & Pontificis.*

75 SEPTIMA CONCLUSIO Potest induci $\dagger$ con-
suetudo specialis optandi etiam in beneficiis reserva-
tis, & vacantibus in curia: ita Cald. *cons. 3. de consue. p.*
totum, ubi etiam contrariis satisfacit, optima illa ratio-
ne, quod licet consuetudo sit contra jus, tamen potest
etiam contra jus introduci consuetudo spatio saltem
40. annorum. Cald. sequi videntur, dum ad illum se re-
mittunt, Zerol. *in Prax. Episc. ver. canonica, vers. ad se-*
ptimum, concl. 11. Staphil. *tract. de lit. grat. tit. de vi,*
effect. clausul. versic. in super derogatur, num. 5. idem
inmemorabili consuetudine aperte tradit Germon.
in alleg. tract. de indult. Apost. §. etiam ex eo, nu. 15. pol.
Rot. Rom. in una Bonon. optionis die 9. Januarii 1579
coram R. P. D. Lancelloto nunc meritisimo Cardina-
li, satisque probat, *num. 16. & seqq.* ubi etiam ostendit
non obstare, quod huiusmodi consuetudo interruptum
pi videatur per renovationem regularum de mensibus
reservatis, quia nimirum ad interruptionem huiusmo-
di consuetudinis requiritur, quod interveniat actus
illi contrarius, quæ ratio forte procederet, ubi in regi-
lis cancellariæ non adesset expressa derogatio; & ac-
plissima harum consuetudinum optandi.

76 OCTAVA CONCLUSIO. Optio locum habet
in iis præbendis, quæ devolvuntur ad Papam ex negli-
gentia inferiorum in non conferendo intra sex me-
ses à die notitiæ vacationis, *juxta textum in c. nulla, c.*
c. quia diversitatem, de concess. præbend. ita in spec.
voluit Franc. Marc. *decis. Delphin. 1259. num. 2. 1. par.*
Archid. Gem. & Franc. post alios, *d. c. fin. §. in præbendis*
de consuet. in 6. Greg. Tholos. *tract. de benef. c. 39. nu.*
quamvis contrarium voluerit Jo. An. *d. c. fin. in verbis*
vacantibus, & Add. ad Rot. decis. 1. de rerum permut.
no. num. 7. ubi tamen perperam in contrarium allega-
vit Jo. An. quod & Tholos. fecit. Moventur omnes il-
li nobiscum sentientes, quia tunc jure ordinario con-
ferri Pontifex, quam tamen rationem refellit quidam
Alex.

Alex. de Antil. apud Gemin. d. §. in præbendis, num. 4. quia sic posset etiam fieri optio in vacantibus in curia, quæ nunc jure ordinario Pontifex, non de plenitudine confert potestatis, c. 2. & c. statutum, de præben. in 6. in quibus tamen locum non habet optio, ut supra ostendimus, ad quod nihil ibi Gemin. Replicari tamen potest, & debet, † Doctores eos, cum dicunt Papam conferre jure ordinario, quando confert beneficia devoluta, non ita intelligendos esse, quasi velint, ea cōferri de jure communi; sed quia in iis summus Pontifex est loco ordinarii collatoris, & quasi in ejus locum subrogatus, illius personā repræsentat, quod non accidit in beneficiis in curia vacantibus, aut alias reservatis. Ex quo etiam incidenter infero, beneficia eorum, qui in curia morantur, originem ibi vel etiam domicilium habentes, non tamen curiales sunt, neque ibi occasione curiæ morantur, licet ibi decedant, optari posse; neque enim sunt reservata, ut patet ex cap. præfenti §. sane, de præben. in 6. ubi gloss. & Doct. sed ea ordinario jure Papa, vel alius collator ordinarius confert; in mensibus tamen Apostolicis vacantia confert Papa tanquam reservata, ideoque tunc locum non habebit optio, juxta dicta superius, concl. 2. ad fin. Quod vero opponunt (ut ad priorem quæstionem redeamus) sibi ipsis Doctores illi, objiciunt etiam Add. ad Rot. loco cit. non posse hoc loco locum habere ullo modo optionem, quia ad optandum datur tempus 20. dierum, ut dicitur, d. c. fin. §. ultra, & nos inf. cap. 6. quæst. 1. collatio autem non potest devolvi, nisi ad minus post sex menses, d. c. nulla, de concess. præben. Respondent autem & optime Gemin. & Franc. d. c. fin. §. in præbendis, quod aut ille, qui vult optare, fuit statim certificatus de vacatione præbendæ, & non poterit optare nisi infra 20. dies, sicque procedit objectio; aut non fuit certificatus, sed per multum temporis ignoravit, & tunc cum isti 20. dies non currant, nisi à die scientiæ, ut dicit hic gloss. & omnes, & nos infra d. cap. 6. q. 2. bene poterit optare. Quod si rursus urgeas cum Add. ubi

- supra tempus opinionis currere à die vacationis nota in ecclesia, ut dicere videtur gloss. pen. juncta antepen. in clem. 1. de concess. prabend. & colligi videtur ex tex. ibidem, quo casu posita ignorantia in ecclesia de hujusmodi vacatione non videtur posse esse locum devolutioni, cum etiam tempus sex mensium † non currat nisi à die notitiæ, d. c. quia diversitatem, de concess. praben. & c. licet de supplen. neglig. pralat. Respondeo, quod tempus optandi non currit nisi à die veræ scientiæ, non autem fictæ, ut dicam inf. d. q. 2. & tenet etiam, si recte advertatur d. gloss. pen. dum aperte dicit, & probat dispositionem illius Clem. de scientia præsumpta ex notitia publica, quæ habetur in loco beneficii.
- 79 specialiter procedere † in casu illius tex. de impetrante beneficium, cui mandatur provideri de eo, quod infra mensem à vacationis ipsius notitia duxerit acceptandum. Ex quo etiam patet, non habere locum in notitia, quæ requiritur ad hoc, ut currat tempus sex mensium. Quod vero ibi dicit gloss. pen. de privilegio optandi, intelligitur non de nostro jure optandi sed de privilegio eligendi intra decem dies alteram ex duabus æqualibus præbendis, de quo in c. si pluribus, de praben. in 6. ut ibi per eam, sed ea etiam ficta notitia admessa in optione, adhuc casus optandi in devolutum potest contingere. Fingamus enim tam præbendam, quam ordinarium collatorem in eodem loco ab ecclesia justa ex causa abesse, ibique illum decedere; procul dubio statim curret tempus sex mensium collatori, cum maxime † etiam extra dioccesim constitutus possit sua beneficia conferre, gloss. c. statutum ver. remotis, de prab. in 6. late Zerol. in Prax. Episc. ver. beneficia, vers. ad 9. & Menoch. de arbitr. judic. lib. 1. q. 43. n. 19. potest autem tunc esse, ut non nisi post sex menses nota fiat in ecclesia vacatio præbendæ, sicque habebit locum optio. Ad illam autem quæstionem, quænam
- 81 præbenda † censeretur reservata, quando reservatur præbenda alicujus, & ille optet aliam, quoniam est de raro contingenribus, remitto te ad Æn. Falc. de reservat.

vat. effect. 37. An vero, & quomodo optio locum habeat in beneficiis, de quibus mandatur alicui provideri, quæve specialiter conferuntur per Papam; quæ duo reliqua videbantur pro complemento hujus 3. quæstionis, quoniam derogationem requirunt, de iis latius tractabimus *in cap. ult.* ubi de derogationibus optionum agemus.

QUÆRO QUARTO, *An in beneficiis juris patronatus locum habeat optio?*

Respondeo † quod non: ita in terminis voluerunt 82
Fed. sen. cons. 62. num. 1. & Mil. in Repert. verbo, consuetudo optandi non habet locum, il. 1. Et miror, quod de hoc nihil dixerint Lambert. & alii, qui de jure patronatus scripserunt. Rationem vero neuter illorum affert. Nos illam afferre possumus, quod si reservatio, quæ fortior est optione, cum illam vincat, juxta superius deducta *in 2. conclusione*, non comprehendit beneficia juris patronatus maxime laicorum, multo minus in iis locum habere poterit optio: quod vero regulæ reservatoriae † non habeant locum in beneficiis juris patronatus laicorum, tenet *Gemin. c. 2. num. 11. de præb. in 6. & ibi Franc. numer. 8. Lap. alleg. sua 96. fere per totam. Rot. decis. 3. de jure patr. in antiq. Cassad. eod. tit. decis. 6. Put. decis. 319. num. 2. lib. 1. Card. cons. 117. nu. 2. & in elem. 1. 7. q. Alex. cons. 73. in princip. volum. 4. Gaspar. de Perus. in tract. de reserv. benef. in quæst. qua autem benef. reservantur Æn. Falcon. eod. tract. q. 3. princ. 14. effect. numer. 5. & q. 4. princip. & alii quos ad hoc late referunt, & sequuntur de magis communi attestantes Paul. Granut. in Addit. ad Simon. simil. tract. q. 9. Mandos. ad 1. reg. cancell. q. 10. n. 1. & 2. Roch. Curt. tract. de jure patr. vers. honorificum. q. 4. nu. 22. & 23. Lambert. in simil. tract. q. 6. prima par. libr. 2. art. 22. num. 4. & de communi Covar. pract. quæst. c. 36. num. 2. & 3. quicquid in contrarium voluerit Zenzel. in extrav. execrabilis in vers. disponere, de præb. & gloss. d. c. 2. in verbo, collatio, eod. tit. in 6. Idemque procedit † etiam si in reservatione adsint illa verba, ad cujuscunque collationem,*

- nem, provisionem, electionem vel praesentationem, vel quamvis aliam dispositionum pertineant, ut post Lap. alleg. 84. num. 6. & alios tradunt Mandos. d. q. 10. nu. 2. & Nicol. Delph. de jure patr. quest. ult. Secundo
- 85 procedit quoque, licet beneficium sit mixtum et juris patronatus clericorum, & laicorum, ut post Roch. Curt. d. tract. juris patron. vers. competens alicui, quest. 24. & alios et solvunt, lateque tradunt Simon. d. q. 9. num. 3. ibique Add. num. 7. Covar. d. q. 36 num. 4. Mandos. d. q. 10. num. 8. & Gambar. tract. de leg. libr. 3. num. 363. cum seq. dum tamen major pars sit laicorum, ut Gambar. & iidem Add. ad Simon. loc. cit. voluerunt. Tertio idem
- 86 esset in jure patronatus competente clericis et ratione bonorum patrimonialium, cum tamquam laicale censetur, ut fuse ostendit ibid. Mandos. num. 7. Limita vero primo, ut non procedat et in jure patronatus clericis ratione ecclesiae spectante, ut late per Mandos. num.
- 87 5. & 6. Secundo ut non procedat etiam et in jure patronatus laicale, nisi quando eis competit ex fundatione, constructione vel donatione, secus si ex privilegio, vel praescriptione, ut voluit Archid. & Gemin. d. c. 2. de prae. in 6. & fuse probat Covar. d. c. 36. num. 6. &
- 88 Mandos. d. q. 10. num. 3. Posse tamen Papam et reservare beneficia patronata etiam laicorum certum est, prout dicit idem Mandos. d. q. 10. nu. 2. in fine, neque id negant praecitati Doct. sed solum dicunt, non praesumi voluisse reservare; potest enim Papa et expresse derogare juri patronatus, ut patet ex Doct. in o. cum dilectus, de jure patr. Covar. pract. quest. c. 36. cum aliis, quos ad saturitatem congerit Petr. Cened. in collect. ad jus canon. 2. part. collect. 79. & Covar. d. c. 36. num. 1. Nec non universum de jure patr. quod ad reservationem, vel derogationem spectat praeter omnes supra citat. videndi sunt etiam alii, quos cumulat Mandos. d. q. 10. & Cened. d. collect. 79. 2. par. & collect. 21. num. 2. & 3. 3. part. Aliam etiam rationem, & magis solidam addere possumus ad principalem nostram conclusionem, quia nimirum per optionem, ubi maxime distinctae

super

sunt præbendæ, acquiritur novus titulus, *ut jam semel admonuimus, & latius ostendemus, inf. c. 7. q. 1.* Non potest autem quis acquirere titulum, aut beneficium juris patronatus sine consensu patroni, *ut toto fere tit. de jure patr.* Ex quo tamen inferitur † una limitatio ad 91 d. conclusionem, quod si accedit patroni consensus, poterit fieri optio in præbenda & beneficio juris patronatus. Secundo limitatur, posse † speciali præscri- 92 ptione, seu consuetudine induci, ut etiam in beneficiis, & præbendis juris patronatus fiat optio; tum quia etiam potest talis consuetudo induci in reservatis, *ut supra, concl. 7. ostendimus*; tum quia contra jus tertii præscribi posse, & consuetudinem induci saltem spatio 40. annorum, superius, cap. 2. q. 2. demonstravimus, & in specie etiam tanto tempore † juri patronatus 93 præscribi posse late tradit Lambert. *de jure patr. lib. 3. q. 7. princip. n. 7. & 8.*

QUÆRO QUINTO, *An in beneficiis, & præbendis, qua permutantur, siue in ipsa permutatione locum habeat optio?*

Respondeo, communio rem conclusionem esse, † 94 quod non: *ita Paul. de Lig. in clem. 1. de rer. permut. 10. de Lig. c. fin. de consuet. in 6. post 10. An. in Addit. ad Specul. tit. de rer. permut. ita etiam Gam. in c. licet, num. 41. de rer. permut. in 6. Bonif. de Vital. post Paul. in clem. unic. numer. 60. de rer. permut. Petrus de Vbal. in tract. de benef. permut. q. ult. num. 96. Feder. de sen. eod. tract. q. 28. & cons. 62. per totum, ubi optime eam comprobatur, & à contrariis defendit; eandem tuentur Nicol. Delphin. tract. de jure patr. num. 157. & seq. Gig. de pension. q. 63. num. 14. Mil. in Repertor. verbo consuetudo optandi non habet locum, il. 2. Prob. in Addit. ad 10. Monach. d. c. fin. nu. 2. 9. & 30. post Gemin. cons. 39. Add. ad Rot. decis. 1. de rer. permut. in no. num. 7. Gregor. Tholos. in tract. de benef. c. 39. num. 4. 10. Coras. in simil. tract. c. 9. num. 9. & satis probatur ex tex. in c. unico, de rerum permut. in 6. & clem. 1. eod. tit. Ex quibus duas rationes colligo; altera est, quod cum actus agentium † non operentur 95*

ultra intentionem eorum, *l. non omnis, ff. si cert. pet. cum similib.* procul dubio non debet habere locum optio, per quam permutans non acciperet præbendam, quam ille alter ideo resignavit, ut ipse haberet, nec aliter resignasset, ut dicitur *d. c. unico ibi*, quæ alias minime resignassent; altera, quod præbenda resignata alteri conferretur, quam permutanti contra expressam decisionem d. clem. Neque valet quod præbenda, quæ confertur, subrogatur in locū optatæ; nam textus d. clem. 96 aperte requirit, † quod ipsamet præbenda, quæ resignatur, alteri quam permutantibus non conferatur, ea autem ipsa alteri conferretur. Alias rationes videre poteris apud Dd. sup. ut maxime Fed. de sen. loc. alleg. Ex quibus patet, male sensisse contrarium Jo. An. d. c. fin. in verbo, cum vacavit, & ibi Anchar. & Gemin. nu. 4. male etiam Lap. Abb. d. c. fin. & in Addit. ad Fed. loc. cit. aliter & late distinguebat, prout etiam ejus distinctionem refert, & reprobatur idem Gemin. loc. cit. ut ibi per eos, quæ distinctio confunditur ex supra dictis, sicut etiam illa, quam facit Imol. in c. fin. colum. 20. de rer. permut. & refert, ac sequitur Franc. d. c. fin. nu. de consuet. in 6. quod aut permutatio sit propter utilitatem permutantium, & habeat locum optio, ex qua talis permutatio sit ambitiosa, & restringenda; aut propter utilitatem ecclesiarum, & tunc non habeat locum optio. Hæc autem distinctio quam sit frigida quis non videt? neque enim debet pendere usus privilegii, & consuetudinis Capitularis ex facto, aut etiam animo unius de collegio, de quo nemo forsan tunc erit, qui judicare velit. Illud sane temperamentum, ut ita loquar, ad eam communem opinionem libenter 97 adhiberem, quod si † consuetudo ipsa optandi obtinisset, in omni vacatione, non autem solum simplici, ita ut ab antiquo optatum fuerit etiam in vacatione ex causa permutationis, tunc ea opinio cessaret nisi expresse Papa, aut Legatus clausulam derogationem statutorum, & consuetudinum ecclesiæ de optando in provisione inseruisset, ut optime tradit Nicol. Delphi.

d. tract.

d. tract. de jure patr. num. 158. quod ipsum etiam ex eo comprobari potest, quod *supra q. 3. concl. 7. & q. 4. ad finem* ostendimus, induci posse specialem consuetudinem optandi beneficia reservata, & quæ sunt de jure patronatus.

QUÆRO SEXTO, *An possit optari prabenda habens aliquod onus annexum, puta prabenda Theologala, Pœnitentiaria, vel similis.*

Respondeo † non posse: ita in specie voluit Navar. 98 *cons. 14. de reb. eccles. non alien. nu. 3. volum. 1. & probari potest, cum quod ibi electa videtur industria persona, cum quia ubi aliquod beneficium requirit qualitates aliquas, aut examen, si cui indulgetur, ut possit cōsequi beneficium aliquod, aut dignitatem, illud non venit, quod examen aut qualitates illas requirit, ut est optimus tex. in c. fin. de transl. episc. cum ibi not. pro quo etiam faciunt, quæ de hujusmodi præbendis certis personis graduatis, ac certis qualitatibus præditis † 99 omnino conferendis decrevit Conc. Trid. sess. 5. c. 1. de refer. sess. 24. c. 4. & sess. 25. c. 5. traditque inter alios Covar. pract. q. c. 36. num. 3. Rebus. in concord. Rubr. de collat. §. 1. verbo, Theologalem, & verbo, alteri, & Jo. Quintil. Hæd. in repetit. o. de multa, num. 45. & seqq. de præbend. Tandem quod hujusmodi præbendæ erectæ in Theologalem & Pœnitentialem non possint optari, postquam hæc scripsi inveni fuisse decisum per sacram congregationem super declaratione Concilii Triden. ad cap. 1. sess. 5. & cap. 8. sess. 24. de reform. An vero per canonicum possit optari dignitas, quæ aliqua ex causa reservata non sit, dicemus inf. c. 5. q. 2.*

QUÆRO SEPTIMO, & ultimo in hoc cap. *An possit optari prabenda minor, qua tamen aliqua de causa sit magis grata?*

Respondeo † posse: ita gloss. d. c. fin. in verbo, melio- 100 res & ibi Butr. & Anchar. de consuet. in 6. eamque gloss. sequitur Franc. Marc. decis. Delphin. 1258. nu. 4. 1. part. & communiter, ac merito receptam dicit Navar. de reb. eccles. non alien. cons. 4. volum. 1. à qua etiam opi-

- nione non discedit Rom. *conf.* 227. Rot. *decis.* 5. *vers.*
 101 *præterea, de consuet. in no.* sed contrarium † tenet ex-
 presse Rot. *decis.* 3. *eod. tit. in no.* & Franc. *d. c. fin. in princ.*
nu. 8. cui etiam accedere videtur post Jo. Mon. Mil. in
ver. consuetudo per quam, il. 1. Gemin. vero *d. c. fin. nu.*
 102 11. volens concordare opiniones distinguit † quod
 aut consuetudo specificè disponit, quod possint optari
 majores præbendæ, & tunc non possunt minores, aut
 consuetudo simpliciter disponit, & tunc possit optari
 major, & minor, sicque procedat opinio gloss. Verum
 103 † hoc est nihil dicere, sed vel priori, vel posteriori opi-
 nioni adhærere: secundum enim membrum est ipsa
 expressa prima opinio: primum autem est ipsa secun-
 da opinio, si illud pure intelligatur, prout sonat, si ve-
 ro addatur dictio taxativa, *solum*, quasi inducta sit con-
 suetudo, quod solum majores præbendæ optentur,
 tunc nihil mirabile dicit, sed id, quod neque qui sunt
 in contraria sententia negabunt. Moventur autem,
 qui contrarium sentiunt duplici ratione. Primo, quia
 ex quo consuetudo sic est obtenta, ut optetur major,
 104 non debet extendi ad minorem, quia præscriptio † non
 extenditur nisi ad id, quod est possessum, *c. veniens, de*
auditis, c. cum ex officii, de præscript. de quo etiã late per
Rom. conf. 371. & Doct. in *c. tua de deci.* neque consue-
 105 tudo † extendi debet, ut not. in *c. fin. de off. Archid. Se-*
 106 cundo quia licitum est ascendere † ad maiorem digni-
 tatem, sed non descendere de majori ad minorem, *jux-*
ta not. in c. quanto, & c. licet, quod est fin. de translat.
Episc. & c. cui de non sacerdotali, de præbend. in 6. ubi
 non datur descensus etiam quoad valorem præbendæ.
 Quibus tamen, & similibus non obstantibus priori o-
 pinioni adhæreo, quam in conclusione firmavi, quod
 indistincte possit fieri optio etiam de minori præben-
 da, ubi ex aliqua causa sit magis grata vel ob interesse
 veritatis, quia exempli gratia illa major, seu melior,
 quã obtinet, sit pensione gravata, ut ab ea se liberet, *jux-*
ta ea, quæ trademus inf. c. 7. q. 2. vel etiam ob interesse
 affectionis, puta quia minoris præbendæ bona vici-
 niora

niora sint suis patrimonialibus, quia ea præbenda fuit
 sui patris, aut valde amici, vel simili de causa. Id au-
 tem probō & ipse dupliciter. Primo rationibus gloss.
d. c. fin. verbo, meliores, tum quia quod in favorem † a- 107
 licujus inductum est, non debet in ejus odium retor-
 queri, *c. quod ob gratiam, de reg. jur. in 6. & l. nulla iuris*
ratio, c. de legi, tum quia cui licet plus, licet † & minus, 108
c. cui licet de reg. jur. in 6. cum simil. Secundo illa ratio-
 ne, quam tangit Rot. *d. decis. 3.* quia illud est melius,
 quod est magis gratum, & plus placet, §. *præterea, In-*
stit. de action. & l. Sabinus, ff. de in diem addict. quod
 etiam ex eo confirmatur, quod est ita considerabile in-
 teresse aliquod siue veritatis, siue etiam affectionis, ut
 cum alioquin non nisi posita magna læsione † decur 109
 etiam ecclesiæ in integrum restitutio, *c. i. de in integ. re-*
stit. cum concordant. tamen restitutio † conceditur non 110
 solum propter interesse veritatis, *ut est tex. in l. minori-*
bus, ubi Doct. ff. de minor. sed etiam propter interesse
 affectionis, *ut not. Bart. Bal. & alii in l. si in emtionem,*
ff. de minor. & post multos Odd. tract. de restit. in integr.
q. 4. art. 10. idq; optime probat rex. d. l. si in emtionem,
ubi minor restituitur, si omisit emere rem majorum
suorum in emtionem collocatam.

His positis, non obstant in contrarium adducta.
 Non primum, quod præscriptio non extenditur nisi
 ad id, quod est possessum. Respondeo enim primo, for-
 te procedere id in præscriptione, † nos vero loqui de 111
 consuetudine, quicquid velit Gemin. *d. c. fin. in princip.*
num. 9. & 11. dum contendit, consuetudinem optandi
magis proprie dici præscriptionem, id enim facile re-
felli potest, ex late traditis per nos supra cap. 2. q. 2. Se-
 cundo tam præscriptionem, quam consuetudinem † 112
 extendi posse ad casus omnino similes; imo ipsi Ge-
 min. & Franc. *d. c. fin. in princip. num. 7.* voluerunt, hanc
 consuetudinem extendi de casu vero ad fictum, *de quo*
nos latius inf. c. 4. q. 4. in nostra autem specie casus o-
mnino similis est, cum illud melius dici † possit alicui, 113
 quod magis gratum est, ut diximus, & sic solvitur quod
 objicie-

objiciebatur, *ex not. in cap. fin. de off. Archid.* consue-
 tudinem non extendi, præterquam quod ille tex. lo-
 quitur potius de præscriptione, & quidem valde odio-
 sa nimirum de præscribenda per Archidiaconum ju-
 risdictione in monasteriis, quod magis Episcopo præ-
 judiciale est, quam jus optandi, ut quisque facile potest
 intelligere. Non obstat etiam, quod objiciebatur
c. quanto, & cap. licet de transl. Episc. Nam quod atti-
 net ad *c. quanto*, non prohibetur ibi descensus, sed so-
 lum præmissio, quod quis de facto relicta propria ec-
 clesia ad aliam se propria auctoritate transtulerat.
 subdit summus Pontifex, quod qui se ad majorem ple-
 bem transtulit, à cathedra repelli debet aliena: immo
 gloss. fin. ibi dicit, idem fore, si ad parem, vel minorem
 se transtulisset: *cap. vero licet*, seu fin. primo loquitur
 de majoritate, & excessu in dignitate, non in redditu,
 prout etiam loquebatur *c. quanto*, deinde dispositio
 tam d. c. si. quam *cap. cui de non sacerdotali*, procedit
 114 propter mandatum, cujus fines † diligenter sunt cu-
 stodiendi, *c. cum dilecta, de rescript. & l. diligenter, &*
mandat. cum similib. ut de dispositione tex. d. c. cui de
non sacerdotali, dicit ibi Pontifex *in fi. & not. gloss. d. c.*
fin. in verbo, meliores, de consuet. in 6. Nam in d. c. licet
 115 concesserat † in specie prædecessor Pontifex cuiusdam
 Episcopo, quod si ad majorem vocaretur forsitan di-
 gnitatem, eam sibi liceret assumere; declarat autem
 ibi Innoc. III. non potuisse illam transire ad parem di-
 gnitatem, quia fuerat expressum de majori; & quia et-
 iam in majori dignitate propter majorem utilitatem
 facilius solet dispensari, *ut ibi inquit Pontifex, & gloss.*
in verbo, ad pacem. In cap. vero *cui de non sacerdotali*
 statuit Bonif. VIII. quod si cui manderetur provideri di-
 præbenda non integra, aut certi valoris, non poterit et-
 iam volenti de sacerdotali, dimidia, vel minoris valo-
 ris provideri propter certos fines mandati, *ut inquit ibi*
textus, & not. gloss. & Doct. & nos mox admonuimus.
 Atque hæc circa materiam hujus tertii cap. dicta suffi-
 ciant.

SUMMA

SUMMÆ RERUM.

- 1 *Canonici soli seu beneficiati in aliqua ecclesia collegiata, regulariter optare possunt.*
- 2 *Consuetudo optandi inter canonicos inducta non extenditur ad dignitates, seu Pralatos, ut possint optare canonicales prabendas.*
- 3 *Consuetudo non extenditur de persona ad personam diverse qualitatis.*
- 4 *Prabendam pœnitentiarum, aut similem obtinens non potest fortasse aliam optare. Contrarium. numero 11.*
- 5 *Divisio beneficiorum unitorum debet fieri ab habente auctoritatem servata solennitate; & ex justa causa, sicut & unio.*
- 6 *Beneficiarius non potest suum beneficium diminuerè, aut damno afficere.*
- 7 *Canonicus an habeat successorem, & an Pœnitentiarius, & num. 12.*
- 8 *Pœnitentiarius principaliter habet officium, prabendam per annexionem, & quasi rem peremptam secundum Navar. de quo num. 13.*
- 9 *Beneficiatus habens ecclesiam Parochialem suo beneficio annexam, non dicitur simpliciter habere curam animarum.*
- 10 *Navarri Doct. auctoritas.*
- 12 *Pœnitentiarius optando non dividit, aut unit officium à beneficio aut cum illo, sed dimittit prabendam cum onere, & officio.*
- 13 *Theologi, & Pœnitentiarum officium quomodo instituendum sit.*
- 14 *Unio non semper ita fit, ut, quod unitur, alteri accedat.*
- 15 *Antiquiores canonici prius optant, antiquiores inquam non ætate, sed receptione. num. 16. declaratur. num. seqq.*
- 17 *Canonicus qui major est ordine, posterior tamen receptione, quomodo debeat preferri in portione percipienda.*

18 Anti-

- 18 *Antiquiores etate, vel maiores ordine poterunt e consuetudine speciali preferri in optando; vel Doctores, aut persone insignes. num. seqq.*
- 19 *Doctorum ordo praeceps est*
- 20 *Excommunicatus potest optare. Contrarium alii num. 21.* 43
- 22 *Excommunicatus privatur fructibus beneficii.*
- 23 *Collatio beneficii facta excommunicato nulla est.* 44
- 24 *Optio non est collatio, neq. collationem requirit.*
- 25 *Excommunicatus potest acceptare beneficium iam sibi collatum.* 45
- 26 *Beneficii collationem excommunicato factam, maiore iure tenere probabile est.* 46
- 27 *Excommunicatus aequiparatur deportato.*
- 28 *Deportatus potest eligere & optare.*
- 29 *Excommunicatus potest ea, quae sunt facti, & per quae solum voluntas declaratur.* 48
- 30 *Excommunicatus non amittit fructus beneficii, nisi per sententiam eos expresse continentem.* 49
- 31 *Absentes ab ecclesia optare possunt.*
- 32 *Absentes ob servitium Papa, vel ecclesia optare possunt; licet consuetudo, vel statutum disponat quod soli praesentes optent. Hi enim habentur praesentibus. num. 33.* 50
- 34 *Consuetudo contra ius non extenditur de casu vero ad fictum, neque de loco ad locum, neq. de persona ad personam. Idem in statuto. num. 35. Quod tamen perpetuum non est, remissive. num. 36. praeterea vero ubi in casu omisso militat eadem omnino ratio. num. 37. vel ubi ea aequiparantur à legibus. num. 38.* 51
- 39 *Statutum, vel consuetudo disponens de praesentibus in ecclesia extenditur de casu vero ad fictum.* 52
- 40 *Consuetudo optandi, sicut quavis alia inducta in una ecclesia non extenditur ad aliam ecclesiam, quamvis illi subiectam.* 53
- 41 *Canonicus, qui ex consuetudine optare non potest nisi semel, si semel optavit praebendam, super qua deinde* 54

deinde moveatur sibi lis, non poterit aliam optionem facere: poterit tamen redire ad suam, si succumbat, eamque dimiserit cum protestatione. num. 42.

- 43 Prior in data, qui non fuit negligens, praefertur in optando priori in receptione; posteriori tamen in data.
- 44 Conditio habetur pro impleta, cum non stat per eum, qui implere debet.
- 45 Absentes in servitio Papa, vel ecclesia cur optare possint etiam stante consuetudine, vel statuto, quod soli praesentes optare possint.
- 46 Absentes quoque in servitiis Episcopi optare possunt. Quid in absentibus causa studii de licentia Papa, vel Episcopi. num. 47.
- 48 Absentes causa studii de licentia Praelati, vel Papa percipiunt fructus suarum praeendarum.
- 49 Privilegiati, ut percipiant fructus, ac si residerent, optare non possunt, & gaudere aliis privilegiis, quae competunt praesentibus. tam de iure communi, quam ex consuetudine, vel statuto.
- 50 Consuetudo contra ius quando extendatur ad casum fictum.
- 51 Consuetudo optandi non est improbata à iure, sed immo permixta, & quodammodo approbata.
- 52 Optio fieri potest per procuratorem, habentem speciale mandatum: immo per procuratorem cum libera. nu. 55. quid in habente generale mandatum. num. 58.
- 53 Potest per alium, qui potest per se ipsum; & qui per alium facit, per se ipsum facere censetur.
- 54 Procurator admittitur in quavis re, ubi non prohibetur.
- 56 Procurator cum libera equiparatur habenti speciale mandatum. Item potest permutare. num. 57.
- 58 Procurator habens generale mandatum, & negotiorum gestor si nomine meo optet, & ego ratum habeam, optio valebit.

- 50 *Dominium pecunia soluta negotiorum gestori acquiratur creditori ratihabitione secuta.*
- 60 *Optio per quemcunque nomine meo facta forte valet, si ratum habeam.*
- 61 *Beneficium potest alicui conferri nomine absentis.*
- 62 *Beneficium impetrari potest sine mandato.*
- 63 *Coniuncta persona sine mandato admittitur ad optandum; sicut etiam in beneficalibus, num. 64. requiritur tamen ratihabitione, num. 69.*
- 65 *Coniuncta persona regulariter admittuntur, si caveant de rato; & qua illa sint. num. 66. & usque ad quem gradum. num. 67.*
- 68 *Canonicus, aut alias coniunctus conjunctione spirituali non potest pro alio coniuncto impetrare, aut acceptare.*
- 69 *Ratihabitione requiritur ubi aliquis sine mandato speciali, aut sine libera pro alio optavit: & in ratihabitione huiusmodi per antiquiores facienda pendente possint iuniores interim optare. numero 70.*

CAP. IV.

Quinam optare possint prabendas.

QUÆRO PRIMO, *An soli & omnes antiquiores canonici optare possint?*

PRIMA CONCLUSIO. Illud certum est, solos canonicos, seu beneficiatos in aliqua ecclesia collegiati regulariter optare posse, ut patet ex iis, quæ supra diximus, c. 1. q. 2. & c. 3. q. 1. ubi etiam diximus, posse induci consuetudinem, ut beneficiatus in aliqua ecclesia, dummodo constituat aliqua ratione unum corpus cum canonicis, possit optare canonicatum, seu prabendam vacantem, vel non optatam: pro quo etiam facit decis. Delphin. Franc. Marc. 1271. nu. 4. immo etiam ibid. ostendimus, posse beneficiatos inter se optare, dummodo collegium in aliqua ecclesia constituent.

S E C U N D U M

SECUNDA CONCLUSIO. Consuetudo optandi inducta, † quod canonici optent, non ita extenditur, 2
ut prælati, aut dignitatem habentes possint optare canonicas præbendas: ita *Calder. cons. 5. de consuetud.* quem etiam refert, & sequi videtur *Roch. Curt. c. fin. de consuet. sect. 4. num. 7. ad fin.* tum quod consuetudo non extendatur † de persona ad personam, maxime ubi 3
sunt diversæ qualitatibus, & conditionis, juxta not. per *Dd. in c. fin. de off. Archid. & c. 2. de Capell. Monach.* tum quod in hujusmodi, quæ sunt stricti juris, uno expresso non venit aliud, c. *susceptum, de rescript. in 6. & c. quavis, de præben. eod. lib.* Et hoc forte voluit *Franc. Marc. decis. Delphin. 1266. 1. part.* dum dixit, in optione non admitti descensum, ne sit contraria decis. paulo ante positæ, quæ est 1258 nu. 4. eadem prim. par. ubi aperte admittit, posse optari minorem præbendam: facit etiam optime *Rot. decis. 5. de consuet. in no. versic. aliam rationem, & vers. præterea videtur*, dum ipsa quoque ait, quod ubi sunt distincti gradus præbendarum, non admittitur descensus.

TERTIA CONCLUSIO. Probabile est, † quod 4
ubi præbenda habet annexum aliquod perpetuum officium, puta Pœnitentiarum, non potest, qui eam habet, alteram optare: ita in specie tradit *Navar. cons. 14. de rebus eccles. non alien. volum. 1. per totum.* Probat primo hanc opinionem, quod divisio † beneficiorum unitorum requirit, ut dividens habeat auctoritatem, & potestatem id faciendi, c. *sicut unire, cum ibi not. de excess. prælat.* & quod servetur solemnitas in modo dividendi, & concurrat justa causa id faciendi, c. 1. *de rebus eccles. non alien. in 6.* sicut & unio, ut probatur in d. c. *sicut unire, juncta clem. 2. de rebus eccl. non alien.* quod si optaret Pœnitentarius præbendam vacantem, divideret præbendam suam à Pœnitentiarum officio; item uniret officium alteri præbendæ, quæ est tertia *Navar. ratio*, sine ulla justa causa, aut solemnitate. Neque verisimile est, Concilium generale & Romanam ecclesiam voluisse privatis hominibus facultatem concedere

- ram leviter, & sine solemnitate tot uniones, & divisiones; & hæc est 6. illius ratio ab hac prima dependens. Secundo non potest beneficiarius † suum beneficium diminuerere, aut damno afficere, *c. delictum, de reg. jur. in 6. cum ibi adnot. & similib.* at vero Pœnitentiarius optando damnum afficeret proprio officio; posset enim optare minorem præbendam, *juxta gloss. crebrius receptam in c. fin. de consuet. in 6. (ut etiam nos supra ostendimus cap. 3. quæ ult.)* Quod si objicias de aliis canonicis, respondet d. sparem esse rationem, cum canonicus † non habeat successorem, *juxta gloss. singularem receptam in c. quod sicut, de elect. quod etiam notavit Franc. Marc. in decis. Delphin. 1232. n. 3. & 1261. num. 3. 1. part.* unde sibi potest præjudicare, Pœnitentiarius vero habet successorem, cui optando præjudicaret. Tertio, quia quod operatur oppositum in opposito debet & operari propositum in proposito, *cap. sciendum, c. 8. q. 1. l. & si contra, ff. de vulg. & pup. sed* præbenda Pœnitentiarum optari non potest, quod tamen non probat Nav. nos breviter ostendimus *supra cap. 3. q. 6.* ergo neque ipse debet posse optare alterius præbendam. Quarto, quia Pœnitentiarius † habet principaliter officium Pœnitentiarum, præbendam autem habet per annexionem, & quasi rem peremptoriam, sicut qui habet ecclesiam parochialem suæ præbendæ, vel alteri beneficio annexam, non censetur † habere curam animarum, *cap. super eo, de præbend. in 6.* quare cum non possit optare aliam præbendam ratione officii, quod est principale, & quoddam vivum, non poterit id facere ratione præbendæ, quæ est accessorium, & quasi quoddam mortuum, & extinctum. Hæc sunt in summa rationes Navarri, quibus contendit, Pœnitentiarium optare non posse, ex cujus sententia idem dicendum esset de eo, qui habet præbendam Theologalem, vel legalem, quam alii vocant *doctoremalem*. Propter cujus doctoris † auctoritatem conclusio hæc, ut dicebam, probabilis est; maxima enim fuit illius tum doctrina, tum vitæ integritas, *ut patet ex Covar. lib. 1.*

var. resol. cap. 1. nu. 2. Mandos. ad reg. 19. de infir. Pinel.
et 1. C. de bon. mat. 3. p. num. 16. in fine Vival. in Candel.
Aur. in princip. tit. de auctor. Doct. & alius, quos videat si
libet apud Petr. Cened. in collect. ad jus canon. collect. 12.
num. 6. 2. par. Sed quoniam contraria sententia ¶ me- 11
lioribus, ni fallor, nritur rationibus, & libentius ad-
hæreo quam & ipse Navar. in scholis disputando te-
neri posse fateri videtur, d. conf. 14. num. 1. & servaram
audio hic Mediolani in ecclesia S. Nazarii, in qua qui
prius Theologalem præbendam obtinebat, aliam o-
pravir, ea simul cum onere, & officio legendi dimissa,
quæ deinde alteri collata fuit. Illud enim regulare est,
ut inferius dicam, antiquiores canonicos optare pos-
se, & paret ex ipso rex. d. c. si de cõsuet. in 6. ergo omnes
optare poterunt; nam & indefinita æquipollet uni-
versali, & ubi lex non distinguit, nec nos distinguere
debemus, nisi manifesta nos cogat ratio; jurib. vulg. in
hoc autem casu nulla nos cogit ratio, ut contrarium
sentiamus. Non prima, dicimus enim Pœnitentia-
rium optando ¶ non modo non dividere, aut unire be- 12
neficia, de quo loquuntur illa jura, sed neque etiam
officium à beneficio dividit, aut unit cum beneficio;
dimittit enim præbendam simul cum officio, & onere
annexo. Ex quo etiam patet solutio secundæ rationis
quicquid enim sit, an canonicus simplex habeat suc-
cessorem, de quo per Dd. d. c. quod sicut, Ant. Burg. in c.
cum omnes, nu. 67. & seqq. ubi Andr. ab Exe. num. 84.
& Ferret. num. 10. cum seqq. de constit. Fel. c. quoniam
Abbas, nu. 5. de off. deleg. Abb. in c. ex literis, de probat.
Imol. & Gemin. in c. statutum, de rescript. in 6. Ex qui-
bus multi censent canonicum successorem habere;
certe in hoc casu Pœnitentiarius nullum damnum af-
fert, aut præbendæ sue, aut successori, sed aliam optan-
do sive majorem, sive minorem, ille, cui confertur, ea
præbendam, quam ipse obtinebat, habebit onus, & offi-
cium Pœnitentiarii. Non obstat tertia; dispar enim
est ratio cum in eo, qui præbendam, quam Pœnitentia-
ria vocant, vel etiam Theologalem aut legalem, obtri-

- nere vult, certæ qualitates requirantur, quæ diligenter examinandæ sunt juxta ea, quæ supra cap. 3. q. 6. dicebamus. Non urget demum quarta & ultima ratio Navar. nam officium potius ipsum, & onus Pœnitentiarii habet se sicut accessorium, & quoddam mortuum, & extinctum respectu præbendæ, quam contra. Neque huic rei obstat, quod præcipit Concil. Trident. **13** sess. 24. cap. 8. de reform. ut † Pœnitentiarius institueretur ab Episcopo in cathedralibus ecclesiis, cum unione præbendæ proxime vacaturæ; sicut antea sess. 5. cap. de reform. decreverat in munere Theologici, seu lectionis sacrae scripturarum, quod in cathedralibus insignibus ubi nulla præbenda, vel stipendium deputatum reperiretur pro ea lectione, præbenda prima vacatura quomodocumq; præterquam ex causa resignationis, ad eum usum ipso facto constituta & deputata intelligeretur; quibus verbis videtur prius præsupponi officium illud, & munus Pœnitentiarii, vel Theologi, cui deinde uniatur & applicetur præbenda quasi accessoria. Non obstant inquam ea verba, nam illud solum intendit concilium, præbendam aliquam cum tali munere connectere; ita ut si non vacaret ulla præbenda statim institueretur officium; quod si jam vacaret præbenda, procul dubio potuisset Episcopus juxta mentem etiam concilii præbendæ vacanti officium **14** ipsum unire & annectere; neque semper unio † ita fit, ut quod unitur, alteri accedat, ut patet ex d. cap. sicut unire, de excess. prælat. & cap. quod translationem, de off. leg. & not. Petrus de Perus. tract. de union. cap. 1. & Cucch. in Instit. Canon. lib. 2. tit. 9. vers. diversis autem modis unio fieri solet. Sed de his satis.

QUARTA CONCLUSIO. Certum est, jus optandi

- 15** di † primo spectare ad antiquiores canonicos, tex. d. c. fin. in verbo antiquiores, ubi gloss. & ceteri de consuet. in 6. & alii Dd. omnes quotquot aliquid de optibus scripserunt. Intelligitur autem † de antiquioribus non ætate, sed receptione: ita gloss. d. verbo, antiquiores, & ibi omnes, idemq; colligitur ex Rot. decis. 25.

& 3. ibiq; *Add. de consuet. in no. sed clarius id vult Rot. decis. 6. num. 2. de consuet. in antiquior. & decis. 411. nu. 2. 1. par. in noviss. divers. Falcon. in tract. de reservat. benef. effect. 49. Thom. Zerol. in Praxi Episc. verbo, canonica, vers. ad 7. conclus. ult. Mil. in Repert. verbo, consuetudo, per quam disponitur. il. 1. post Rom. cons. 227. Allegat Gemin. tex. in c. querus, de atat. & qual sed nihil ad rem allegat quoque ipse, & alii c. statuimus de major. & obed. sed potius facere videtur in contrarium, dum disponit, quod † qui maior est ordine, licet sit postea 17 receptus, in portione percipienda, potior sit, & aliis antecedit; cui tamen responderur, procedere illum tex. in distributione facienda de fructibus, non autem in concessione ipsius præbendæ, ut ibi inter ceteros, not. gloss. in verbo, potioem, ubi etiam solvit alia jura, quæ huic ipsi interpretationi de antiquioribus receptione, immo & toti conclusioni obstare videbantur: deinde responderur, non obstare illum textum, cum non loquatur de antiquioribus, sed de majoribus. Demum cum loquatur de majoribus ordine, & disponat, ut præferantur in portionibus, forsan locum habere poterit in iis distributionibus, quæ inter omnes ordines canonicorum distribuuntur: optatio autem regulariter fit inter eos, qui ejusdem ordinis sunt, ut dicam inf. cap. seq. quest. 2. Melius ergo & magis ad rem allegari possunt ea jura, quibus gloss. d. c. si verbo, antiquiores, & ibi ceteri, nosque sup. cap. 2. quest. 1. ostendimus, hanc consuetudinem optandi esse rationabilem, & æquitati inniti; loquuntur enim ea jura de iis, qui majora servitia in ecclesia exhibuerunt. Non negaverim tamen consuetudine induci posse, ut in optione † præferantur antiquiores ætate, vel majores 18 ordine, ut tradit gloss. d. verbo, antiquiores, & sequuntur ibi ceteri; & tunc pro majoribus ætate erit bonus tex. in c. quanto, de translat. Episc. & l. semper, ff. de jur. immunit. & d. c. querus, de at. & qual. ordin. cum aliis quæ affert las. cons. 192. colum. 1. & 2. vol. 2. Rol. cons. 95. nu. 13. volum. 4. & Prob. Addit. ad Io. Monach. d. c.*

fin. num. 35. & seqq. Pro maioribus ordine erit optimus tex. d. c. statuimus: idemq; de consuetudine, quæ habere aliam æquitatem, tradit gloss. & Dd. d. verbo, antiquiores, exemplificatq; ibi Jo. An. Gem. & Franc.

19 si detur optio doctoribus, quorum ꝑ ordo est præcipuus, c. cum ex injuncto, de heret. c. super, d. mag. c. de multa, de praben. vel filiis Principum, aliisque insignibus personis, d. c. de multa, c. ne aliqui, de priv. & clem. presenti, de bapt. cum similib. Præterea restringi potest principalis hæc conclusio per ea, quæ dicimus inf. q. seq. concl. 2. illatione 3.

QUÆRO SECUNDO, An excommunicatus possit optare?

- 20 Respondeo ꝑ quod sic: ita voluerunt Dom. de Rot. decis. 5. num. 1. de concess. praben. in no. Cassad. decis. 17. num. 5. de praben. Franc. Marc. decis. Delphin. 1259. num. 41. par. idem voluit Paris cap. dilecti colum. 1. de except. Gemin. d. c. fin. §. fin. num. 4. & ibi Franc. in princip. num. 6. & Rebus. in c. postulatus, num. 132. de cler. excom. ministr. An Falcon. in tract. de reservat. q. 1. in §. effect. & Gig. de pens. q. 63. ubi hanc communem opinionem
- 21 dicit. Contrarium ꝑ tamen tenere videntur, Add. Rot. d. decis. 5. post Petr. de Perus. in c. referente, de praben. qua repet. est in ejus tract. de permut. benef. & ipse met Rot. decis. 8. num. 10. de sent. excom. in antiq. & Falcon. in d. tract. de reserv. benef. q. 4. effect. 5. num. 3. Pro
- 22 qua opinione facit primo, quod excommunicatus ꝑ non facit suos fructus præbendæ, iisque privatur, ut habetur in c. pastoralis, §. verum, de appell. multo verominus poterit optare præbendam, cum sit res spiritualis, vel saltem spirituali annexa, ut not. Archid. in c. gratia, in princ. de rescript. in 6. Secundo, quia ꝑ collatio beneficii excommunicato facta nulla est, c. postulatus, cum ibi not. per Dd. de cler. excom. ministr. & not. Rot. decis. 5. de sent. excom. in antiq. Cassad. d. decis. 17. num. 6. de praben. late Staphil. de lit. grat. & justit. tit. de vi & effect. claus. in princip. num. 9. Tertio, facit rex d. c. referente, ubi in specie disponitur, excommunicatum optare

optare non posse. Quibus tamen non obstantibus, prima opinio ut communior est, ita verissima, movetur autem omnes illi, quia † optio non est collatio, ut 24
*not. Archid. d. c. fin. de consuet. in 6. & nos latius inf. cap. 7. q. 1. excommunicatus vero solum prohibetur, ne ei conferri possit beneficium, quare illud satis probabile est, † excommunicatum posse beneficium sibi absenti collatum acceptare, quod & voluit Rot. d. decis. 5. de concess. præben. & decis. 8. de sent. excom. & tenet etiam Staphil. d. tit. de vi & eff. clausularum, vers. 6. quaritur, num. 22. lateque tradit Covar. in rel. c. alma mater, 1. par §. 7. num. 4. de sent. excom. lib. 6. immo aliqui non improbabili ter tennuerunt, mero jure valere † collationem beneficii excommunicato factam, ut Card. 25
conf. 40. incip. in facto, neq; ei refiagatur tex. d. c. postulatus, cum non declaret, collationem excommunicato factam ipso jure non tenere, sed solum non posse illi conferri beneficium, idque ab eo non posse sine dispensatione retineri, sed confirmari etiam potest ista communior opinio, quoniam excommunicatus † æ- 26
quiparatur deputato, ut tradunt doctores in l. ejus qui, ff. de testam. & §. minor. Instit. de cap. dimin. & not. Innoc. in c. qualiter, & quando, il. 2. de accusat. Rot. decis. prox. alleg. & decis. 4. de sent. excom. in antiquior. num. 1. post gloss. Io. An. c. decernimus, de sent. excom. in 6. sed de- 27
portatus potest † eligere, & optare, l. ex testamento, §. si quis rogatus, ad Trebell. ergo poterit & excommunicatus. Accedat etiam quod excommunicatus † po- 28
test ea, quæ sunt facti, & per quæ solum voluntas declaratur, c. pro illorum, de præben. c. si vero, de sent. excom. juncto d. c. decernimus, de sent. excom. in 6. & c. significasti de eo, qui dux. in matr. sed per optionem solum declaratur voluntas & sine collatione nova ad summum acquiritur jus ad præbendam, non autem ad beneficium, ut colligitur ex Rot. dd. decis. proxime alleg. & Gemin. d. §. fin. & de se patet. ergo, & c. Quibus sic stantibus, non ob- 29
stant, quæ in contrarium allegantur. Non primum: nam in d. c. pastoralis fructus † non auferuntur ipso jure 30
 E 4 excom-*

excommunicato, sed per sententiam, & quidem id expresse continere debet sententia, *ut ibi optime notat gloss. in verbo, subtrahuntur.* Non secundum: optio enim fit sine collatione, unde non recte arguitur, cum diversa sint, *vulg. l. Papinianus, ff. de minor.* maxime cum simus in pœnalibus & odiosis, quæ potius restringenda sunt, *c. odia, de reg. jur. in 6. cum similibus.* Non tertium: nam ille textus non loquitur de optione nostra, sed de optione inter duo beneficia, quæ requirit collationem.

Quæro TERTIO, *An absentes ab ecclesia saltem ex iusta causa possint optare?*

31 PRIMA CONCLUSIO Probabile est, quod vis absentes optare posse: ita colligitur ex Doctoribus infra allegandis, *in sequenti conclusione*, dum enim quarunt, an posito statuto, vel consuetudine, quæ dat optionem præsentibus tantum, absentes in servitio ecclesiæ vel Papæ, vel alia iusta de causa, ob quam præfentes habeantur, optare possint, aperte supponunt, quod ubi non adsit talis specialis consuetudo, vel statutum, quod soli præfentes optent, etiam non præfentes optare poterunt; idemque satis videtur esse de more *rex. & Dd. d. c. fin.* dum permittunt ac volunt, optionem etiam per alios fieri posse, tempusque ad optandum datum non currere, nisi à die scientiæ, vix enim necessitas adesse videtur per alium optandi, vixque ignorantia præsumi posse præterquam in absente. Deum id ipsum probari potest ex iis, quibus paulo post ostendemus, consuetudinem extendi posse ad casum similem, & rationabilem.

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi statutum ecclesiæ disponat, vel etiam consuetudo id solum obtineat, quod præfentes optent, forte quia numquam casus absentiae evenit, vel etiam quod solum præfentes optent, si casus eveniat, certissimum est, † absentes in servitio ecclesiæ, vel Papæ optare posse intra viginti dies à tempore scientiæ: ita *Io. An. d. c. fin. verbo, immittens, versic. item scias, & ibi Gemin. in princip. num. 6.*

Franc

Franc. numer. 7. idem tenere videtur Zenzel. ibi ut cum
 refert Gemin. sed clarius huic opinioni adhaeret. Gig.
 tract. de pens. q. 63. num. 16. Rot. decis. 6. nu. 2. de consuet.
 in antiquior. quicquid in contrarium voluerit Archi.
 Butr. & Io. de Lig. d. c. si. ex eo quia consuetudo sit stri-
 cti juris, atque adeo non extendenda, l. 1. C. de eman-
 cip. lib. c. si de off. Archid. cum similib. maxime, quando
 contra jus est, c. cum in tua, cum ibi not. de decim. Illi
 autem, qui priorem sententiam tuerentur, moventur
 duplici ratione, primo, quia † isti habentur de jure 33
 pro praesentibus, ut de servitio Papae habetur, in c. cum
 dilectus, de servitio Episcopi, in c. de cetero, & c. ad au-
 dientiam, de servitiis demum ecclesiae, in c. ex parte, il.
 2. de cleric. non resid. & c. unico, eod. tit. in 6. & in c. cum
 non deceat, de elect. eod. lib. Secundo, quia si dicatur,
 hos casus fictos esse, consuetudinem autem non ex-
 tendi ad casum fictum, adhuc id non habebit locum
 in hac consuetudine, cum non sit contra jus secundum
 aliquos: ea vero procedunt in consuetudine contra
 jus, † per not. in c. susceptum de rescript. in 6. & d. c. cum 34
 in tua, de decim. & in l. omnes populi, ff. de just. & jur.
 Sed admissa pro nunc sola prima ratione, quae solida
 est, & tangitur per Jo. An. quoniam secunda licet va-
 lere possit in sententia Gemin. Franc. & aliorum, qui
 ut supra cap. 2. quest. 2. concl. 1. vidimus, tenuerunt, con-
 suetudinem optandi esse praeter, non contra jus; no-
 bis tamen, qui contrarium post Rot. & alios ibid. o-
 stendimus, non modo non suffragari, sed & valde ad-
 versari videtur, ideo tam pro ejus solutione, quam pro
 dilucidatione multarum rerum, quas supra hoc eod.
 tract. sparsim attigimus, aliqua hic de consuetudinis
 extensione adnotanda sunt. In qua materia, ut admit-
 tamus tamquam regulare consuetudinem illam, quae
 contra jus est, non extendi, neque de casu vero ad fi-
 ctum, neque de loco ad locum, neque de persona ad
 personam, ut concludunt communiter Dd. in l. de qui-
 bus ff. de leg. l. quod non ratione, ff. eod. & l. 3. §. hac au-
 tem verba, ff. de negot. gest. Gemin. Franc. & Archid.

- loc. cit. & satis patet tum ex Doct. quos late refert Roch. Curt. c. fin. ext. de consuet. sect. 4. num. 1. usque ad 10. tum ex tex. d. l. quod non ratione, c. quod translationem, de off. leg. c. fin. de off. Archid. & d. l. 1. C. de emancip. lib.
- 35 cum similib. quod idem † in statuto tradunt post Imol. & alios Gemin. d. c. fin. num. 7. & ibi Add. communemque sententiam dicunt Alex. conf. 189. colum. pen. lib. 7. Cravet. conf. 205. nu. 25. Soar. in Thes. recept. sent. lit. 8.
- 36 num. 187. Id tamen † perpetuum non est, ut patet ex iis quæ fuisse inter alios tradit idem Curt. d. sect. 4. nu. 12. usque ad 23. & Fel. in c. auditis, colum. 4. & seqq. de praescrip. Quod vero ad rem nostram facit, duas præcipuas restrictiones admittit ea conclusio. Quarum altera
- 37 est, ut non procedat, † quando in casu omisso à consuetudine militat eadem omnino ratio; tunc enim etiam non dicitur fieri extensio, sed ille casus includitur in ratione consuetudinis, ita voluit gloss. in c. 1. in verbo, Italia, de tempor. ordin. quam sequitur Abb. in c. at si clerici in princip. colum. antepe. de iud. & alii, quos late refert Curt. d. sect. 4. num. 23. iunctu per eum prius.
- 38 not. num. 12. Altera & optima est, quando duo † æquiparantur à lege; tunc enim consuetudo superveniens in uno, extenditur ad aliud, ita Abb. communem docens, in c. de multa, super gloss. in eadem de praben. Bart. d. c. fin. colum. 34. versic. fallit 3. ext. de consuet. ibiq. lat. Curt. d. sect. 4. num. 14. idem etiam tenet post Imol. Gemin. d. c. fin. in princip. nu. 7. de consuet. in 6. & ibi Add. post Rom. conf. 105. idemq. Franc. d. c. fin. num. 2. Et ratio est, quia tunc extensio non fit ab homine, sed à lege ipsa, ut per Curt. loc. cit. & in specie de absentibus ab ecclesia, quod statutum, vel consuetudo, loquens de
- 39 presentibus, † extendatur ad casum fictum, tradunt Abb. & alii, in d. c. cum dilectus, & c. ad audientiam, de cleric. non resid.
- 40 Ex his infertur primo, † consuetudinem inductam in una ecclesia de optando non extendi ad aliam, quavis sit illi subiecta, ut patet ex iis, quæ fuisse tradit Curt. d. sect. 4. nu. 7. & 17. ubi post Abb. in c. cum olim, de consuet.

suet. & alios ostendit, id verum esse in quavis consuetudine, ut non extendatur de ecclesia ad ecclesiam.

Secundo inferitur, quod stante consuetudine † quod 41
canonicus non possit optare nisi semel, tunc si is semel
optavit, licet moveatur sibi lis super præbenda opta-
ta, tamen non poterit aliam optionem facere, *ut in spe-*
cie voluit Calder. conf. 6. tit. de consuet. per totum, quem
sequitur etiam Curt. d. num. 7. quamvis possit redire † 42
ad suam, si pendente lite inter eum, & alium, qui o-
ptavit eandem præbendam, succumbat, quando refer-
vavit sibi iura pristina, ita optando quatenus præben-
da optabilis sit, nec aliter, nec alio modo, & c. *ut late*
& optime tradit Abb. consil. 347. num. 4 & seqq. volum.
2. interim vero debet permanere in possessione suæ,
ut idem ostendit, num. 1. & 2. Tertio inferitur decisio
illiùs quæstionis, an stante consuetudine in ecclesia,
quod antiquior possit optare; si prior in data sit: se-
cundo receptus, is præferatur posteriori in data, prius
tamen recepto, quando per illum non steterit, quin
prius reciperetur; quamvis enim videatur, quod non,
ex eo, quod prior in data sit fide primo receptus: Ta-
men † contrarium pulcre decisum fuit per Rot. Rom. 43
decis. 6. num. 2. de consuet. in antiquior. tum ob alias ra-
tiones tum maxime, quia illa secunda receptio retro-
trahitur, ex quo primus impetrans erat primo recipi-
endus, nec per eum steterit, quin reciperetur, & subicit,
quod ita per tres sententias fuit pronunciatum. Rot.
sequitur Prob. ad Jo. Monach. d. c. fin. num. 27. vers. &
pro intento, de consuet. in 6. & Curt. d. sect. 4. numer. 11.
ubi assignando rationem rationis subdit, non ob stare,
quod talis non sit vere primo receptus, quia casus fi-
ctus æquiparatur vero in terminis prædictis, cum con-
ditio † habeatur pro implera, quando non stat per 44
implere debentem, *l. jure civili, ff. de cond. & demonstr.*
& c. cum non stat. de regul. jur. in 6. c. cum similib. quod
etiam adnotasse videtur ibid. Rot. dum ad hoc alle-
gat *d. l. jure civili, & c. tibi qui, de rescript. in 6.* facit &
optime ad hanc decisionem *tex. in c. eum cui, de præ-*
ben.

ben.

- ben. in 6.* ubi mandat Pontifex anteferri in provisione eū, qui prior est in data, licet posterior sit in receptione illo, cui postea similis gratia facta fuit, & prius fuerat receptus. Et hæc erit singularis limitatio, si est verum ad quartam conclusionem supra positam, *in quest.* dum ostendimus, regulariter antiquiores in receptione de jure præferri ceteris in optando. Infertur etiam
- 45 quarto ratio † prioris rationis ex illis, quibus supra hac ipsa conclusione ostendimus, absentes in servitio Papæ, vel ecclesiæ optare posse tanquam præsentibus, eo nimirum, quia casus ille fictus præsentis à jure æquiparatur vero in juribus ibi alleg. Quinto colligitur † ob eandem rationem, idem dicendum esse de absentibus in servitio Episcopi propter *tex. in d. c. de cetero*, maxime autem, *d. c. ad audientiam, de cleric. non resid.* ubi expresse pro ratione cur ii fructus præbendarum percipere debeant, subdit Pontifex, cum absentes dicuntur non debeant, sed præsentibus qui tecum Episcopum alloquens pro tuo, & ipsius ecclesiæ servitio commorantur, ibique notant Abb. & alii ex eo *tex. quod statuitur disponens in materia juris*, verificatur etiam in casu ficto, quando casus fictus, & verus æquiparantur à jure & in terminis de optione ita voluit Io. An. d. c. fin. Secundo infertur, † secus videri dicendum in iis, qui absentibus causa studii ex licentia Prælati vel Papæ, juxta *tex. in c. velatum, & c. tua fraternitatis, de cleric. non resid.* optare non possint, cum à jure expresse non æquiparentur præsentibus. Contrarium tamen puto verius, cum non requiratur, quod expresse à jure dicatur, quod pro præsentibus habeantur, sed sufficit, quod in effectu idem illis à jure concedatur, quod præsentibus, ut patet ex iis, quæ tradit late Curt. d. sect. 4. nu. 14. in dictis
- 48 autem juribus aperte disponitur, † quod absentes causa studii de licentia Prælati vel indulgentia Papæ percipiant fructus præbendarum suarum; & hoc est dicente Jo. An. Gem. & Franc. post Anchar. d. c. fin. dum
- 49 *consuet. in 6.* dum illud solum volunt, † eos, qui non à jure, sed ex privilegio percipiunt fructus, ac si residerent

rent, optare non possunt, & gaudere aliis juribus, & privilegiis, quæ presentibus competunt tam de jure communi, quam ex consuetudine, vel statuto, ut ait *Franc. d. c. fin. in princip. num. 7. quod idem quoque sentire videtur Gig. d. q. 63. num. 16. dum ad Franc. se remittit.* Inferitur denique solutio rationis Archid. & Jo. de Lig. d. c. fin. dum probare contendunt, absentes in servitiis Papæ, vel ecclesiæ optare non posse, quia consuetudo non sit extendenda, & simul etiam patet explicatio secundæ rationis per Dd. allatæ ad confirmationem nostræ sententiæ, ejusque solutio, quatenus nobis adversari videbatur, tenentibus contra eos, consuetudinem optandi non esse præter, sed contra jus. Quamquam & aliter ad illam responderi potest, quod nimirum consuetudo contra jus † tunc demum non s^o extendatur ad casum fictum, quando ea ita contra jus est, ut vel ea ipsa à jure improberur, vel id saltem, quod per eam disponitur, directe & expresse reproberur, non autem solum indirecte; consuetudo autem optandi † s¹ non est expresse improbata à jure, immo permixta, ac quodammodo approbata rationi, atque æquitati innititur, ut tradunt gloss. & Doct. d. cap. fin. & nos ostendimus, sup. cap. 2. quæst. 1. neque id, quod per hanc consuetudinem, & statutum inducitur, ut antiquiores eligant meliores præbendas, cum vacaverint, improbat directè, & expresse à jure, sed solum indirectè, dum prohibet, ne beneficia sine canonica institutione obtineantur, & similia quib. d. cap. 2. q. 2. concl. 1. ostendimus, consuetudinem optandi esse non præter, sed contra jus.

QUÆRO QUARTO, ET POSTREMO, *An optio possit fieri per alium, seu an alius nomine meo possit optare?*

PRIMA CONCLUSIO. Potest quis † optare per s² procuratorem habentem speciale mandatum: ita ex hoc tex. colligunt hic Doct. communiter, inquit enim textus, possint, cum vacant, per se, vel per alios optare præbendas, & probatur, tum quia regula est, quod potest

test

53 test † quis per alium quod potest facere per seipsum
*c. potest, quis de reg. jur. in 6. & qui per alium facit, per
 se ipsum facere videtur, c. qui facit, eodem titul. cum si*
 54 *mil. tum quia † possunt per procuratorem fieri, quæ
 specialiter non prohibentur, §. 1. Instit. per quas perso-
 nas, l. 1. §. casus autem ff. de procur. cum ibi not. per. Doct.*
 Et de hoc nulla est difficultas.

55 SECUNDA CONCLUSIO. Potest fieri optio † et-
 iam à procuratore, non habente speciale mandatum,
 qui tamen constitutus sit cum libera, *juxta formam
 tex. in c. qui ad agendum de procur. in 6. ita Io. An. But-
 Gem. & Franc. d. c. fin. de consuet. in 6. Ratio est, quia*
 56 *hic procurator † æquiparatur habenti speciale manda-
 tum, ut habetur in d. c. qui ad agendum, immo & po-
 test, quæ potest dominus, ut notant gl. & Dd. in l. pro-
 curator qui, ff. de procurat. Ad hoc idem allegant Doct.*
*præcit. tex. in d. l. procurator, qui quidem optimus est,
 dicit enim ibi Paulus J. C. procurator, cui generalis, &*
 57 *libera administratio bonorum commissæ est, poterit † ex-
 gere, novare, aliud pro alio permutare.*

TERTIA CONCLUSIO. Si procurator habet
 generale mandatum, vel negotiorum gestor optet no-
 58 *mine meo, & ego ratum habeam optionem, † valeat,
 ita Archid. Io. An. Gem. & Franc. d. c. fin. opt. tex. in l. 1.
 §. ego, ff. de neg. gest. ubi dominiū † pecuniæ solutæ nego-
 riorum gestori creditoris acquiritur creditori ratiha-
 bitione per eum secuta, & l. communis servus, §. si ff. de
 procur. ubi si procurator habens generale mandatum,
 ut vult gloss. vel ut Bart. & alii, nullum habens man-
 datum rem emat, acquiritur domino possessio, si ra-
 tam habeat emtionem. Immo etiam forte idem erit,
 60 † si quis nomine alterius optet, & is ratum habeat,
*ut satis aperte tenent idem Archid. Ioan. An. Gem. &
 Franc. loc. cit. & facit tex. in c. accedens, de praben. & in
 c. si tibi absenti, eod. tit. in 6. ubi potest quis † per aliū,
 seu alius pro eo de beneficio investiri, eique illud con-
 ferri, licet is jus in beneficio non habeat, nisi secuta ac-
 ceptione, ut dicitur in d. c. si tibi absenti, favebit etiam*
 rex.*

rex. in d. l. communis servus, §. si. de procur. secundum
 intellectum Barr. & aliorum intelligentium de eo, qui
 nullum habet mandatum: Facit & gloss. in c. nonnul-
 li, §. sunt & alii, ibique Fel. num. 45. & alii dum volunt
 ad impetrandum beneficium † non requiri manda- 62
 rum saltem speciale. Facit demum rex. d. c. fin. dum ab-
 solute permittit, quod per se, vel per alios possit fieri o-
 ptio. Illud sane certum † mihi est, conjunctam perso- 63
 nam sine mandato admitti debere ad optandum, ad-
 mittitur enim in beneficialibus, † ut post Barr. & Imol. 64
 voluit Fel. d. §. sunt & alii, num. 45. & 46. satisque col-
 ligitur ex rex. d. §. sunt & alii, in fin. qui admittit con-
 junctam personam etiam in rescriptis ad lites, in quo-
 rum tamen impetratione paulo ante requirit spe-
 ciale mandatum, quod in beneficialibus non requiri
 mox ex Fel. & aliis diximus; & alias generaliter admit-
 ti debet † conjuncta persona, si caveat de rato, ut pa- 65
 ret ex rex. d. §. sunt & alii, & l. sed & ha, in princip. ff. de
 procur. ubi Dd. Covar. lib. 1. var. resol. cap. 6. nu. 5. Ni-
 col. Moz. tract. de contract. tit. de mandat. num. 23. Sunt
 autem † hæ personæ conjunctæ, quæ sine mandato 66
 admittuntur parentes, liberi, fratres, affines & liberti,
 ut habetur in d. l. sed & ha, in princip. ff. de procur. cum
 hoc discrimine, † quod ascendentes & descendentes 67
 admittuntur usque in infinitum, ut voluit ibi gloss. in
 verbo, liberi, ceteri conjuncti intelligantur, & admit-
 tuntur usque ad quantum gradum, ut probat Fel. d. §.
 sunt & alii, nu. 60. Bald. & Doct. d. l. sed & ha, & Co-
 var. d. num. 5. in princip. ultra quantum autem gradum
 arbitrium est judici, qui dicantur conjuncti, ut ibid.
 dicit Fel. & num. precedenti, ubi etiam post Abb. num.
 10. & alios tradit, ultra quantum gradum attendi debe-
 re consuetudinem patriæ, vel etiam curiæ, in qua fa-
 cienda est impetratio, & præterea affectionem, quod
 & late ostendit Menoch. de arbit. jud. lib. 2. centur. 2.
 casu 146. num. 5. 6. & 8. Secus autem dicendum erit † 68
 de canonico, aut alias conjuncto conjunctione spiri-
 tuali; nam non poterit pro alio sine mandato impe-
 trare,

trare,

trare, aut acceptare beneficium, ut in specie tradunt
Specul. tit. de rescript. presentatione, §. ratione autem im-
petrantis, vers. sed nunquid canonicus, Io. An. d. §. sunt
& alii, & ibi late Fel. num. 55. quare idem dicendum e-
 rit in optione. In omnem vero casum etiam in con-
 69 juncta persona carnali conjunctione † requiritur ra-
 tihabitio, ut post Host. Io. An. & Imo. in c. ex parte, de
rescript. tradit Fel. d. §. sunt & alii, num. 53. illudque so-
 lum differt à ceteris, quod sine mandato cum cautio-
 ne de rato omnino admitti debet, ut ex Doct. sup. cit. li-
 quet. Quod si quærratur, An interim, dum sequitur ra-
 tificatio optionis per antiquiores, juniores possint o-
 70 ptare? Respondeo, probabile mihi esse, † quod abso-
 lute optare non possint, arg. tex. cum ibi not. in c. si tibi
absenti, de præb. in 6. ubi collator non potest resili-
 re collatione per alium absenti facta, nec potest fieri alia
 collatio pendente acceptatione, seu tempore ad ac-
 ceptandum, quod idem fere habetur in clem. cum ei quis
 §. secus, cum ibi trad. per Card. & alios, de concess. præ-
 bend. conditionaliter vero poterunt, sic, ubi per anti-
 quorem optio non ratificetur, vel non intra debitum
 tempus opto vacantem præbendam, per ea, quæ dicuntur
 inf. cap. seq. q. 1. concl. 1. & cap. 6. q. 3. ad finem.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Optionem gradatim fieri quot modis accipi possit.
- 2 Antiquiores canonici regulariter prius optare de-
 bent, quam juniores.
- 3 Antiquior canonicus si differat optare intra debitum
 tempus vacantem præbendam, quomodo eam pos-
 sit optare junior.
- 4 Agnitio bonorum possessionis, facta per sequentem in
 gradu intra tempus primi, operatur effectum
 suum, ubi prior non agnoscat.
- 5 Expectans posterior in data acceptans intra mensem
 primi, non tenetur amplius acceptare in suo men-
 se, ubi primus debito tempore non accepit.

6 Optare

- 6 Optans domum, vel prabendam videtur necessario habere debere, quod dimittat. Contrarium num. seq.
- 8 Melius est habere, quam non habere.
- 9 Minus solutum intelligitur, quamvis nihil solutum sit.
- 10 Dictio, seu verbum, amplius, ad eum quoque pertinet, cui nihil debetur.
- 11 Contingentia ut plurimum attendenda sunt.
- 12 Antiquior canonicus, qui postea mutavit prabendam per collationem, & impetrationem in eadem ecclesia, posterior est in optando ei, qui medio tempore receptus fuit.
- 13 Antiquiore canonico non optante vacantem prabendam, optat sequens, & sic deinceps.
- 14 Dictio, gradatim, in tex. cap. fin. de consuet. in 6. quomodo proprie sumitur.
- 15 Antiquiore optante vacantem prabendam, sequens optare potest prabendam ab eo dimissam, & sic ceteri gradatim.
- 16 Præbendarum, & canonicorum varii ordines & gradus, & duob. num. seqq.
- 18 Præbende aliquibus in locis alia subdiaconales, alia diaconales, alia presbyterales.
- 19 Dignitates quædam sunt in ecclesiis collegiatis, & quæ illæ sint.
- 20 Ordo aliquis annexusne fuerit præbendis de jure antiquo.
- 21 Ordo certus annexus erat etiam de jure antiquo dignitatibus.
- 22 Subdiaconus esse debet canonicus, ut habeat vocem in Capitulo.
- 23 Præbendus seu canonicatibus cathedralium ex jure Conc. Tridentini debet esse annexus certus ordo subdiaconatus, diaconatus, vel presbyteratus.
- 24 Canonici præbendati, ac dignitates debent infra annum suscipere ordinem requisitum; & in ea ætate esse constituti, ut illum intra idem tempus possint

possint suscipere. numero 25.

26 Optio locum habere potest ex speciali consuetudine, ubi prabenda sunt diversorum generum.

27 Optio locum non habet de uno ordine ad alium in cathedralibus, ubi ex Conc. Trident. dispositione certus ordo sacer prabendis, vel potius canonicatibus annexus est: secus in aliis ecclesiis collegiatis, ubi ex sola consuetudine, vel statuto certus ordo prabendis annexus sit. Item in dignitatibus, qua non sint reservata, aut si specialis consuetudo inducta sit post Concilium Trid. ut intra diversos ordines fiat optio. num. 28.

29 Optans debet admitti per Capitulum, veleum, qui praest Capitulo, nisi tamen hac solemnitas contraria consuetudine sublata sit. numero 30. Immo forte non requiritur etiam tacitus consensus Capituli, sed sufficit notificare Capitulo optionem. num. 31.

32 Collatio, aut investitura non requiritur in optione.

33 Apprehensio possessionis an sit necessaria in optione prabenda, aut domus, & num. 36.

34 Ius in beneficio acquiritur per solam collationem ante apprehensionem possessionis.

35 Apprehensio possessionis post collationem beneficii necessaria sit, & ad quid profit.

37 Possessio beneficii & prabenda, seu domus optata, non à nemine detineatur, posset capi propria auctoritate.

38 Possessio beneficii capi debet ad cornu altaris, secus in prabenda optata.

39 Apprehensa possessione prabenda non censetur apprehensa possessio domus optata, neq; apprehenso uno fundo est apprehensus alter.

40 Possessio beneficii seu prabenda, aut domus optata intra quantum tempus capi debeat, remittitur arbitrio iudicis.

CAP. V.

*De modo optandi, seu qualiter
fiat optio.*

QUÆRO PRIMO, *An optio semper fiat gradatim?*

Quatuor † sensus, seu intellectus admittere videntur hæc quæstio; quorum primus est; An semper antiquiores optent, deinde juniores. Secundus; An ira optio fiat, ut qui primus, seu antiquior est, optet, si velit, alias optet secundus, & eo nolente tertius, alias quartus, & sic deinceps. Tertius; An sicut primus antiquior optat vacantem præbendam, ita sequens in ordine optet præbendam antiquioris, alias vero, qui eum statim consequitur, optet præbendam dimissam ab illo secundo, & sic de ceteris. Quartus; An sicut intra eundem ordinem, & gradum præbendarum, admittatur etiam optio intra diversos ordines, ut puta quod primus, seu antiquior subdiaconus optare possit ultimam præbendam diaconalem, primus diaconus postremam sacerdotalem, antiquiorq; sacerdos aliquam ex dignitatibus vacantem, quæ in reg. cancellar. Apost. non comprehendatur. Ex quibus quoniam hic postremus intellectus coincidit cum sequenti quæstione, de eo ibi agemus. De aliis tribus per sequentes conclusiones respondebimus.

PRIMA CONCLUSIO. Antiquiores † regulariter prius optare debent, quam juniores: satis id patet ex *tex. d. c. fin. ibi, antiquiores*, & quod ibi tradunt Doct. omnes, *de consuet. in 6. antiquiores inquam receptione*, prout latius explicando ostendimus *cap. preced. q. 1. concl. 4.* Quædam tamen circa hanc conclusionem adnotanda sunt, quæ etiam ad sequentis, & illius etiam 4. conclus. explicationem, modumq; optandi spectant. Primo, quod † si canonicus antiquior differt optare intra legitimum tempus, ita ut sit periculum, ne illud dilabatur ad damnum juniorum, poterit junior sequens optare

- optare præbendam, quam ille optare debebat, & tenebit optio junioris in eventum, quo senior, siue antiquior intra tempus statutum non optaverit: ita voluisse videtur gloss pen. d. c. fin. de consuet. in 6. sed aperte tenet Staphil. tract. de lit. grat. tit. de vi & effect. clausul. vers. successive in huiusmodi literis, sequitur Zerol. in Prax. Episc. verbo, canoniz. versic. ad septimum, conclus. 4. Add. ad Rot. decis. 3. de consuet. in no. ad quod optima facit tex. iuncta gloss. in l. fin. C. qui admit. ubi agnitio
- 4 bonorum † possessionis facta per sequentem in gradu intra tempus primi, qui eum præcedit, & sic ante tempus congruum, operatur effectum suum tempore congruo, nec est necessaria alia agnitio: quod singulare not. ibi Rom. noster vero casus est in fortiorib. terminis, cum hi juniores optent intra legitimum tempus facit & optime, quod post Salic. Cald. & Bellam. contra Jo. An. tradit Staph. loc. cit. quod † quando ex duobus expectantibus secundus in data acceptavit intra mensem primi, valet ejus acceptatio, si primus debuit tempore non acceptet; neque nova acceptatio requiritur in secundo mense. Secundo not. quod quamvis
- 6 videatur, † cum canonicum antiquiorem, qui optavit vellet præbendam, vel domum, necessario debere habere aliquid quod dimittat ad hoc, ut præferatur juniori, tum quod optio inter plura cadat, ut sup. cap. 1. q. 1. admonuimus, tum quod id satis aperte colligi videtur ex tex. d. c. fin. dum dicit, illa præbenda, quæ optata non fuerit, erit illi, pro quo scripsimus, conferenda: ubi id supponunt Doct. de consuet. in 6. Ex quo illud sequi videtur, quod si quis antiquior haberet canonicatum sine præbenda, prout accidere potest, juxta textum in c. eum, cui, de præben. in 6. & c. fin. de concess. præben. eod. lib. & ea, quæ latius trademus inf. c. 7. quæst. 1. v. prout sæpe contingit, domo careat, non poterit optare, sed optabit sequens, qui aliquid habeat, quod dimittat, idque deinde optabit antiquior. Tamen me-
- 7 lius rem consideranti apparebit, † illum antiquiorem, qui nihil habet, optare posse, neque ei præferri debere

junio

junio-
rem aliquid habentem, quod dimittat, tum quia
in hoc casu militat omnes rationes, & æquitates,
quas *sup. cap. 2. q. 1.* adduximus ad ostendendam ratio-
nabilitatem hujus consuetudinis, ut cuique facile ap-
parebit; tum quia sat est, quod quoquo modo cadat
electio; Nam & melius est † habere, quam non habe- 8
re, & id recte dicimus, cum & minus solum intelli-
gatur, † etiam si nihil sit solum, & verbum, *amplius*, 9
† ad eum quoque pertineat, cui nihil debetur, ut sunt 10
tex. ad literam, in *l. minus solum*, & *l. verbum am-
plius*, ubi late tradit Rebus. Alciat. & alii *ff. de verb. sig.*
& tradit etiam idem Alciat. in *l. si ita à te*, *ff. eod. Catel.*
Cotta, in *Memor. in verbo, minus*, apud quos habes alia
pleraque similia exempla, ex quibus quoque fere sol-
vuntur contraria. Ad id vero quod ex rex. & Doct. au-
thoritate sumitur, dicitur, eos non negare, quin hu-
jusmodi antiquior optare possit, sed attendendo, quod
ut plurimum accidit, † *juxta tex. in c. sape, de appell. & in* 11
l. nam ad ea, *ff. de legib.* de iis solum loquuntur qui
præbendam habent, vel aliquid, quod dimittant. Ter-
tio not. in optionibus † eum non censerī antiquio- 12
rem, ideoque præferendum non esse, qui cum prius
esset canonicus, postea mutavit præbendam, & cano-
nicatum per impetrationem, & collationem, sed præ-
ferri debere eum, qui post primam illius receptionem
ante tamen secundam receptus fuit in canonicum; &
ratio est, quia ille mutavit non solum præbendam, sed
etiam canonicatum, atque adeo novus canonicus est,
& dicitur noviter receptus, cum non tanquam cano-
nicus, ut in optione contingit, sed tanquam extraneus
assecurus sit eam præbendam, atque inde videmus de-
nuo illi capiendam esse possessionem, admittique ad
osculum, recipi in fratrem, & similia ei esse facienda,
quæ nuper recepti facere consueverunt, atq; adeo me-
rito censerī debet posterius admissus, ac receptus, &
per consequens in optione huic medio tempore rece-
pto postponendus est.

SECUNDA CONCLUSIO. Optio † ita gradatim 13

F 3

fieri

14 fieri debet, ut si non optat primus, seu antiquior, optet secundus, seu sequens; alias optet tertius, & sic deinceps; & hic † est, ni fallor, germanus intellectus illius verbi, *gradatim*, quod est in textu *d. c. fin.* quod ita exponit ibi gloss. quam ibid. approbat inter alios Gemin. & Rot. decis. 5. *vers. videtur tamen obstare, de consuet. in no. & decis. 411. nu. 2. 1. part. in noviss. divers. id ipsum etiam patet ex Doct. d. c. fin. in verbo, dumtaxat*, dum quaeritur post gloss. an illi dies currant omnibus simul, & an juniores teneantur expectare antiquiores per totum illud tempus in optando; & ad primum respondent affirmative, ad secundum negative, juniores non teneri per totum tempus expectare, de quo tamen nos latius cap. seq. clare enim supponunt, posse quoque juniores vacantem praeendam optare, ubi non optetur per antiquiores: & de hoc nemo dubitat.

15 TERTIA CONCLUSIO. Optio † ita quoque gradatim fit, ut antiquiore optante praeendam vacantem, sequens optet praeendam, quam antiquior dimittit, & dimissam ab hoc optet alter, qui mox sequitur, & sic de ceteris: id satis aperte colligitur ex textu *d. c. fin.* dum ait, *poterunt ipsi antiquiores juxta consuetudinem eandem optare, cum praeenda vacabit, & illa qua optata non fuerit si nulla sit debita erit illi, pro qua scripsimus, conferenda.* Ex quo enim dicit in plurali antiquiores, & mox, volentes, de pluribus loquitur simul optantibus, ut in simili not. gloss. *d. cap. fin. verbo, dumtaxat*, cum maxime subdat text. & illa, *qua optata non fuerit*, quasi una ex pluribus, quae optatae fuerint. Sed aperte id sentit gloss. *in verbo, non fuerit*, ubi rationem assignans ad verba text. superius relata, inquit, *ex quo enim vacant praeenda, necesse est unam remanere non optatam.* De illa igitur subdit, *provideatur impetranti.* Et in hac quoque conclusione nemo, quod viderimus, contradicit.

QUAERO SECUNDO, *An optio semper fiat intra eundem ordinem & gradum?*

Prænotandum est primo, in aliquibus ecclesiis collegia-

legiatis † ex statuto, vel cōsuetudine dari tres ordines 16
 præbendarum, seu potius canonicorum, ut alii sint in-
 feriores, qui vocātur *scholares*; quia sunt sub cara obe-
 dientia, & regimine scholastici; quidam dicuntur *me-*
di, & vocantur *emancipati*, quidam *maiores*, qui soli
 habent vocem in Capitulo, & vocantur *capitulares*; ta-
 men præbendæ omnium sunt æquales, & non aliter
 quis potest ascendere ad maiorem gradum, nisi per
 ordinem primo fuerit in inferiori, & de illo ascenderit
 ad medium, & hic ascensus fit secundum ordinem re-
 ceptionis, *de qua consuetudine Rot. Rom. decis. 9. num.*
1. de consuet. in antiq. Franc. Marc. decis. Delphin. 1271.
num. 4. 1. part. & Rom. consil. 227. In aliis vero ecclesiis
 † quædam sunt præbendæ maiores, quæ non dantur 17
 nisi presbyteris; quædam mediæ, quæ solum diaconis
 & subdiaconis; quædam minores, quæ assignantur in-
 ferioribus, quæ consuetudo est Gratianopoli, *teste*
Franc. Marc. decis. 1260. In aliis demum plerisque † 18
 quædam sunt præbendæ, quæ solum sacerdotibus, a-
 liæ quæ solum diaconis, tertiæ, quæ solis subdiaconis
 assignantur, qui tamen omnes canonici sunt; & præ-
 terea quædam † sunt dignitates, puta Archipresbyte- 19
 ratus, Archidiaconatus, Primiceriatus, Præpositura, &
 Decanatus, prout in ecclesia nostra Mediolanensi, de
 qua distinctione passim iura loquentur, præsertim *c. 1.*
de et. & qual. c. ei cui, & c. cui de non sacerdotali, ubi
Doct. de praben. in 6. & in c. constitutus, de concess. prab.
& clem. ut hi qui, de etat. & qual. & Trident. Concil.
sess. 22. c. 4. de reform. & sess. 24. cap. 12.

Prænotandum secundo, quod quamvis forte de ju-
 re communi antiquo † non esset alicui præbendæ ne- 20
 cessario aliquis ordo annexus, *ut voluit inter alios Abb.*
in c. 2. num. 5. de instit. (dignitatibus dumtaxat † exce- 21
ptis quibus certus ordo annexus est, per text. d. c. 1. de
et. & qual.) cum id caurum non reperiatur; cum quo
 nihilominus stat, † quod etiam eo jure antiquo non 22
 nisi subdiaconus vocem haberet in Capitulo, *clem. ut*
hi qui, de et. & qual. quod etiam dispositum deinde

- fuit in *Tridentin. Synodo*, d. sess. 22. cap. 4. Tamen de
 23 jure novo † debet saltem in ecclesiis cathedralibus
 cuique canonicatui seu præbendæ esse ita annexus or-
 do presbyterii, diaconatus, & subdiaconatus, & ad E-
 piscopum cum consilio Capituli spectat designare
 distribuere, prout viderit expedire, quibus quisque or-
 do ex sacris annexus esse debeat, ut dimidia saltē pars
 presbyteri sint, ceteri vero diaconi, aut subdiaconi, nisi
 alicubi laudabilior esset consuetudo, ut vel plures, vel
 omnes sint presbyteri, quæ omnino debet observari
ita disponitur in Tridentin. Concil. d. sess. 24. c. 12 quod
 24 quidem ordines † debebunt præbendati infra annum
 cessante justo impedimento suscipere, ut habetur d.
sess. 22. c. 4. & hoc sub pœnis, de quibus in d. clem. ut hi
 qui, hoc est, amissionis dimidiarum distributionum,
 & vocis in Capitulo, donec promoveantur: neque ca-
 nonicatum, aut dignitatem obtinere quis poterit, nisi
 25 † in ea saltem ætate sit constitutus, ut infra annum
 possit illo ordine initiari, quem talis canonicatus, aut
 dignitas requirit, ut d. sess. 22. cap. 12. His prænotatis
 sit

PRIMA CONCLUSIO In primo casu consuetu-
 26 dinis, de qua in primo not. puto probabiliter † posse
 contingere optionem: ita in specie voluit Zerol. in
Praxi Episc. verbo, canonis, versic. ad septimum, in prin-
cip. juncta gloss. & Abb. conf. 159. num. 20. & 21. vol. 1.
ita etiam colligi videtur ex Rot. decis. 9. de consuet. in no-
& 9. d. eod. tit. in antiquis, & decis. 411. num. 4. 7. & 8.
part. 1. in noviss. & Franc. Marc. d. decis. 1271. num. 3. &
4. sed clarius id sentit Rot. Rom. decis. 10. de præbend. in
antiq. Et hoc propter specialem consuetudinem super
 hoc inductam, ut patet ex iisdem Doctoribus; alias
 enim simplex consuetudo optionis intra eundem or-
 dinem introducta ex se ad diversos ordines extendi
 non deberet.

27 SECUNDA CONCLUSIO. In casu † secundæ, &
 tertiæ consuetudinis, de qua in d. 1. not. per quas distri-
 cti sunt in ecclesiis ordines præbendarum, & canoni-
 catuum,

catuum, ut alii sint sacerdotales, alii diaconales, alii subdiaconales, alii etiam inferiorum ordinum, puto quod in ecclesiis cathedralibus, ubi ex decreto Tridenti Concilii sunt solum distincti ordines sacerdotii, diaconatus, & subdiaconatus, iique annexi sunt canonicatibus, non possit regulariter locum habere optio, nisi specialis de hoc consuetudo legitime præscripta rationabiliter inducatur, quod probo ex eo, quia ex dispositione prædicti Concilii, juncto tex. *d. clem. ut hi qui, & c. ei cui, & c. cui de non sacerdotali, de præben. in 6.* illi ordines non tam præbendis annexi sunt quam canonicatibus, iique designati sunt, vel designari debuerunt per unumquemque Episcopum. Cum ergo per optionem mutetur quidem præbenda, sed non canonicatus, *ut dicam inf. cap. 7. quest. 1.* antiquior subdiaconus, vel diaconus optando ultimam diaconalem, vel presbyteralem præbendam, aut simul canonicatum mutabit contra optionis rationem, aut cum idem canonicus sit, ordinem, & onus alteri canonicatui annexum suscipiet contra designationem à concilio requisitam. Secus vero erit † in aliis ecclesiis colle- 28
giatis, ubi ex sola consuetudine, vel statuto iidem ordines, vel alii annexi sint præbendis: poterit enim per statutum, & consuetudinem optari præbenda, simulq; assumptum censebitur onus celebrandi, vel canendi Evangelium, & simul se intra annum promoveri faciendi ad ordinem requisitum, sufficietque tunc, quod semper maneat idem numerus præbendarum, quibus talis ordo annexus sit. Et ratio est, quia tunc præbendis ipsis annexus erit ordo non autem canonicatibus, & in his terminis intelligendum est quod vult Abb. *conf. 347. num. 1. & 4. vol. 2.* dum supponit, posse eum, qui habet præbendam diaconalem, optare sacerdotalem. Item gloss. *d. c. fin. verbo, antiquiores*, & ibi ceteri dum contendentes, speciali consuetudine induci posse, ut major ordine præferatur in optione, aperte supponunt, inter diversos ordines admitti optionem. Eadem plane ratione in optandis domibus, quæ annexæ

non sint præbendis, vel canonicatibus, huiusmodi distinctione ordinum attendenda non erit, sed antiquiores simpliciter in receptione præferentur in optione domus vacantis, quamvis ea fuerit canonici diversius ordinis. Quod idem propter eandem rationem dicendum erit in consuetudine inducta post concilium contra illam præbendarum secundum diversos ordines distinctionem, & simul etiam de dignitatibus, quæ non sint primæ post pontificalem in cathedralibus, neque præcipuæ in collegiatis (hæ enim cum ex reg. 3. cancellariæ reservatæ sint, non admittunt optionem, juxta *supra late tradita cap. 3. q. 2. conclus. 2.*) in illis namque licet non per extensionem, tamen ex speciali consuetudine fieri poterit optio, ut in specie voluit Zerol. *versic. ad 7. in princip. & Rot. decis. 411. nu. 4. 1. part. noviss.*

QUÆRO TERTIO ET POSTREMO, *An aliæ quæ solemnitates requirantur in optione?*

- TERTIA CONCLUSIO. Ex parte ipsius Capituli ut plurimum † requiritur, ut qui optat, admittendus sit per Capitulum, vel eum qui præest Capitulo tempore, quo ille se petit admitti, vel per alium, prout est consuetum: ita in terminis tradit *Rot. decis. 6. num. 7. & consuet. in no. poterit tamen † hæc solemnitas per contrariam consuetudinem aboleri, ita ut sufficiat tacitus consensus Capituli, approbantis saltem consuetudinem optandi, prout nunc quotidie fit. Imo satis probabiliter sustineri potest † non esse necessarium consensus Capituli, sed sufficere, ut optantes notificent Capitulo optionem, & consensus requirant, licet non obtineant, eo quod optent vigore consuetudinis jam inductæ, quæ vim legis habet, ut optime tradit *Abb. cons. 159. nu. 15. volum. 1. & ubi etiam requiretur consensus, is præsumeretur tam ex vicinitate locorum juncta antiquitate, ut bene deducit idem Abb. num. 14. II.**
- § 2. Iud sane † indubitarum est, nullam requiri collationem, aut investituram, ut patet ex *10 An. Gemin. & aliis, d. c. fin. de consuet. in 6. Cassad. decis. 17. de præbendis.*

Rot. decis. 10. eod. tit. in antiq. & alibi saepe Abb. d. consil. 159. n. 13 post Card. cons. 126. col. 3.

SECUNDA CONCLUSIO. Ex parte ipsius optantis rutilius puto esse, † apprehendere possessionem præbendæ, vel domus optatæ, quamvis enim per ipsam optionem acquiratur jus in præbenda optata, absque ulla possessionis apprehensione; sicut etiam, ubi requiritur collatio in beneficio, per solam collationem † ante apprehensionem possessionis, acquiratur jus in beneficio, ut voluit gloss. communiter approbata in c. pen. in verbo, collatio, de præben. in 6. & est optimus tex. in cap. si sibi absenti, eod. tit. & lib. & in c. ult. ubi Doct. de concess. præben. in 6. & late tradit Dyn. in c. 1. de reg. jur. in 6. & Covar. lib. 3. var. resol. cap. 16. num. 1. Tamen † tum propter fructuum perceptionem, tum propter interdictum unde vi, tum propter regularem annalis & triennalis possessoris prærogativam, tum etiam propter alios effectus requiritur corporalis possessionis apprehensio, prout tradunt Abb. & alii in c. cum super de caus. possess. & propr. Franc. c. si à sede de præben. in 6. Covar. d. c. 16. num. 6. in princip. & num. 7. versic. Secundus casus, ac versic. seqq. nec non & num. 8. & in † hac specie optionis consuluit Franc. Marc. dec. 1265. per totam, ut possessio corporalis apprehendatur. Illud sane certum est, † possessionem hanc domus, vel præbendæ ab alio dimissæ, posse ab optante propria auctoritate apprehendi, ubi à nemine derineatur, prout in beneficiis, quæ per collationem tribuuntur, ex communi sententia resolvunt Rebus. in Prax. benef. titul. de missione in possess. num. 5. ac Covar. d. c. 16. nu. 7. vers. 3. casus, & num. 8. ubi & toto illo cap. optime tractat, quæ ad apprehensionem beneficii spectant, neque tamen necesse est, † possessionem apprehendi ad cornu altaris, seu in ipsa ecclesia cum id proprium sit, quando acquiratur novum beneficium, ut patet ex Abb. d. c. cum super, Anchar. in reg. sine possessione de reg. jur. in 6. cum alii, quos refert, & sequitur Covar. d. c. 16. num. 10. 11. & 13. Duo tamen non omitam. Alterum quod

- 39 si ¶ simul quis legitime optaverit, & domū & præben-
dam, cum apprehendenda sit corporalis possessio ipsa-
rum rerum, puta fundorum, qui sunt de præbenda, ve-
ipſius domus, non ſufficiet acquirere poſſeſſionem u-
nius fundi, ſed omnium capiendā erit. Sed neque ſatis
erit acquirere poſſeſſionem vel præbendā, vel domum
niſi apprehenſio fiat in eccleſia, per ea quæ poſt Dyn. d. c.
1. ibiq; Io. An. & Franc. alioſq; nonnullos tradit Coraſ-
ſius d. n. 13. De quo etiam videndus eſt Dyn. d. c. 1. Alterum
eſt, quod cum nullum à jure. vel à Doctōribus tempus
certum ſtatuetur apprehendendi poſſeſſionem ſive in
40 collatione, ſive in optione, id remittetur ¶ judicis ar-
bitrio, juxta ea, quæ late tradunt Io. Coraſſius in lib. 4. Me-
ſcell. jur. cap. 12. n. 6. & Menoch. de arbitr. judic. libr. 1.
q. 14. num. 2. 5. & 6.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Optio fieri debet intra viginti dies, etiam ubi nullus
adſit executor, aut expectans. num. 2.
- 3 Tempus optandi minui poteſt per Capitulum.
- 4 Favori ſuo quilibet poteſt renunciare.
- 5 Tempus legitimū optandi tunc demum minui poteſt
per Capitulum, ſi in id conſenſerint omnes optandi
volentes.
- 6 Singuli de Capitulo conſentire debent, ubi de ſingulo-
rum præjudicio agitur.
- 7 Tempus viginti dierum ad optandum prorogari po-
teſt per Capitulum, quæ tamen prorogatio non
obſeſſet Apoſtolicis impetrantibus. numer. 8. niſi
eſſet inducſa conſuetudo poſt text. d. cap. fin. de
conſuet. in 6. numer. 9. ſecus vero in ſtatuto. nu-
mero 10.
- 11 Tempus optandi currit omnibus ſimul, & unicuique
datur.
- 12 Tempus quod pluribus datur, etiam gradatim ad
aliquid agendum, omnibus ſimul, & collectivè
datum cenſetur.

13 Tem-

- 13 *Tempus redimendi à statuto praefixum currit simul omnibus consanguineis, quamvis unus alteri praeferatur.*
- 14 *Mensis, qui pluribus expectantibus datur, omnibus simul currit.*
- 15 *Tempus unicum viginti dierum ad optandum, ne alius praeter antiquiorem labatur, quae cautela sine adhibenda, & cum seqq.*
- 16 *Consanguinei remotiores possunt cogere proximiores, ut ante annum sibi à statuto praefixum retrahant.*
- 17 *Iuniores possunt optare etiam antequam optent antiquiores.*
- 18 *Tempus optandi solum currit à die scientiae vacationis.*
- 19 *Tempus sex mensium ad conferendum ordinariis solum currit à die scientiae vacationis.*
- 20 *Tempus optandi non modo non currit toti collegio canonicorum ignorantibus vacationem, sed neq; singularibus personis, si aliis scientibus vacationem, aliqua ex illis eam ignorent.*
- 21 *Tempus optandi non currit ex eo, quia vacatio nota sit in ecclesia, vel loco beneficii, nisi ibi sint praesentes, qui optare volunt.*
- 22 *Notitia ficta, de qua in clem. unica, §. certum, de concess. praeb. procedit solum in casu speciali illius clem.*
- 23 *Ignorantia affectata & supina non excusat, quin currat tempus, cum utraque pro scientia habeatur.*
- 24 *Ignorantia supina quae sit, quae ve probabilis, remittitur arbitrio iudicis.*
- 25 *Lex inferioris quando praesumatur sciri, arbitrarium est iudici.*
- 26 *Scientia probatur praesumptionibus, & coniecturis.*
- 27 *Vicinus, & consanguineus praesumitur scire facta vicini & consanguinei: multo vero magis id verum erit in praesente, num. 28.*

29 Scien-

- 29 Scientia presumitur de eo, de quo est publica vox, vel fama, vel quod publice contigit. num. 30.
- 31 Scire quis presumitur ea, quae fiunt in loco, quem frequenter solet.
- 32 Praesumptiones, & conjecturae scientia tolluntur, probetur absentia, vel alia iusta ignorantia causa.
- 33 Ignorantia regulariter presumitur.
- 34 Ignorantia quando iuramento probetur, remissive.
- 35 Scientia, vel ignorantia quomodo probetur, vel presumatur.
- 36 Mors vel ejus notitia, quomodo probetur, remissive.
- 37 Vacatio beneficii per contractum matrimonii, per assensionem alterius, aut resignationem quomodo probetur, remissive.
- 38 Notitia vacationis beneficii, quae sufficiens sit, & quando presumatur.
- 39 Tempus optandi forte non currit iusta de causa impedito.
- 40 Impedito non currit tempus, ubi impedimentum non sit affectatum.
- 41 Minoribus impeditis non currit tempus optandi.
- 42 Praescriptio temporalis non currit minori.
- 43 Minores, & iuste impediti restituuntur lapsi tempore optandi.
- 44 Absentes iusta de causa restituuntur in integrum.
- 45 Impedimenta ob quae competit restitutio, remissive.
- 46 Minor, & iuste impeditus regulariter restituitur adversus qualibet omissa, & lapsum temporum ad aliquid agendum.
- 47 Restitutio forte non datur etiam minori in mere spiritualibus: secus in iis, quae sunt solum annexa spiritualibus, prout est materia beneficalis. num. 48. & licet de lucro captando agatur. num. 49. aut res integra non sit num. 50. maxime ubi minor alias non habeat unde vivat. num. 51.
- 52 Capitulum, seu collegium universum restituitur ex edicto. minorum, ubi agitur de servanda consuetudine,

*tudine, seu statuto optandi, quia nemo optavit,
alias secus.*

53 *Iudex competens in causa restitutionis in integrum
adversus omissam optionem quis sit.*

54 *Arbitri, & arbitratores an possint restituere, vel sal-
tem pronunciare esse restituendum, remissive.*

CAP. VI.

*De tempore optionis, seu quando
optandum sit.*

QUÆRO PRIMO, *Intra quantum tempus fieri
debet optio?*

Respondeo, quod regulariter loquendo † fieri de-
bet intra 20. dies. Quamvis enim *tex. d. c. fin. §. ne au-
tem, de consuet. in 6.* loqui videatur solum, ubi est ex-
pectans, seu executor, tamen id absolute † in omni ca-
su locum habere, etiam ubi nullus adsit executor, vel
expectans, exponit, ac tener ibi gloss. in verbo, 20. dies,
ubi Archid. Io. An. Gemin. Franc. & ceteri, quod etiam
voluerunt Add. ad Rot. decis. 1. num. 8. de rer. permut. in
no. Franc. Marc. decis. Delphin. 1258. nu. 5. Abb. consil.
159. n. 3. vol. 1.

QUÆRO SECUNDO, *An possit hoc tempus proro-
gari, vel minui?*

PRIMA CONCLUSIO. Minui † potest hoc tem-
pus per Capitulum ipsum, satis id colligitur ex gloss.
pen. d. c. fin. & clarius ex Franc. ibid. in §. ult. ad fi. ex eo,
quod dilatio hæc in favorem optare volentium indu-
cta est, cui quilibet † renunciare potest, c. ad Aposto-
licam, de regul. l. si quis in conscribendo, C. de pact. cum
simil. dum tamen † in id quoque consenserint omnes
optare volentes. Neque enim singulis nocet † factum
à majori parte collegii in præjudicium singulorum,
nisi omnes consentiant, ut voluit gloss. in l. 2. verbo, aut
legem, C. qua sit long. consuet. quam sequitur Bartol. in
proem. ff. num. 5. Fel. in c. cum omnes, numero 18. & ibi
Andr.

Andr. ab Exea. numero 279. de constitut. & alii p[er] sim.

- 7 SECUNDA CONCLUSIO. Poterit † quoq; pe
Capitulum hoc tempus 20. dierum prorogari: ita te
net Zerol. in *Prax. Epis. verbo, canonica, vers. ad 7. alle*
gat Tiraq. de utroq. retr. §. 1. gloss. 10. nu. 58. sed nihil de
hoc ibi dicit, neque alibi, quod viderim: allegat etiam
gloss. d. c. fin. verbo, duntaxat, sed nec ipsa id dicit: hoc
sane tenet Jo. An. in *repet. d. c. fin. in verbo, duntaxat*
quem ibi sequitur Gemin. & Franc. qui tamen ibi
tradunt, quod hæc consuetudo, seu statutum indu
8 cens majus tempus nō præjudicaret † Apostolicis im
9 petrantibus per illum text. nisi consuetudo inducta
esset post hunc textum, ut ibid. dicunt Gemin. & Franc.
cum possit induci consuetudo contra illum textum,
10 & sic præjudicaret etiam impetrantibus, secus † vero
inquiunt, est in statuto, nam inferiores non possunt fa
cere statuta contra jus, *Clem. ne Romani, de elect. cum si*
milibus.

QUÆRO TERTIO, *An hoc tempore 20. dierum*
currat simul omnibus optare volentibus, an vero singu
li, seu unus post alium habeat 20. dies ad optandum.

- 11 Respondeo, currere † omnib. simul, & unicum tem
pus omnibus dari: ita colligitur ex *Archid. d. c. fin. ad*
fin. sed clare id tenet gloss. in verbo, duntaxat, quam ibi
sequitur Gem. Franc. & ceteri, nec non & Franc. Mar.
d. decis. Delphin. 1258. nu. 5. 1. part. Add. ad Rot. d. decis.
1. numer. 8. de rerum permut. in no. & Tiraq. de retract.
convent. §. 2. gloss. unic. num. 66. post Oldr. cons. 137. plu
res sunt, col. 1. vers. 3. videtur Io. An. in Addit. ad Spe
cul. rubr. de concess. prabend. colum. 1. versicul. Secundo
videtur. Card. clem. 1. §. secus, quest. 6. de concess. prabend.
Quæ conclusio probatur primo ex textu, qui dicit in
plurali volentes, & addit, duntaxat: unde satis expressè
patet de mente Pontificis, quod solos 20. dies omni
bus concedere voluerit. Secundo ab absurdo; sequere
tur enim quod si 20. essent canonici, & singulis tribue
re vellemus 20. dies, jam impetrans Apostolicus debe
ret

ret expectare ultra annum, quod est contra mentem,
 & verba textus. Hæ sunt duæ rationes gloss. Tertio
 probatur ex eo, quia † ubi pluribus etiam gradatim 12
 datur aliquod tempus ad aliquid gerendum, illud om-
 nibus simul negligentibus currit, & collective, non
 distributive datum censetur, ut satis patet ex tex. in l. 2.
 §. ult. juncta l. seq. & in l. 4. in princip. ff. de adult. prou-
 clare deducunt id ipsum adstruentes Tiraq. d. gloss. unic.
 num. 61. 66. & 82. Gemin. & Franc. d. c. fin. §. ult. Ex
 quo fit, ut omnibus † consanguineis, quamvis unus al- 13
 teri præferatur, simul currat annus, & dies à statuto
 præstitutus ad redimendum, ut post Bellam. in c. consti-
 tutus, colum. 13. de in integ. restit. optime tradit Tiraq. d.
 num. 66. imo etiam quod mirabile videtur, mensis, qui
 pluribus expectantibus datur, † simul omnib. currit, 14
 ut post Io. An. Zenzel. Paul. Lap. & Card. d. clem. 1. §. se-
 cus, aliosq. quam plurimos late resolvit idem Tiraq. d.
 gloss. unic. num. 83. Quid ergo faciendum, ut omnium
 optare volentium indemnitati consulatur? Statuen-
 dus est per Capitulum terminus † antiquiori duorum 15
 vel trium dierum ad optandum, & sic de singulis, ut hic
 locus detur sequentibus, prout optime consulit gloss. d.
 verbo, dumtaxat, quam ibi sequitur Anchar. & Gemin.
 quod si non curant, ut fiant, sibi imputent optare vo-
 lentes; pro quo optime facit, quod tradunt Jac. Rav.
 Cyn. Alber. & Castr. in l. ult. C. de furt. postie † remotio- 16
 res cōsanguineos cogere proximiores, ut ante annum
 retrahant sibi à statuto præscriptum, quod etiam alii
 tenent apud Tiraq. de retr. lig. §. 1. gloss. 10. num. 6. vel
 optent † & ipsi juniores eodem tempore cum prote- 17
 statione, quod hoc faciunt in casu, quo antiquiores
 non optaverint: ita Butr. d. c. fin. num. 16. ad id allegans
 gloss. in clem. fi. verbo, acceptandam, de præb. Præbendas
 vero quas antiquiores dimittere debent, optare inter-
 rim poterunt juniores cū protestatione, quatenus ex
 per antiquiores dimittantur. Pro quo faciunt quæ sup.
 diximus cap. 4. q. 3. concl. 2. illat. 2. & cap. 5. q. 1. concl. 1.
 Quamquam etiam non est quod querantur juniores,
 dum

dum antiquiores expectant usque ad finem 20. dierum forte ut rectius deliberent; nam & ipsi interim poterunt deliberare.

QUÆRO QUARTO, *An hoc tempus 20. dierum currat à die vacationis, an à die scientia ejusdem vacationis, & quomodo?*

- PRIMA CONCLUSIO. Cōmunis opinio est, quod
 18 solum currat † à die scientiæ; ita voluit gloss. *d. c. fin. in verbo, 20. dies*, ubi Archid. Jo. An. Gem. Franc. & ceteri omnes. Franc. Marc. *decis. Delphin. 1258. num. 5. 1. part. Add. ad Rot. decis. 1. de rer. permut. in no. Zerol. in Prax. Episc. in verbo, canonica, vers. ad septimum, concl. 2. & Tiraq. de retract. lign. § 35. gloss. 4. num. 14.* ubi cum multis num. anteceden. & conseq. multa ad id affert similia, & exempla quibus id ipsum comprobatur potest, ego illo contentus ero, quod afferunt gloss. & Dd. omnes, *d. c. fin. sumto ex c. quia diversitatem de concess. praben.* ubi tēpus † sex mensium, quod datur Prelatis ad conferendum, declaratur solum currere à die scientiæ, id quod etiam disponitur in *c. licet, de supp. negl. Pralat. & late traditur ibi per Doct. & Tiraq. d. g. 4. numero 7.* Hanc vero conclusionem puto procedere
 20 re † non modo respectu totius collegii, & Capituli canonicorum, ut illi ignorant non currat hoc tempus, sed etiam singularibus, & aliquibus ex illis, si forte aliis scientibus ipsi ignorent vacationem iusta aliqua causa, idque quoniam militat eadem ratio; neq; turbari obstat, quod hoc tempus currat omnibus simul, nam vel id procedit solum, ubi adsit expectans, vel ita capiendum, ut unus post alium illud tempus non habeant singuli.

- SECUNDA CONCLUSIO. Ad hoc, ut currat hoc
 21 tempus ad optandum, non sufficit † ficta illa notitia de qua in *clem. unica, §. ceterum, de concess. praben.* quoniam nimirum vacatio sit nota in loco, vel ecclesia beneficii, quicquid voluisse videatur Jo. An. *d. c. fi. in fin. et c.* quia contra eum in specie tenent ibid. Gemin. & Franc. tum quia id aperte colligitur ex gloss. *pen. d. clem. unica* & i

& ibi Card. Imol. & aliis dicentibus, † speciale id esse 22
in casu *d. clem. tum* propter verba *tex. dicentis, predicta*
vacationis notitiam, & mox, *in hoc casu*; tum propter
specialem rationem illius rigoris, quia non perit ex-
pectanti in rotum privilegium acceptandi etiam pro
illa vice, cum possit aliud beneficium acceptare. Sed
antequam quæstionem hanc egrediamur, illud adno-
randum est, ignorantiam affectatam, aut supinam non
excusare; quin currat tempus, cum utraq; † pro scien- 23
tia habeatur, ut de prima est *tex. in l. qui contra, C. de*
incest. nupt. & in c. cum inhibito, §. si quis vero, ibi, af-
fectatores ignorantia, de clandest. despons. cum alius ple-
ne adductus per Tiraq. d. gloss. 4. num. 28 & 29. de secun-
da est gloss. in clem. 1. in verbo, scienter, de consang. &
affin. & est optimus tex. in l. nec supina, ff. de iur. & fact.
ignor. & in l. & consensus, §. ignorantia, ff. de contrahen-
emt. faciunt & optime quæ late de huiusmodi supina
ignorantia tradit idem Tiraq. d. gloss. 4. num. 34 & 35.
Dubium autem est, quæ dicatur supina ignorantia, &
quæ probabilis. Aliqui enim dicunt, supinam esse
ignorantiam, ubi scientia præsumitur, quod tenuit
Odd. *in tract. de restit. in integ. q. 8. art. 10. nu. 59. 60. &*
seqq. ubi plura affert exēpla, gloss. vero in d. clem. 1. ubi
ceteri, de concess. prob. ex eo tex. colligunt, eum, qui sci-
re potuit per se vel per alium excusandum non esse,
imo habendum esse pro sciente. Mihi autem proba-
bilius est, † id totum remittendum esse arbitrio judi- 24
cis: colligitur id ex Card. in d. clem. 1. §. ceterum, num. 9.
post gloss. in c. si clericus, in verbo, negligenter, de præ-
ben. in 6. pro quo facit quod † arbitrium est, quando 25
præsumatur sciri lex inferioris, ut post alio tradit Me-
noch. de arbitr. lib. 2. cas. 186. num. 1. Et quoniam etiam
conjecturis, & præsumtionibus † probatur scientia, 26
ut inter alios tradunt Borgn. decis. 36. nu. 27. 1. part. Me-
noch. de arbitr. jud. lib. 2. cas. 89. num. 17. & late probat
Mascard de probat. concl. 1293. num. 1. poterit iudex, &
bonus vix ex iis se informare, quæ de scientia præsu-
mendapassim tradunt Doct. quorum duos præcipuos

- casus, qui ad rem nostram facere possunt, hic adijungē.
- 27 re volui. Primus est, in vicino, † & consanguineo, qui scire præsumitur facta vicini, & consanguinei, Odd. d. tract. de rest. q. 8. art. 10. num. 62. & 65 post Bal. & alios Menoch. de præsumt. lib. 1. quæst. 77. nu. 8. lib. 2. præsumt. 51. nu. 43. & 44. lib. 3. præsumt. 124. num. 27. & larr. lib. 6. de præsumt. 24. per totā. Mascard. d. concl. 1293. 9. 15. & 18. ubi tamen eam conclusionem multipliciter restringunt, ac declarant. Multo vero magis † in præsentente scientia præsumetur, ut fuse probat Mascard. d. conclus. nu. 22. & Menoch. d. lib. 6. præsumt. 21. num. 6.
- 29 Secundus, quando † de aliquare est publica vox, & fama: late Mascard. d. tract. conclus. 1100. num. 2. Menoch. d. præsumt. 23. nu. 70. & de arbitr. jud. lib. 2. cas. 186. 8. post Dec. in c. cognoscentes, num. 18. ibiq. Fel. num. 17.
- 30 de constit. Cui affine est, quod dicitur, † scientiam præsumi de eo, quod publice contigit, & est notorium, ut inter alios late tradit Menoch. de præsumt. d. præsumt. 23. n. 68. & 69. Odd. d. art. 10. num. 67. quod idem est.
- 31 de iis, quæ fiunt † in loco, ubi quis solet frequentare, ut optime ostendit Mascard. d. conclus. 1100. nu. 1. Caetera quas tamen, & similes præsumptiones & conjecturæ scientiæ adnotandum est, eas ut plurimum † tolli, ut probetur absentia, vel similis causa, quæ justam ignorantiam causam præbeat, ut post Bal. d. c. cognoscentes, ibi que Abb. num. 10. Fel. & Dec. nu. 19. Bero. num. 54. aliosq. quamplurimos late ostendunt Menoch. d. cas. 186. nu. 16. Mascard. d. conclus. 1100. nu. 3. & 880. num. eod. Quando vero hæc ipsa ignorantia (quæ etiam
- 33 alioqui † præsumitur, l. super servis, ubi gloss. & Bar. C. qui milit. non poss. cum simil. de quibus late inter ceteros per Mascard. d. conclus. 880. num. 3. & Menoch. d. præsumt. lib. 4. præsumt. 116. num. 35.) quando inquit
- 34 juramento † probetur, habes late per Mascard. d. conclus. 881. & Menoch. d. cas. 186. fere per tot. Alios vero casus
- 35 † quibus ignorantia, vel scientia præsumatur, aut probetur, habes per eosdem Menoch. Odd. & Mascard. lib. omnibus super. alleg. & Sot. reg. 175. Sed ad rem propriam

accedendo, quoniam vacatio beneficii, de cuius no-
 titia quærimus, quando præsumatur, contingere po-
 test vel per mortem, vel etiam alia ratione, quomodo
 † probetur mors, vel ejus notitia, colligere poteris ex 36
 iis, quæ late tradit *Mascard. conclus. 1069. cum tribus*
seqq. & nuperrime Asin. in 2. part. sua Prax §. in princip.
tex. per totum. De vacatione vero † per contractum 37
 matrimonii, per assensionem alterius, aut resigna-
 tionem videndus est idem *Mascard. d. tract. de probat.*
concl. 182. 183. & 1395. In specie vero de notitia † va- 38
 cationis beneficii, quando præsumatur atq; sufficiens
 sit, videri possunt *Doct. in c. licet, de suppl. negl. Pralat. c.*
quia diversitatem, de concess. præbend. & clem. unic. eo-
dem tit.

QUÆRO QUINTO ET POSTREMO, An sic-
 ut hoc tempus non currit ignorantibus, ita etiam aliter iusta
 de causa impedito, aut minori, vel saltem aliqua ratione
 iisdem succurratur?

PRIMA CONCLUSIO. Probabile est, quod si ii
 omnes, qui optare debebant, iuste impediti fuerint,
 durante tali impedimento illud tempus † iis non cur- 39
 rat; optimus *tex. in l. 1. C. de annal. except. l. ob cōmissa, C.*
de adult. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut. l. ult. §.
donec, C. de jur. delib. c. quia diversitatem, de concess. præ-
bend. cum aliis similib. Ex quibus illa regula fit, quod
 impedito † non currit tempus, quam inter alios probat 40
Tiraq. de retract. lign. §. 3. gloss. 4. num. 6. & de retract.
convent. §. 2. gloss. un. num. 78. dum tamen illud impe-
 dimentum non sit affectatum, per ea, quæ late tradit
 idem *Tiraq. de retr. lign. §. 35. gloss. 4. num. 29.* Multo ve-
 ro magis id verum erit, si aliqui ex iis † sint minores: 41
 iis enim saltem non currit huiusmodi tempus, duran-
 te iusto impedimento, cum præscriptio temporalis † 42
 minoribus non currat, sed ipso jure tuti sint, ut est *tex.*
in l. fin. C. in quibus ca. rest. in int. non est necess. loquens
 de præscrip. legali, quod latius prosequitur *Sfort. Odd.*
tract. de rest. in integ. q. 88. art. 2.

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi etiam ipso jure cur-

- 43 rat tempus illud optandi, adhuc competet † tam mi-
noribus ex causa ætatis, quam absentibus aliisve iuste
impeditis in integrum restitutio. Illud enim regula-
44 re † est, absentibus iusta de causa succurri per restitu-
tionem in integrum, ut est text. in l. i. ff. ex quibus cau-
mai. l. & si sine, §. fin. ff. de minor. de quo absentia im-
pedimento luculenter & optime per Odd. d. tract. q. 1.
45 6. & 7 per totas, de aliis † impedimentis, quæ ad rem
nostram faciunt, fulse, & eleganter tradit quest. 11. c.
14. in genere vero de impedimento, quatenus causan-
dat restitutioni; late per eundem, quest. 27. & tribus
seqq. ubi etiam tractat, quando protestatio vel dimis-
sio procuratoris necessaria sit, quæ consulto omitto, ne
nimis longum faciam, & ea hic inferam, quæ à tanto vi-
ro egregie pertractantur. Duo tamen non omitto
quæ proxime rem nostram attingunt. Alterum est, tam
46 minorem † ex causa ætatis, quam maiorem ex causa
iusti impedimenti regulariter adversus quælibet omis-
sa, & lapsus temporum ad aliquid agendum compe-
tentium restitui; prout regulam facit idem Odd. d.
tract. q. 89. art. 1. per textus qui sunt clari, in l. pen. C.
restit. in integr. ibi, ignoraverunt, vel pratermiserunt, &
in l. non omnia ff. de minor. & admittit gloss. in l. si com-
militaribus, verbo, distraxerunt, C. de rest. milit. ac
raq. de retract. convent. §. 1 gloss. 2. nu. 57. loquentes
tempore legali, prout est in casu nostro. Alterum est
quod licet in iis, quæ mere spiritualia sunt, ut matri-
monium, ingressus religionis, votum, & similia, forte
47 minor etiam † non restituatur, ut post gl. Abb. Ancl.
alios in c. ex parte de rest. spol. & alios tradit idem Odd.
d. tract. q. 60. art. 1. & seqq. tamen in iis, quæ non sunt
mere spiritualia, sed spiritualibus solum annexa, pro-
48 est materia beneficialis, datur † minori enormiter la-
so in integrum restitutio, ut singulariter tradit Loe-
Gomez. ad reg. cancell. de trien. possess. q. 15. & latius Co-
var. lib. 1. var. resol. cap. 5. nu. 2. 3. 7. & 8. ubi etiam per
49 bat, id procedere † si ve de lucro captando agatur, si
50 de damno vitando, & licet res integra † non sit, quæ
ben

beneficium jam alteri sit collatum ; quod etiam tradit
& in specie admittit, † ubi alias minor non habeat, un
de vivat, Christoph. Rophiniac. in tract. de benef. cap. 51
17. nu. 15 & 16. post Abb. in c. ex parte de rest. spol. cum
tamen gloss. & ceteri, d. c. ex parte, id procedere nolint
re non integra, quos satis refellunt Christoph. & Di-
dac. loc. cit. qui etiam contraria solvunt ita, ut ad eos
remittere lectorem sufficiat.

Quod si rursus à me aliquis quærat, an toti colle-
gio canonicorum restitutio huiusmodi ex capite mi-
noritatis ratione minorum, quos continet, vel etiam
quia collegium ipsum tamquam ecclesia, juxta tex. in
c. 1. de in integr. rest. cum simil. vel tamquam pium colle-
gium privilegio minorum gaudeat, juxta late tradita
per Odd. d. tract. q. 3. art. 5. & 12. Respondeo, † quod si 52
id agatur, ut aliquis saltem de Capitulo optet, ad hoc,
ut optandi consuetudo servetur, neque ea turbari pos-
sit, aut interrumpi per huiusmodi contrarium usum,
tunc poterit totum Capitulum canonicorum propter
huiusmodi interesse, quod proprie ad illud spectat, ut
universum est, & tamquam ecclesia ex dicto mino-
rum restitui, per tex. d. c. 1. & ea quæ tradit Odd. loc. prox.
cit. si vero aliqui jam optaverint, alii non, & tunc cum
hi collegium non constituent, & tamquam singulares
veniant, nisi ii minores vere sint, restitui non poterunt
ex huiusmodi edicto minorum, ut colligitur ex traditis
per Odd. ibid.

Quis autem sit iudex competens † in huiusmodi 53
restitutione, patet ex tex. & ibi Doct. in l. fin. C. ubi, &
apud quem, & c. pen. de in integr. restit. ubi habetur, so-
los iudices ordinarios administrationem habentes,
vel ab eis delegatos posse restituere, non autem arbi-
tros. Quando tamen, & quomodo possint arbitri &
arbitratores saltem incidenter restituere, vel pronun-
ciare restituendum, præter Doct. d. l. fin. & cap. pen. vi-
dendus est Caldas ad l. si curatores, verbo, implorandum,
numero 25. & duobus seqq. C. de restit. in integrum. Odd.
d. tract. de restit. in integr. quest. 32. art. 7. cum quatuor
seqq.

seqq. & Camil. Borel. tract. de compromiss. §. 2. gl. 1. num.
174. cum sex seq.

SUMMÆ RERUM.

- 1 *Canonicatus, seu canoniam distinguitur à prabenda.*
- 2 *Copula, &, ponitur inter diversa.*
- 3 *Canoniam non debet esse sine prabenda, ubi adest in ecclesia.*
- 4 *Prabendam nascitur à canoniam sicut filiam à matre.*
- 5 *Canonicatu collato censetur etiam collata prabenda.*
- 6 *Canoniam, & prabenda quid sit, & num. seqq.*
- 7 *Canoniam est ius spirituale.*
- 8 *Canoniam tribuit stallum in choro, & exercitium eorum, quæ ad divinum officium spectant: item locum, & vocem in Capitulo. num. 9. nisi vellet puer, vel non subdiaconus num. 10.*
- 11 *Canoniam tribuit ius ad prabendam, item ius accipiendi distributiones quotidianas, nisi alius obstat. num. 12.*
- 13 *Prabenda quomodo definiri possit.*
- 14 *Prabenda sumi potest pro temporalitate, & sic competit etiam laico.*
- 15 *Prabenda habet aliquid spiritualitatis distinctum à spiritualitate canoniam.*
- 16 *Canonici duo assumi possunt, nulla etiam vacante prabenda, ubi non est certus numerus prabendarum, secus ubi est certus.*
- 17 *Vacante una prabenda possunt duo canonici assumi ubi saltem ex crescentibus facultatibus ea prius visa fuit.*
- 18 *Optione non mutatur canonicatus, sed sola prabenda; mutatur tamen ius spirituale, quod est annexum prabenda. num. 19. imo etiam quodammodo titulus, ubi saltem prabenda sunt distincta num. 20. Contrarium alii, qui exponuntur. num. 21.*

- 22 Canonici nuper receptus, debet prius sedere in ultimo loco intra suum ordinem.
- 23 Optans intra eundem ordinem adscendit saltem per accidens ad locum superiorem in choro.
- 24 Prabenda non optata debet dari noviter recepto, & proviso.
- 25 Optans ex speciali consuetudine prabendam superioris ordinis, aut gradus, simul etiam optabit stallum in illo ordine; postremum tamen in eo loco obtinebit. num. 27.
- 26 Canonici omnes presbyteri debent precedere omnes diaconos, & omnes diaconi omnes subdiaconos.
- 28 Optans prabendam, ubi prabenda sunt distincta realiter, & secundum perpetuam administrationem, vel indistincta quidem, sed dividuntur, & assignantur canonicis saltem ad certum tempus in determinato corpore, dimittit onus pensionis.
- 29 Pensio est onus reale, & transit ad quemcumque transit beneficium, & prabenda. num. 30.
- 31 Fructus bonorum alicujus ecclesie, & beneficii desinunt esse obnoxii pensioni, quando ea desinunt esse bona, & fundi illius ecclesie.
- 32 Pensio non dimittitur per optionem, ubi per Caneparium Capituli sit certa distributio in bladis, aut pecunia loco prabenda.
- 33 Pensio per optionem non dimittitur, ubi ea imposita sit in totum, vel pro parte super distributionibus quotidianis; ad ratam enim saltem illis correspondentem solvenda erit ab optante.
- 34 Pensionarius non potest exigere à Capitulo pensionem impositam super distributionibus quotidianis, cui vacante canonicatu illa accrescunt.
- 35 Pensionarius, qui resignavit duo beneficia Titio reservata sibi pensione super utroque, si Titius alterum Seio dimittat, exiget pensionem à Titio, & Seio ad ratam valoris utriusque beneficii.
- 36 Distributiones quotidiana accessoria non sunt ad

præbendam, sed potius canonicatus.

- 37 *Pensio etiam imposita super solis distributionibus, vel superdistributionibus simul, & præbenda, omnino dimittitur per eum, qui via collationis, & nova provisionis mutat canonicatum etiam in eadem ecclesia.*

CAP. VII.

De præcipuis optionis effectibus.

QUÆRO PRIMO, *An per optionem mutetur sola præbenda, an vero etiam titulus, & canonicatus?*

Pro intelligentia tam hujus, quam sequentium questionum hujus cap.

- Præmittendum est primo, canonicatum, seu cano-
 1 niam distinguere † à præbenda, quod probatur tum ex
 tex. in c. eum cui, c. si clericus, & c. si is cui, de præbenda in
 6. & c. fin. de concess. præben. eod. libr. ubi canonicatus
 supponitur collatus sine præbenda, & not. ibi gloss. &
 Dd. gloss. in c. eum M. Ferrariensis in verbo, receperunt,
 ubi Abb. num. 2. Fel. num. 16. Butr. & Imol. in c. eam ut,
 de rescript. Card. in clem. fin. num. 5. Imol. num. 4. de præ-
 bend. Rot. decis. 33. in princip. de rescript. & decis. 16. de
 præben. num. 5. in no. decis. 11. num. 9. de concess. præben.
 & alibi sæpe, aliique Doct. passim; tum ex communi
 stylo curiæ, qui in bullis provisionum solet apponere
 canonicatum; & præbendam; nam copula, &, poni-
 2 tur † inter diversa, c. querelam, de Simon. cum similibus,
 tum demum experientia; videmus enim in ecclesia
 Scalensi Mediolani, & aliis plerisque omnes cano-
 3 nicatus præbendis carere solasque distributiones ha-
 bere. Illud tamen verum est, canonicam † non debere
 esse sine præbenda, ubi in ecclesia extant præbendæ;
 quod voluit Rot. d. decis. 33. Franc. Marc. decis. Delph.
 1272. n. 1. 1. parte, & gloss. d. c. eum M. in verbo, recepe-
 runt, & verbo, vacaverat, & est optimus tex. in c. rela-
 tum, & c. dilectus, de præben. Et hoc est, quod aliqui, ut
 Rot.

Rot. d. decision. 11. numero nono, & post Laud. Card. d. clem. final. numero 10. & 14. & alii dicunt, † præbendam nasci à canoniam, sicut filiam à matre; sicque intelligi possunt, quotquot vel negant distingui canoniam à præbenda, vel dicunt non posse canoniam esse sine præbenda; & hinc etiam fit, quod vacante præbenda † per collationem canonici censetur etiam collata præbenda, ut tradit Gemin. & alii, c. si Capitulo, numero 3. de concess. præbend. in 6. late Fel. d. cap. cum M. num. 16.

Præmitto secundo, in hoc differre canoniam à præbenda, quod canoniam † est quoddam jus spirituale, quod provenit ex electione; & receptione in fratrem, ut d. c. cum M. & c. dudum, & c. dilectus, de præbend. Præbenda est, quæ procedit ex institutione & officio, quia, ex quo habet quis officium, debet habere & beneficium, c. inter cetera, de privil. c. si quis sacerdotum, & c. eos 81. dist. & c. eam te, de rescript. Hanc differentiam, & has definitiones, seu potius descriptiones tradit gloss. d. c. cum M. Ferrariensis, in verbo, receperunt, & ibi Innoc. num. 2. & alii de constit. quas melius explicat Laud. Card. & Imol. d. clem. fin. ex quorum mente & supra dictis sic possumus definire canoniam, quod sit jus spirituale, per quod quis habet non modo stallum in choro, & locum in capitulo, (unde ea, quæ sunt divini officii, nec non & Capitulares actus, modo cetera requisita habeat, exercere potest) verum etiam jus ad præbendam, & facultatem actu percipiendi distributiones quotidianas, nisi ignorantia captus, vel quid simile obstat.

Quod sit † jus spirituale, fatentur omnes Doctores, loc. cit. & alibi passim, quod per eam canonicus habeat † stallum in choro, & possit ea exercere, quæ sunt divini officii, est rex. in d. c. dilectus, il. 1. de præbend. ibi, stallum in choro, & participatione qualibet divinorum, idque præter Doct. ibi notat Card. d. clem. fin. numero 14. post Guliel. de mont. Laud. quod competat ei locus, † & vox in Capitulo, tenet ibid. Laud. Innoc. & Host.

Host.

- Hofst. d. c. cum M. & Fel. num. 18 facit rex. in c. cum inter
 10 1. de renunc. & c. relatum, de præbend. nisi † vel esset
 puer, juxta tex. in c. ex eo, de elect. in 6. vel non esset sub-
 diaconus, clem. ut hi, qui de at. & qual. quod vero jus
 11 habeat † ad præbendam, pater tum ex supradictis, tum
 maxime ex d. c. dilectus, il. 1. & c. relatum, de præbend. &
 iis, quæ late tradit Fel. d. c. cum M. nu. 16. & 17. idque
 etiam optime probat Staphil. de form. expectat. in prin-
 12 cip. num. 9. Quod vero † debeat actu percipere distri-
 butiones quotidianas, tex. est expressus, d. c. dilectus,
 il. 1. & il. 2. in fi. & facit d. c. cum M. notatque inter alios
 Rot. decis. 25. numero 5. de præben. in no. late Staphil. de
 13 form. expectat. in princip. num. 8. Præbenda vero est †
 jus spirituale, oriens ex canonica quoad ea, quæ spectant
 ad perceptionem fructuum, & proventuum ecclesia-
 stici beneficii, sicut est colligere decimas primitias &
 oblationes, competens ex divino officio, cui insit
 tamquam uni de collegio; ita post Laud. desiniunt Car.
 d. clem. fin. nu. 14. & Imol. num. 8. Ex quo patet, quod
 14 licet præbenda † possit quoque sumi pro ipsa tempo-
 ralitate, quæ etiam competit laico, prout not. Imol. d.
 num. 8. Card. n. 4. gloss. d. c. cum M. in verbo, receperunt,
 15 ubi Vinc. Abb. & alii, tamen proprie sumta † habera-
 liquid spiritualitatis, distinctum à jure spirituali ca-
 nonicæ, ut præter Laud. Card. & Imol. locis paulo ante
 cit. voluisse videtur Rot. d. decis. 26. num. 6. sed clarius
 Bellam. decis. 63. num. 3. & Rebus. in concord. Gall. Ru-
 brica de collat. §. 1. verbo, canonicatum, & præbendam, ex-
 primus tex. in c. dilecto, de præben. ibi, eo quod hujusmodi
 spirituale jus dividi; & melius ibi, quamquam inter-
 dum hi, ad quos spectat electio, de communi assensu ar-
 gumentare valeant numerum præbendarum quoddam
 jus spirituale de novo creando; ubi satis patet, loqui tex-
 tum de præbenda, prout est distincta à canonica, seu
 canonicatu; dixerat enim ibi Pontifex, quod licet
 16 ubi non est certus numerus præbendarum, † duo pos-
 sint assumi in canonicum, nulla etiam præbenda va-
 cante; secus tamen, ubi est certus earum numerus, nam

tunc una etiam vacante non possunt ad illud duo simul eligi, ne hoc jus spirituale dividatur; cum maxime dicta electio, de qua ibi, quæque ad canonicatum terminatur, non cassetur, neque nulla declaratur, sed solum alter condemnetur ad restituendum alteri quicquid ratione suæ institutionis obrinuit, hoc est, præbendæ portionem; vel si ea electio nulla est, id fiat ex eo, quia non simpliciter, sed ad unam præbendam duo electi sunt, cum alias vel simpliciter † eligi possint duo, cum 17 una sola præbenda vocat, *juxta c. relatum, & c. dilectus, il. 1. de præben.* vel tunc demum, si prius illa præbenda in duas ex crescentibus facultatibus per creationem duorum jurium divisa fuerit, ut habetur in *c. vacante eod. juxta mentem gloss. ibi, & aliorum; de quo videndus est Rebus. latius distinguens, d. §. 1. Rubr. de collation. verbo, uni, per totum.* Quare admittenda non est opinio Abb. d. c. cum M. nu. 22. dum vult, præbendam tunc solum dicendam esse quid spirituale, cum habet canoniam annexam.

Præmitto ultimo, illam distinctionem, quam supra c. 2. q. 2. concl. 1. latius explicavi, quod aliquando in ecclesiis est certus, aliquando incertus numerus canoniorum, & totidem etiam præbendarum; item præbendæ aliquando sunt indistinctæ, aliquando distinctæ inter se. His positis sit

PRIMA CONCLUSIO. Per optionem † non mutatur 18 canonicatus, sed sola præbenda: ita Card. consilio 126. nu. 4. Cassad. decis. 17. numero 1. & seq. de concess. præben. Gem. Franc. & omnes, in c. fin. de consuet. in 6. Rebus. tract. de pacif. possess. num. 142. in quam etiam sententiam allegari possunt, quotquot scripserunt per optionem non mutari titulum, de quibus inf. concl. 3. & satis aperre id patet ex tex. d. c. fin. de consuet. in 6. ibi, *meliores optare præbendas, & mox, cum præbenda vacabit, & illa qua optata non fuerit, &c.* Supra autem satis ostendimus, præbendam à canoniam, & canonicatu differre.

SECUNDA CONCLUSIO. Mutatur † tamen per 19 optio-

optionem jus spirituale, quod est annexum præbendæ: ita Rot. decis. 6. num. 5. & 6. de consuet. in no. Bellam. decis. 1. nu. 2. & decis. 63. n. 5. Compost. c. fin. in 1. gl. ext. de consuet.

20 TERTIA CONCLUSIO. Probabiliter dici potest, ubi saltem præbendæ distinctæ sunt; mutari ¶ quodammodo titulum beneficalem & præbendam, quatenus sumere possumus titulum pro jure suo spirituali præbendæ: ita in specie voluerunt Rot. & Bellam. loc. cit. & hoc voluerunt, & concludunt, dum ibidem probare contendunt per optionem canonicatum mutari; idem etiam quod titulus mutetur tenuerunt Giga. de pension. q. 63. nu. 2. & alii quotquot secuti sunt Rot. d. decis. 6. quos allegavimus, d. conclus. 1. ex eo enim præcipue probatur illa conclusio, in qua dicebamus, optandi consuetudinem esse contra jus, ideoque requiri spatium 40. annorum, quia sine canonica institutione novus titulus acquiratur, contra tex. in cap. 1. de reg. jur. in 6. cum simil. In hoc tamen contrarium ¶ sentit Card. d. conf. 126. nu. 4. Abb. conf. 347. nu. 12. & 13. vol. 2. Gemin. & Franc. d. c. fin. Cassad. d. decis. 17. per totam, & idem tenere videtur ead. Rot. decis. 15. de consuet. & decis. 10. n. 2. de præb. in antiq. Rebus. d. nu. 142. post Anch. d. c. fin. Butr. c. fin. ext. de consuet. & alii, dicentes, optionem non dare novum titulum, sed provenire ex antiquo titulo, ita ut forte sit hæc opinio magis communis: nisi velimus eos intelligere; ut loquantur, vel ubi præbendæ distinctæ non sint, vel de mutatione canonicatus sumendo titulum pro canonicatu, quasi solum velint non mutari canonicatum, quomodo titulum sumebant Bellam. d. decis. 1. & 63. & Rot. d. decis. 6. dum probare volebant per optionem titulum beneficalem, & canonicatum acquiri, quam tamen interpretationem Card. Abb. & Cassad. libenter non recipiunt, dum frustra, & contra ceteros omnes probare cōtendunt, per optionem mutari solam præbendæ temporalitatem, hoc est, ipsum fundum, quod etiam vel ex eo confutatur, quod nullum ad hoc statum

rum vel consuetudo requireretur, sed iudicis decretum.

QUÆRO SECUNDO, *An optando quis mutet stallum in choro, & quomodo?*

Supponendum est noviter receptum etiam mandato Pontificis prius † sedere debere in inferiori loco ²² juxta ordinem suum, ita ut si presbyteralis præbenda sit, quæ confertur, ultimum inter presbyteros: si diaconalis, ultimum inter diaconos; si subdiaconalis, ultimum inter subdiaconos locum obtineat, qui illam præbendam assequitur; *de quo per tex. & Doct. in c. statuimus, de major. & obed. ita tradunt Dom. de Rot. decis. 9. de consuet. in antiq. & decis. 4. eod. tit. in antiquior. tenet Falcon. in tract. de reserva benef. effect. 49. Add. ad Rot. decis. 2. & 3. de consuet. in no. Franc. Marc. decis. Delphin. 1271. num. 5. ob eam rationem, quia in dubio Papa videtur conferre canonicatum cum suis qualitatibus, ut per Rot. loc. cit.*

PRIMA CONCLUSIO. Quando optio fit intra eundem ordinem, quod ut plurimum contingit, ascenditur † etiam saltem per accidens ad locum superio- ²³ rem in choro. Probatum primo ex Doct. supra allegatis: iidem enim dicunt; eundem noviter receptum ascendere, deinde ad alios gradus suis loco, & tempore juxta statuta, & consuetudines ecclesiæ; quod etiam tenere videtur Zerol. in Prax. Episc. verbo, canonici, vers. ad 8. per ea, quæ not. Boer. in tractat. de auctor. mag. Cur. Franc. num. 32. deinde quia cum præbenda † non o- ²⁴ ptata debeat dari noviter proviso, ut etiam dicitur d. c. fin. de consuet. in 6. & ille debeat sedere in inferiori loco, necessario fit, ut alii gradatim ascendant. Neque vero id adversatur iis, quæ superiori quæst. tradidimus, dum in 2. not. inter jura canonicalia stallum in choro reposuimus, & tamen ibid. in c. conclus. ostendimus, canonicatum non mutari per optionem, tum quia non ita mutatur locus, quasi de novo tribuatur, sed solum per ascensum, ut dictum est: tum quia id fit per accidens, ut admonuimus ex eo, quod non tam fit vi
optio-

optionis, quam mutationis canonicatus, & novæ provisionis, quæ alteri fit, qui deinde in inferiori loco sedere debet; unde si antiquior optare nolit præbendam vacantem, poterit quidem sequens optare; non tamen ascendet stallum illius, aut in eo illi præferetur, sed in proprio manens mox consequenti, & ad præbendam ascendens illam optabit, prout quotidie fieri videmus.

- SECUNDA CONCLUSIO. Ubi optatio fiat et speciali consuetudine de ordine ad ordinem, seu de gradu ad gradum, optando quis præbendam superioris ordinis † simul etiam optabit stallum in illo ordine ob dispositionem rex. d. c. statuimus, decernentis, ut
- 25 omnes presbyteri † omnibus diaconis, omnesque diaconi omnibus subdiaconis in ecclesiis præcipue præcedant, primumque locum obtineant, etiam si posteriorius recipiantur; postremum tamen † in iis ordinibus locum obtinebunt, per ea, qua supra diximus, & per rex. cum ibi not. in c. 1. de major. & obed. 17. & 75. dist. c. ultimo, cum similib. de quibus per Doct. & gloss. d. c. statuimus.

QUÆRO TERTIO ET POSTREMO, An pensio dimittatur?

- 28 PRIMA CONCLUSIO. Ubi præbendæ † in ecclesiis sunt realiter, & actualiter distinctæ, ita ut singuli canonici habeant perpetuam administrationem corporis, vel reddituum sibi assignatorum; vel distinctæ quidem illæ non sunt, tamen singulis canonicis portio fructuum assignantur quotannis, vel ad aliud tempus certum, & determinatum corpus, vel certus redditus, quos ipsi exigere debent, juxta distinctionem supra c. 2. q. 2. conclus. 1. latius explicatam, his in quibus duobus casibus, optando quis præbendam, & propriam dimittendo gravatam pensione, dimittit etiam obligationem pensionis: ita in specie tradit Gig. d. tract. de pensio quest. 63. nu. 1. 2. & 3. idemq; satis aperte tenet Novar. conf. 3. num. ult. junctis antecedentibus, de solut. lib. 3. vol. 1. & Rot. Rom. decis. 597. num. 7. 1. par. in novis

divers. Ratio est, quia pensio † est onus reale, ut est o- 29
ptimus tex. ubi gloss. pen. & alii in ca. nisi essent, de præb.
Gemin. & ceteri communiter, in c. fin. de off. ordin. in 6.
late Flam. Paris. tract. de resign. benef. lib. 6. quæst. 2. nu.
98. idem Gig. d. tract. q. 39. & 40. nu. 1. q. 43. & 47. num.
2. & cons. 124 138. & 150. nu. eod. Et transit † ad quem- 30
cunque transit beneficium, & præbenda, ut tradit gl.
in d. c. nisi essent Castrens. cons. 339. incipit, quia exceptio-
nes, num. 4. versic sed respondeo, volum. 1. in no. impress.
Fel. c. ad audientiam, il. 2. num. 6. de rescript. Caccialup.
tract. de pension. eccles. q. 9. Gig. d. tract. q. 44. numer. 2. &
late post alios Paris. d. tract. de resign. libr. 1. q. 8. num. 22.
27. 30. & seqq. Ad idem facit optime quod post Castr.
d. cons. 339. nu. 4. tradunt Fel. d. num. 6. Gig. d. q. 63. nu.
3. quod quando fundus, & bona desinunt esse benefi-
cii, & ecclesiæ, illius fructus † non sunt amplius ad 31
pensionem obnoxii.

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi per Capitulum
 non assignantur † certæ ac determinatæ præbendæ, sive 32
 distinctæ, sive indistinctæ, modo, quo supra consisten-
 tes in certo, & determinato corpore, sed per procura-
 torem Capituli, quem alii *Caneparium*, alii *Thesau-*
rarium vocant, fit certa distributio in bladis aut pe-
 cunia consistens, tunc ubi cadere possit optio, per eam
 non dimittitur onus pensionis, ut in specie voluit Gig.
 d. q. 63. num. 4. ob eam rationem, quia tunc optio non
 facit censeretur novum beneficium, aut præbendam, ut
 præbenda est titulus beneficalis juxta tradita per Rot.
 decis. 470. quæ est 6. num. 1. de consuet. in no. ubi tamen
 potius vult, tunc non habere locum optionem. Sed
 quicquid sit de hac ratione, nos aliam assignare possu-
 mus à cessatione rationis, de qua in super. concl. juxta
 cap. cum cessante causa, de appell. cum simil. de quibus
 per gl. ibi, & Tiraq. in tract. cessante causa. Hoc enim
 casu pensio non tam afficit præbendam, quam titulum
 ipsum canonicatus, qui non dimittitur per optionem,
 ut supra vidimus, certos vero fructus non afficit, nisi
 cum designatione personæ, quæ illos percipit; cum
 H tunc

tunc certi fructus, & redditus in individuo non affiguntur; sicque non erit pensio mere onus reale, sed vel personale, vel mixtum, ita tamē ut ad successores in canonicatu transeat; hoc enim commune est huic casui cum superioribus. Pro qua ratione, & simul etiam pro hac conclusione facit optime decis. Delphin. 1272. apud Franc. Marc. ubi traditur, quod si proviso de præbenda gravata pensione detur alia præbenda secundum provisi qualitatem, quia non sit in sacris, & secundum ritum ecclesiæ, in qua fructus & præbenda dividuntur in communi, onerata pensione remanebit.

- 33 TERTIA CONCLUSIO. Ubi pensio ꝑ impositionem fit solum super distributionibus quotidianis, vel saltem pro parte, tunc per optionem non dimittitur pensio pro rata, quæ respondet distributionibus, sed pro ea parte remanet solvenda ei, qui optat. Hæc conclusio est de mente Doct. de quibus in superiori conclusione, & probatur iis plane rationibus, quibus eam comprobavimus, tunc enim pro ea rata non mutatur aliquis fundus, aut certum corpus, certe redditus, qui specialiter sint pensione affecti, sed solum sub ea determinatione, quatenus percipiuntur ab eo, qui pensioni consensit, ejusve successoribus in beneficio, & canonicatu, qui nec per optionem mutatur, ut sæpius dictum est, & jus tribuit actu percipiendi distributiones, ut *supra hoc eod. cap. quæst. 1. ostendimus*. Idem etiam colligitur ex rationibus, quibus Navar. *consil. 3. de solut. libr. 3. volum. 1.* ostendit, ꝑ pensionarium exigere non posse pensionem impositam super Grosa, & distributionibus à Capitulo, cui vacante beneficio ex accrescunt, sed solum vel ab ipso beneficiario qui pensioni consensit, vel ejus successore in beneficio cum nec Capitulum succedat, aut beneficiarium dici possit, neque ex tali onere affectæ censcantur, nisi quatenus à beneficiario lucrifiant, ut *latius per eum*. Neque huic conclusioni quoad ea, quæ de rata diximus, ob stare poterit, quod durum & inauditum videatur, pensionem.

nonarium à duobus exigere debere unam pensionem;
 quin etiam ab eo potius, qui præbendam assequitur,
 totam pensionem solvendam esse, cum præbenda re-
 spectu distributionum videatur se habere sicut ac-
 cessorium respectu principalis; illud autem ab hoc tra-
 hatur, ejusque naturam sequatur, *cap. accessorium, de*
reg. jur. in 6. cum vulg. Imo etiam non est durum aut
 inauditum, ut qui impetravit reservari pensionem su-
 per præbenda, & distributionibus, ab eo, qui obtinet
 præbendam, contingentem pensionis portionem exi-
 gat, reliquam vero ab eo, qui distributiones percipit.
 Si enim quis resignavit † duo beneficia in favorem 35
 Titii reservata pensione centum duc. qui Titius al-
 terum eorum dimisit, dividenda erit pensio inter pos-
 sidentes ad ratam valoris utriusque beneficii, *ut post*
Gamb. tract. de auctor. leg. lib. 6. de pens. nu. 667. & seqq.
tradit in terminis Flam. Paris. tract. de resign. benef. lib. 6.
q. 2. num. 64. Neque distributiones † accessoriæ sunt 36
 ad præbendam, ejusve naturam sequi debent, cum per
 se stare possint, sed potius canonicatui accedant, qui
 jus dat actu percipiendi quotidianas distributiones, *ut*
supra etiam diximus. Unde videmus, canonicos plu-
 rimos præbenda carere, actu tamen percipere quoti-
 dianas distributiones, prout sunt in hac Mediolanensi
 civitate canonici ecclesiæ S. Mariæ Scalensis. Illud de-
 mum hac in re expeditum est, quod etiam ex supradic-
 tis sequitur, quod si quis canonicatum mutet in ea-
 dem quoque ecclesia, omnino pensionem dimittet,
 quamvis ea imposita sit super solis distributionibus, si-
 ve super distributionibus simul & præbenda; tunc
 enim cum canonicatu mutatur persona; unde transibis
 ad successorem.

SUMMÆ RERUM.

Derogari potest in specie optioni per Papam, & num.
 seq. In dubio tamen non censetur velle ei deroga-
 re. num. 3. & seqq.

H 2

2 Papa

- 2 Papa in beneficialibus habet plenitudinem potestatis.
- 4 Papa in dubio non censetur velle derogare juri quasi-
to, idque siue sit jus in re, siue ad rem; & licet me-
dicum sit præjudicium. nu. 5.
- 6 Derogare optioni non est necesse, ubi quis providetur
de beneficio, seu prabenda vacante apud sedem.
- 7 Derogatio saltem generalis optionis requiritur, ubi
Papa confert vel mandat conferri prabendam ge-
neraliter reservatam: probabile tamen est, non
requiri hanc generalem derogationem numeri
saltem in beneficiis vacantibus in mensibus Apo-
stolicis. num. 9.
- 10 Regula cancellaria vim legis obtinent.
- 11 Derogatio generalis sufficit ad impediendam optio-
nem, ubi providetur motu proprio de prabenda
specialiter reservata; secus ubi provisio fit ad pe-
titionem partis & ratio diversitatis. num. 11.
- 12 Consuetudo optandi locum non habet, quoad Apo-
stolicos impetrantes, nisi de hoc specialis consuetu-
do inducta sit. num. 13.
- 14 Derogatio specialis optionis requiritur, ubi provisio
fit vigore expectative alicui concessa, nisi Papa
mandet provideri de pinguiori prabenda. nu. 14.
aut adsit motus proprius cum clausula, non ob-
stante. num. 16.
- 17 Motus proprius habet vim derogatoriam.
- 18 Consuetudo optandi non tollitur per non usum. Idque
quamvis evenerit casus optionis. num. 19.
- 20 Facultas non tollitur per non usum, neque ei præscribitur.
num. 21.
- 21 Consuetudo non tollitur nisi per contrarium usum.
- 23 Lex non tollitur per actus negativos, seu per non
usum.
- 24 Privilegium non tollitur, seu amittitur per non
usum.
- 25 Consuetudo optandi tollitur per contrarium usum
accedente maxime contradictione: dumtaxat ob-

observatus sit tanto tempore, quantum requiritur ad inducendam consuetudinem. num. 26. hoc est, quadraginta annorum, ubi prebenda sunt distincta. num. 27.

28 Consuetudo qualibet per tantum tempore tollitur, quantum requiritur ad eam inducendam.

29 Consuetudo optandi non tollitur per unicum actum contrarium, idem in quavis consuetudine. num.

30. tolleretur tamen, vel saltem interrumperetur, ubi consuetudo non esset completa. num. 31.

32 Consuetudo, & statutum optandi potest tolli à Papa per contrariam constitutionem, & num. seqq.

33 Princeps potest per suam legem tollere contrariam consuetudinem ita ut non valeat, si postea inducatur.

34 Statuta inferiorum potest superior tollere.

35 Statutum, & consuetudo optandi non tribuit ullum jus singulis, antequam casus eveniat.

36 Papa, & Princeps potest præjudicare in acquirendis, imo & inquisitis; maxime ubi reditur ad jus antiquum. num. 37.

39 Consuetudo, & statutum optandi potest tolli per contrarium statutum Capituli simul, & Episcopi.

39 Reditus ad jus commune facile permittitur.

40 Statutum etiam præjudiciale ecclesia admittitur, cum redimus ad jus commune.

41 Clerici statuere possunt contra consuetudinem, quæ erat contra jus.

42 Episcopus cum consensu Capituli an possit renunciare juri acquisito ecclesia per consuetudinem.

43 Statutum optandi potest tolli contraria consuetudine.

CAP. VIII.

Quomodo tollatur optio, seu jus optandi.

QUÆRO PRIMO, Quando & quomodo derogetur optioni?

H 3

Sup-

- 1 Suppono primo, Papam † posse in specie derogare
 2 optioni, eamque tollere, tum quia † habet in benefici-
 cialibus plenam potestatem, c. 2. de prebend. in 6. ubi
 Doct. omnes, & alibi passim, in quibus etiam ira potest
 prajudicare, ut tollat jus quasitum, Calder. conf. 12. de
 rescript. Alex. conf. 101. colum. 5. vol. 1. Soc. conf. 156. 2.
 par. cum aliis pene infinitis relatis per Gabr. com. concl.
 lib. 3. tit. de jure quasito non tollendo, concl. 1. num. 9. &
 Pet. Cened. in collect. ad jus canon. collect. 21. nu. 1. 3. par.
 tum quia ita tenent communiter Doct. in c. fin. de con-
 suet. in 6. Rot. decis. 5. num. 1. de consuet. in no. & decis. 1.
 eod. tit. in antiq. Cassad. decis. 4. numero 1. de prebend.
 Franc. Marc. decis. Delphin. 1261. nu. 5. & 1271. num. 1.
 Staphil. de lit. grat. & justit. tit. de vi, & effect. claus.
 vers. Insuper derogatur, num. 1. & 2.
- 3 Suppono secundo, Papam in dubio † non censeri
 derogare optioni, vel consuetudini de oprando, tum
 4 quia Papa † in dubio censetur nolle prajudicare juri
 quasito per tertium, Abb. in c. 1. de rescript. num. 10. &
 c. super, & ubi plene Barbat. 1. 2. & 3. col. & per Gabr.
 d. concl. 2. num. 29. tit. de jur. quas. non toll. & est de hoc
 reg. cancell. de non tollendo jure quasito, ubi late glossat.
 & sunt tex. in jure communi, c. ex parte, & c. super eo, de
 off. de leg. c. ex tuarum, de auctor. & usu pall. c. quamvis,
 & c. si propter, de rescript. in 6. cum simil. Idque proce-
 5 dit † tam quoad modicum quam magnum, & tam
 quoad jus ad rem, quam quoad jus in re, ut post glossat.
 c. cum olim, in verbo, prajudicium, de consuet. & alius
 quam plurimos tradunt Fel. d. c. super eo, colum. 2. De
 conf. 407. & 606. colum. fin. Gomez. d. reg. de non tollen-
 jur. quas. quasit. 1. in princ. vers. alii vero, tum quia in
 in specie de optione tradunt fere omnes Doct. sup. al.
 leg. in primo suppos. in fin. Sive ergo per optionem, aut
 jus optandi acquiratur jus in re, seu ad rem, non cen-
 sebitur ei derogatum, nisi expresse id fiat per clausulas
 speciales, vel generales juxta casuum diversitatem, de
 quibus in sequentibus conclusionibus.

6 PRIMA CONCLUSIO. Ubi Papa † providet de
 bene

beneficiis vacantibus apud sedem, nulla opus est derogatione, cum in iis fieri non possit optio, & provi-
sus sit ipso jure tutus per textum *d. c. fin. versic. in præ-*
bendis, ubi Doct. omnes de consuet. in 6. ibi enim aperte
disponit text. quod in præbendis, quæ apud sedem va-
cant, non sit locus consuetudini optandi; quæ autem
beneficia, & præbendæ apud sedem seu in curia vacare
dicantur, diximus *sup. cap. 3. q. 2. concl. 1.*

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi Papa † confert, 7
vel mandat, conferri etiã motu proprio præbendas ge-
neraliter reservatas (*de quibus nos late d. q. 2. conclus. 2.*)
requiritur derogatio saltem generalis, non obstanti-
bus statutis, vel consuetudinibus dictæ ecclesiæ: ita post
Lap. Abb. Archid. & Io. An. d. c. fi. tradit in specie Card.
cons. 16. num. 4. pro hoc facit tex. c. 1. de constit. in 6. in c.
constitutus, ex. de rescrip. & c. cum in ecclesia, de præben.
lib. 6. ubi Papa non intendit derogare statutis, & con-
suetudinibus ecclesiæ, nisi de iis mentionem faciat.
Probabile tamen etiam est, † non requiri hanc gene- 8
ralem derogationem, ut ex mente *d. Lap. Abb. & post*
Io. de Lig. tenent Gemin. d. c. fin. §. in præbendis, num. 3. &
Franc. num. 6. nec non tradit etiam Æn. Falcon. de re-
serv. benef. q. 4. princip. eff. 5. ad fin. ex eo, quia Papa re-
servando derogat omnibus juribus, & statutis, & tol-
lit omnem potestatem conferendi, & sic tollit tam ju-
ra, quam statuta, & consuetudines, quæ dant potesta-
tem optandi. Ad illa vero jura responderi potest pro-
cedere, ubi non sit facta tacita derogatio in juribus, &
constitutionibus, quæ vim legis habent. Sane in bene-
ficiis † vacantibus in mensibus reservatis non requi- 9
retur derogatio etiam generalis, tum propter eandem
rationem, tum quia in reg. 8. S. D. N. Clementis VII.
fit expressa derogatio statutorum & consuetudinum
optandi pinguiore præbendas, sicque militat eadem
ratio, quæ in vacantibus in curia, *de quibus in 1. concl.*
dici enim potest, quod & in illis jus derogat expresse
optioni, cum etiam regulæ cancellariæ † vim legis 10
obtineant, & faciunt jus generale, durante saltem vita

Pontificis eas condentis, ut late & optime probat Gomez. *in proœm. reg. q. 2. vers. in contrarium vero*, usq; ad fin. ubi quamplurimos referens testatur de magis communi, simulq; soluit contraria.

- 11 TERTIA CONCLUSIO. In reservatione † speciali, quæ fit, quando Papa confert, vel mandat conferri aliquam præbendam, quæ alioqui per ordinarium collatorem conferri deberet, neque est à jure communi, vel per aliquam extrav. aut regulam reservata, communior videtur illa distinctio Lap. Abb. *d. c. fin.* quod si fiat motu proprio, maxime cum clausula generali, non obstante, non habebit locum optio. Si vero ad petitionem alterius, requireretur specialis derogatio, Lap. sequitur Io. de Lign. Gemin. & Franc. loc. cit. Card. d. conf. 16. num. 4. Staphil. d. vers. *in super derogatur*, num. 4. Cassad. decis. 4. num. 1. de concess. praben. Sic intelligi possunt, quotquot indistincte dixerunt, quod quando Papa mandat conferri, non censetur sublata optio, nisi expresse derogetur consuetudini de optando, prout voluit Franc. Marc. d. decis. Delphin. 1261. n. 5. 1. par. & Rebus. in Prax. benef. in form. & declar. nova prov.
- 12 *versic. nec tollitur optio*; & quod alii dixerunt † consuetudinem optandi locum non habere quoad Apostolicos impetrantes, propter clausulas derogatorias, Rot. decis. 2. de consuet. in antiq. dicens: istam fuisse communem opinionem Rot. quam etiam sequitur inter alios Franc. Marc. decis. Delphin. 1271. nu. 2. Gig. de pension. d. q. 63. nu. 13. & Gregor. Tholos. tract. de benef. cap. 39. num. 4. Prob. ad Jo. Mon. d. c. fin. nu. 28. ubi tamen post
- 13 Oldr. conf. 285. dicit, † valere specialem consuetudinem ita inductam, ut optetur, etiam si sint impetrantes Apostolici. Sic etiam exponi possunt tex. cap. constitutus. ex. de rescript. & d. c. 1. de const. in 6. & c. cum in ecclesiis de praben. eod. lib. cum simil. dum volunt, consuetudinibus, & statutis ecclesiarum non censeri derogatum, nisi de iis fiat expresse mentio, intelligendo expressam mentionem, hoc est, specialem. Ratio vero illius distinctionis magis communiter affertur, quod ubi ad

instan

instantiam partis conferatur, vel mandetur conferri, id procedit ex radice ambitionis, atque adeo restringendum, *c. quamvis, de præben. in 6. clem. 1. in fi. de præben. cum suis concord.* quando vero motu proprio, scribitur cum clausula, *non obstante*, non habetur respectus nisi ad scribentem, qui legibus non arctatur; unde sufficit, quod ejus intentio quomodocunque deprehendatur, quæ satis patet, quando motu proprio scribit per clausulam ipsam, *non obstante, & c. ut optime explicat inter alios Cassad. d. decis. 4. num. 7. de concess. præben.*

QUARTA CONCLUSIO. In expectativis, † quādo scilicet Papa mandat provideri de præbenda primo vacatura in aliqua ecclesia omnino locum habebit optio, nisi fiat expressa derogatio consuetudinis, vel statuti de optando, & hic est casus expressus, & proprius *d. c. fin. de consuet. in 6.* ibi enim Pontifex præmissa consuetudine optandi decernit, quod cū in ecclesia, in qua est talis consuetudo, mandat sedes Apostolica provideri alicui de præbenda, nulli alii de jure debita, proximo inibi vacatura poterunt ipsi antiquiores juxta consuetudinem eandem optare, cum præbenda vacabit; idq; tradunt *Dom. de Rot. decis. 5. de consuet. in no. Cassad. d. decis. 4. nu. 2. & 5. Gemin. consil. 104. idem Gemin. & Franc. d. c. fin. Staphil. d. versic. in super derogatur, numer. 1. & 2. de effect. claus.* Hæc tamen conclusio videtur duobus modis posse restringi. Primo, ut tunc † sufficiat generalis derogatio, quando in specie 15 Papa mandat provideri de pinguiori præbenda, cum generali derogatione statutorum & consuetudinum, ut aperte colligitur ex *Rot. d. decis. 5. versicul. tum etiam quia, quam in hoc sequitur Franc. d. c. fin. in princip. nu. 4.* ex eo, quia alias gratia impetrantis posset totaliter frustrari propter *c. cui de non sacerdotali, de præb. in 6.* ubi si Papa mandet provideri de præbenda certi valoris, non potest provideri de alia minoris valoris. Secundo, sufficere † motum proprium cum generali 16 clausula, *non obstante*, ut post *Gemin. d. cons. 4. tenet*

H 5

Cassad.

17 Cassad. d. decis. 4. num. 2. & 3. cum tunc † habeat vici-
derogatoriæ, ut post Lap. Abb. in c. quamvis, de rescriptis.
in 6. & alibi tradit Mil. in Repert. verbo motus proprius.
& Cassad. d. num. 3.

QUÆRO SECUNDO, An consuetudo optandi tol-
latur per non usum?

18 Respondeo, communem † resolutionem doctorum
esse, quod non: ita Capit. dec. Neap. 134. n. 4. Franc. Mar.
dec. Delph. 1258. n. 6. Joan. And. d. c. fin. in princ. in ver-
bo, possunt, & ibidem Anchar. Butr. Lap. Abb. & Jo. de
Lig. & Gemin. num. 3. Franc. nu. 5. ad fi. Zerol. in Prae-
Episc. verbo, canonica, versicul. ad duodecesimum, Gasp.
Cald. conf. 3. nu. 3. de consuet. Pet. Raven. in enar. tit. de
conf. sect. 4. nu. 61. Balb. tract. de prescript. 4. par. quinta
par. princ. q. 3. num. 4. G. g. d. tract. de pens. q. 63. num.
8. & alii passim, qui etiam fere omnes loquuntur, & di-

19 cunt, id procedere, † ubi etiam casus evenerit optio-
nis. Moventur autem, ut plurimum Doctores ex eo,
quia actus hic est mere voluntarius, ut patet ex tex. d. c.
fin. ibi, si voluerint possint, cum vacant per se, vel per al-
ios optare prebendas, quod & nos supra cap. 1. quæst. 1.
cum definitionem explicavimus, in verbo possunt, adno-
tavimus. Illud autem certum est, quod per non usum

20 † non tollitur facultas, seu non præjudicatur faculta-
ti actum faciendi, ut tradunt Ioan. An. & ceteri, d. c. fin.
idem Io. An. & Abb. in c. Ioannes, de cleric. conjug. late
Roch. Curt. in c. fin. sect. 4. num. 77. ext. de consuet. Pro
quo etiam optime facit communis illa cōclusio, quod

21 facultatis † jura sunt impræscriptibilia, de qua late per
Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de prescrip. conclus. 2. Balb.
d. 4. par. q. 1. per totam, & Tiraq. in volum. consuet. tit. 3.

22 §. 1. gl. 2. Accedat, consuetudinem † non tolli per non
usum, sed tunc demum, si habuit implicitum contra-
rium usum: ita Abb. & alii d. c. Ioannes, Butr. in c. fin.
col. 14. vers. quæro an circa actus negativos, ext. de con-
suet. late Roch. Curt. ibid. sect. 4. num. 69. & 75. sicut de

23 lege, quod non tollatur † per actus negativos, etiam
per mille annos, late tradit ibid. Curt. num. 76. Fel. in c.

cum accessissent, colum. 10. vers. hanc regulam limita de
 const. & in c. inter ceteros, colum. 5. de rescript. & de pri-
 vilegio † notatur per gloss. & Doct. in c. ut privilegia, 24
 de privil. Ex quibus etiam colligitur & probatur com-
 muni illa limitatio ad hanc nostram conclusionem,
 quam inter ceteros tradunt Gem. & Franc. post alios, d.
 c. fin. loc. citat. ut nimirum † consuetudo hæc optandi 25
 tollatur per contrarium usum, accedente maxime con-
 tradictione, dummodo † observatus fuerit tanto tem- 26
 pore, quantum requirebatur ad inducendam consue-
 tudinem, quod etiam tradit Io. Selu. tract. de benef. 3. p. q.
 36. ad not. per Innoc. in c. accedentibus, de privil. & gloss.
 in c. cum de beneficio, de preben in 6. Barbat. in c. fin. ext.
 de consuet. & alii quos refert, & sequitur Curt. d. sect. 4.
 nu. 69. & 74. & Duen. reg. 142. Ex quo duo confestim 27
 sequuntur; alterum est, requiri † spatium annorum
 quadraginta ad hanc consuetudinem tollendam, cum
 tantum temporis requiri ad eam inducendam, ubi
 preben. distinctæ sint, quoniam contra jus est, sup. cap.
 2. q. 2. concl. 1. ostenderimus; atque ita † de quavis con- 28
 suetudine, quæ contra jus sit, tenere videtur Barbat. d.
 c. fin. colum. 29. per gloss. in l. nemo temporalis, ff. de reg.
 iur. & faciunt quæ adducit Curt. d. num. 74. quicquid
 in contrarium dixerint Abb. d. c. fin. & Fel. d. c. cum ac-
 cessissent, vers. 7. limita, de constitution. volentes, suffi-
 cere decem annos. Alterum est, non sufficere † unum 29
 actum contrarium, tum quia neque ad eam inducen-
 dam unicum sufficere demonstravimus, d. q. 2. concl. 3.
 tum quia ita de quavis † consuetudine contra jus indu- 30
 cta tradunt Ias. Bart. & alii, l. de quibus, ff. de legi. Abb.
 Butr. & Barb. d. c. si cū aliis, quos refert, & sequitur Curt.
 d. sect. 4. n. 69. nisi forte cōsuetudo non esset † comple- 31
 ta; nam tunc per unicum actū tolleretur, vel saltem in-
 terrumperetur, juxta ea, quæ post Abb. Butr. & Barb.
 d. c. fin. tradit Curt. d. sect. 4. n. 66. Fel. in c. cū accessissent,
 colum. antepen. vers. quintus casus, de constit. & Tur-
 zan. opin. 9. n. 4. Franc. Vivi. decis. Neap. 311. num. 7.

QUÆRO TERTIO ET ULTIMO, An consue-
 tudine

inducitur

tudo, vel statutum optandi tolli possit per contrariam constitutionem?

PRIMA CONCLUSIO. Poteſt ſummus Pontifex

- 32 † per constitutionem tollere non modo conſuetudinem, ſed etiam ſtatutum optandi. De conſuetudine
 33 patet, cum poſſit Princeps per legem ſuam tollere † contrariam conſuetudinem, ita etiam, ut non valeat contraria conſuetudo poſtea inducta, ut tradunt Abb. d. c. ſi. num. 22. Butr. num. 53. Bart. & ceteri, d. l. de quibus, Alex. in l. ſi non ſpeciali, num. 4. C. de teſti. & alii, quos referunt, & ſequuntur de communi atteſtante, Imol. in c. cum ab omni, n. 3. de iur. & honeſt. cler. Cur. d. c. ſi. ſect. 7. nu. 4. 5. & ſeqq. Turzan. opin. 99. Vivi. lib. 1. opin. 53. & Soarez. in theſaur. recept. ſent. lit. C. numer. 285. De ſtatuto etiam patet, quoniam clarum eſt, poſſe † ſuperiorem, & Pontificem tollere ſtatuta particularia inferiorum, ut in ſpecie de ſtatutis eccleſiarum eſt rex. apertus, & ibi notant omnes, in c. 1. de conſtit. in 6. De utroque etiam ſimul probatur, quia per ſtatutum † & conſuetudinem optandi non poteſt dici acquiſitum ullum jus ſaltem ſingulis antequam caſus eveniat ad no. per Jaſ. in l. quo minus, col. 2. verſ. ſecundo ego reſpondeo, ff. de flumin. quod & nos in hac ſpecie ſemel admonuimus, cap. 1. q. 2. Poteſt autem Princeps † præjudicare per constitutionem ſuam in acquirendis, ut inter alios tradit Ruin. conſil. 7. colum. 2. conſ. 9. colum. 1. vol. 1. & alibi, prout refert, & ſequitur Port. conſuſ. lib. 5. concl. 15. limit. 12. & Gabr. com. concl. lib. 3. de iur. quaſ. non toll. concl. 1. imo poſſe in quaſitis, maxime in beneficialibus Papam præjudicare ſupra oſtendimus, 37 q. 1. in princip. maxime vero † ubi ſit reductio ad antiquum ſtatutum, ut voluit Port. ubi ſupra limit. 10. poſt Gra. ad. conſ. 1. colum. 9. verſ. præterea, & ſecundo reſpondeo, & Cur. lun. conſ. 1. col. 8. Gabr. ubi ſupr. concl. 2. nu. 28. Hic autem redimus ad jus antiquum, cum ante diſpoſitionem d. c. ſi. de conſuet. in 6. nullo jure expreſſum optio permitteretur, imo tolli omnino videretur.

SECUNDA CONCLUSIO. Poteſt per ſtatutum eccleſiæ

clerici & simul, & Episcopi tolli ab ecclesia tam con-
 suetudo quam statutum optandi. Dixi autem eccle-
 siæ simul, & Episcopi, cum & Capitulum in his, quæ
 spectant ad statuta ecclesiæ sine Episcopo statuere non
 possit, ut diximus supra cap. 2. q. 3. neque in his possit
 sine Capitulo, cum de illorum interesse agatur, vulg.
reg. quod omnes tangit, de regul. jur. in 6. cum similibus.
 Probatur nunc unaquæq; pars conclusionis iis rationi-
 bus, quibus d. quæst. 3. ostendimus posse induci hoc jus
 optandi per statutum, quamvis versaretur præjudi-
 cium Episcopi, idque magis hoc casu admittendum
 erit, cum sic redeamus ad jus commune, quod facile & 39
 permitti debet, c. ab exordio, 35. distinct. cum aliis qua-
 late congerit Fel. d. c. cum accessissent, versic. septimo li-
 mita, de constitut. eo enim casu & valeret statutum et- 40
 iam ecclesiæ præjudiciale, ut fuse tradit Abb. in c. ec-
 clesia sancta Maria, colum. penult. & ibi late Fel. eodem
 tit. & in specie quod possint clerici & statuere contra 41
 consuetudinem, quæ erat contra jus, patet ex cap. cum
 omnes, de constitut. cum similibus, & optime ostendit
 Curt. d. c. fin. sect. 3. num. 10. ob eam quoque rationem,
 quod tunc redimus ad jus commune. Ex quibus etiam
 patet, non obstare illud, quod ex Innoc. in c. acceden-
 tibus, de privileg. & Alex. consilio 5. volum. 5. tradunt
 Curt. d. sect. 4. numero 80. & Petr. Raven. d. enarr. ad
 tit. de consuet. sect. 5. num. 18. nimirum, non posse & 42
 episcopum etiam cum consensu Capituli renunciare
 juri acquisito ecclesiæ per consuetudinem. Et quod
 docet Bart. in l. privilegio, per illum tex. C. de sacrosan.
 eccles. Abb. c. pen. in fin. de sepult. & alii quos refert, &
 sequitur Curt. d. c. fin. sect. 5. numero 42. non valere dis-
 positionem, per quam tollitur consuetudo utilis ec-
 clesiæ; responderetur enim primo, ea procedere, ubi con-
 suetudo ita utilis ecclesiæ sit secundum, aut præter
 jus, non autem contra jus, ut patet ex exemplis, quæ af-
 feruntur per illos Doct. ita ut eam auferendo redea-
 tur ad jus commune, prout contingit in casu nostro.
 Ex quibus etiam illud demum indubitarum remanet,
 posse

¶ posse statutum optandi † tolli contraria consuetudine, cum possit consuetudo derogare juri communi, quod fortius est particulari statuto, *c. fin. cum ibi not. ext. de consuet.* multo ergo magis derogabit statuto, illudque tollit, quod & notavit Curt. *ibid. sect. 7. numero 17. post Corn. consilio 293. circa supradictum volum. 1.*

SOLI DEO GLORIA.

INDEX

INDEX LOCUPLETISSIMUS RERUM, QUÆ IN HOC TRACTATU de Optione continentur.

*Prior nota Capita Tractatus, posterior numeros
margin. demonstrat.*

A.

A bsentes ab ecclesia optare possunt. Cap. 4 n. 31.	integrum restituantur 6.
Absentes causa studiorum de licentia Pralati, vel Papa percipiunt fructus prabendorum 4. 48	44.
Absentes in servitiis Papa, vel ecclesia cur optare possint, etiam stante cōsuetudine, vel statuto, quod soli presentes optare possint 4. 45	Actus agentium non operatur ultra eorum intentionem 3. 95
Absentes in servitio Episcopi optare possunt 4. 46. Quid in absentib. causa studii de licentia Papa, vel Episcopi 47	Actus consuetudinis debent esse interpolati, & conformes 2. 37
Absentes in servitio Papa, vel ecclesia optare possunt licet consuetudo, vel statutum disponat, quod soli presentes optent 4. 32. Hi enim habentur pro presentibus. 33.	Actus quot requirantur ad consuetudinem iudicis arbitrio relinquitur 2. 35
Absentes iusta de causa in	Quid autem hac in re potissimum attendere debeat iudex 36
	Edes, seu domus canonicales per se non conferuntur. 3. 11.
	Agnitio bonorum possessionis facta per sequentem in gradu intra tempus primæ operatur effectum suum, ubi prior non agnoscat. 5. 4.

Alter

*Alternativa mēsum, ejusq;
effectus, remissive* 3. 57

*Animus inducendi consue-
tudinem quomodo colliga-
tur, remissive* 2. 26

*Antiquior canonicus, qui
postea mutavit prabendā
per impetrationem, & col-
lationem in eadem eccle-
sia, posterior est in optando
ei, qui medio tempore rece-
ptus fuit* 5. 12

*Antiquior canonicus si diffe-
rat optare intra debitum
tempus vacantem praben-
dam quomodo eam possit
optare junior* 5. 3

*Antiquiore canonico non o-
ptante vacantem praben-
dam optat sequens, & sic
deinceps* 5. 13

*Antiquiore optante vacante
prabendam sequens optare
potest prabendam ab eo di-
missam, & sic ceteri gra-
datim* 5. 15

*Antiquiores canonici prius
optant* 4. 15. *Antiquiores
inquam non atate, sed re-
ceptione* 16. *Declaratur
num. seqq.*

*Antiquiores canonici regula-
riter prius optare debent,
quam juniores* 5. 2

*Antiquiores atate, vel majo-
res ordine poterunt ex con-
suetudine speciali preferri
in optando* 4. 18. *vel etiam*

*Doctores, aut alia persona
insignes num. seqq.*

*Apprehensa possessione pra-
benda non censetur appre-
hensa possessio domus opta-
ta; neque apprehensum
fundo censetur apprehen-
sus alter* 5. 31

*Apprehensio possessionis an sit
necessaria in optione pra-
benda, aut domus* 5. 31
& 36.

*Apprehensio possessionis post
collationem beneficii cur
necessaria sit, & ad quā
prosit* 5. 31

*Arbitrii, & arbitratorum an
possint restituere, vel sal-
tem pronunciare restituē-
dum, remissive.* 6. 54

*Argumentum à Rubrica
optimum in jure* 2. 4

*Ascensus ad majorem digni-
tatem permittitur, non ad
scensus ad minorem* 3. 106

Quod explicatur 3. 11

B

*Beneficia curialium decedi-
tium in itinere, dum se-
quuntur recedentem curia-
m vacare dicuntur in cu-
ria* 3. 27. *Item decedentium
in loco, unde recessit in cu-
ria, quam sequi proprium
morbū non potuerunt* 2. 8

*Beneficia curialium, qui etiam
sede vacante ad locum per
duas diatas Romana curia
proximam*

proximum, ubi domici-
lium non habent, quavis
de causa secedunt, ibique
moriuntur, vacare dicun-
tur in curia. 3. 23

Beneficia devoluta quomodo
dicantur conferri per Pa-
pam jure ordinario, ubi et-
iam infertur ad beneficia
degentium, ac decedenti-
um in curia, qui curiales
non erant, neque ibi occa-
sione curia morabantur.
3. 77

Beneficia juris patronatus o-
ptari non possunt. 3. 82

Beneficia officialium, & S. R.
E. Cardinalium potius di-
cuntur simpliciter reser-
vata, quam vacantia in
curia 3. 49. Idem in vacan-
tibus per adeptionem alte-
rius incompatibilis. 50

Beneficia omnium familia-
rium Papae; nec non & fa-
miliarium S. R. E. Cardi-
nalem sunt reservata. 3.
54

Beneficia qualibet S. R. E.
Cardinalium, & quorum-
cunque officialium extra cu-
riam etiam decedentium
vacare dicuntur in curia
3. 31. De prothonotariis, n.
32. De collectoribus & sub-
collectoribus 33. Idque pro-
cedit, quamvis officiales
postea esse desierint. n. 34

Beneficia reservata optari
possunt ex speciali consue-
tudine super hoc inducia.
3. 75

Beneficia reservata per al-
ternativam optari non
possunt. 3. 73

Beneficia vacantia in curia
si non conferantur intra
mensem à Papa possunt
conferri per ordinarium
collatorem 3. 66. secus in
devolutus ad Papam 68.
aut alia reservatis. num.
69.

Beneficia vacantia in mensi-
bus Apostolicis sunt reser-
vata; & qui menses illi
sint 3. 56

Beneficiarius non potest suum
beneficium diminuere, aut
damno afficere 4. 6

Beneficiatus habens ecclesiā
parochialem suo beneficio
annexam non dicitur sim-
pliciter habere curam a-
nimarum 4. 9

Beneficii collationem excom-
municato factam mero ju-
re tenere satis probabile est
4. 26

Beneficium conferri alicui
potest nomine absentis 4.
61

Beneficium impetrari potest
sine mandato 4. 62

Beneficium juris patronatus
laicorum potest specialiter

& expresse reservari 3. 89
 Beneficium iuris patronatus
 optari potest accedente con-
 sensu patroni 3. 91. Vel si
 specialis consuetudo super
 hoc inducta sit, ut id quoque
 optetur 3. 92
 Beneficium semel affectum
 semper manet affectum 3.
 35
 Beneficium vacare in curia,
 & esse reservatum an idē
 sit 3. 17
 Beneficium vacat in curia,
 vel potius est reservatum
 per adeptionem secūdi in-
 compatibilis 3. 38. & 50
 C
 Canonica, & prabenda quid
 sit 7. 6. & seqq.
 Canonica ius quoddam spiri-
 tuale est 7. 7
 Canonica non debet esse sine
 prabenda, ubi adsunt prae-
 benda in ecclesia 7. 3
 Canonica tribuit ius ad prae-
 bendam 7. 11. Item ius a-
 ctu percipiendi quotidia-
 nas distributiones, nisi al-
 iud obstat 7. 12
 Canonica tribuit stallum in
 choro, & exercitium eorū,
 quae ad divinum officium
 spectant 7. 8. Item locum,
 & vocem in Capitulo 7. 9
 Nisi vel esset puer, vel non
 subdiaconus 10
 Canonica collata censetur

etiam collata prabenda 7
 Canonica seu canonica
 distinguitur à prabenda 7
 Canonici duo assumi possunt
 nulla etiam vacante prae-
 benda, ubi non est certus
 numerus prabendarius
 secus ubi est certus 7
 Canonici omnes presbyteri
 debent precedere omnes
 diaconos, & omnes dia-
 coni omnes subdiaconos
 26.
 Canonici prabendati, ac
 dignitates debent infra
 annum suscipere ordinem
 requisitum 5. 24. & in ea
 tate esse constitui, ut illi
 intra idem tempus possint
 suscipere
 Canonici soli, seu beneficia
 in aliqua ecclesia collegi-
 ta regulariter optare
 sunt
 Canonicus an habeat succē-
 sorē, & an poenitentiarum
 4. 7. & 12.
 Canonicus, aut alias con-
 iunctus conjunctione spiritali
 non potest pro alio con-
 iuncto impetrare, aut
 ceptare
 Canonicus nuper receptus
 debet prius sedere in ubi
 mo loco intra suum ordi-
 nem 7. 11
 Canonicus, qui ex consuetu-
 dine optare non potest
 semper

- semel, si semel optavit prae-
bendam, super qua movea-
tur sibi, non poterit al-
liam optionem facere 4. 41.
Poterit tamen redire ad
suam, si succumbat, eamque
dimiserit cum protestatio-
ne 42
- Canonicus, qui major est or-
dine, posterior tamen rece-
ptione, quomodo debeat
preferri in portione perci-
pienda. 4. 17
- Capitulum, seu collegium u-
niversum restituitur ex e-
dicto minorum, ubi agitur
de servanda consuetudine,
vel statuto optandi, quia
nemo optavit, alias secus
6. 52.
- Cap. statutum, de praebe-
nda in 6. correctum fuit 3. 40 cu-
jus tamen contrarium a-
liqui tenent n. 72
- Clerici, & presbyteri simpli-
ces in aliqua ecclesia an
possint optare canonica-
tus, & canonici dignitates
3. 6.
- Clerici possunt statuere con-
tra consuetudinem, qua est
contra ius 8. 41
- Collatio beneficii, facta ex-
communicato nulla est 4.
23.
- Collatio, seu investitura non
requiritur in optione 5. 32
- Conditio habetur pro imple-
ta, cum non stat per eum,
qui implere debet 4. 44
- Coniuncta persona sine man-
dato admittitur ad optan-
dum 4. 63. sicut etiam in
beneficialibus 64. requiri-
tur tamen rati habitio 69
- Coniuncta persona regulari-
ter admittuntur pro con-
iuncta, si caveant de rato
4. 65. & qua illa sint 66. &
usque ad quem gradum
67.
- Consanguinei remotiores pos-
sunt cogere proximiores, ut
ante annum consanguineis
à statuto praefixum retra-
hant 6. 16
- Consuetudine, & statuto in-
duci potest ius optandi 1.
21.
- Consuetudine optandi ab a-
liqua ecclesia sublata per
pontificiam constitutionem
non poterit similis consue-
tudo ex eadem causa de-
nuo introduci 2. 45. poterit
tamen ex nova causa 46.
vel accedente expresso con-
sensu Pontificis 47. vel et-
iam sine nova causa, ubi
solum praeterita consuetu-
do in specie sublata est 48
- Consuetudinem optandi in-
ducere non possunt, qui eius
iuris non sunt capaces ex
se 2. 40. vel nisi illius ca-
paces fiant ex dispensatione
1 2 sum-

- summi Pontificis 41
- Consuetudo à quibus personis induci possit, remissive 2.29
- Consuetudo contra ius non extenditur de casu vero ad fictum, neq; de loco ad locum, neque de persona ad personam 4.34. Idem in statuto 35. Quod tamen perpetuum nō est, remissive 36. praeipue vero ubi in casu omisso militat eadem omnino ratio 37. vel ubi ea aequiparantur à lege 38
- Consuetudo contra ius quando extendatur ad casum fictum 4.50
- Consuetudo extenditur aliquando 3.111
- Consuetudo illa, qua contra ius est, requirit spatium quadraginta annorum, saltem de iure canonico 2.5.
- Consuetudo non extenditur 3.105. Quod explicatur n. 111. & 112.
- Consuetudo optandi innititur aequitati canonica 2.1. estq; rationabilis, & à iure approbata num.2.
- Consuetudo optandi iuxta nonnullorum sententiam est praeter ius; ideoq; secundum eos inducitur spatium decem annorum 2.15
- Consuetudo optandi quando sit praeter, & quando contra ius, quantozq; tempore inducatur, late distinguitur 2.16. & seq.
- Consuetudo optandi inducitur spatium decem annorum ubi praebenda certa summi numero, sed non distincta quoad proprietates, quoniam portiones quadam inaequales assignantur 17
- Consuetudo optandi ut inducatur, ubi praebenda sunt distincta, requiritur spatium quadraginta annorum 2.18. & seq.
- Consuetudo optandi ubi praebenda sunt distincta, est contra ius, vel, si praeter ius derogat tamen iuri ecclesiastica, cui collator praest. 2.19. & seq.
- Consuetudo optandi domus cur possit induci minor spatium, quam quadraginta annorum 2.21. & 3.9. & seq.
- Consuetudo optandi domus in ecclesia Mediolanensi antiquissima 3.1
- Consuetudo optandi requirit scientiam, & patientiam ordinarii collatoris 2.2. Item scientiam, & consensum saltem tacitum maioris partis Capituli 2.3. eumq; non erroneum, &

- quando con
q3 tempo
e disting
16. & seq
ndi indu
m annor
eria sum
non disti
tates, qu
es quad
nantur
di ut ind
benda sun
uiritur sp
inta ann
2.18
ndi ubi pr
stincta, et
si prater
n juri eccl
præst. 2.13
andi dom
uci min
quadrag
16.3.9. cu
andi dom
1. diolan
3.1
adi requir
patientia
toris 2.1
1. & con
citum m
apituli 24
oneum, se
- ex certa scientia. & animo
inducendi consuetudinem
25
Consuetudo optandi quomo-
do probetur, remissive 2.
28
Consuetudo optandi, sicut &
cetera consuetudines uni-
co actu induci non possunt
2.30. etiamsi actus sit no-
torius toti collegio 31. Nisi
actus sit successivus 32. &
38. vel iudiciarius nu. 33.
Quod tamen est dubium
34
Consuetudo optandi unico
actu cum quadragenaria
prescriptione forte induce-
tur 2.38
Consuetudo optandi non de-
bet necessario esse obtenta
in contradictorio iudicio,
sicut & alia consuetudines,
nisi ubi unico actu indu-
cenda est 2.39
Consuetudo optandi, seu sta-
tutum potest etiam locum
habere in collegio Mansio-
narium 3.4
Consuetudo optandi inter ca-
nonicos inducta non ex-
tenditur ad dignitates, seu
Prælatos, ut possint optare
canonicales prabendas 4.
2.
Consuetudo optandi sicut
quavis alia inducta in u-
na ecclesia non extenditur
ad aliam ecclesiam licet
illi subiectam 4.40
Consuetudo optandi non est
improbata à jure, sed imo
permessa & quadammodo
approbata 4.51
Consuetudo optandi locum
non habet quoad Aposto-
licos impetrantes 8.12. nisi
de hoc specialis consuetudo
inducta sit 13
Consuetudo optandi non tol-
litur per non usum 8.18.
Idq; licet evenierit casus o-
ptionis 19
Consuetudo optandi tollitur
per contrarium usum ac-
cedente maxime contradi-
ctione 8.25. dummodo ob-
servatus sit tanto tempore,
quâ tum requiritur ad in-
ducendam consuetudinem
26. hoc est, quadraginta
annorum, ubi prabende
sunt distincta 27
Consuetudo optandi non tol-
litur per unicum actum
contrarium 8.29. Idem in
quavis consuetudine 30.
Tolleretur tamen, vel sal-
tem interrumperetur, ubi
consuetudo non esset com-
pleta 31
Consuetudo optandi, sicut &
statutum potest tolli à Pa-
pa per contrariam consti-
tutionem 8.32. & seqq.
Consuetudo optandi, sicut &
1 3 statu-

- statutum potest tolli per
contrarium statutum Ca-
pituli simul. & Episcopi.
8. 38
- Consuetudo præter ius est, quæ
neq; contra. neq; etiam se-
cundum ius est 2. 10
- Consuetudo præter ius indu-
citur spatio decem anno-
rum 2. 6. Idem secundum
aliquos in quatuor rationa-
bili, & aqua 7. Si tamen
agatur de præiudicio tertii
privati requiruntur xxx.
anni num. 8. Si de præju-
dicio ecclesiæ, quadragin-
ta 9
- Consuetudo quomodo probe-
tur remissive 3. 17
- Consuetudo rationalis con-
tra ius requirit ad sui in-
troductionem spatium qua-
draginta annorum 2. 22
- Consuetudo rationalis quæ
sit, iudicis arbitrio relin-
quitur 2. 11. Quid autem
arbitrari debeat iudex, ex-
plicatur num. 12. & seqq.
- Consuetudo tollitur per con-
trarium usum 8. 22
- Consuetudo tollitur tanto
tempore, quantum requi-
ritur ad eam inducendam
8. 18
- Contingentia ut plurimum
attendenda sunt 5. 11
- Copula, Et, ponitur inter di-
versa 7. 2

Curialium nomine quinam
comprehendantur 3. 24

D

Deportatus potest eligere, &
aptare 4. 11

Derogare in specie optioni po-
test Papa 8. 1. & seq. In
dubio tamen non censetur
velle ei derogare nu. 3. &
seqq.

Derogare optioni non est ne-
cesse, ubi quis providetur
de beneficio vacante apud
sedem. 8. 6

Derogatio generalis sufficit
ad impediendam optionem,
ubi providetur motu pro-
prio de præbenda speciali-
ter reservata; secus ubi
provisio fiat ad petitionem
partis 8. 11. & ratio diver-
sitatis 11

Derogatio saltem generalis
optionis requiritur ubi Pa-
pa confert, vel mandat co-
ferri præbendam generali-
ter reservatam 8. 7. Prob-
abile tamen est non requiri
hanc generalem deroga-
tionem 8. saltem in benefi-
ciis vacantibus in mensi-
bus Apostolicis

Derogatio specialis consuetu-
dinis, vel statuti etiam pro-
rati de optando non requi-
ritur, ubi alicui provisio
deatur de præbenda va-
cante in curia 3. 11

Dero

Derogatio specialis optionis
requiritur, ubi provisio sit
vigore expectativa alicui
concessa 8. 14. Nisi Papa
mandet provideri de pin-
guiori prabenda 15. vel
adsit motus proprius cum
clausula, non obstante 16

Dictio, amplius, ad eum quo-
que pertinet, cui nihil de-
betur 5. 10

Dictio, cum, posita inter di-
versas orationes stat potius
demonstrative, quam ta-
xative 3. 60

Dictio, gradatim in tex. cap.
fin. de consuet. libr. 6. quo-
modo proprie sumatur 5.
14.

Dignitates aliquae sunt in ec-
clesiis collegiatis, & quae il-
lae sint 5. 19

Dignitates omnes Pontifica-
les; nec non & maiores post
Pontificalem in cathedra-
libus, & principales in col-
legiatis sunt reservatae 3.
55.

Divisio beneficiorum unito-
rum debet fieri ab habente
auctoritatem servata so-
lemnitate, & ex iusta cau-
sa, sicut & unio 4. 5

Doctorum ordo praecipuus est
4. 19.

Dominium pecunia soluta
negotiorum gestori acqui-
ritur, creditori ratihabi-

tione secuta. 4. 59

Domus an, & quando sit an-
nexa prabenda 3. 8

Domus canonicalis nihil fere
habet spiritualitatis, sicut
prabenda 3. 10

Domus canonicalis optari po-
test ex communi doctorum
sententia 3. 7

E

Episcopus cum consensu Ca-
pituli an possit renunciare
iuri acquisito sua ecclesiae,
per consuetudinem 8. 42

Episcopus, & clerici inferio-
res collegium constituentes
possunt contra canones sta-
tuere in materia, in qua
induci potest consuetudo
canone permittente 2. 58

Episcopus extra diocesim po-
test sua beneficia conferre
3. 80.

Episcopus potest saltem ad
vitam suam condere sta-
tutum optandi 2. 59. quod
idem perpetuo durabit si
accesserit consensus Capi-
tuli nu. 60

Episcopus, seu alius inferior
non potest contra canones
statuere 2. 53. Quod limi-
tatur nu. 58

Erubescimus sine lege loqui
3. 2.

Etymologia dat propriū ver-
bis intellectum 1. 11. & ab
ea sumtum argumentum

optime in iure procedit 12
Excommunicatus equipara-
tur deportato 4.27

Excommunicatus non amit-
tit fructus beneficii, nisi
per sententiam eos expresse
continentem 4.30

Excommunicatus potest ac-
ceptare beneficium iam si-
bi collatum 4.25

Excommunicatus potest ea,
qua sunt facti, & per qua
solum declaratur volun-
tas 4.29

Excommunicatus potest opta-
re 4.20. *Contrarium alii*
 21

Excommunicatus privatur
fructibus beneficii 4.22

Expectans posterior in data
acceptans intra mensem
primi non tenetur amplius
acceptare in suo mense,
ubi primus debito tempore
non accepit 55

Extravag. ex debito, qua est
10.22. de elect. in commun.
& extravag. Ad regimen,
qua est Benedicti XII. de
preben. in commun. expi-
rarunt morte illorum Pon-
rificum, sed renovantur
per regulas cancellaria 3.
 40

F.

Facilis est reditus ad ius com-
mune 8.39

Facultas non tollitur per non

usum 8.10

Facultatis iura non prescri-
buntur 8.21

Favori suo quilibet renun-
ciare potest, & ei, quod in
suum favorem introdu-
ctum est 6.4. & 3.107

Fructus beneficii an possint
percipi ab excommunicato
 4.22

Fructus bonorum alicuius
ecclesie, & beneficii desi-
nunt esse obnoxii pensioni,
quando ea desinunt esse bo-
na, & fundi illius ecclesie
 7.31

G

Generalis derogatio. Vide de-
rogatio generalis.

Gradatum, dictio in tex. cap.
fin. de consuet. in 6. quo-
modo proprie sumatur 5.
 14

Grossi fructus à prabenda, &
distributionibus distri-
guuntur 3.14

Grossi fructus si obtenti fue-
runt per canonicum in cu-
ria defunctum, optari in
defuncto non possunt 3.14

H

Habilitas, & capacitas iuri
optandi requiritur in iis,
qui huiusmodi consuetu-
dinem debent inducere 2.
 40. *vel quod fiant capaces*
ex dispensatione summi
Pontificis 2.41

Habi-

- 8.10 *Habitus non facit monachū,*
aut religiosum, sed potius
8.2 *professio regularis* 2.44
et renun-
i, quod in
introdu-
et 3.107
n possint
municato
alicujus
reficii desi-
i pensionis
ant esse bo-
ius ecclesia
o. Vide de-
s.
ntex. cap.
nt 6. que-
matur
benda, et
distin-
3.14
tenti fut-
um in cu-
optariis
sunt 3.14
citas iuri-
tur in iis
consuetu-
ducere
nt capaces
e summi
2.41
Habi-
- iam antequam optent an-
tiquiores, cum protestatio-
ne 6.17
Iuripatronatus etiam laico-
rum potest expresse dero-
gari 3.90
Iuripatronatus prescribitur
spatio quadraginta anno-
rum 3.93
Iuris nomen in definitione o-
ptionis accipitur pro legi-
tima facultate 1.14
Ius ad rem, aut in re, an. et
quando per optionem tri-
buatur 1.15
Ius in beneficio acquiritur
per solam collationem an-
te apprehensionem posses-
sionis 5.34
Ius optandi cedit ad commo-
dum, et decus totius colle-
gii 1.18
Ius optandi induci potest con-
suetudine 2.3
Ius optandi induci potest sta-
tuto 2.49
Ius optandi locum regulari-
ter habet solum in ecclesiis
collegiatis 1.16
Ius optandi locum quoque ha-
bere potest in quovis sacro
collegio, in quo singulis pro-
videtur de beneficio ali-
quo, seu commenda, ut in
militia S. Ioannis Hiero-
solymitani 3.5
Ius optandi non est in omni-
bus ecclesiis 1.19. neque in
I 5 com-

competit de jure communi
20.

Ius optandi religiosi collegiis
competit ut collegium con-
stituunt, non ut singulari-
bus personis 1.17. & seq.

L

Lex, & constitutio posterior
cōtraria tollit priorem, li-
cet de ea mentionem non
faciat 3.71

Lex inferioris quando prae-
sumatur juri, arbitrium
est iudici 6.25

Lex non tollitur per actus ne-
gativos, seu per non usum
8.13.

M

Major, vel minor dignitas
quando successive possint
obteneri, & inter eas ascē-
sus, vel descensus detur 3.
115.

Mandati fines diligēter sunt
custodiendi 3.114

Manus appositio affectio di-
citur, & inducit quandam
reservationem, & quando
3.51.

Melius est habere, quam non
habere 5.8

Melius est quod est magis
gratum 3.113

Milites, seu militaris religio-
nis equites an possint in-
ducere consuetudinem o-
ptandi 2.42

Minores, & iuste impediti re-

stituuntur lapso tempore
optandi 6.43

Minor, & iuste impeditus re-
gulariter restituitur ad-
versus qualibet omissa, &
lapsus temporum ad ali-
quid agendum 6.46

Minoribus impeditis forte nō
currit tempus optandi 6.
41.

Minor prae-benda, quae tamen
sit magis grata, optari po-
test 3.100. Quod latius
probatur nu. 107. & seqq.
Contrarium alii nu. 101.
Quod confirmatur 104.
105. & 106. Alii distin-
guunt 102. Quae tamen
distinctio refellitur 103

Minus licet, cui licet & plus,
& melius est, quod est ma-
gis gratum 3.108

Minus solutum intelligitur,
quamvis nihil sit solutum
5.9.

Mors, ve leius notitia quomo-
do probetur remissi ve 6.36

Motus proprius habet vim
derogatorie 8.17

N

Navarri Doctoris auctoritas
4.10.

Notitia ficta, de qua in clem.
un. §. ceterum, de concess.
prae-bend. procedit solum in
casu speciali illius clem. 6.
22.

Notitia vacationis beneficii
qua

qua sufficiens sit ad effectū
optionis, & quando prae-
sumatur 6.38

O

Optans debet admitti per
Capitulum, vel eum, qui
praest Capitulo 5. 29. nisi
tamen hac solemnitas con-
traria consuetudine sub-
lata sit 30. Imo forte non
requiritur etiam tacitus
consensus Capituli, sed
sufficit notificare Capitulo
optionem 31

Optans domum, vel praben-
dam videtur necessario
habere debere, quod di-
mittat 5. 6. Contrarium
n. seq.

Optans ex speciali consuetu-
dine prabendam superio-
ris ordinis aut gradus, si-
mul etiam optabit stallum
in illo ordine, vel gradu 7.
25. postremum tamen in eo
ordine locum obtinebit 27

Optans intra eundem ordi-
nem ascendit saltem per
accidens ad locum superio-
rem in choro 7.23

Optans prabendam ubi prae-
benda sunt distincta reali-
ter, vel assignantur cano-
nicis saltem ad tempus in
determinato corpore, di-
mittit onus pensionis, quo
gravata est prabenda, quā
dimittit 7.28

Optare accipitur pro deside-
rare 1. 2. Item pro eligere
3 & 8. & hoc utroq. modo
sumtum ducitur à verbo

Graco ὀρλω 4

Optio canonica unde nomen
sumat 1.10

Optio canonica quomodo de-
finiatur 1.13

Optio de duobus dicitur, ele-
ctio de pluribus 1.5. & alia
differentia utriusq. remis-
sive 6

Optio ecclesiastica canonica
dicitur 1.9. & optatio nu.
seq.

Optio gradatim fit; idq. duo-
bus modis accidit 1.22. cū
seq.

Optio intra quod tempus fie-
ri debet, & an illud tem-
pus mutari possit, remissi-
ve 1.31

Optio intra viginti dies fieri
debet 6.1 etiam ubi nullus
adsit executor, vel expe-
ctans 2

Optio libere fit, & volunta-
rie, non coacte 1.27

Optio locum fortasse habere
potest in beneficiis vacan-
tibus in curia, si intra mē-
sem per Papam non confe-
rantur 3.65. Contrarium
tamen verius num. 70. &
seq.

Optio locum habet in benefi-
ciis devoluta ad Papam

ex

- ex negligentia inferiorum
3.76. & in iis quæ Papa
ordinario iure refert 77
- Optio locum non habet regu-
lariter in aliis beneficiis,
quam canonicatibus 3.1
- Optio locum non habet regu-
lariter in præbendis apud
sedem, seu in curia vacan-
tibus 3.13
- Optio locum regulariter non
habet in beneficiis quomo-
docunq; sive generaliter,
sive specialiter reservatis
3.41. Quod tamen tempe-
rant aliqui, ut solum pro-
cedat, ubi specialis reserva-
tio fiat motu proprio, non
ad instantiam partis 42.
Item ubi specialis reserva-
tio fit de beneficio certo,
non autem incerto 43
- Optio locum regulariter non
habet in præbendis vacan-
tibus in curia, quæ per al-
ium quam Papam, aut ex
ejus facultate conferun-
tur 3.59. ex quo infertur
ad habentes indultum 61.
secus in vacantibus in men-
sibus Apostolicis, eaq; sola
ratione reservatis 63
- Optio locum regulariter non
habet in præbendis resi-
gnatis in curia 3.74
- Optio regulariter locum non
habet in permutatione, seu
in beneficiis, quæ permutan-
tantur 3.94. nisi de hoc
specialis consuetudo sit in-
ducta 3.97
- Optio regulariter locum non
potest habere de uno ordi-
ne ad alium in cathedra-
libus, ubi ex Concil. Tri-
dent. dispositione certus or-
do sacer præbendis, vel po-
tius canonicatibus anne-
xus est, secus in aliis eccle-
siis collegiatis, ubi ex sola
consuetudine, vel statuto
certus ordo præbendis an-
nexus est 5.27
- Optio regulariter locum po-
test habere in dignitatib.
quæ non sint reservatae, aut
si specialis consuetudo in-
ducta sit post Concil. Trid.
ut etiam in cathedralibus
intra diversos ordines o-
ptio fiat 5.28
- Optio speciali consuetudine
locum habere potest, ubi
præbenda sunt diverso-
rum generum 5.26
- Optione canonicatus non mu-
tatur, sed sola præbenda 7.
18. Mutatur tamē jus spi-
rituale, quod est annexum
præbenda 19. Imo etiam
quodammodo titulus, ubi
saltem præbenda sunt di-
stinctæ num. 20. Contra-
rium alii, qui exponuntur
21
- Optionē gradatim fieri quot
modis

- de hoc
sit in-
3.97
um non
no ordi-
hedra-
il. Tri-
rtus or-
vel po-
s anne-
is eccle-
ex sola
statuto
ad an-
5.27
um po-
nitatib.
ata; aut
edo in-
l. Trid.
ralibus
lines o-
5.28
etudine
st, ubi
i verso-
5.26
no mu-
enda 7.
jus spi-
nexus
etiam
us, ubi
unt di-
ontra-
untur
ri quot
modis
- modis accipi possit 5.1
Optiones collationem non re-
quirunt, neq; collationes
sunt 4.24
Optiones fieri possunt per pro-
curatorem habentem spe-
ciale mandatum 4.52.
Imo per procuratorem cum
libera num. 55. Quid in
habente generale manda-
tum 58
Optiones per quemcunque
nomine meo facta va-
lent, si ratum habeam 4.
60
Optionis canonica definitio 1.
13
Optionis canonica nomē un-
de ducitur 1.10
Optionis nomen de pluribus
aliquando dicitur 1.7
Optionis unica est species sub-
stantialis, plures tamen
accidentales. 1.32
Optionum alia est, qua con-
suetudine inducitur, alia,
qua statuto 1.33. Item al-
ia beneficiorum spectan-
tium ad Pontificis colla-
tionem; alia ad ordinarii
provisionem 34
Optionum alia, qua à cano-
nicis fit; alia, qua à man-
sionariis; alia, qua ab e-
quitibus 1.35
Ordo aliquis annexus ne fue-
rit prabendis de jure anti-
quo 5.20
- Ordo sacer annexus erat de
jure antiquo dignitatibus
5.21
Ordo sacer ex Concil. Trid.
annexus est prabendis seu
canonicatibus cathedrali-
um, ita ut dimidia saltem
pars canonicorū sint pres-
byteri, ceteri vero diaconi,
& subdiaconi 5.23
Ordo sacer requisitus ad
quemvis canonicatum, seu
dignitatē debet intra an-
num suscipi 5.24
P
Papa, & Princeps potest pra-
judicare in acquirendis,
imo & inquisitis 8.36.
maxime ubi redimus ad
jus antiquum 37
Papa in beneficalibus habet
plenitudinem potestatis 8.
2
Papa, vel Princeps in dubio
non censetur velle deroga-
re juri quæsito 8.4. Idq; si-
ve sit ius in re, sive ad rē;
& licet modicum sit pra-
judicium 5
Papa potest derogare optioni
8.1. in dubio tamen non
censetur velle ei derogare
3
Pensio est onus reale 7.29. &
transit ad quemcunque
transit beneficium, & pra-
benda 30
Pensio etiam imposita super
solis

- solis distributionibus, vel
super distributionibus si-
mul, & prabenda, omnino
dimittitur per eum, qui
via collationis, & nova
provisionis mutat canoni-
catum 7.37
- Pensio non dimittitur per o-
ptionem, ubi per canepa-
rium Capituli sit loco pra-
benda certa distributio in
bladus, vel pecunia 7.32
- Pensio per optionem non di-
mittitur ubi ea imposita
sit in totum, vel pro parte
super distributionib. quo-
tidianis; tunc enim saltem
ad ratam illis correspon-
dentem solvenda erit ab
optante 7.33
- Pensionarius non potest exi-
gere à Capitulo pensionem
impositam super distribu-
tionibus quotidianis, cui
vacante canonicatu illa
accrescunt 7.34
- Pensionarius, qui resignavit
duo beneficia Titio reser-
vata sibi pensione super u-
troque, si Titius alterum
Seio resignet, exiget pensio-
nem à Titio, & Seio ad ra-
tam valoris utriusq. bene-
ficii 7.35
- Pœnitentiarius optando non
dividit, aut unit officium
à beneficio, seu cum illo,
sed dimittit prabendam
cum onere, & officio 4.11
- Pœnitentiarius principaliter
habet officium, prabendam
per annexionem secundum
Navar. 4. 8. de quo num.
13.
- Possessio beneficii capi debet
ad cornu altaris; secundum
prabenda optata 5.38
- Possessio beneficii, & praben-
da, seu domus optata, ubi
nemine detineatur, potest
capi propria auctoritate
5.37.
- Possessio beneficii, seu praben-
da, aut domus optata in-
tra quantum tempus capi
debeat, remittitur arbi-
trio iudicis 5.40
- Posterior constitutio contra-
ria tollit priorem, licet de
ea mentionem non faciat
3.71.
- Prabenda dimissa non potest
simul retineri cum optata
1.28.
- Prabenda habet aliquid spi-
ritualitatis distinctum à
canonia 7.19
- Prabenda nascitur à cano-
nia sicut filia à matre 7.
4.
- Prabenda non optata dari
debet noviter recepto, &
provisio 7.24
- Prabenda non vacans optari
non potest, nisi ex speciali
consuetudine 1.25. & seq.

Prabenda per optionē dimissa, vacare dicitur 1.24.

Prabenda quomodo definiri possit 7.13

Prabenda resignata in permutatione alteri, quam uni ex permutantibus conferri non potest 3.96

Prabenda sumpta pro temporalitate competit etiam laico 7.84

Prabenda Theologalis, poenitentiarie, vel similis optari non potest 3.98. *conferri enim debet certis personis qualificatis* 99

Prabenda nomen proprie solum locum habet in ecclesiis collegiatis 3.3

Prabenda quibusdam in locis alia subdiaconales, alia diaconales, alia presbyterales 5.18

Prabendā poenitentiarie, aut similem obtinens, non potest secundum aliquos aliam optare 4.4. *Contrarium alii* num. 11

Prabendarum, & canonicorum variis ordines, & gradus 5.16. & seqq.

Prelatus non potest praesudicare iuribus ecclesie 2.54.

Quod quomodo verum sit, explicatur num. 55. & sequentibus.

Prelatus potest donare aliqua bona loco religioso 2.

61. *multo vero magis suo*

Capitulo 62. *praesertim causa remunerationis* 63

Prelatus praesudicare potest ecclesie suae in quarendis, non in quasitis 2.57

Prescriptio, & consuetudo extenduntur ad casus omnino similes 3.112

Prescriptio non extenditur nisi ad id, quod est possessum 3.104

Prescriptio temporalis non currit minori 6.42

Presumptiones, & conjecturae scientia tolluntur si probetur absentia, vel alia iusta ignorantia causa 6.32

Prior in data, qui non fuit negligens praefertur in optando priori in receptione, posteriori tamen in data.

Privilegiati, ut percipiant fructus ac si residerent, optare non possunt, & gaudere aliis privilegiis, quae competunt praesentibus, tam de iure communi, quam ex consuetudine, vel statuto 4.49

Procurator admittitur in quavis re, ubi non prohibetur 4.54

Procurator cum libera aequiparatur habenti speciale mandatum 4.56. *Item potest permutare* 57

Procurator habens generale

manus

mandatum, & negotiorū
gestor si nomine meo optet,
& ego ratum habeam, o-
ptio valebit 4. 58
Protestatio quid prosit optan-
tibus 4. 42. & 6. 17

Quotidiana distributiones
accessoriae non sunt ad pra-
bendam, sed potius ad ca-
nonicatum 7. 36
Quotidiana distributiones
differunt à prabenda, &
grossa 3. 14

R

Ratihabitio requiritur ubi
aliquis sine mandato spe-
ciali, aut sine libera pro a-
lio optavit 4. 69. & an ra-
tihabitio huiusmodi per
antiquiores faciendā pen-
dente possint interim ju-
niores optare 70

Rationabilis consuetudo est
quae continet bonum hone-
stum, vel honorabile 2. 14

Rationabilitas non requiri-
tur in consuetudine, quae
præter jus est 2. 13

Reditus ad jus commune fa-
cile permittitur 8. 39

Regula cancellaria vim legis
obtinere 8. 10

Religio militaris Hierosoly-
mitana ut nobilissima est,
ita sola inter militias pro-
prium religionis nomen
obtinere 2. 43

Reservata alicujus præben-
da, si ille optet aliam quae
nam censeatur reservata
remissive 3. 8

Reservata sunt beneficia va-
cantia per promotionem
ad episcopatum 3. 52. &
quando ea vacent de jure,
vel etiam de stylo Romana
curia 11

Reservata sunt quævis bene-
ficia in curia vacantia,
48

Reservatio comprehendit be-
neficia juris patronatus
ecclesiarum 3. 87. Autem-
iam laicorum eius compe-
tentis ex privilegio, vel
prescriptione 88

Reservatio duplex est, altera
generalis, specialis altera
3. 44

Reservatio mentalis quid sit,
& an sit in usu 3. 45. &
quid de individua, seu spe-
cialissima 46

Reservatio non comprehen-
dit beneficia juris patro-
natus maxime laicorum 3.
83. etiam si adsint in reser-
vatione illa verba, ad cu-
juscuq; provisionem, pre-
sentationem, dispositionem,
&c. 84. Immo licet benefi-
cium sit mixtum juris patro-
natus clericorum, & lai-
corum 85. aut clerico com-
petentis ratione bonorum
patri-

patrimonialium 86
 Reservatio specialis à generali in quo differat 3.47
 Reservationis beneficiorum materia, remissive 3.58
 Restitutio conceditur propter amissum interesse veritatis & affectionis 3.110
 Restitutio in integrum etiam ecclesia solum datur ob magnam lesionem 3.109
 Restitutio in mere spiritualibus vel eis annexis quando detur 6.47

S

Scientia praesumitur de eo, de quo est publica vox, & fama 6.29
 Scientia praesumpta sufficit in casu clem. 1. de praben. non autem in tempore optandi, aut conferendi beneficium 3.79.
 Scientia probatur praesumptionibus, & conjecturis 6.26.
 Scientia, vel ignorantia quomodo probetur, vel praesumatur 6.35
 Scire quis praesumitur quae sunt in loco, quae frequentat 6.31
 Sede vacante potest ordinarius beneficia simplicia vacantia in curia post mensem conferre 3.67
 Significationes varia nominum optionis, remissive 1.1

Singuli de Capitulo consentire debent cum de singulorum praedictio agitur. 6.6.

Stallum optare quis non potest non optata etiam praebenda, seu propria non dimissa 1.29

Statuta condere in iis, quae concernunt statum ecclesiae requirit Episcopi auctoritatem 2.52. Quod quomodo verum sit, explicatur num. 55. & seq.

Statuta inferiorum potest superior tollere. 8.34

Statutum, & consuetudo optandi non tribuit ullum ius singulis, antequam casus eveniat 8.35

Statutum etiam praedictiale ecclesiae admittitur cum redimus ad ius commune 8.40.

Statutum optandi fieri potest ab Episcopo quoad beneficia spectantia ad eius collationem, non autem aliorum 2.50. Ab aliis vero inferioribus fieri non potest huiusmodi statutum 51

Statutum optandi potest tolli contraria consuetudine 8.43.

Statutum, vel consuetudo disponens de praesentibus in ecclesia extenditur de casu vero ad fictum 4.39

K

Sub-

Subdiaconus esse debet canonicus, ut habeat vocem in Capitulo §. 22

T

Tempus legitimum optandi tunc demum minui potest per Capitulum, si in id cōsenserint omnes optare volentes 6. 5

Tempus mensis, qui pluribus expectantib. datur, omnibus simul currit 6. 14

Tempus optandi forte nō currit iusta de causa impedito 6. 39

Tempus optandi minui potest per Capitulum 6. 3

Tempus optandi non currit ex eo, quia vacatio nota sit in ecclesia, vel loco beneficii, nisi ibi sint praesentes qui optare volunt 6. 21

Tempus optandi non modo non currit toti collegio canonicorum ignoranti vacationem, sed neque singularibus personis, si aliis scientibus vacationem, aliqua ex illis eam ignorent. 6. 10.

Tempus optandi omnibus simul currit, & unicum datur 6. 11

Tempus optandi solum currit à die scientiae vacationis. 6. 18.

Tempus, quod pluribus datur etiam gradatim ad a-

liquid agendum, omnibus simul, & collective datur censetur 6. 1

Tempus redimendi à statu praefixum currit simul omnibus consanguineis, quibus unus eorum alteri praefertur 6. 1

Tempus sex mensium ad conferendum ordinarii solus currit à die scientiae vacationis 6. 19. & 3

Tempus viginti dierum optandum prorogari potest per Capitulum 6. 7. Quia tamen prorogatio non est Apostolicis impetrantibus. 8. Nisi inducta esset consuetudo post cap. fin. consuet. in 6. num. 9. sed vero in statuto

Tempus unicum viginti dierum ad optandum, ne praeter antiquiorem laetetur, qua cautela sint adhibenda 6. 15. & 3

Theologi, & poenitentiarum officium quomodo institutum sit

V

Vacare in curia dicitur beneficium per obitum in curia curialis habentis ibidem originem, ibique moratur occasione curiae 3. 24. ibi habentis perpetuum domicilium, seu domum iam conductam

Vacare in curia dicitur beneficium per obitum legatorum, ac nunciorum sedis Apostolica intra duas diastas à curia distantes decedentium 3.29. Aut etiam ubicunq; durante legatione, ac negotii prosecutione 36

Vacare in curia dicitur beneficium per translationem, consecrationem, electionum cassationem, postulationum repulsionem, & similia in curia facta 3.39

Vacare in curia dicitur beneficium, si duob. in Romana curia super beneficio, sibi collato litigantib. uterque, vel utroque moriente alter, qui est possessor, in curia decedat 3.19. Idem si alter tantum sive possessor, sive petitor in curia decesserint, cū ad illum superflite causā prosequente declaratum fuerit pertinuisse beneficium n.20. Imo idem erit si eorum alter in curia, alter extra neutropossidente decessit 21. Aut etiam utroq; possidente similiter decesserit 22

Vacare in curia dicitur be-

neficium, si privatio seu depositio in curia fiat 3.36 Item per resignationem ibidem factam 37

Vacare in curia dicuntur beneficia ad Romanam curiam accedentium, ab eave recedentium, si in ea, vel prope eam ad duas diastas decedunt 3.18

Vacare in curia, & apud sedemparia, imo idem sunt 3.16.

Vacare in curia, & essere servatum beneficium idem non sunt; sed hoc habet se ut genus ad illud 3.17

Vacatio beneficii per contrahum matrimonii, per assecutionem alterius, aut resignationem quomodo probetur, remissive 6.37

Vicinus, & consanguineus praesumitur scire facta vicini, & consanguinei 6.27.

Multo vero magis id verum erit in praesente 28

Vnio beneficiorum debet fieri ab habente auctoritatem, servata solemnitate, & ex iusta causa 4.5

Vnio non semper ita fit, ut, quod unitur, alteri accedat. 4.14.

Finis Indicis rerum singularium ad
Tractatum de Optione.

D
T

IN
LIS
perso
no

AL
S

TRACTATUS
DE DECIMIS
TAM SPIRITUALI-
BUS, QUAM PAPA-
LIBUS.

IN QVO TAM DE IL-
LIS DECIMIS, QVAE ECCLESIASTICIS
*personis ut plurimum debentur, quam iis, quæ
nonnunquam per Summum Pontificem im-
ponuntur, non tam fuse, quam dilu-
cide, atque ordinatim
agitur.*

AUCTORE
ALEXANDRO MONETA,
S. Theologiæ & J. U. D. ac Mediolanensis
Ecclesiæ Canonico Ordinario.

IMPRIMEBATVR
M DC XXIIX.

A
M
L

pinio
utilic
lacion
li;illa
ti cor
jussu
cui ta
la, ub
Pr
rodu
Se
T
Q
Q
canj

ALEXANDRI
MONETÆ, S. THEO-
LOGIÆ ET J. U. D. AC ME-
diolanensis Ecclesiæ Cano-
nici ordinarii,

TRACTATUS
DE DECIMIS.

Reviter tractaturus quantum & tem-
poris angustia, & rei magnitudo pa-
tuntur, amplissimam materiam De-
cimarum, omissis iis, quæ plus subti-
litaris, & eruditionis habent, quam
necessitatis aut utilitatis; nec non re-
lictis ut plurimum variis Doctorum o-

pinionibus, communiori & veriori sententiæ adharens
utiliores quæstiones resolute decidam. Et licet ob-
lationum & primitiarum materia valde affinis sit decima-
li; illam tamen consulto omittam, quoniam & brevita-
ti consulo, & de decimis dumtaxat aliquid scribere
jussus sum. Hunc ergo tractatum rei decimalis perspi-
cuitatis causa in octo seu novē capita, eorumque singu-
la, ubi opus fuerit, in aliquot quæstiones distinguemus.

Primo enim videbimus, *quo jure inventa sint, & in-
troducenda decime.*

Secundo, *quid sit decima.*

Tertio, *quotuplex sit.*

Quarto, *quibus de rebus solvantur decime.*

Quinto, *à quibus solvi debeant decime; ubi etiam de
causis, quibus excusantur aliqui à solutione.*

K 4

Sexto

Sexto dicemus de circumstantiis loci, temporis, & modi solutionis decimarum.

Sextimo, quibus personis, & ecclesiis solvenda sint.

Octavo, de modo procedendi circa exactionem decimarum.

Nono, & postremo appendicis nomine agam breviter de decimis Papalibus.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Decima originem habuerunt ante legem scriptam, quando solum vigeat lex naturalis.
- 2 Vota gentilium circa decimas, & eorum decimarum remissive.
- 3 Decimas non solvens tempore legis naturæ non peccabat contra legem naturalem: idem in eo, qui non solvit tempore legis Evangelicæ num. 4.
- 5 Decima à Deo instituta fuerunt, & olim saltem sub veteri lege præcepta; & non modo prædiales, sed etiam personales num. 6.
- 7 Præceptum decimarum an sit morale, & num. 13.
- 8 Moralia præcepta obligant etiam tempore novæ legis.
- 9 Decima jure divino nunc quoque debentur secundum communiorē sententiam canonistarum. Et videtur in jure probari. nu. 10. Contrarium Theologi omnes num. 11. & aliqui Iuriste num. 12.
- 14 Præcepta judicialia veteris legis nunc vim legis non obtinent.
- 15 Subditi tenentur jure naturali & divino, congruè sustentare pastorem animarum suarum indigentem.
- 16 Præceptum decimarum quoad substantiam, hoc est quoad congruam sustentationem ministrorum est de jure divino; quoad modum vero est de jure humano.
- 17 Præceptum decimarum inter ecclesiæ præcepta computatur.

- 18 Decima præcepta sunt iure Pontificio.
 19 Causa, ob quas decima introducta sunt, remissive.
 20 Deus O. M. reservavit sibi decimas in signum uni-
 versalis dominii.
 21 Decima introducta quoque sunt ad congruam susten-
 tationem ministrorum Dei, & ecclesia.

CAP. I.

*Quo jure inventa, & introducta
 sint Decima.*

QUÆRO PRIMO, An decima jure naturæ inven-
 ta sint?

Respondeo, eas originem habuisse † ante legem 1
 scriptam, quando solum vigeat lex naturalis; unde le-
 gimus Genes. 14. quod Abraham de omnibus, quæ à
 quinque regibus eripuerat, decimas dedit sacerdoti
 Melchisedech; de quo loquens D. Paulus ad Heb. 7. ait;
 Intuemini, quantus fuerit hic, cui & decimas dedit de
 præcipuis Abraham Patriarcha; & Gen. 28. Vovit votū
 Iacob dicens, Si fuerit dominus mecum, & custodierit me
 in via, &c. & paulo post, cunctorum, quæ dederis mihi,
 decimas offeram tibi. Alia ad hoc affert Covar. lib. 1. var.
 resol. c. 17. n. 2. Navar. in man. c. 21. n. 28. & alii quos re-
 fert Petr. Cened. in collect. ad jus can. part. 1. collect. ul.
 De votis vero † circa decimas, nec uō de decimis ipsis 2
 gentilium & ethnicorum, videre potes apud Rebus. in
 suo tract. de decimis, q. 1. num. 2. 3. & 5. Varr. l. 5. de ling.
 lat. Plin. Plutarch. & alios, quos refert Covar. d. c. 17. n.
 2. Anastas. Germox. in suo Mod. tract. de sacror. immun.
 lib. 1. cap. 14. nu. 2. usq. ad 15. & l. 3. cap. 19. num. 4. &
 Petr. Greg. Tholos. præl. opt. jurisc. probiq. magist. l. 2. cap.
 25. Puto tamen † homines sub lege naturæ non fuisse 3
 ligatos ad solutionem decimarum sub peccato, sed
 solvebantur vel ex consilio, vel ex voto, ut concludit
 Rebus. d. quest. 1. Tyndar. Doctor antiquissimus in simile
 tract.

tract. de decimis, numer. 9. & Abulens. super Matth. 23.
Unde consequenter dicendum, eum, qui nunc omittit
decimas solvere ministris ecclesiæ, præsertim non in-
4 digentibus, non peccare † contra jus naturale, sed so-
lum contra jus positivum Pontificium, ut mox dice-
mus.

QUÆRO SECUNDO, *An decima instituta sint,
& præcepta de jure divino?*

- 5 Respondeo, † communem resolutionem esse, quod
à Deo instituta fuerint, & olim saltem sub veteri lege
præcepta. Deus enim O. M. *Exod. 22.* præcepit, eas sol-
vi; *Decimas*, inquit, *& primitias tuas non tardabis of-*
ferre, & *Lev. ult. omnes decima terra tua de pomis arbo-*
rum, siue de frugibus Domini sunt, & illi sanctificantur,
& *Num. 18.* cum sacerdotibus, qui & ipsi erant ex tribu
Levi, dedisset Deus omnia primitiarum jura, Levitis
concessit decimas omnium fructuum, & pecorū, sum-
mo vero Sacerdoti decimam decimæ Levitarum, &
hoc quoad decimas prædiales seu reales. De persona-
6 libus vero † habetur 2. *Esd. 10.* ibi, *Levite decimas*
habent in omnibus urbibus, in quibus opus nostrum ex-
ercetur; & *Deuter. 12.* *Offeretis decimas, & primitias*
manuum vestrarum. Dubium autem maximum est,
an hoc præceptum nunc obliget. Et quidem quod ob-
7 liget, illa ratio potest afferri, quia † morale præceptum
videtur, ut probat Tyndar. d. *tract. de decim. numer. 25.*
& *Andr. Hisp. in reg. decim. vers. 4.* fui interrogatus,
8 num. 1. moralia autem præcepta † obligant etiam tem-
pore novæ legis, ut docent Theologi omnes, & tradit
Gratian. & ibi gloss. in c. fi. §. *huc ita*, 6. dist. Sed quod de-
9 cimæ à Deo institutæ sint, & ex jure divino † nunc
quoque debeantur, voluit gloss. 2. in c. à nobis, & gl. pen.
in cap. nuper de decim. tradunt Doct. in rubr. & c. paro-
chianos, c. in aliquibus & c. tua, il. 1. eod. tenentque
expresse Tyndar. & Rebus. loc. cit. *Andr. Hisp. in sua*
reg. decimarum, versic. decima est jure naturali, num. 1.
§ 6 & 15. *Rot. Rom. decis. 1. num. 1. de decim. in antiq. &*
decis. 14. nu. 2. de jud. in no. & alii passim. Est enim hæc
opinio

opinio fere communis canonistarum. Imo idem † de-
 cifum videtur à summis Pontificibus, in c. tua, il. 1. &
 2. c. parochianos, & c. in aliquibus, de decim. & Concil.
 infra citandis, cum aliis concord. qua ubique allegantur
 à gloss. & canonist. Contrarium tamen, quod de jure
 divino nunc non debeantur, † voluerunt Abul. Matr. 11
 18. q. 90. & Ugo de S. Viç. l. 1. de sacr. par. 11. c. 4. & 11. ce-
 teriq; Theologi, quos late, sed leviter refellunt Tyn-
 dar. Germon. & Rebuf. locis citatis. Sed opinionem A-
 bul. & Vg. quod decimæ à Deo institutæ quidem sint,
 non tamen eæ nunc præcepto divino debeantur, præ-
 ter D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. & ibi Cajet. Sot. lib. 9. de
 just. & jur. q. 4. art. 1. & alios omnes Theologos, teste
 Alph. Castr. de hæres. verb. Decima, quib. hac in re, ma-
 gis quam canonistis credendum est, cum de jure divi-
 no interpretando agatur, quod proprium eorum mu-
 nus est, tenent † inter Juristas Covar. maximè auctori- 12
 tatis vir, d. cap. 17. numer. 1. & 3. Thom. Zerol. in sua
 praxi Episc. verbo, decima, in princip. Navar. in man.
 conf. c. 21. n. 28. & 31. & tract. de redd. eccl. q. 1. monit.
 59. num. 1. & conf. 2. num. 3. tit. de decimis, vol. 1. Fern.
 Valsq. controuv. illustr. lib. 2. c. 89. num. 1. in fi. & Turre-
 crem. in cap. revertimini, n. 5. & 6. 16. q. 1. & Summistæ
 fere omnes, qui vel canonistæ sunt, vel canonū haud-
 quaquam ignari verbo, decima, ubi etiam late & opti-
 me probant horum Doct. quamplures, illud † præce- 13
 ptum decimarū non morale esse, sed potius judiciale.
 Judicialia autem † nunc vim legis non obtinent, ut 14
 tradit S. Thom. 1. 2. q. 104. art. 3. Alens. 2. p. sum. q. 3. n. 1.
 Bonav. 4. senten. distinct. 3. art. 3. q. 2. Scotus q. ultima,
 & alii passim, & inter Iurisconsultos late tradit Tiraq.
 de retr. lign. in praf. num. 8. & in specie, quod decima-
 rum præceptum tanquam judiciale abrogatum sit,
 tradit post alios Henriq. l. 7. sum. theol. mor. c. 17. nu. 1.
 Omnia vero in contrarium allegata, solum probant,
 decimas institutas fuisse à Deo, & præceptas in lege ve-
 teri, ut fuse tradit Valsq. & Covar. loc. cit. Quibus &
 ego libenter adhæreo propter illorum optimas ratio-
 nes.

nes; maxime quia contra divinum præceptum nulla datur consuetudo, aut dispensatio, quæ tamen in solutione decimarum admittitur, ut *infra suis locis dicemus*.

- 15 *mus*. Illud sane non inficior, jure naturali & divino teneri subditos ad sustentandum pastorem animarum suarum indigentem, ut post D. Thom. Sot. & alios optime probat Covar. d. num. 2. & 3. Vasq. Turrecr. & Navar. locis citatis. Quoad substantiam ergo, hoc est, quoad congruam sustentationem ministrorum, dici
16 possunt † decimæ de jure naturali, & divino; quoad modum vero; quod nimirum hæc sustentatio fiat per viam decimarum, id est de jure humano, ut late, & optime explicant præcitati Doct. & in hoc consistit hæc opinio, quæ etiam vel ex eo probabilis redditur, quod
17 præceptum decimarum † inter ecclesiæ præcepta numeratur.

QUÆRO TERTIO, *An decima præcepta sint jure Pontificio?*

- 18 Respondeo, † omnibus notum esse, quod sic; de hoc enim sunt infiniti prope tex. in cap. decima, 16. q. 1. communes decima, 16. q. 7. & omnes cap. tam Decret. quam 6. & clem. sub hoc tit. de decim. ubi omnes hoc clamant, & in Conc. Magunt. c. 38. sic dicitur, admonemus, atque precipimus, ut decimas dari de omnibus non negligatur, quia Deus ipse sibi dari consuluit, & Conc. Trident. sess. 25. c. 12. de refor. docet, decimas debitas esse Deo, & qui eas dari noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadere, earumque solutionem præcipit sub pœna excommunicationis.

QUÆRO QUARTO, *Quam ob causam introducta sint decima?*

- 19 Respondeo, multas † esse causas, ob quas introductæ sunt, quas recenset inter alios Rebus. d. tract. q. 2. n. 1. & seqq. Tynd. d. tract. num. 14. cum seqq. sed illæ duæ
20 præcipuæ sunt; Altera, quod Deus O. M. † eas sibi reservavit in signum universalis dominii, c. cum non sit, & c. tua, il. 2. de decim. & colligitur ex Concil. Magunt. & Trid. locis alleg. hanc causam refert Rebus. d. q. 2. n. 1.

Tyndar.

Tyndar. d. tract. num. 17. & 43. & Andr. Hisp. d. vers. decima est jure naturalium, num. 8. & hoc firmant canonistæ omnes, in c. 1. de decim. in 6. ubi Franc. hanc communem opinionem dicit; & amplectitur etiam Boer. decis. 236. & Capit. decis. 20. nu. 5. Vir. opin. 153. verbo, consuetudo non solvendi, Benincas. tract. de paupertate, q. 7. in 6. speciali, n. 2. Altera causa est † sustentatio ministrorum Dei, & ecclesiæ, c. si ergo, 12. q. 1. e. novum, de decimis, quod idem annotarunt Tyndar. Rebus Hisp. locis citatis, Covar. d. c. 17. nu. 2. Sarment. de reddit. ecclesiæ, cap. 4. nu. 8. D. Thom. q. 87. art. 1. Sotus d. l. 9. q. 4. art. 1. & alii quotquot de decimis scripserunt.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Definitio decima; qua explicatur. num. seqq.
- 2 Decima solvitur de omnibus bonis, licite acquisitis, numero 3.
- 4 Decima est quota pars, hoc est, unum ex decem; & si quando solvitur duodecima, quintadecima, vel alia quota, ea habetur pro decima. num. 5. & cur hæc potius quota, quam alia electa sit à Deo. numero 6.
- 7 Denarius numerus est primus terminus numerorum, & perfectionem significat.
- 8 Deus reservavit decimam partem tamquam Levitis sufficientem, populo autem non molestam.
- 9 Primitiæ, & oblationes in quo differant à decimis; & quid sint. num. 10.

CAP. II.

Quid sit Decima.

QUÆRO PRIMO, De definitione decima.

Responderetur, quod omnis aliis descriptionibus, sic potest † definiri, omnium bonorum licite acquisitorum quota pars Deo ejusque ministris, divina institutione;

zatione, humana vero cōstitutione diſtante, etiam natural
 ratione debita. Hæc definitio colligitur quoad ſui pa
 tes ex infra ſcriptis jur. & allegatis Doct. maxime ver
 ex Covar. d. nu. 2. & Rebuf. d. tract. q. 4. Hoſtienſ. in ſum
 tit. de decim. §. quid ſit decima, & Card. conſ. 26. pro ev
 dentia, Turrecr. in c. revertimini, n. 7. 16. q. 1. Sor. lib.
 de juſt. & jur. q. 4. art. 6. & alius. Primo dicitur in de
 2. nitione, omnium ꝑ bonorum, ut probatur in c. non eſt
 poteſtate, de decim. ibi, de omnibus bonis decima ſunt mi
 niſtris eccleſia tribuenda; & patebit ex infra dicendu.
 3. 4. q. 1. Secundo dicitur, licite ꝑ quaſitorum, habere
 enim in c. ex tranſmiſſa, hoc tit. noſtro, fidelis homo
 omnibus, quæ acquirere poteſt, decimas erogare tenet
 tur, illa enim quæ injuſte quis acquirit, tenetur reſti
 tuere, alias peccatum non remittitur, c. peccatum, in
 Doct. de reg. juris in 6. cum ſimilib. & Deus de noſtro
 ſubſtantia honorandus eſt, Prov. 3. & ſpecies quædam
 furti eſt de alieno largiri, l. ſi pignore, ff. de furto, & quod
 decima de illicite acquiſitis ſolvi non poſſit, nec de
 beat, late probat Tyndar. d. tract. nu. 45. & ſeqq. Rebuf.
 eodem tract. q. 5. nu. 18. & 19. Hiſp. in reg. decim. verſ.
 querebatur, num. 2. 3. & 4. & verſic. decimo, ſui inter
 rogatus, num. 3. 4. & 5. & nos infra d. c. 4. q. 2. Tercio
 4. ſubditur in definitione, quota pars, hoc eſt, decima
 c. 1. & c. cum homines, & per totū hoc tit. licet enim ali
 quando ſolvatur duodecima, quintadecima, vigesima
 5. vel alia ꝑ quota, ſemper tamen habetur pro decima
 habetur in c. in aliquib. §. ſin. cum ſuis concord. eodem ti
 tulo, & late probat Rebuf. d. tract. q. 13. nu. 46. & ſeqq.
 Tyndar. eodem tract. nu. 31. 32. & 34. quicquid dicitur
 voluerit contra jura expreſſa Hiſpan. d. reg. decimarum
 verſic. decima eſt jure naturali, nu. 13. & 15. de quo et
 iam nos infra c. 5. q. 4. Quarto dicitur, Deo, ejuſq. mi
 ſtris debita. Hæc pars colligitur ex dictis in ſuperiori
 cap. q. 4. ubi cauſas attulimus, cur introductæ ſint de
 cimæ. Reliqua pars definitionis patet ex eodem ſupe
 riori cap. q. 1. 2. & 3. maxime vero ex Covar. d. c. 17.
 2. & 3. & Vaſq. d. c. 89. n. 1. & ſeqq.

QUAR

QUÆRO SECUNDO, *Cur magis electa fuerit decima pars quam vigesima vel alia quora?*

Respondeo, quod quamvis Innoc. in rubr. de decim. dicat, nullam posse assignari rationem, cum Dei incōprehensibilia sint iudicia: Host. tamen in c. à nobis, de decim. & S. Thom. d. q. 87. art. 1. quem sequuntur Tyndar. d. tract. num. 29. & Rebus. eodem tractat. q. 2. nu. 8. dicunt † quod ideo Deus elegit numerum denarium, 6 quia erat † primus terminus numerorum, cum ultra 7 cum non procedatur, nisi iteretur, & sic aliquid perfectionis habet, ut etiam late inter ceteros ostendit Tirag. de præscript. §. 1. gl. 4. in princip. & Petr. Bung. de myster. numer. tit. de numero denario, unde qui dat decimam retentis novem partib. significat imperfectionem ad se pertinere, perfectionem vero à Deo expectandam, & Deus istam † partem, tanquam Levitis sufficientem, & populo non molestam retinere voluit, ut scribit Abul super Matth. 23 q. 56.

Valeat tamen consuetudo, ut loco decimæ vigesima, vel quintadecima, vel alia quora portio solvatur, ut jam præmonuimus, & latius trademus infra c. 5. q. 4. concl. 1.

QUÆRO TERTIO, *Quid differant decima à primitiis, & oblationibus?*

Respondeo, communem illam distinctionē esse, quod decimæ † sunt quora pars frugum, & aliorum licite acquisitorum debita ex præcepto ecclesiæ ministris, ut supra declaratum est: at vero primitiæ † sunt solum primæ, quæ nascuntur, fruges, seu prima frugum pars; oblationes autē, quicquid Deo, vel ecclesiæ, ejusve ministris voluntarie exhibetur, regulariter loquendo. Hæc distinctio aperte colligitur ex Doct. fere omnib. sup. allegat. maxime vero ex Soto, d. l. 9. de just. & jur. q. 3. art. 1. & q. 4. art. 1. D. Thom. & Caset. 22. q. 86. & seq. art. 1. Rebus. d. tract. q. 1. nu. 17. & seqq. Tyndar. eodem tract. numer. 84. & tribus seqq. Hispan. d. tract. reg. decim. q. 7. & 8. Petr. Greg. Tholos. partit. jur. can. l. 1. tit. 23. & duobus seqq. Doct. in rubr. de decim. Marian. Soc. in tract. de oblat.

oblat. libel. 1. & quinque seqq. Froyl. Maluit simil. tractat. fere per totum.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Genera decimarum quot, & qua sint.
- 2 Quarta Episcopalis, vel potius decima Papalis subrogata est loco decima, quam olim solvebant Levitæ sacerdotibus.
- 3 Oblationes, qua fiunt ad sacrificium quarundam decimarum veteris legis loco, subrogatae sunt.
- 4 Species decimarum quamplures, remissive.
- 5 Decimarum communis est divisio, ut alia sint pradiales, seu reales, alia personales.
- 6 Pradiales, seu reales decima qua sint.
- 7 Personales decima qua sint.
- 8 Venationum, & aucupiorum decima an sint reales, personales, vel mixta, & quid de foetibus animalium. num. seq.
- 9 Mixtarum decimarum species an detur.
- 10 Personales decima etiam nunc debentur. Idem, & multo magis de realibus, & mixtis. nu. 11.

CAP. III.

Quotuplex sit Decima.

QUÆRO PRIMO, Quot sint genera decimarum?

Respondeo, quod, ut habetur in c. 1. de decim. olim

1 fuerunt in veteri lege † quatuor genera decimarum

Primum earum, quæ solvebantur à populo Levitis de quibus Exod. 22. & 2. Esdr. 10. Et hæc erat decima frugum pars, quam etiam debetolvere populus Christianus, ut infra dicam cap. sequenti. Secundum erat earum, quas Levitæ ex decimis sibi solutis dabant sacerdotibus, de quibus num. 18. Et loco harum subrogata

2 est † quarta, quæ datur Episcopo à presbyteris parochialibus

chialibus, ut resolvit Tyndar. d. tract. nu. 1. & Abb. d. c. 1. de qua habetur, & traditur per Doct. in c. requisisti, vel potius illa decima, quæ aliquando imponitur per summum Pontificem, super beneficiis, ut docet D. Tho. d. q. 87. art. 4. ad 3. Rebuf. d. tract. q. 3. nu. 3. & Covar. d. cap. 17. nu. 3. de quo genere nos hic non agimus in nostro tractatu, de eo autem habetur in clem. fi. de decim. & in extrav. unic. eod. tit. in communi, & utrobique per Doct. de eo autem separatim agemus in postremo cap. quod appendicis loco erit ad hunc, quem instituimus, tractatum. Tertium genus erat decimarum, quas in horreis recondebant & separabat quisque de populo, ut comederet eas, cum iret in templum Hierusalẽ, accersitis in vestibulo templi sacerdotibus, & Levitis ad convivium Deut. 12. & 14. de quo etiam in can. his ita, 13. q. 1. harum autem loco † subrogatæ sunt illæ oblationes, quæ fiunt ad sacrificium. Quartum genus erat earum decimarum, quæ pauperibus erogabantur, ut haberetur Deuter. 16. & hæc hodie quoque, licet improprie, remanent; debemus enim quod superest dare in elemosynam pauperibus, Luc. 11.

QUÆRO SECUNDO, Quot sint species decimarum?

Respondeo, quod sumẽdo primum genus decimarum ex quatuor supradictis, quoniam illi proprie nomen decimarum convenit; omissis etiam aliis † speciebus decimarum, quæ aut in usu non sunt, aut ex personis, quibus solvuntur, aliisque qualitatibus sumtæ constituuntur, de quibus late per Rebuf. d. tract. de decim. q. 3. nu. 14. & multis seqq. & Hostien. in sum. tit. de decim. §. quot sint ejus species; potissima, & communis decimarum divisio illa † est, nimirum, in personales, & ac reales, seu prædiales; quam amplectitur Tynd. d. tract. num. 4. Rebuf. d. q. 3. num. 28. ubi etiam dicit esse communem partitionem; hæc etiam colligitur ex Hispan. d. reg. decim. in princ. ex S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. Sor. d. lib. 9. de just. & jur. q. 3. art. 2. Covar. d. c. 17. num. 2. & ex omnibus qui de decimali materia scripserunt.

L

Præ-

- 6 Prædiales, seu reales decimæ † sunt, quæ de fructibus perceptis ex re, vel prædio solvi debent, *c. i. c. ad apostolica, & c. pervenit, de decim. tradit Rebus. d. q. 3. nu. 32. Hostien. d. §. quot sint ejus species, Tynd. d. num. 4. & alii passim*, tales sunt decimæ frumenti, vini. Personales † sunt, quæ ex acquisitis ex industria, artificio, contemplatione personæ solvi debent, *tex. d. c. ad apostolica. & ibi gloss. & in c. decim. 16. q. 1. hujusmodi sunt pecuniæ ex negotiatione, vel ex bello acquisitæ*;
- 8 has † etiam reducuntur venationes, piscationes, & cupia, *ut voluit Innoc. in c. non est in potestate, de decim. cui consentire videtur Tynd. ubi sup. num. 5. & Rebus. d. tract. q. 8. nu. 15. quamquam & reales appellare possemus, seu etiam prædiales, quoniam in terra & aqua vivunt, ac gignuntur, l. cum quidam, ff. de fund. conf. ad quod facit c. commissum de decim. nisi velimus constitutuere tertiam † quandam speciem decimarum mixtarum, prout non sine ratione constituit Host. in summ. tit. de decim. versic. quot sint ejus species. Rebus. d. q. 3. nu. 33. in qua specie iidemmet collocant fœtus animalium, per rationes & jura, de quibus per eos; quod & facit Navar. conf. 1. numer. 8. de decim. volum. 1. & Man. c. 2. r. n. 29. ubi etiam admittit d. speciem mixtarum decimarum.*
- 10 Hæ vero decimæ personales †, etiam nunc debentur, *Innoc. in cap. fin. de paroch. gloss. c. fin. de pœn. distinct. 6. Butr. & Abb. in cap. in aliquibus, de decim. Rebus. d. q. 3. nu. 30. & est tex. satis clarus, in c. decima, 16. q. 1. & gloss. & Doct. optimus etiam tex. in cap. pastoralis, de decim. Quoad reales † vero & mixtas, clarissimè juris est, patetque tum ex tot. tit. de decim. tum ex sup. dictis, & inf. dicendis.*

SUMMÆ RERUM.

- 1 Decima solvenda est de omnibus terræ fructibus, & aliis proventibus.
- 2 Decima solvitur de omni frumento & grano. Idem in pœn.

in palea. num. 3. Idem in fabis, & aliis legumini-
bus. num. 4. Idem in nucibus, castaneis, & aliis
fructibus arborum. num. 5.

6 Decima solvitur de fœno, quod in fasciculos redigi-
tur, & num. 11.

7 Decima solvitur ex lino, & canape. Idem in croco. nu-
mero 8.

9 Decima solvitur de vino. Idem de oleo & melle. nu-
mero 10.

11 Hortorum decima quomodo solvatur.

12 Ager, qui sapius in anno fructus profert, toties deci-
mabitur.

13 Lignorum decima solvitur Parochia, ubi creve-
runt.

14 Pascuorum, hoc est, pasture jumentorum decima sol-
vitur, si locentur, seu vendantur; estq; pradialis
decima.

15 Decima solvitur de lacte, lana, fœtu, & aliis fructi-
bus animalium.

16 Animalium decima cui ecclesie solvatur; & quid
de lacte, lana, & fœtibus. nu. 17.

18 Decima solvitur de apibus, earumq; fructu cara, &
melle.

19 Decima solvitur de venatione. Idem de piscatione,
& piscariis. num. 20. Idem in aucupio. num. 21.

22 Decima solvitur de domibus, seu earum pensione; &
quid si construatur domus in agro. n. 23.

24 Decima solvitur de omni artificio; atq; adeo de nego-
riatione n. 25.

26 Milites solvere debent decimam de captis in iusto
bello; imo etiam de stipendiis. n. 27.

28 Advocati, & Doctores, qui militares dicuntur, te-
nentur de suo lucro decimam solvere. Idem in pro-
curatore, seu causidico, & notario. n. 29.

30 Decima solvitur de lucro adventitio, & profectitio.

31 Mercenarius de mercede sua solvit decimam.

32 Decima solvitur de furnis; hoc est, de commodo illo-
rum.

- 33 Decima solvitur de lapidinis, & quomodo. Idem
auri, aliorumve metallorum fodina. nu. 34. 56
- 35 Molendinorum quorumcunque decima solvitur,
quomodo. 56
- 36 Decima solvitur de omni lucro.
- 37 Decima non solvitur de legato, vel hereditate; neque
de quibuscunque immobilibus acquisitis, seu
eius eorum acquisitione. nu. 38. 59
- 39 Illicite acquirentium decima pradiaria solvenda est.
- 40 Decima sequitur quemlibet possessorem sive iustum
sive iniustum.
- 41 Decima solvitur ex terra seminata furtivo semine.
- 42 Personalis decima de illicite acquisitis solvitur, ubi
dominium transfertur, nec competit solventi
petitio: secus si vel dominium non transfertur
vel, si transfertur, datur repetitio. nu. 45. 62
- 43 Meretrix, & histrio solvunt decimam personalem;
ecclesia tamen ab his non recipit, nisi poenitentiam
egerint. nu. 44. & 49. 63
- 46 Decima solvi non debet de captis in bello iniusto, cum
ea obnoxia sint restitutioni.
- 47 Usurarum, ac rerum per usuram acquirentium
decima personalis non solvitur. 67
- 48 Dominium usurarum, & rerum per usuram acquirentium
transfertur in usurarium; quamvis
datur repetitio. 69
- 49 Meretrix quamvis turpiter accipiat, non tenetur
tamen ad restitutionem eorum, quae acquisita
ex meretricio.
- 50 Novale quia sit, & quomodo definiatur.
- 51 Decima solvitur etiam ab habente privilegium
novale de agro nuper ad culturam redacto, et
quo aliquid non modicum antea percipiebatur. 70
- 52 Novalium decima solvenda sunt, ubi de eis quilibet
habeat privilegium.
- 53 Novalium decima debentur parochiae, in cuius finibus
surgunt. Quid si novalia appareant intra
duas parochias, & nescitur in cuius finibus. nu. 72

54. & quid si limites apparent. numero 55.

56 Religiosi omnes sunt exempti à solutione decimarum de novalibus, qua propriis manibus seu sumtibus excolunt. Idem est in Templariis, & Hospitalariis. num. 57. secus si ab hu exemptis ea novalia tradantur aliis excolenda. num. 58.

59 Exempti à solutione decimarum de novalibus, tenebuntur solvere, si ad id se pacto adstrinxerint, aut solvendo tacite renunciaverint privilegio. num. 60. Idem si ecclesia olim ex iis haberet emolumentum, aut inde postea enormiter laderetur. numero 61.

62 Privilegium exemptionis novalium quomodo perpetuum dicatur.

63 Exempti à solutione novalium solvunt decimas de novalibus conductis. Item de possessionibus acquisitis post Conc. generale. nu. 64.

65 Privilegium concessum clericis percipiendi decimas aliena parochia comprehendit etiam novalia. Secus si concessum fuerit laicis, licet decima in feudum fuerint data. num. 66.

67 Privilegium non solvendi decimas ad novalia non extenditur: Secus ubi privilegium solum concessum fuit de non solvendis decimis de laboribus propriis. num. 68.

69 Privilegium non solvendi decimas novalium, intelligitur de iis novalibus, in quibus alter non habet tempore data immunitatis quasi possessionem iuris percipiendi decimas; seu quae eo tempore iam proficissa fuerant.

70 Privilegium percipiendi decimas novalium aliquibus concessum pro ea parte, qua veteres possidebant, non extenditur ad aliam, quam illam partem: probarent autem se possedisse aliquam partem tempore privilegii, si eam ante privilegium per tempus immemorabile, & nunc se probarent possidere. num. 71.

72 Privilegium percipiendi decimas novalium pro po-

re, qua veteres possidebant, non extenditur ultra dimidiam partem: limita tamen secus esse monachis Cisterciensibus, & Carthusiensibus num. 73.

- 74 Privilegia decimarum maxime novalium ubi capiunt nimis gravare Rectores, quomodo moderanda sint per locorum Ordinarios.
- 75 Religiosi etiam exempti decimas antiquas habent ex donatione laicorum, aut earum partem in aliquibus ecclesiis, non possunt pro eadem portiones vel simili sine alia causa novales supervenientes exigere.
- 76 Remittens debitas sibi decimas, novales quoque remisisse videtur; dummodo remissio fiat legitime & secundum canonicas sanctiones, ac iusta causa. num. 77. & 78.
- 79 Praescribens decimas in uno loco, si fiant ibi novalia non habebit decimas novalium. Idem in percipiente decimas ex consuetudine. nu. 83.
- 80 Praescriptio non est sine possessione.
- 81 Praescriptio odiosa est, & restringenda.
- 82 Beneficium benigne est interpretandum.
- 84 Praescribens decimas in una parte fundi, percipiat quoque novalia in alia parte eiusdem fundi.
- 85 Possidens novalia per tempus immemorabile, illa praescribit, imo etiam si per 40. annos possideat cum titulo colorato, & num. seqq.
- 86 Novales decima eodem tempore praescribuntur, quae veteres.
- 88 Possessio an in novalibus admittatur.
- 89 Praescribens decimas in uno territorio, habebit quoque novalia improprie sumpta.

CAP. IV.

De quibusnam rebus solvatur Decima.

QUAERO PRIMO, De quibus frugibus ac fructibus seu proventibus debeat solvi decima?

PRIMA

PRIMA CONCLUSIO. De omnibus terræ fructibus, & proventibus † solvenda est: *tex. in c. non est, & c. nuncios, c. ex parte il. 2. & alius quamplurimis jur. eodē tit. de decimis*, plene tradit Henric. Boich. *c. pervenit, il. 3. eodem tit.* Marc. Mantua *consil. 1. numer. 31.* & Andr. Hispan. *in sapius alleg. reg. decima. versic. decimo fui interrogatus*; ubi recenset omnes fere fruges, ac fructus, ex quibus solvuntur decimæ.

Ex quo infertur primo, ex omni frumento & grano † solvi decimam, *tex. cap. non est de decim. not. Rebus d. tract. q. 8. num. 3. Hispan. d. vers. num. 1.* Idem † in palea, *Rebus & Hispan. ibidem Abb. c. pervenit, de decim.* Ratio est, quia palea est in fructu, *l. adeo, § cum quis, ff. de acquir. rer. dom.* Secundo ex faba, † & aliis leguminibus, *tex. c. tertio, de decim. Rebus d. q. 5. num. 4. Hispan. ubi supra.* Tertio † ex nucibus, amigdalibus, castaneis, & aliis fructibus arborum, *tex. in c. decima il. 1. d. c. non est, & c. cum homines, de decim. not. Bertrand. cons. 247. volum. 3. Hispan. loco cit. Rebus d. q. 5. nu. 5.* Quarto ex feno quod in fasciculos † alligatum redigitur, *tex. c. pervenit, eodem tit. not. Rebus d. q. 8. num. 9. Hispan. d. num. 1.* quod si herba crescat, solum pro pascuis jumetorum, tunc putoid faciendum, quod mox dicam de herbis hortorum, quæ crescunt ad vescendū. Quinto ex † lino, & canape, *Hispan. ibid. Rebus d. q. 8. num. 8.* idem est † de croco, *ut post Ausrer. q. 109. Anchar. in c. ad Apostolica, in 1. not. de decim. & Boccr. tradit Rebus d. q. 8. n. 8. & q. 13. n. 41.* Sexto † de vino, *tex. est in c. non est, eodem tit. idem † de oleo, & melle, in specie tenet Rebus d. q. 8. numer. 8. Hispan. loco cit.* Septimo † de hortis, *ut est tex. d. c. non est & not. Rebus d. q. 8. nu. 7. & 8. Hispan. d. num. 1.* Sed distinguendum est, nam aut horti sunt olitorii, in quibus tantum herbarum, ut caules, & alia olera crescunt vescendi gratia; & tunc ad usum Rectoris ex illa decima ita dari posset, ut hodie ex meo horto Curatus sumat, quantum sibi opus est illo die, & sic per singulos parochianos discurret, demum ad primum revertitur, *ut post lo. An. d. c.*

pervenit, docet Rebuf. d. num. 7. aut illi horti continent fabas, vel alia legumina, tunc si in parva quantitate colliguntur, ita ut solum sufficiant ad quotidianum usum, idem dicendum, quod de caulibus, ac de aliis oleis; si autem in magna quantitate, ita ut aliis vendantur, tunc de iis integra decima solvetur, prout supra in 2. illatione de leguminibus diximus. Quod si sit

12 pius idem ager in anno fructus proferat, † toties decimæ solvendæ sunt, prout deciditur in c. ex parte, il. 2. de

13 *decim. & not. Rebuf. d. num. 7.* Octavo † de lignis, Card. & alii d. c. *pervenit, Rebuf. d. q. 8. num. 26.* Hispan. d. num. 1. nimirum, ut ex decem fasciculis decimus solvatur Rectori illius parochiæ, ubi ligna creverunt

14 Nono de pascuis, † hoc est, pastura jumentorum, quæ locatur vel venditur, c. *commissum*, ubi Abb. de *decim.* Rebuf. d. q. 8. num. 22. Hispan. d. num. 1. Card. clem. 1. n. 15. de *decim.* ubi dicit esse prædialem decimam. Deci-

15 mo de lacte, † lana, fœtu, & aliis fructibus animalium; sic interpretatur pascua, de quibus, in d. c. *commissum*, Jo. Andr. ibidem, quod de animalibus debeatur decima, *tex. est d. c. non est, de decim. & in clem. 1. ubi Card.*

16 q. 15 eodem. Solvitur autem hæc decima † illi ecclesiæ, in cujus parochia animalia pascunt & morantur, quod si in duabus pascant, vel in una jaceant & dormiant, in alia pascant, dividenda est, ut late & optime probat Rebuf. d. q. 8. nu. 11. & q. 6. num. 25. & 26. quod idem tenet S. Thom. d. q. 87. art. 3. & ibi Caj. Navar. *conf. 1. num. 9. de decimis, volum. 1.* licet aliter distinguat Card.

17 d. clem. 1. num. 15. & 16. quem videre poteris. Decima † lactis debetur ei ecclesiæ, ubi extrahitur, & caseorum illi, in qua fiunt, ut post Boer. tenet. Rebuf. d. q. 6. nu. 27. lanæ vero, & fœtus illi Curato, in cuius parochia nascuntur. Alia de his, sicut & de animalibus, videbis apud Rebuf. d. q. 6. & 8. & Navar. d. *consil. 1. post nu. 6.*

18 Undecimo † de apibus, seu fructu earum, hoc est, cera & melle solvitur decima, c. *nuncios, eod. tit.* vel de pecunia, quam ex melle, & cera habuerunt vendentes, *Doct. d. c. nuncios, Rebuf. d. q. 8. nu. 15.* solvi autem debet, ubi

apēs

aves consistunt, ut post *Anchar. & Roffred. tradit Re-*
buf. loc. cit. Duodecimo † de venatione; habemus tex. 19
in d. c. non est, ubi not. *Innoc. Abb. & alii Rebuf. d. q. 8.*
nu. 15. ubi etiam dicunt, hanc esse decimam persona-
 lem; idem de piscatione † concludit ibidem *Rebuf. 10*
& n. 10. sane de piscariis, ubi videlicet pisces ali solent,
 tex. habemus *in c. pervenit, de decim.* quod solvenda
 est, & quia prædialis videtur, solvenda erit illi ecclesie,
 ubi stagnum est; ut docet *Rebuf. d. num. 10.* De aucupio
 † quoque decima solvenda est, tum quia venatio quæ- 21
 dam est, tum quia cum fructu est, *l. item si fundi § sed*
si insula ff. de usufr. & ita concludit *Rebuf. d. q. 8. num.*
17. & ante eum *Anchar. d. c. non est, col. 2.* Decimoter-
 tio de domibus, seu de earum pensione † solvi debet 22
 decima, *c. pastoralis, & c. commissum, ubi Butr. & alii*
de decim. Rebuf. d. q. 8. num. 21. *Hispan. d. num. 1.* Idem
 si in agro † construatur domus, nam vel ejus pensionis 23
 decimam solvere debebit dominus, vel eam saltem
 quam prius de agro solvebat, *d. c. commissum, ubi Card.*
& alii, Rebuf. d. n. 21.

SECUNDA CONCLUSIO. De omni artificio † 24
 solvitur decima, *tex. est in c. decima, 16. q. 1. ibi, de nego-*
tio & artificio solve decimas, ubi gloss. & Doct. Rebuf. d.
q. 8. num. 19.

Unde infertur primo, quod de negotiatione † solvi- 25
 tur decima, *text. d. c. non est, & c. pastoralis, de decim.* un-
 de mercator solvere tenetur decimam de lucro, quod
 percipit in singulos annos, ut notant ibi *Doct. Reb. d. q.*
8. n. 18, Hispan. d. n. 1. q. 10.

Secundo de militia, † seu captis in justo bello, *tex. 26*
d. c. non est, imo de stipendiis, † quæ habent, ut not. ibi- 27
dem Abb. & Rebuf. d. q. 8. num. 20. Imo cum doctores,
 & advocati dicantur militares, *c. advocati, C. de advoc.*
div. iud. tenentur † & ipsi de collecta scholarum, & de 28
 advocacy solvere decimas, *d. c. decima 16. q. 1. & not.*
gl. in c. decima, verbo, negotio, 16. q. 1. & in c. pastoralis,
in verbo, quasi de lucro, Rebuf. d. tract. q. 12. n. 5. Hispan.
d. q. 10. nu. 2. & d. q. 8. numero 20. Anchar. d. c. non est.

L 5 Idem

- 29 Idem in procuratore de procuratione, † & notario de
 30 scriptura, *Hispan. ibidem, d. q. 10. num. 2.* idem † de le-
 cro adventitio & profectio, *Rebus. d. q. 8. n. 2. Hispan.*
reg. decim. q. 12.
- 31 Terrio, mercenarius de mercede sua † solvere de-
 bet decimam, *gloss. loc. cit. per d. c. decim. Hisp. d. q. 10.*
nu. 1. Rebus sup. q. 5. num. 16. idem de institore quoad
 lucrum suum, post *Lugd. Hest. & Butr. probat Rebus. d.*
q. 5. num. 17.
- 32 Quarto, de futuris † quoque decima solvitur, hoc est
 de commodo illorum sive in pane sive in pecunia sive
 in quavis alia re consistat, *Doct. d. c. pastoralis, & c. per-*
venit, eod. tit. Rebus. d. q. 8. num. 28.
- 33 Quinto, de lapidinis † decimæ solvuntur, ut docet
Io. And. & alii d. c. pervenit, non quod ex decem lapi-
 dibus detur unus, sed ex pecunia, quam inde quis lu-
 cratur, ecclesie ubi audit divina, decimam solvit, *ut ibi*
- 34 *Io. An. & Rebus. d. q. 8. nu. 23. adnotavit.* Idem † de
 dum de argenti, auri, aliorumque metallorum folli-
 nis, *ut tradit Io. An. Butr. & alii, d. c. pervenit, Rebus. d.*
q. 8. num. 24. Hispan. d. q. 10. nu. 1.
- 35 Sexto de molendinis † solvitur decima, ut si decem
 sextaria siliginis, tritici, aut alterius grani molendini
 nomine quis lucretur, tenetur unum pro decima sol-
 vere, *c. pervenit, eod. idem est in molendino ad venenum,*
c. ex transmissa, eod. tit. & in eo quod catena tenetur su-
per fluvio, ut in specie voluit Rebus. d. q. 8. num. 6. quod
 si pecunia pro molendini pensione solvatur, ex illa pe-
 cunia decima solvitur illi ecclesie, in qua situm est mo-
 lendinum, *ut ibidem tradit Rebus.* Et sic prædialis est
 juxta ea, quæ infra dicam *cap. 6.*
- TERTIA CONCLUSIO. Quamvis de omni lu-
 36 cro † solvatur decima, *c. ex transmissa, de decim. secus*
 37 tamen est † in legato, vel hereditate, sive ex testamen-
 to, sive ab intestato, sive in extraneum, sive in legiti-
 mum perveniat, *ut voluit gl. d. c. pastoralis. verb. quasi*
de lucro, Rebus. d. q. 8. nu. 31. quicquid in hoc distinxit
 38 *tit. alia gl. d. c. decima, verbo, negotio, 16. q. 1.* Imo † & ex
 immo-

immobilibus absolute non solvi decimam, voluit gloss.
d. verbo, *quasi de lucro*, Turrecr. in d. c. decima, tributa,
nu. 2. 16. q. 1. Guliel. Bened. in cap. Raynutius, in verbo,
uxorem, nu. 256. de testam. Rebus d. num. 31. & 32.
An vero de dote ecclesiæ, & prædiis ecclesiasticis sol-
vatur decima, dicam inf. cap. seq. q. 1.

QUÆRO SECUNDO, An de illicite acquisitis sol-
vatur decima.

PRIMA CONCLUSIO. Communis est resolutio,
quod de prædialibus † solvenda est decima, quam se 39
quitur gl. d. c. decima, verb. *negotio*, ubi Turrecr. num. 5.
& alia gl. d. c. extranmissa, verb. *licite*, hoc tit. S. Thom.
2. 2. q. 87. art. 2. Tynd. d. tract. num. 49. Rebus. tract. eod.
q. 5. num. 18. Hispan. d. reg. decimarum, q. 3. num. 2. & q.
10. num. 4. & q. 11. num. 4. & 5. tum quia decima † se- 40
quitur quemlibet possessorem, sive iustum, sive inju-
stum, c. de terris, hoc tit. nostro, c. quanto, de usur. c. si ve-
ro, de sent. excom. tum quia secus, melioris esset condi-
tionis prædo, quam bonæ fidei, & legitimus possessor,
contra l. si à domino, §. ult. ff. de petit. hered. tertia ratio
esse potest, quia ipse proventus fructuum, non venit
exactione illicita, sed ex divina largitate, & opere, quo
multiplicatur semen, ut annotavit Turrecr. d. n. 5. qui
etiam n. 4. post Ray. & S. Thom. ait, † decimam deberi, 41
licet terra seminata sit furtivo semine.

SECUNDO CONCLUSIO. In personalib. decimis
distinguendum est; aut enim in his illicite acquisitis,
dominium transfertur in accipientem, nec competit
solventi repetitio, & tunc debetur † decima, & sic me- 42
retrix, & histrio decimam † solvere debent, quod 43
idem est de iis, quæ ratione officii extorquentur, c. non
sane, 14. q. 9. dominium enim in eos transfertur, sic con-
cludunt gloss. cit. Petrus Royz. decis. 5. Lituan. num. 270.
& Tyndar. d. tract. nu. 50. & Rebus. q. 5. nu. 18. dicit ta-
men ibidem gl. Royz. Tyndar. & Rebus. & S. Thom.
d. q. 87. art. 2. quod ab illis non debet sacerdos decimam
accipere, † ne eis videatur immunitatem præstare, & 44
in eorum peccatis communicare; poterit tamen, cum
ii po-

- ii pœnitentiam egerint, ut iidem concludunt, quod monet etiã Innoc. d. c. ex transmissa, ne ab ecclesia de spici videantur. Aut dominium non transfertur, vel transferatur solventi datur repetitio, ut in simonia, *veniens, de simonia*, & tunc † de talibus fieri non debet
- 45 eleemosyna. nec solvi decima, ut tradunt gloss & Doct. mox citati, quam gloss. sic distinguentem communiter approbatam esse à Doct. assentit Tyndar. ubi supra num. 52.
- 46 Unde inferitur primo, de captis in bello injusto solvi non posse decimam, ut in specie concludit Rebus d. tract. q. 8. num. 2. Hispan. in d. reg. decim. q. 3. num. 4. Card. c. non est, de decim. Et ratio illa est, quia capta in huiusmodi bello obnoxia sunt restitutioni, c. sicut, il. 3. de iurejur. c. militare 23. q. 1. & tradunt communiter summiste, in verbo, bellum. Covar. in resect. reg. peccatum, 2. par. §. 11. per totum, de reg. jur. in 6.
- 47 Secundo de usuris, aliisque per usuram acquisitis † solvi non posse decimam personalem, de ea enim nunc loquimur, ut tradit in terminis Tyndar. d. n. 52. Hispan. d. num. 4. & Petrus Royz. decis. 5. Lituan. num. 219. post alios. Ratio est, quia licet in usuris dominium transferatur, † datur tamen repetitio, ut patet ex tex. in c. debitorum, de iurejur. & late tradit inter ceteros Covar. d. 2. par. in princip. num. 3. & latius lib. 3. var. resol. c. 3. num. 6. secus tamen in fructibus prædiorum per usuram acquisitis, ut patet ex 1. concl. & in specie post alios Turri. d. c. decima, num. 2.
- 49 Tertio inferitur, ex rebus acquisitis à meretrice † solvendam esse decimam, ubi pœnitentiam egerit, sic concludunt Doct. omnes citati in princ. huius conclusionis, & præterea Card. d. c. ex transmissa, in fin. de decim. Ratio est, quia licet turpiter accipiat, transfertur tamen dominium, nec datur repetitio. Henr. Bosch. c. pervenit, de adul. S. Ant. 2. parte, tit. 2. c. 5. col. 2. Silvestr. in verbo, restitutio, 2. col. 2. Sot. li. 4. de iust. & iur. q. 7. art. 1. & alii, quos refert, & sequitur hanc eandem sententiam late comprobans Covar. d. 2. par. n. 1. & tribus seqq.

Quæro

QUÆRO TERTIO, *An de novalibus solvenda sit decima, & quando?*

Præmitto, novale in genere sumtum † esse agrum § 2
nunc primum præcisum, ut loquitur *tex. in c. 1. de verb. sign.* sed quoniam adhuc aliqui dubitare poterant, quid proprie esset novale, dicentibus quibusdam, novale terram esse præcisam, quæ anno cessat, *juxta tex. in l. sylva cadua, §. pen. ff. de ver. sig.* aliis vero quod sit sylva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, *per tex. in l. ultima, §. antep. ff. de term. annot.* Ideo Innoc. III. in *c. quid per novale de verb. sign.* definit, novale in materia præcipue privilegii decimalis dici agrum de novo ad culturam redactum, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit, subdens quod neq; de agro inculto intelligendum est, sed de eo dumtaxat, qui vel modicum, vel nullum fructum afferebat. Unde inferitur, quod, ubi ex agro aliquo, aut terra aliquid, non modicum percipiebatur, ex eo nunc noviter ad culturam redacto † solvenda est decima, etiam § 1
ab habentibus privilegium novalium, *tex. est in c. commissum, ubi gloss. & Doct. de decim. Rebus. d. tract. q. 6. n. 4. & 35* Ratio est, quia illud non est novale, ut *gl. d. c. commissum, in verbo, pascuis adnotavit*. Plura de definitione novalium videre potes apud Doct. in *d. c. 1. in c. quid per novale, & in l. si novale, ff. de verb. sign.* His præmissis erit.

PRIMA CONCLUSIO. Ubi nullum concessum sit privilegium decimæ, solvi debent † etiam de novalibus § 2
bus; patet primo ex *c. non est, de decim. c. qui nos, &c. omnes decimæ, 16. q. 1.* & aliis juribus, in quibus habetur, quod de omnibus bonis, fructibus, & proventibus solvi debent decimæ Secundo ex *cap. cum contingat, de decim.* ubi aperte definitur, decimas novalium, sicut alias, ad ecclesiam parochialem pertinere. Regulariter vero debentur † novalia parochiæ, in cujus finibus § 3
surgunt: *tex. d. c. cum contingat, & c. quoniam de decim.* quod si novalia † apparent inter duas parochias, & ne § 4
scitur, intra quam illarum, quia ignorantur limites, tunc

tunc

tunc inter illas fiet divisio, ut voluit Henr. Boich. c. p. venit, colum. 1. de decim. vel Episcopus, cui voluerit p. dicio suo concedit, ut voluit Rebus. d. tract. q. 14. nu. per c. quoniam, de decim. ubi habetur, quod tunc Episcopus secundum discretionem à Deo sibi datam, vel alii ecclesie deputare, vel ad opus suum retinere debet.

55 si vero limites quoquo modo apparent, † pro modo & portione limitum, cuiuslibet earum parochiarum debent assignari, sic disponit idem cap. quoniam, & notavit Rebus. d. q. 14. num. 14.

56 SECUNDA CONCLUSIO. Religiosi omnes † sum exempti privilegio in iure scripto à solutione decimarum de novalibus, quæ propriis manibus, seu sumtibus excolunt, sicut post Adrianum concessit Alex. III. in c. parte, il. 1. de decim. ubi Doct. omnes, Rebus. d. tract. de decim. q. 14. nu. 45.

57 Idem est † in templariis, & hospitalariis, ut colligitur ex tex. d. c. ex parte, & aperte tenet gloss. c. licet, eodem tit. & Rebus. d. num. 45.

Declara tamen primo, hanc conclusionem non pro-
cedere, † ubi novalia ab iisdem exemptis aliis tradantur excolenda, ut ex eodem tex. colligitur, ibi, propriis manibus, & clarius loquitur tex. in c. licet, eodem tit. & not. Rebus. d. q. 14. num. 17.

59 Secundo declara, nisi pacto expresso † ad hoc renentur, tex. c. multiplici, eodem tit. not. gloss. d. c. ex parte, verbo, laborum. Rebus. ibidem, num. 53. Lel. Zanch. de priv. eccl. priv. 120. nu. 13. post Guid. Papa. decis. 207.

60 Tertio, nisi solvendo † tacite renunciaverint privilegio suo, c. accedentibus, & c. si de terra, de privileg. & not. Rebus. d. q. 14. n. 54.

61 Quarto, nisi olim † ecclesia inde haberet emolumentum, aut inde postea enormiter læderetur, c. dilectis, & c. suggestu, & c. commissum, de dec. & c. quid per novalia, de verb. sign. & facit c. apostolica, de donat. notat gloss. à verbo, laborum, & Rebus. d. q. 14. num. 46. & 55. Sicque exponendum ex cap. ult. de privileg. ubi disponitur, quod privilegium super exemptione decimarum

62 à novalibus † perpetuum est, intelligendum enim est, nisi

nisi incipiat esse iniquum, propter magnam ecclesiæ
lesionem, prout exponit gloss. fin. d. c. quid per novale.

Quinto declara, secus esse † de conductis, text. d. c. 63
dilecti, not. gl. d. verbo, laborum, Rebus. d. q. 14. num. 52.

Sexto, secus de possessionibus † noviter acquisitis, 64
Scilicet, post Lateranen. Conc. generale, c. nuper, de de-
cim. quod fuit celebratum, anno domini 1215. ut ibi ait
gloss. 1. & late probat Rebus. in concord. rubr. de approbat.
convent per Later. Conc. fact. in princ. & nos aliquid di-
cemus cap. seq. q. 3. concl. 2.

TERTIA CONCLUSIO. Privilegium concessum
ecclesiasticis decimas alienæ parochiæ percipiendi,
comprehendit † etiam novalia, tex. est in c. ex parte, il. 65
3. de decim. quem ita intelligit gl. ibi, & in c. cum con-
tingat, eod. ubi Doct. magis communiter: licet Panor.
d. c. ex parte, magis placeat ille intellectus, quod illud
privilegium concessum fuerit ecclesiasticæ personæ,
non quidē de percipiendis, sed de non solvendis deci-
mis; cui accedere videtur Rebus. d. q. 14. nu. 28. qui ta-
men intellectus parum congruit literæ, ut patet con-
sideranti, nisi velimus accedere intellectui, quem alio
quodam exploso affert Rebus. d. q. 14. n. 7. & 8. ubi ex
integra decretali desumpta ex antiqua Honorii com-
pilatione, ostendit, illud non fuisse privilegium, sed
concessionem decimarum & novalium factam Re-
ctori parochiæ, cui de jure comperunt, ex eo quod E-
piscopus Novariens. dicta novalia cuidam canonico
concesserat, ut ibi per eum. Illud ergo constitutum sit
privilegium, concessum ecclesiasticis personis perci-
piendi decimas, novalia etiam comprehendere, cum
& hæc sit communis opinio, ut testatur Covar. libro. 1.
var. resol. c. 17. nu. 13. & tex. sit apertus, in d. c. ex parte;
secus vero dicendum est † de hujusmodi privilegio 66
laicis concessio, etiam si in feudum sint data decimæ,
ut est text. in c. tua, il. 1. §. ult. ubi gloss. & Doct. de decim.
quo modo etiam intelligendus est similis tex. in c. 2. §.
1. de decim. in 6. Quamvis Collect. d. c. cum contingat,
Anchar. d. c. ex parte, il. 3. & Fortunius Garsius, in l. Gal-
lus.

lus, §. & quid sit tantum, colum. 6. ff. de lib. & post. quod
referunt & sequuntur Covar. d. c. 17. num. 13. & Rebu-
d. q. 14. num. 29. mordicus tueantur etiam privilegium
ecclesiasticis concessum de percipiendis alienis deci-
mis, non extendi ad novalia, dicentes, textum illum
in c. ex parte, il. procedere speciali quadam ratione
quod ibi fiat mentio de privilegio concessio iis, qui-
bus de jure communi, & ordinario decimæ compe-
tunt, licet ab eis jus eas percipiendi præscriptione,
reve speciali sublatum sit.

QUARTA CONCLUSIO. Privilegium non sol-
67 vendi decimas † ad novalia non extenditur, Butr.
tua, il. 1. col. ult. de decim. Sot. cons. 297. visop privilegii
col. 1. & per totum vol. 2. Rebus. d. q. 14. nu. 30. secus ac-
68 tem erit, † ubi privilegium illud solum fuit de no-
solvendis decimis, de laboribus propriis, nam tunc
extenditur ad novalia, quia intelligitur tam de præ-
sentibus, quam futuris laboribus, c. ad audientiam, de
decim. neque per hoc magnum præjudicium paratur
ecclesiis parochialibus, juxta tex. in c. quid per novalia
de verb. sig. Atque ita in specie hanc sententiam tueretur
Rebus. d. q. 14. num. 28.

QUINTA CONCLUSIO. Privilegium non solven-
69 di decimas novalium, intelligendum est † de iis no-
valibus, in quibus alter non habet tempore datæ immu-
nitatis quasi possessionem juris percipiendi decimas
ut est tex. in c. dudum, quod est antepen. de privil. & in
statuto, in princ. de decim. in 6. & hoc, ne fiat illi præ-
judicium præter concedentis intentionem, ut ex textu
colligitur, d. c. dudum, & ibi adnot. gloss. fin. Idem vero
dicendum est, ubi novalia essent tempore impetrati
privilegii proscissa, seu, ut alii loquuntur, facta, & ex
eis alteri debita decimæ fuissent; tunc enim cessat il-
lud privilegium, ut ex communi resolvit Abb. d. c. du-
dum, quem sequuntur Rebus. d. q. 14. nu. 33. & Covar. d.
c. 17. num. fin.

SEXTA CONCLUSIO. Privilegium aliquibus con-
cedens decimas novalium, pro ea parte, qua veteres
possi-

possidebant, † non extenditur ad alias decimas, nec
ad alia loca, sed ad eam tantum partem, in qua veteres
possidebant, *c. statuto, in princ. de decim. in 6.* quare
is, qui novalium decimas petit in vim illius privilegii,
probare debet, se tempore indulgi veteres decimas ha-
buisse, vel partem, pro qua petit, teneretur probare, se
possedisse, alias succumbit, *ut not. ibi gloss. & Rebus. d. q. 14. nu. 34.* Si tamen probaret † se possedisse per tem-
pus immemorabile mediam, vel aliam partem veterum,
& adhuc se possidere, tunc præsumeretur, quod
tempore indulgi illam partem possedisset, *per ea, quæ late tradit Balb. tract. de præscript. lib. 2. 3. par. princ. q. 6. & Rebus. d. q. 14. nu. 35.* Hoc vero privilegium decimarum
novalium limitatum ad mensuram antiquarum, † non extenditur ultra dimidiam partem decimarum,
etiam si amplius in veteribus haberetur; quia non
est verisimile, quod si tunc de plena & integra percep-
tione veterum fuisset expressum, Apostolica sedes
pariter novalium decimas in tam grave parochialium
ecclesiarum dispendium indulgisset, *prout loquitur, & decidit Alex. quartus, d. c. statuto, §. statuimus, de decim. 6. ubi gloss. & Doct.* quod tamen † non habet locum in
monachis Cisterciensibus, & Carthusiensibus, *prout excipit Pontifex, in d. §. in fine,* si enim percipiant integram
vel plusquam dimidiam decimarum antiquarum vigore talis indulgi, tantundem quoque habebunt
in novalibus, *ut ibi Io. Andr. & Gemin. adnotavit.* Debent tamen † locorum ordinarii, ubi per huiusmodi
decimarum concessionem parochiales ecclesiæ adeo gravantur,
quod earum rectores de ipsarum redditibus congrue sustentari,
& commode jura Episcopalia exhibere non possunt, providere, quod eisdem rectoribus
tantum de illarum proventibus relinquatur, quod exinde competentem sustentationem habere, & Episcopalia
jura solvere valeant, aliaque onera debita supportare, *prout loquitur & exponit tex. d. c. statuto, §. ubi autem.*

SEPTIMA CONCLUSIO. Religiosi etiam exem-

M

ti in

75 ti in aliquibus parochiis decimas antiquas, aut earum partem habentes ex donatione laicorum, † non possunt pro eadem, vel simili portione nouales superuenientes sine alia rationabili causa percipere aut perire, ut deciditur d. c. statutum, §. fin. & ibi not. Gemina alii: facit etiam c. cum contingat, de decim. Et hoc grave fiat præjudicium parochiali ecclesiæ, d. §. statutum.

OCTAVA CONCLUSIO. Remittens decimas debitas, † nouales quoque remisisse videtur, textus in c. quia circa, de privil. & ibi Io. Andr. Abb. antiqui alii. Ratio illa est, quia in beneficiis plenissima fit interpretatio, ut ibi dicitur, & c. dilecti, & c. pastorale, donat. c. olim, de verb. sig. & in l. ult. ff. de constit. premissis. 77 Hoc autem † intelligendum est, dummodo remissio legitime fiat, & ut ait ibi Pontifex, secundum canonicas sanctiones, hoc est, ut non sit in enorme detrimentum ecclesiæ, ut ibi ait glossa per textum in c. Apostolica, de donat. & quod fiat † ex causa necessitatis, utilitatis, vel pietatis, ut ibidem not. Innoc. Host. & Io. An.

NONA CONCLUSIO. Si monasterium, vel extraneus Curatus præscripserit decimam in uno loco, 79 fiant ibi novalia, decimas † novalium non habebit, sed rector illius loci & parochiæ, ubi novalia facta sunt, ad quem de jure communi decimæ spectant, ut est in signis textus in c. cum contingat, de decim. & ibi not. glossa & Doct. Rebus d. q. 14. num. 9. Covar. d. c. 17. nu. 13. hanc decisionem late probant; potissima illa ratio est 80 quia sine possessione † non est præscriptio, c. sine possessione, de reg. jur. in 6. c. auditis, de præscript. l. 1. §. si quis hoc interdicto ff. de itin. act. priv. & l. sine possessione ff. de usucap. & præscriptio † odiosa est, atque adeo strictè 81 interpretanda, c. odia, de reg. juris, in 6. gloss. communiter approbata, ut ibi restatur Abb. d. c. cum contingat. Quare non obstat c. ex parte, il. 3. de decim. per quod supra in tertia conclusione probavimus, privilegium ecclesiasticis concessum de percipiendis decimis ad novalia extendi; illud etenim procedit in privilegio & bene-

& beneficio, quod benigne est † interpretandum, ut 82
supra ex cap. pastoralis, de donat. aliisque juribus admo-
nuimus, & in hac specie notavit Covar. d. nu. 13. Idem
 est in consuetudine; nam si quis ex consuetudine an-
 tiquas percipiat decimas, tamen † novalia quæ in eo 83
 territorio fiunt, non habebit, ut post Host. & alios, d. c.
cum contingat, late resolvit Rebus. d. q. 14. n. 16.

Declarabis tamen, hanc conclusionem non proce-
 dere; Primo, ubi præscriptæ fuerint decimæ, † in una 84
 parte fundi, & postea fiat novalis alia pars fundi, is e-
 nim qui in parte præscribit decimas, in hac quoq; no-
 vali parte habebit, cum præscriptio partis indivisibilis
 ad totum extendatur, *optimus tex. c. cum in tua, de de-*
cim. & ita in hac specie tenet Brun. in tract. de augmen-
concl. 17. in princ. Rebus. d. q. 14. n. 20. & consuluit Abb.
concl. 71. volum. 2. per totum, ubi eum videas. Et hoc
 procedit, dummodo appareat unum esse prædium, vel
 per limites & clausuram, vel quia uno pretio emptum
 alias secus, ut optime idem Rebus. tradit, d. q. num. 21. &
 Abb. d. cons. ad fin.

Secundo declara, non procedere, † quando novalia 85
 ipsa quis possedisset per tempus immemorabile; eodem
 enim tempore † præscribi possunt decimæ novalis, 86
 quo veteres. *Doct. d. c. cum contingat, & in c. 1. de pra-*
script. in 6. sic consuluit Bertrand. cons. 184. col. 1. vol. 2.
juxta primam editionem antiquam, tradit Rebus. d. q.
14. n. 17. imo † si de hujusmodi novalibus haberet titu- 87
 lum aliquem coloratum, tunc quadraginta anni suffi-
 cerent ad præscribendum, sicut & in aliis decimis, ut
 post Fel. & alios, in c. de quarta, de præscript. resolvit Re-
 bus. d. q. 14. num. 17. Sed quomodo præscribere poterit
 sine possessione, † quæ in novalibus videtur admitti 88
 non posse, *juxta supradicta & tradita per eundem Re-*
bus. d. q. 14. num. 10. Responderi potest primo, intelli-
 gendum esse id, vel de novalibus improprie sumtis, de
 quibus in sequenti declaratione, vel de novalibus, ex
 quibus aliquid, licet modicum, perciperetur, *juxta c.*
quid per novale, de verb. sign. Secundo potuisse aliquem,

ejusque prædecessores sæpius supra hominum memoriam percepisse decimas ex multis novalibus, seu eorum partibus, quando fiebant; unde præscriptio haec juvare poterit ad percipiendum in aliis partibus ejusdem prædii, vel loci.

- 89 Tertio declara,† secus esse in novalibus improprie hoc est, in quibus, vel de novo arbores plantantur, vel alia seruntur, ab iis, de quibus decimæ solvebantur, tunc præscribenti, de iis quoque decimæ solvendæ sunt, ut post *Paris. conf. 73. lib. 4. Ruin. conf. 163. volum. 5. Anchar. d. c. cum contingat. in fine, & alios late tradunt Rebus. d. q. 14. nu. 18. 19. & 22. Covar. d. cap. 17. 13. textus apertus, d. c. cum in tua, de decim. Atq; hæc in hoc capite dicta sufficiant.*

S U M M Æ R E R U M.

- 1 Decimasolvere omnes tenentur regulariter.
- 2 Colonus, & dominus unam decimam solvunt de fructibus.
- 3 Clerici tenentur ad decimas reales de bonis patrimonialibus Idem quoad decimas personales. num. 4. quod tamen forte non habet locum in sacerdotibus, qui divina ministrant. n. 5.
- 6 Beneficiati tenentur de prædiis ecclesiasticisolvere decimas parochia, intra cujus fines sita sunt prædialia ex magis communi; & si ve prædialia illa sint dotalia, si ve non. nu. 7.
- 8 Rectores ecclesiarum, neq; alii clerici tenentur decimasolvere aliis, qui superiores non sint, de decimis, quas ipsi percipiunt.
- 9 Prælati tenentur ad decimas prædiales, & personales.
- 10 Cisterciensis, Templarii, & Hospitalarii non tenenturolvere decimas prædiorum suorum, quæ propriis manibus aut summis extolunt. Secus si prædium conductus. num. 11. Item secus in prædium acquisitus post Concil. generale Lateranen. n. 12.

Et quid si acquirantur pro novis monasteriis adificandis. nu. 13.

- 14 Religiosi omnes decimas non solvunt de nutrimentis animalium, hoc est, de animalibus, quae ipsi nutriunt: item de hortis suis.
- 15 Religiosi decimas solvunt de animalibus, quae aliis tradunt nutrienda. Item de hortis, quos alii tradunt colendos. num. 16. aut si eorum olera venderent. n. 17.
- 18 Religiosi omnes regulariter tenentur de pradiis acquisitis, & acquirendis integras decimas solvere ecclesiis parochialibus, quibus erant decimales.
- 19 Religiosi non solventes decimas ecclesiis debitas, aut prohibentes eas solvi, & alia huiusmodi facientes, quibus poenus afficiantur.
- 20 Papa non tenetur decimas solvere, sed aliis imponit.
- 21 Decima in nova lege praecepta sunt ad similitudinem decimarum veteris legis.
- 22 Decima quaedam est, quae offertur Deo per jejunium, & poenitentiam.
- 23 Episcopus pro mensa saltem Episcopali non tenetur solvere decimas, nisi summo Pontifici. De patrimonialibus tamen, & aliis beneficiis ecclesiasticis tenetur. n. 24. Item secus si bona mensa in alium transferantur. nu. 25.
- 26 Reges, & Principes tenentur ad solutionem decimarum tam pradiarium, quam personalium; eas tamen forte non tenentur solvere nisi Episcopo. num. 27.
- 28 Pauperes tenentur decimas solvere, & num. seqq.
- 29 Paupertatis praetextu aliena tenere, vel peccare non licet.
- 30 Pauperes tenentur solvere decimas de suis elemosynis: poterunt tamen unum pro alio solvere. nu. 31. Item non tenerentur solvere, si essent in extrema necessitate; aut cogerentur omnia vendere, & mendicare, si integram decimam solvere vellent, quam longo tempore non solvissent. n. 32.

- 33 Leprosi tenentur ad decimas, si colunt agros, aut vineas; vel si vivunt per se in domibus suis.
- 34 Heremita, & alii observantes regulam S. S. Domitiani, vel Francisci, si vivant per se, tenentur ad decimas de agris, & vineis, quas colunt.
- 35 Leprosi, Heremita, & alii huiusmodi, si simul in una domo vivant, non tenentur ad decimas de hereditatibus suis in circuitu domus, neque de animalibus suis ibidem pascentibus, seu eorum nutrimentis.
- 36 Iudaei de terris, quas colunt, decimasolvere tenentur. Idem in infideli & haeretico. n. 37. Idem etiam in decimis personalibus. n. 38.
- 39 Imperator, aut alius laicus non potest laicis concedere immunitatem à solutione decimarum.
- 40 Episcopus non potest alicui concedere per viam privilegii immunitatem à solutione decimarum.
- 41 Decima sunt à Papa ecclesiis assignata.
- 42 Ecclesie antiquitus constituta decimis privari non debent.
- 43 Episcopus non potest dispensare contra Concilium generale, aut canones.
- 44 Episcopus potest ex causa remittere decimas summenja debitas.
- 45 Episcopus potest interponere decretum, & consensum in compositione super solutione decimarum.
- 46 Papa potest aliquibus etiam laicis privilegio concedere immunitatem à solutione decimarum.
- 47 Ius divinum, & naturale indispensabile est & immutabile, & n. 52.
- 48 Papa non potest tollere ius divinum; potest tamen interpretari. nu. 49. non vero limitare, maxime in spiritualibus.
- 51 Princeps non potest aliquid statuere contra ius naturale in damnum maxime alicuius.
- 52 Dispensari non potest contra ius naturale, aut divinum.
- 53 Immunitas à solutione decimarum cur possit per Papam laicis concedi.

- 54 Præceptum decimarum non potest in totum tolli à Christiana Rep. & ibidem de ratione.
- 55 Privilegium concessum de non solvendis decimis, non extenditur ad eas, in quarum possessione est is, cui de jure competunt decime; secus si possessio sit apud eos, quibus de jure speciali competunt. num. 56.
- 57 Ius decimandi tamquam spirituale laicis non competit, ejusque sunt incapaces.
- 58 Spirituale quibus modis quid dicatur.
- 59 Ius decimandi regulariter non potest ab Episcopo laicis concedi, potest tamen aliis ecclesiis cum aliqua causa. num. 60. imo & laicis ex iustissima causa, poterunt ad vitam, aliudve tempus concedi fructus decimarum. num. 61.
- 62 Ius decimandi, seu potius commoditas decimarum potest ab Episcopo laicis concedi in vim alienationis cum causa cognitione, & consensu ejus, de cuius interesse agitur.
- 63 Intellectus cap. 2. de his quæ fi. à Prælat.
- 64 Laici possunt decimas titulo conductionis percipere, & quasi possidere, quibus etiam locari possunt ad vitam eorum accedente maxime superioris auctoritate. nu. 65.
- 66 Laici licite possident decimas sibi ante Concilium Later. non autem postea concessas.
- 67 Concilium Lateran. de quo in cap. quamvis, & c. prohibeamus, de decim. quodnam fuerit.
- 68 Decima non possunt laicis concedi in emphyteusim, saltem post Concilium Lateranense.
- 69 Argumentum à feudo ad emphyteusim valet.
- 70 Pignorari non possunt decime à laicis ipsis quoque ecclesiis, nisi ad eas ea decime pertinerent.
- 71 Laici obtinentes decimas in feudum ante Lateran. Conc. possunt eas de consensu Episcopi in ecclesiam transferre. In alios vero laicos feudi titulo transmitti non poterunt. num. 72. idque procedit etiam in iis decimis, quæ feudo extincto redeunt ad ecclesiam. num. 73.

- 74 Titulus ante Concil. Lateranen. probatur ex possessione immemorabili decimarum cum fama iusmodi tituli, & concessionis, neq; aliqua instituta requiritur.
- 75 Immemorabilis praescriptio idem est cum centenaria ex magis communi.
- 76 Immemorabilis possessio quomodo probetur.
- 77 Testes deponentes de immemoriali praescriptione, possessione debent esse memores 40. annorum.
- 78 Memoriam extare in contrarium potest probari per testes, & per instrumenta.
- 79 Perceptio, & possessio decimarum probari potest per testes singulares.
- 80 Possessio probari potest per testes singulares.
- 81 Locus, & tempus in decimis non est de substantia actus.
- 82 Laici iure percipiendi decimas spoliati, & agentes interdicto recuperanda an sint ante omnia restituendi.
- 83 Ius decimas percipiendi potest per Papam Principem vel alteri laico concedi ex causa.
- 84 Privilegiatus, ut exigat decimas, tenetur congruam portionem ex iis assignare ecclesiae parochiali.
- 85 Consuetudo differt a praescriptione. & in quibus.
- 86 Consuetudo quid sit.
- 87 Consuetudo circa quantitatem decimarum plurimum potest, & attendenda est, tam in praeialibus quam in personalibus decimis.
- 88 Consuetudo, etiam quae contra ius est, non requirit scientiam, aut approbationem Principis.
- 89 Quota decima cur diminui possit per consuetudinem.
- 90 Consuetudo quantumcunque longa nullas decimas aut quid aliud solvendi ministris ecclesiae indigentibus non excusat a peccato, nec valet.
- 91 Ministrorum ecclesiae sustentatio est de iure divini & naturali.
- 92 Personales decime iure tantum humana inducuntur.

sunt. & precepta post evangelicam legem, & consuetudine tolli possant.

- 93 Consuetudo, ut decima etiam mixta de minutis non solvantur, valet. Idem in decimis ex certis rebus. num. 94.
- 95 Consuetudo, ut de pradiis ecclesiasticis decima non solvatur, valet. Imo forte idem erit in pradiis patrimonialibus clericorum. num. 96.
- 97 Consuetudo potest inducere, ut decima uni ecclesie debita alteri solvantur: secus in pradiis, quae proxima sunt limitibus. num. 98.
- 99 Confines praescribi non possunt.
- 100 Consuetudo solvendi decimas maxime attendi debet, ubi dubium est, ad quam ecclesiam ea spectent, sufficientque decem anni ad eam inducendam. num. 101.
- 102 Consuetudo praeter ius inducitur spatio decem annorum.
- 103 Consuetudo observanda circa solutionem decimarum regulariter requiritur, & sufficit, ut sit 40. annorum: neque exigitur titulus. num. 104.
- 105 Praescribere possunt laici exemptionem à solutione decimarum etiam in totum, ubi tamen possit parochus commode sustentari.
- 106 Clericus, & ecclesia possunt praescribere exemptionem à tota decima.
- 107 Clericus, & ecclesia possunt per praescriptionem acquirere etiam totam decimam in aliena parochia: idque etiam si ipsi non habeant parochiam. num. 108.
- 109 Praescriptio decimae unius rei non extenditur ad aliam rem etiam ejusdem fundi: neque de decimis antiquis ad novalia. num. 110. neque de persona ad personam. num. 111.
- 112 Praescriptio immunitatis, & iuris decimandi regulariter requirit vel spatium quadraginta annorum cum titulo, vel tempus immemorabile etiam sine titulo.

- 113 Ecclesia, vel ecclesiastica persona habens donatum decimarum à laico, non potest eas prescribere etiam tempore immemorabili.
- 114 Laicus tempore etiam immemorabili non potest prescribere ius decimandi.
- 115 Incapaces alicujus juris non possunt illud prescribere etiam per tempus immemorabile.
- 116 Prescriptio immemorialis vim habet privilegii secus tamen ubi adest incapacitas in possidente. num. 117.
- 118 Laicus tutus erit prescriptione immemoriali decimarum accedente fama privilegii.
- 119 Compositio inter personas ecclesiasticas, ut decima uni ecclesie debita alteri solvantur, valet; dum tamen accedat causa cognitio, decretum, & consensus Episcopi. num. 120. aut etiam Vicarii. numero 121.
- 122 Compositio, quod decima laicis solvantur, nisi ad tempus, & iusta de causa non valet.
- 123 Compositio inter clericos, ut minus decima, aut de aliquibus non solvatur, valet; imo etiam ea valebit inter clericos, & laicos. nu. 124. multo vero magis ubi approbata sit à Papa, vel fiat circa modum solutionis. nu. 125.
- 126 Compositio, ut perpetua sit, & obliget successorem, debet fieri cum auctoritate superioris.
- 127 Intellectus cap. veniens, de transact.
- 128 Transactio, & compositio super decimis prateritis fieri potest sine consensu superioris.
- 129 Transactio de decimis futuris non solvendis fieri potest cum assensu superioris, si pro decimis compensetur ecclesia in aliis, etiam dando aliquid temporale, puta pradium. num. 130.
- 131 Episcopales decima quae sint, remissive.
- 132 Remissio decimarum Episcopaliū valet, & est large interpretanda; extenditurq; ad pradia acquirenda, dummodo fiat juxta canonicas sanctiones. num. 133.

- 134 Ecclesia, cui de jure communi non debentur decima potest ea remittere alteri ecclesie.
- 135 Remittere potest ecclesia parochialis decimas sibi de jure communi debitas cum assensu summi Pontificis. An vero cum solo assensu Episcopi. n. 136.

CAP. V.

Quinam teneantur ad solutionem Decimarum, veletiam ab ea excusentur.

QUÆRO PRIMO, An omnes tam laici, quam Clerici, & religiosi teneantur ad decimarum solutionem?

PRIMA CONCLUSIO. Regulariter omnes teneantur decimasolvere; *tex. est in c. decima, 16. q. 1. c. tua, il. 2. seu tua nobis, de decim. melior in c. à nobis, eod. tit. ubi gloss. & Doct. not. Rebuf. d. tract. q. 5. n. 1. & 2. Hisp. reg. 10. q. 11. num. 1.* Quamvis autem tam dominus, quam colonus partiarus, qui fruges domino solvit, ad decimam teneantur, *c. à nobis, & c. tua nobis, ubi gloss. & Dd. de decim. ad unam tamen dumtaxat inter utrumque dividendam tenentur, ut patet ex d. c. tua nobis, ibi, sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet, & c. ubi id not. gl. Host. & alii.* Quomodo autem eam inter se dividant, dicam *inf. cap. 6. q. 4. concl. 5.*

SECUNDA CONCLUSIO. Clerici etiam tenentur decimasolvere de bonis patrimonialibus sitis in propria, vel aliena parochia, ut voluit *gl. 1. in c. novum genus, quam sequuntur communiter Doct. ut testatur Covar. lib. 1. var. resol. c. 17. n. 8. vers. Primum hinc constat, quam etiam sequitur D. Thom. 22. q. 87. art. 4. Sot. lib. 9. de just. & jure, q. 4. art. 4. optimus tex. in d. c. novum genus, & in c. si quis laicus, 16. q. 1.* Quoad personales vero *tex. est secundum Rebuf. d. tract. q. 5. num. 6. & in d. c. novum genus ubi Abb. & Innoc. idem Host. & alii communiter, in c. veniens, de transact. Idem vero Rebuf. num. 9. per eundem tex. dicit sacerdotes, ex eo, quia*

quia

quia non recipiunt sacramenta, non teneri ad decimas saltem personales, licet contrarium velit Iones d.c. novum. Cogita.

TERTIA CONCLUSIO. Tenentur clerici quicunque habent prædia ecclesiastica intra alterius parrochiae fines sita, de iis solvere ꝑ decimas parrocho. Haec est magis communis opinio, ut testatur eam sequens *Convar. d. vers. 1. hinc constat. quam tenent Abb. & alii d. novum genus, idem Abb. in c. 1. post gloss. ibi de cens. Confil. 88. numer. 4.* Unde canonici de fructibus suis tenentur decimas persolvere, ut post *Host. Innoc. & Bartr.* tradit *Rebus d. tract. de decim. q. 5. num. 8.* Nec referendum videtur, ꝑ sint ne ea prædia dotalia, vel non, iuxta communem opinionem, de qua testatur *Bal. novel. de decimis col. 2. cui etiam accedit Card. d. confil. 88. numer. 5. Convar. d. num. 8. vers. Secundo licet, & Rebus d. q. 5. num. 20.* Quamvis contrarium voluerit gloss. 1. & *fi. d. c. novum genus, per cap. quest. 16. q. 1. D. Thom. d. art. 4. & ibi Cajat. Balb. tract. de præscript. 5. part. pr. q. 7.* Sane rectoribus ecclesiarum, sicut nec alii clerici ꝑ tenentur decimas solvere aliis clericis, qui superiores non sunt, ꝑ decimis, quas ipsi recipiunt, sicut nec Levitæ Levitæ persolvebant, ut in hac specie not. *Rebus d. q. 5. num. 3.* cui libenter accedo, quoniam id satis aperte colligitur ex *tex. in d. c. novum genus.* Prælati quoque ꝑ tenentur ad decimas prædiales, ubi sunt prædia, ut post *Innoc. d. c. novum, & Card. confil. 88. nu. 4.* tradit *Rebus d. q. 5. num. 3.* & de personalibus, ubi ecclesiastica sacramenta recipiunt, vel audiunt divina, *Host. Henr. Boich. & Bartr. d. c. novum, & late probat Rebus d. q. 5. nu. 4.*

QUARTA CONCLUSIO. Cistercienses, Templarii, & Hospitalarii ꝑ non tenentur solvere decimas prædiorum suorum, quæ propriis manibus, aut sumptibus excolunt, *tex. est in c. ex parte, il. 1. & c. licet, de decimis.* quod quia quidam intelligebant solum de novaliis, Papa in *c. ad audientiam, eod. tit.* exponit intelligi d. indultum debere non tantum de novaliis, sed etiam de prædiis, quæ propriis manibus à religiosis prædictis coluntur.

Declarata tamen, hanc conclusionem non procedere; Primo, ex possessionibus ꝛ ab aliis conductis, *c. dile-* 11
cti, eodem tit. & not. gloss. 2. d. c. ex parte, & Rebus. d.
tract. q. 14. num. 52. Secundo, secus de possessionibus,
 quas post generale Concilium acquiescunt; nam de
 his etiam si suis manibus excolant, Cistercienses, & alii
 similiter privilegiati, tenentur tamen ꝛ decimas per- 12
 solvere, *ut disponit text. c. nuper, eodem tit. nisi acquiran-*
tur pro novis monasteriis ædificandis, ut ibid. dicitur,
 quo casu ꝛ tradendæ erunt aliis excolendæ, à quibus 13
 decimæ ecclesiis persolvantur; sicque immunes erunt
 religiosi pro portione sua, non autem coloni pro sua;
 quomodo ego intelligo illum text. licet gloss. 2. & 3.
 dissentire videatur. Item declara omnibus aliis modis,
 quibus præcedenti cap. q. 3. declaravimus conclusio-
 nem secundam, quæ erat de exceptione religiosorum
 à novalibus, in qua etiam quæstione plane tractavi-
 mus de privilegiis & præscriptionibus; quoad novalia
 spectat; quare hic eam materiam omittimus.

QUINTA CONCLUSIO. Omnes alii religiosi de-
 cimas non solvunt ꝛ de nutrimentis animalium, hoc 14
 est, de animalibus, quæ ipsi nutriunt, *ut exponit gloss. in*
cl. 1. verbo, animalibus, eodem tit. item de hortis suis
 non solvunt decimas, *text. d. c. ex parte, il. 1. hoc tit.* Sane
 quod de nutrimentis animalium dicitur, si exposicio-
 nem gloss. admittamus, ita ꝛ demum procedit, si ipsi 15
 religiosi ea nutrant, secus si aliis nutrienda darent, *ut*
not. Anchar. d. c. ex parte, colum. 1. & Rebus. d. q. 14. nu.
 57. dicuntur autem & ipsi ea nutrire, si alii ea custodi-
 ant, sed vesperi ad monasterium reducant, *ut ibid. Re-*
bus. adnotavit. Idem quoque dicendum est ꝛ de hor- 16
 tis, quos colendos aliis traderet; tunc enim de illis de-
 cima solvi debet, *ut ibid. tradunt Doct. sicut ꝛ de iis, 17*
 quos colerent, & olera venderent; tunc enim decimas
 solvere tenentur, *ut in specie tradunt Abb. d. c. ex par-*
te, & Rebus. ubi sup. n. 58. text. enim ille intelligendus est
de hortis, quos ad usum proprium habent.

SEXTA CONCLUSIO. His casibus exceptis,
 omnes

- 18 omnes religiosi † tam exempti, quam non exempti, nentur de terris, & possessionibus ab eis acquisitis vel acquirendis solvere integre decimas parochialibus ecclesiis, quibus erant decimales, nisi speciali jure, & privilegio super hoc muniti sint, *ut disponit textus, & commissum, de decim. juncto c. fin. §. ceterum eodem tit.*
- 19 in 6. Imo religiosi † omnes appropriantes sibi decimas etiam novalium sibi non debitas seu non pertinentes solvi decimas, aut de animalibus familiaribus, & pastorum suorum, vel aliorum etiam animalia suorum gregibus immiscentium, aut de animalibus, quæ in pluribus locis emunt in fraudem ecclesiarum, & alios locis tradunt tenenda, aut etiam de terris, quas alii tradunt excolendas; si post requisitionem ecclesiarum quarum interest, à præmissis non destiterint infra mensem, aut si de his, quæ contra præmissa usurpare, vel retinere præsumserint, infra duos menses non satisfecerint damnificatis ecclesiis, tamdiu manebunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis suspensi, donec destiterint, & satisfecerint; quiq; iis carent, excommunicationem incurrunt, à qua ante satisfactionem condignam non absolvuntur, *ut disponitur in clem. 1. de decim. ubi subditur, præmissa non extendi ad animalia quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos tenentur, dum tamen illi cum effectu se & sua donaverint, aut obrulerint illius religiosi.*
- 20 SEPTIMA CONCLUSIO. Papa † non tenetur decimas solvere; quia ipse est summus Sacerdos & Pontifex, ac minister ecclesiæ, qui decimas aliis imponit, *Clem. ult. de decim. & extravag. de decim. in commun. §. Thom. 2. 2. q. 87. art. 4. ad 3. Sor. libr. 9. de just. & jur. q. 4. art. 4. Rebuf. d. tract. q. 3. num. 3. & seqq.* Unde etiam
- 21 in lege veteri, ad cujus similitudinem † in nova quoque decimæ præceptæ fuerunt, *ut in specie S. Thom. d. q. 87. art. 1. & Sor. lib. 9. de just. & jur. q. 4. art. 1. adnotantur;* ceteri quidem Levitæ summo Sacerdoti decimas dabant, ipse autem nemini, *ut habetur Numer. 18.* quare quod ait idem Rebuf. d. tract. q. 5. num. 26. quod omnis homo,

homo, in quantum Deo subditus, sive sit Papa, sive Imperator, tenetur decimas Deo offerre, quia omnes sumus populus ejus, & oves pascuæ ejus, loquitur † de 22
decima illa spiritali, quæ Deo offertur per jejunium, & pœnitentiam, de qua idem Rebus. d. tract. q. 2. numer. 9. & q. 3. num. 31. Imo neque Episcopus † tenetur deci- 23
mas solvere, nisi summo Pontifici, tum quia ita in specie voluit Thom. Trivis. in decis. Venet. lib. 1. decis. 29. n. 1. & 3. post Abb. in c. 2. nu. 6. de decim. tum quia nulli- bi hoc caveretur, tum quia nemini subditus est, etiam quoad spiritalia, & sacramenta, nisi summo Pontifici. Unde si sacerdotes ex eo, quia non recipiunt sacra- menta, sed aliis ea ministrant, immunes à decimis tam personalibus, quam realibus esse voluit Rebus. d. q. 5. num. 9. multo magis immunes erunt Episcopi quoad mensam saltem Episcopalem, ejusque prædia. Quod igitur asserit idem Rebus. d. q. 5. numero 26. post Andr. Hispan. d. q. 11. nu. 1. Episcopum etiam quatenus Deo subditum teneri ad solvendum decimam Deo, intelli- gendum est de ea decima spiritali, quæ non nisi Deo darur: de qua supra dictum est. Quod tamen declara, Primo procedere solum in bonis Episcopi ecclesiasti- cis, quæ sunt de mensa Episcopali; de patrimonialibus enim † & aliis beneficiis ecclesiasticis, quæ tanquam 24
privatus clericus habet, idem dicendum erit, quod su- pra conclus. 2. & 3. diximus de bonis paternis, & eccle- siasticis aliorum clericorum; & hoc est, quod voluit Hispan. q. 12. num. 14. post Host. Declara secundo, secus esse, † si bona hujus mensæ in alium per venditionem 25
transferantur; nam tunc subjicerentur decimæ, ut tra- dit idem Trivis. d. decis. 29. num. 3. ad not. per Bald. cons. 322. num. 2. lib. 4. & Fabian. de Mont. in tract. de empt. & vend. q. 6. princ. n. 46.

OCTAVA CONCLUSIO. Reges, & Principes † te- 26
nentur & ipsi ad decimarum solutionem; prædialium quidem illi ecclesiæ, in qua prædia sita sunt, persona- lium vero, ubi divina audiunt officia, ut in specie tradit gloss. in c. omnes Principes, de major. & obed. Rebus. d. q. 5. nu. 25.

- § nu. 25. Hispan. d. reg. decim. q. 12. num. 1. & late in
dit Corset. in tract. de potest. reg. quest. 37. quæ est in
parte illius tractatus; idem etiam voluit Hispan. d. q. 1
num. 1. Quare non est exaudiendus Trivis. dum d. al
cis. 29. numer. 2. vult, bona Principis non esse subjecta
decimæ, per leg. *licitatio*, quæ alias incipit, *locatio* ff. de
publ. quæ tamen lex solum disponit, quod bona filiorum
sunt immunita à vectigalibus, non tamen recte sequitur,
esse immunita à decimis, quæ fundamentum & origi-
ginem habent à jure naturali, & divino; putotamen
27 probabiliter, Reges & Principes non teneri solvere
decimas alicui ecclesiæ parochiali, sed Episcopo; sic lo-
quitur gl. d. c. omnes, in qua reliqui fundantur, & hoc
in aliquo præ ceteris in materia quoque decimarum
privilegiati sunt.
- 28 NONA CONCLUSIO. Pauperes & ipsi non tenentur
ad decimas, gl. c. qui tua, & ibi Gemin. 12. q. 1. Vnde
Io. And. Butr. & Abb. in c. cum homines, de decim. Fran-
Marc. decis. Delphin. 198. num. 6. 2. par. Tyndar. d. n. 1. de
de decim. n. 38. usque ad 43. & S. Thom. d. q. 87. art. 4.
in fine, Rebus. d. q. 5. nu. 14. Viv. opin. 153. verbo, con-
tudo non solvendi. Cornel. Benincas. in tract. de paup-
tate, q. 7. in 6. speciali, num. 28. Ratio duplex est; prima
29 quia prætextu paupertatis non debet quis tenere
liena, vel peccare, l. palam, §. non est ignoscendum ff. de
30 ritu nupt. cum similib. Secunda, quia pauperes non tenentur
de eleemosyna, quæ eis offertur dare decimam
ut iidem Doctores adnotarunt, solvitur enim decima
non modo respectu ecclesiæ, sed etiam in recognitionem
universalis dominii, c. tua nobis de decim. Declinatur
tamen primo hanc conclusionem, quod poterit pauper
31 per unum pro alio solvere, ut in specie voluit Fran-
32 Marc. d. decis. 198. num. 8. secundo, si secus esse, si is
in extrema necessitate, ut tradit Rebus. d. q. 5. n. 14. nam
tunc omnia sunt communia, l. 2. §. cum in eadem, ff. de
leg. Rhod. de jac. c. si quis propter, de furt. Imo & debet
ecclesia remittere decimam pauperi, qui cogereetur omnia
vendere, & mendicare, si vellet integram decimam

mam solvere, quam longo tempore non solvisset, *ut tradit Rebus. d. q. 5. num. 15. post gloss. in c. quacunq. 16. q. 7. ubi Turrecr. n. 1. post Host. & Goffr. idem Viv. & Benincas. loc. citatis.*

DECIMA CONCLUSIO. Leprosi tenentur † decimas solvere, si colunt agros, vel vineas, vel si vivunt perse in domibus suis, sicut † & Heremitæ, & alii laici observantes regulā S. Dominici, vel S. Francisci, etiam si serviant monasteriis exemptis, *ut tradunt Rebus. d. q. 5. num. 22. & Hispan. d. tract. reg. decimarum, q. 12. num. 2. & 3. alias si vivant in communi, & stent simul in uno loco, & domo, non tenentur dare decimas † de hortis suis, qui sunt in circuitu domus, neque de animalibus suis ibidem pascentibus, seu eorum nutrimentis, ut voluit Pontifex, c. 2. de eccl. adif. & not. Rebus. d. nu. 21. Hispan. d. n. 2.*

UNDECIMA CONCLUSIO. Judæi quoque † de terris, quas colunt, decimas solvere tenentur, *tex. in c. de terris, eodem tit. idem de Pagano, Turca, & Heretico † notant ibi Doct. Rebus post alios, d. q. 5. numero 11. Hispan. d. tract. q. 11. numer. 3. Silvester post alios in verbo, decima, num. 3. & ad personales † decimas Judæos, & Hæreticos teneri concludit Rebus. d. num. 11. post gloss. in c. decima, 16. q. 1. quia licet non audiant divina, non tamen stat (inquit Rebus) per ecclesiam, quæ nemini claudit gremium; contrarium tamen voluit gloss. d. c. de terris, quoad Judæos; ex quo, quia non sunt de corpore ecclesiæ; cui accedit Hispan. d. q. 11. num. 5. & in Saracenis, quod ad decimas teneantur tradit Lopus alleg. 63. Rebus d. q. 5. n. 12. Hispan. d. q. 11. num. 3. consuluit Old. conf. 91. Mant. conf. 188. col. 2.*

An vero meretrix, histrio, usurarii, & alii illicite aliquid acquirentes teneantur ad decimas, sufficienter egimus in precedenti cap. q. 2.

QUÆRO SECUNDO, An possit ex privilegio tā laici quā clericis competere immunitas à solvendis decimis?

Et quidem præmissis † nullum laicum, etiam Imperatorem posse eam concedere; *ut est textus formalis.*

N

ubi

ubi Doct. in c. tua, il. i. de decim. & not. Rebus. d. tractat. 13. n. 101. & alii passim.

- 40 PRIMA ERIT CONCLUSIO. Episcopus ꝛ non potest alicui concedere hanc immunitatem per viam privilegii, ita voluit Rebus. d. q. 5. num. 28. & 32. tum quia sunt à Papa ꝛ assignatæ singulis ecclesiis, c. 1. §. 1. tum quia in Concil. Cabillon. statutum fuit, ne ecclesia antiquitus constituta decimis ꝛ privarentur.
- 41 quia sunt à Papa ꝛ assignatæ singulis ecclesiis, c. 1. §. 1. tum quia in Concil. Cabillon. statutum fuit, ne ecclesia antiquitus constituta decimis ꝛ privarentur.
- 42 ecclesia, & seqq. 16. q. 1. non potest autem Episcopus contra Concilium dispensare, ut tradit gloss. sing. in c. cum dilectus, de elect. Rip. & alii, c. 1. de iudic. sicut et contra canones, Bal. & alii in l. omnes populi. ff. de iur. & iur. Felin. c. 1. num. 48. de constit. & c. quod super de major. & obed. ubi alii Doct. optimus tex. in clem. Romani, de elect. cum simil. Atque ita tenendum est quidquid dicere voluerit Hispan. d. reg. decimarum.
- 43 12. nu. 1. in princ. Poterit tamen Episcopus ꝛ remittere decimas, maxime suæ mensæ debitas ex iusta causa, ut habetur in c. quia circa, de priv. cum ibi not. per gloss. & Doct. Item poterit Episcopus ꝛ interponere decretum, & consensum in compositione super solutione decimarum, opt. text. ubi Innoc. in c. 2. de transact. l. 1. Rebus. d. tractat. q. 13. num. 20. & seqq. Nos latius infra hoc eodem cap.
- 44 SECUNDA CONCLUSIO. Potest Papa ꝛ aliquibus etiam laicis privilegio concedere immunitatem à decimarum solutione, tex. sunt in c. suggestum, c. ex multiplici, c. à nobis, c. ultimo, de decim. c. accedentibus, c. terra, c. dudum, de privileg. & in specie notat gloss. 2. ceteri, d. c. à nobis Tyndar. d. tract. maxime num. 64. Rebus. eodem tract. q. 5. nu. 28. & q. 13. num. 103. Hispan. q. 12. nu. 1. Covar. lib. 1. var. resol. c. 17. num. 9. Viros suis commun. opin. verb. privilegium, & verb. consuetudo, & alii Canonista passim, & inter Theologos Cajet. 2. q. 87. art. 1. ubi id collegit ex S. Thom. Sor. lib. 9. de iur. q. 4. art. 4. late post alios Henric. in summa Theologia mor. lib. 7. c. 27. nu. 3. inter Summistas Silvest. verbo, decima, n. 11. Laborant tamen gloss. & Canonista

tenentes, decimas esse de jure divino, & naturali, in
 assignanda ratione, ob quam contra illud dispensare
 videatur summus Pontifex, cum tamen † alioqui non
 possit, cum sit immutabile, §. 6. *dist. per totum, capit.*
proposuit, de concess. prabend. in gloss. & c. quo jure, in fi-
ne, & c. seq. 8. dist. Ideoque quod Papa † non possit tol-
 lere jus divinum, late tradit inter alios Fel. in c. qua in
ecclesiarum, num. 19. de constit. & Covar. epit. de spons.
& matr. 2. par. cap. 6. §. 9. num. 2. 3. & 4. & optimus tex.
in clem. ne Romani, de elect. Et quamvis Papa † possit
 jus divinum interpretari, ut docet Abb. & Dd. d. c. qua
in ecclesiarum, & Innoc. c. super eo, de bigam. & Covar.
ubi supra; non tamen † potest illud limitare, maxime
 in spiritualibus, sed solum interpretari quod inveni-
 tur limitatum, ut not. Felin. d. c. qua in ecclesiarum, nu.
 21. & 24. post Card. in c. licet, de elect. Contra jus quo-
 que naturale † non potest Princeps ipse aliquid sta-
 tuere in damnum maxime alicujus, Felin. d. c. qua in ec-
 clesiarum, nu. 26. & ibi Abb. per clem. pastoralis, de re-
 jud. Oldr. consil. 223. Alex. cons. 93. 4. part. Bart. in proæ-
 mio Digest. colum. 2. Et quod non possit † contra jus
 naturale, & divinum dispensari, late inter alios osten-
 dit Domin. Magdal. in tract. de num. test. in testam. req.
 3. part. cap. 3. num. 2. 24. & seq. & videtur optimus tex.
 in c. literas, ubi gloss. Abb. & ceteri, de rest. spol. Ratio
 vero illa, & distinctio gloss. d. c. à nobis, quam sequun-
 tur Canonistæ magis communiter, quod possit Ponti-
 fex remittendo decimas alicui specialiter contra jus
 naturale dispensare, non tamen in totum tollere, qua-
 tenus etiam in consuetudine ab aliis admittitur, opti-
 meresellitur à Covar. d. lib. 1. var. resol. v. 17. numero 8.
 vers. quibus mehercle opinionibus, & nu. 9. in fine.

Dicendum ergo est, Papam † posse aliquibus im-
 munitatem à decimis concedere, cum jure humano
 Pontificio, non autem naturali aut divino derogetur.
 Fatendum quoque, non posse † in universum à sum-
 mo Pontifice præceptum hoc tolli, non quia decimæ
 omnino jure divino, aut naturali debeantur, sed ex eo,

quod tale decretum esset irrationabile, nec conveniens Christianæ Reip. cuius interest spiritualium ministrum inopes non esse, & quia juri naturali, ac divino congruit, ut laborantes in vinea domini mercedem aliquam decentem à laicis accipiant, quiq; spiritualia seminaria temporalia merant; neque enim negamus de jure naturali, ac divino debere ministros ecclesiæ indigere congrue sustentari, idem Theologi quoque omnes fatentur, & late concludit Covar. *d. c. 17. nu. 2. in fine* 3. fere per totum, & nos etiam admonuimus, *sup. cap. huius tract. q. 3.*

TERTIA CONCLUSIO. Privilegium concessum religiosis, & aliis, de non solvendis decimis, etiam 55 agris antiquitus cultis † non extenditur ad eas, in quarum possessione is est, cui de jure competant decime, puta ecclesia parochialis; ita Covar. *d. c. 17. num. 14.* exponens Innoc. & Card. in *c. dudum*, quod est antiquum de priv. Oldr. *cons. 268.* & alios, absolute dicentes, huiusmodi privilegium non intelligi de iis decimis, quarum possessione aliquis est, cuius etiam sententia 56 est Rebus *d. tract. q. 13. nu. 114.* secus vero † dicendum est (inquit Covar. loco citato) si possessio sit apud eos quibus non jure communi, sed privilegio, vel præfatione competit jus decimas percipiendi, sic inter aliosgens contrariam sententiam Abb. & aliorum, *d. c. dudum*. Ratio autem desumitur, ex verisimili, & præsumpta mente concedentis hoc privilegium, neque enim præsumitur Pontifex nosse jus, quod alicui præter commune competit, eive derogare velle, quod secus est, ubi competat de jure communi, juxta text. cum not. in *c. 1. de constit. in 6.*

QUÆRO TERTIO, An laicis possit ex privilegio concedi jus decimandi, seu decimas percipiendi?

Suppono regulariter jus decimandi tanquam 57 rituale † non posse laicis competere, ideoque ejusmodi illos esse incapaces, opt. text. ubi omnes Canon. in *decimas*, 16. q. 7. c. causam, de prescriptione, & c. 2. de iur. gloss. communis in *c. quamvis*, de decim. inter Theologos

id tradit S. Thomas 2. 2. q. 87. art. 3. & ibi Cajet. idem
not Covar. d. c. 17. nu. 5. & 6. Rebuf. d. tract. q. 10. num.
17. & q. 13. num. 38. 39. & 73. Andr. Hiss. d. tract. reg.
decimarum, q. 13. nu. 6. Trivis. decis. Venet. 29. num. 4.
Germon. loc. infr. citando, & Henricus in summa Theol.
mor. lib. 7. c. 27. num. 2. quomodo vero, & quo sensu † 58
quid spirituale sit, tradunt latius Rebuf. ubi supra, &
Germon. de sacror. immunit. c. 19. nu. 57 & 58. His præ-
missis erit

PRIMA CONCLUSIO Regulariter Episcopus † 59
non potest jus percipiendi decimas laicis concedere,
tex. optimus in c. pervenit l. q. 4. & c. bene quidem, & in
c. venerabilis, de confi. util. not. Grat. in sum. 16. q. 7. Abb.
in c. contingit, de arbitr. Rebuf. d. tract. q. 5. num. 32. &
q. 13. numer. 73. Declaratamen † hanc conclusionem 60
primo, posse concedere aliis ecclesiis, cum aliqua cau-
sa, tex. in c. plures, & c. statuimus, & c. si ubi gl. 16 q. 1.
& not. etiam Rebuf. d. num. 32. Secundo, posse † Epi- 61
scopum alicui laico ex justa causa, puta quia ecclesiam
ejusve patrimonium à tyranni oppressione liberaverit,
concedere ad vitam aliudve tempus, non quidem jus
percipiendi decimas, sed ipsarum decimarum fructus, &
ut eas quodammodo nomine, & titulo ecclesiæ con-
sequatur, ut voluit gloss. & magis communiter Doct. in
d. c. quamvis, de decim. Card. c. cum Apostolica, colum.
4. de his que sunt à Prelat. Abb. c. ad hac, de decim. Hi-
span. d. tract. q. 12. numer. 1. & 13. num. 9. Rebuf. d. tract.
q. 10. num. 34. & q. 13. num. 110. Covar. d. c. 17. num. 5.
Bald. l. usufructus, ff. de iure dot. & inter Theologos S.
Thom. d. q. 87. art. 3. & quodl. 2. art. 8. Tertio declara, † 62
posse concedi ab Episcopo cum consensu ejus, de cujus
interesse agitur in vim non privilegii, sed alienationis
cum causæ cognitione, & aliis solemnitatibus, tex. est
in c. de his que sunt à Prelatis, prout † intelligit Re- 63
buf. d. q. 5. numer. 35. & tunc jam non erit spirituale jus
tali laico concessum, cum spiritualia non ministret,
sed temporale, hoc est, fructus & commoditas deci-
marum, quæ quid temporale sunt, ut inter ceteros no-

tavit Abb. inc. ad hac, num. 4. de decim. Rot. Rom. d. 1.
 2. nu. 1. de jud. Nisi velimus dicere cum gloss. Abb. Host. d. c. 2. illum tex. loqui de decim. concessis clerici
 ad breve tempus, vel cum eodem Innoc. Host. Jo. de
 de modica decima, vel de remissione decimæ, ut ibi
 not. Abb. & Innoc. Quarto declara, nemini dubium
 64 esse, posse ¶ laicos sacerdotum nomine, jure, &
 conductionis decimas percipere, prout quotidie
 cipiunt, & exigunt. ita gl. Abb. Anan. & alii, in c. quæ
 relam, ne Prælati vic. suas, Rom. conf. 266. Dec. cap. 1.
 14. & Rip. n. 115. de jud. Covar. d. c. 17. num. 5. ver
 & laici, Rebus. d. q. 10. nu. 34. Gemin. & alii in c. fin
 for. compet. in 6. optimus tex. in c. vestra, de loca. d. c. quæ
 relam, ne Prælati vic. suas, cum aliis concord. relati
 Hispan. in regul. decimarum, §. ult. num. 7. & novillan
 Catoc. neminem horum, sed alios allegans tract. loca
 & cond. tit. de decim. num. 6. & 7. qui etiam numeri
 65 concedit post alios ¶ posse etiam decimas loca
 vitam conductoris, accedente maxime superioris
 auctoritate.

SECUNDA CONCLUSIO. Quamvis laici
 possideant decimas sibi in feudum etiam perpetuo
 66 te Concilium Lateranense concessas à Prælati
 cus tamen de his, quæ post illud concessæ sunt: textus
 in c. cū Apostolica, de his, quæ fi. à Prælati. & c. quævis
 gl. & c. prohibemus, de decim. Idem habetur in c. 2.
 ne eod. tit. in 6. not. Rebus. d. q. 13. nu. 79. & 80. Covar.
 d. c. 17. num. 5. vers. olim sane, Menoch. de præsumpt.
 concl. seu præsumt. 86. num. 2. post alios. Et licet rex
 prohibemus, quod ex eodem Conc. scriptum est, in
 nuare videatur, laicos cum animarum periculo dec
 mas possidere, quas etiam ante illud Concil. obtine
 runt; tamen vel loquitur de obtentis, sine legitimo
 feudationis jure, vel de laicis non exhibentibus ecc
 siæ debita obsequia, & servitia, quæ ratione feudi
 habere tenentur, prout optime exponit Covar. d. num.
 vers. & dubio procul, in fine. Fuit autem hoc Concil.
 67 teranense, ¶ non illud generale Concilium Lateranense

senſe, de quo paſſim canones Gregorii I X. mentio-
nem faciunt, quod celebratum fuit ſub Innoc. I I I. An-
no Domini 1215. ſed aliud Lateranenſe non generale
celebratum ſub Alex III. Anno 1179. ut ex Platina, Sa-
bellico, Volaterrano, & aliis tam Doct. quibus, quam ju-
ribus, oſtendit Covar. d. verſ. & dubioprocul. Parvin.
de viſit. 2. part. c. 5. num. 96. Menoch. d. l. 6. præſumt. 86.
nu. 2. & Rebuſ. in concord. rubr. de approbat. convent.
per Lateran. Concilium fact. Idem quoque ex emphy-
teuſi dicendum eſt, quod nimirum † laicis non poſſint 68
decimæ eo tit. à Prælatiſ concedi, ſaltem poſt Latera-
nenſe Concil. ut in ſpecie not. Abb. in c. ad hæc, num. 4.
de decim. Ac ratio illa eſt, quam idem quoque Abb. in-
dicat, quoniam ſicut per feudum, ita per emphyteu-
ſim utile dominium transfertur; & valet † argumen- 69
tum à feudo ad emphyteuſim, ut late inter ceteros de-
ducit Clar. §. feudum, q. 3. & Everard. in loco à feudo ad
emphyteuſim per totum. Sed neque à laicis † pignora- 70
ri poſſunt ab iſdem detentæ decimæ iſtis quoque ec-
cleſiis, c. ſi. ubi gloſſ. & Doct. de decim. niſi pignorentur
iſtis eccleſiis, quarum decimæ ſunt, ut ibi not. gloſſ. &
alii, ſatisq; ex eo tex. colligere licet.

Hanc vero concluſionem principalẽ declara, ut laici
obtinẽtes in feudũ decimas ante Later. Conc. † poſſint 71
eas, ex conſenſu tamen Episcopii, in aliquam eccleſiam
transferre, ut eas iſtas eccleſia eodem titulo obtineat;
tex. eſt in c. cum & plantare, in princ. de privil. & c. 2. §.
ſane, de decim. in 6 facit c. prohibemus, ext. eodem tit. &
d. c. cum Apoſtolica, de hiſ que ſunt à Prælat. ubi gloſſ. &
eſt communis Doct. opinio, prout refert, & ſequitur Co-
var. d. nu. 5. verſ. præter hæc. Non tamen poterunt iſtæ
decimæ † in alios laicos feudi titulo transmitti etiam 72
de conſenſu Episcopii, ut habetur, d. c. cum Apoſtolica,
& c. prohibemus, ubi Hoſt. Io. An. & Abb. Covar. alios re-
ferens, ubi ſupra; idem notavit Rebuſ. d. q. 10. num. 11.
ubi cum multis num. ſeqq. late exponit text. d. c. prohibe-
mus, licet alii in hoc contrarium velint, quos refert, &
ſequitur Fren. Vaſq. contrav. illuſtr. c. 89. num. 2. Verum

- 73 retenta prima opinione, ea ꝑ procedit etiam in iis decimis, quæ antiquo feudo extincto ad ecclesiam redeunt, prout ex iisdem Doct. (Rebus. excepto, quem ipse nusquam in eo cap. all. gavit) colligit Covar. loc. cit. & late tradit Menoch. d. *presumpt.* 86. num. 3. quamvis alios ibidem referant in hoc contrarium sentientes, quod etiam tenere videtur gloss. 2. d. c. *prohibemus*, & late probat Clar. § *feudum*, q. 13. *vers. sed quero.*
- 74 Illud vero præmittendum non est, quod si quis laicus possederit per tempus immemorabile, maxima erit præsumptio, imo sufficiens probatio tituli ante Concilium acquisiti, ut tradit Io. And. Butr. Car. & Imol. d. c. *cum Apostolica*, communem dicit, eandem tenens Alex. consil. 6. colum. pen. lib. 1. & alii quos referunt, & sequuntur Balb. de *prescript.* 5. part. q. 7. ad finem, Parvin. d. c. 5. num. 97. de *Visit.* Menoch. de *presumpt.* lib. 6. *prescr.* 86. Gabr. com. *concl.* lib. 5. tit. de *prescript.* *concl.* 1. nu. 22. Mascard. de *probat.* *conclus.* 483. num. 1. volum. 2. Peregr. de *privil. fisc.* lib. 6. tit. 8. nu. 22. & Covar. d. nu. 5. *vers. sed si dubitetur.* Nec erit necessaria forma, quod habuerit tale privilegium ante Concil. prout ex iisdem fere Doct. concludit Covar. & Mascard. ibidem contra Abb. d. c. *cum Apostolica*, colum. fin. & ibi Io. And. & Fel. c. *causam quæ*, colum. 1. de *prescript.* & alios, qui etiam tenuit Rebus. d. tract. q. 13. num. 69. neque etiam requiritur, quod ostendat aliquam investituram, prout post Barbat. cons. 35. n. 17. li. 2. tradit post alios Peregr. d. numero 22. & Mascard. d. *concl.* numero 9. licet contrarium videatur velle idem Rebus. d. q. 13. num. 70. & 77. & aliquos recenset, & sequitur Menoch. inf. Puto tamen requiri, quod saltem ex fama constet, laicos eas decimas titulo feudi possedisse, ut tradit Rip. in c. 2. *de sol. fin. de jud.* Covar. ubi sup. vel quod aliquid solvat ecclesie in recognitionem, ut voluit Rebus. d. *quæst.* 13. num. 76.

Immemorialis autem huiusmodi possessio, seu præscriptio (quæ idem ꝑ est cum centenaria juxta magis communem opinionem, quam tenet etiam Rebus. d. q. 13.

q. 13. nu. 94. & alii fere innumeri, quos refert & sequitur Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de præscript. concl. 1. n. 71. licet alii velint immemoriam esse maiorem alii minorem centenaria, ut per relatos à Gabr. ibidem, & Covar. Rel. reg. possessor, 2 p. §. 3. num. 6.) hæc inquam immemorialis possessio † probari debet per testes, de- 76 ponentes, se vidisse semper ita fieri, & numquam vidisse contrarium, & à senioribus, & maioribus audivisse, id ita factum fuisse, nec unquam audivisse contrarium actum esse; & huiusce rei publicam famam esse, & opinionem apud eos, qui rei cognitionem habent, prout voluit gl. quam ibi Doct. sequuntur, in c. 1. de præscript. in 6. Specul. tit. de prob. vers. vit. queritur, & alii plerique, quos referunt, & sequuntur Covar. d. §. 3. num. 7. Gabr. d. concl. 1. num. 74. Et in materia decimarum tradit Rebus. d. q. 13. nu. 94. & seqq. Debent autem testes, qui de hac re testificaturi sunt, ita † memores esse, ut 77 possint deponere de eo, quod actum est 40. annis, & sic annorum fere 54. ut tradunt Lap. Gem. & Franc. d. c. 1. & alii plurimi, quos referunt & sequuntur Covar. d. num. 7. Gabr. d. concl. 2. num. 83. & in nostris terminis. Rebus. d. q. 13. num. 99. Verum poterit etiam probari, † 78 memoriam extare tum per testes, ut late probat Rebus. ibid. num. 98. tum etiam per instrumentum, ut tradit gloss. Io. An. & Gem. c. 1. de præscript. in 6. Rebus. numero 97.

Et quoniam incidimus in materiam probatoriam possessionis decimarum, illud omittendum non est, † 79 earum perceptionem probari posse per testes singulares, ut unus dicat, vidisse ecclesiam recipere uno anno decimam de fabis illius campi, alius de frumento ejusdem campi alio anno, ut voluit Specul. tit. de inquis. §. 1. nu. 18. Gem. cons. 117. num. 3. Andr. Gail. pract. obs. lib. 2. obs. 66. nu. 12. & alii plerique, quos refert, & sequitur Mascard. d. concl. 483. nu. 1. Brunor. à Sole in comp. resol. propos. jur. vers. decimas percipiendi, & Gabr. com. concl. lib. 1. tit. de test. concl. 2. nu. 33. ubi hanc opinionem asserit communem videri. Ratio duplex est, altera generalis,

80 ralis, & communis, quod in possessione probanda testes singulares admittantur, ut late probat idem Gal.

81 d. concl. 2. nu. 32. altera specialis, quod in † decimis locus & tempus non est de substantia actus, ut post Sp. cul. tradit Masc. d. concl. n. 2.

An vero laici jure percipiendi decimas spoliati, & gentes interdicto recuperandæ † sint ante omnia restituerendi, late tradit Valq. contr. illustr. lib. 2. c. 89. nu. 4. & Covar. d. l. i. var. resol. c. 17. nu. 6. in princ. ubi concludit, quod tunc solum non erit ante omnia restituendus laicus, quando contra eum & pro reo simul juris præsumptio, & non alias: sic exponens c. ad decimas, de rest. spol. in 6.

82 TERTIA CONCLUSIO. Potest Papa † alicui Principi, vel etiam alteri laico ex causa decimas, seu jus percipiendi concedere; opt. tex. in c. Adrianus, 63. dist. c. 1. de præscript. c. cum Apostolica, de his qua fi. à Prælat. melior in c. ex parte, il. 3. de decim. & c. 2. §. statuimus, §. ubi autem, eodem tit. in 6. & notat passim Doct. maxime vero Rebus. d. q. 13. n. 110. Hispan. d. tract. reg. decim. q. 12. num. 1. Covar. d. nu. 6. vers. 4. ab eadem radice procedit Navar. in tract. de reddit. eccles. q. 1. monit. 57. nu. 1. late & optime Henric. quem post confectum hunc tractatum vidi in summa Theol. mor. lib. 7. cap. 57. num. 2.

83 Declarabis tamen hanc conclusionem, quod hujusmodi privilegiatus, tam laicus, quam religiosus † tenebitur congruam portionem pro sustentatione, & oneribus supportandis ecclesiæ parochiali assignare, ut disponitur in d. §. ubi autem, & nos supra, c. 4. q. 3. concl. 6. semel admonuimus.

QUÆRO QUARTO, An consuetudo aliquam vim habeat in eximendo aliquos à decimarum solutione, aut tribuendo jure decimandi?

84 Suppono, consuetudinem † differre à præscriptione; per consuetudinem enim jus quodammodo acquiritur in communi, & publico, per præscriptionem vero privato; ita Abb. in c. cum ecclesia, colum. 8. num. 45. de ea poss. & propr. Rebus. d. q. 13. num. 45. Et in consuetudine

dine sunt plures personæ incertæ, in præscriptione vero una sola esse potest, *Butr. c. fin. de consuet. Alex. conf. 166. num. 7. colum. 1. Cor. conf. 268. colum. 5. vol. 4. Rebuf. loco cit. Germon. de sacrar. immu. lib. 3. c. 19. nu. 66.* Alias differentias tradunt *Abb. Butr. & Curt. d. c. fin. Balb. de præscript. § par. princ. q. 7. Rebuf. in constit. reg. tract. de consuet. in 3. Tom.* Est autem † consuetudo, ut 86 habetur in *c. consuetudo distinct. 1.* jus quoddam moribus utentium approbatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex; quæ etiam definitio colligitur ex *c. ceterum, de testi. cog. & communiter probatur.*

PRIMA CONCLUSIO. Plurimum potest † consuetudo circa portionem, & quantitatem decimæ, ea-que attendenda est; ita colligitur ex *c. in aliquibus, §. ultimo, c. commissum, c. cum sint homines, c. dilecti, c. ad Apostolica, de decim.* in specie adnotavit tam in prædialibus, quam in personalibus *Rebuf. d. q. 13. num. 46. Franc. Balb. d. q. 7. Boer. in consuet. Bituric. tit. de consue. §. 12. communem dicens, quem etiam sequitur Covar. d. c. 17. nu. 8.* Male ergo *Host. & alii* quos referunt *Rebuf. d. q. 13. nu. 43. Covar. d. num. 8. & Tyndar. tract. de decim. num. 35. & 36.* id admiserunt in personalibus, non autem in prædialibus. Peius dixit *gloss. & Innoc. d. c. in aliquibus,* consuetudinem hanc debere à Pontifice esse approbatam, vel auctoritate summi Pontificis totam decimam seu illam partem quæ diminuta videtur esse, in quid aliud commutatam, ut voluit *Germon. d. c. 19. num. 69. & duobus seqq.* Nam & *tex. supra* relati aperte id tribuunt consuetudini, non autem huiusmodi cōmutationi, neque requiritur in consuetudine, † etiam quæ est contra jus, scientia, & approbatio Principis, ut multus ostendit *Abb. d. c. fi. num. 13. & ibi Butr. & Barb. colum. 26. de consuetud. Curt. late sect. 4. num. 24.* pessime demum dixit *Hispan. in d. tract. reg. decim. vers. decima est jure naturali, nu. 13. & 15.* nullam omnino consuetudinem excusare etiam à quota decimarum. Ratio enim est, quia quora decimæ † diminui potest per consuetudinem, siue quia solum de jure

jure humano, ut Theologi volunt, siue quia consuetudine jus divinum, aut naturale limitari, & quodammodo diminui possunt, ut voluit gloss. communiter *ferre à Canon. recepta in c. à nobis, de decim.* & ideo in hac specie, quod decima diminui possit consuetudine, præter jura & Doct. citatos tenuit Vivi. & Abb. d. c. in aliquibus, & alii Canonistæ fere omnes, ex quib. non nullos recenset Covar. d. n. 8 in princ. Et de hoc nullus est dubitatio apud recte sentientes.

SECUNDA CONCLUSIO. Consuetudo quantum-
 90 cunque longa † nullas decimas, aut quid aliud ecclesiæ ministris solvendi, non excusat à peccato, nec valet, quando alias sustentari non potest in ea plebe, vel parochia sacramentorum, ac spiritualium minister, in hoc conveniunt omnes, non modo Canonistæ, sed etiam Theologi, & in specie notavit Covar. d. c. 17. nu. 6. & 8.
 91 in fine. Ratio est, quoniam † de jure naturali, & divino est sustentatio ministrorum ecclesiæ Dei, ut inter ceteros ostendit Sot. lib. 9. de just. & jur. q. 3. art. 1. Covar. d. c. 17. nu. 2. & 3. & Vasq. contr. ill. lib. 2. cap. 89. num. 8. & 9. & nos jam non semel admonuimus; sicque procedunt rationes, de quibus per Rebus. inter ceteros, d. q. 13. num. 40. ubi absolute probare contendit consuetudinem nullas decimas solvendi non valere post Anchar. Turrecr. Bertran. & alios.

92 Hanc tamen conclusionem declara † non procedere in iis decimis, quæ proculdubio jure tantum humano, etiam quoad substantiam indictæ sunt, quales sunt decimæ personales, secundum Host. in sum. tit. de decim. §. utrum, q. 7. & plerosq. alios Canonistas, de quibus per Covar. d. c. 17. nu. 2. vers. & præter has rationes; ideoque eas per consuetudinem tolli posse, præter Covar. d. c. 17. n. 8. voluit Host. in c. in aliquibus, de decim. Turrecr. c. revertimini, 16 q. 1. art. 7. nu. 12. Paris. cons. 25. col. 2. l. 4. Fel. c. causam quæ de præscript. Balb. de præscript. §. part. pr. q. 7. Vivi. decis. Neap. 4. n. 46. Et communem Theologorum & Canon. dicit esse Rebus. d. q. 13. num. 44.

TERTIA

TERTIA CONCLUSIO. Valet consuetudo ut de minutis etiam † decimæ mixtæ non solvantur, ut voluit D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. *Astensis in sum. rubr. de decim. art. 4. in fi. Collect. c. 1. de decim. Rebus. d. q. 13. nu. 51.* Imo voluit Turrecr. d. c. *revertimini*, q. 11. decimas de minutis non esse in præcepto. Pari ratione † valebit etiam consuetudo, ut ex certis fructibus, puta sceno, oleo decima non solvatur; ita præter alios scripsit Castr. consilio 17. libr. 2. quem sequitur Covar. d. nu. 8. vers. 7. eodem jure.

QUARTA CONCLUSIO. Valet consuetudo, ut † de prædiis ecclesiasticis decima non solvatur à clericis; ita in specie tradit Covar. d. num. 8. vers. 2. licet magis communiter, cum præsertim multi non improbabili- ter dixerint decimas de his solvendas non esse, quos recensuimus hoc eodem c. q. 1. concl. 3. Imo † posse clericos consuetudine eximi à solutione decimarum omnium tam prædialium, quam personalium, etiam ratione bonorum patrimonialium voluisset gloss. d. c. in aliquibus, de decim. & c. quia cognovimus, 10. q. 3. Fel. d. c. causam qua, col. 1. de præscript. Balb. d. q. 7. & Covar. d. n. 8. vers. primum hinc constat.

QUINTA CONCLUSIO. Possunt ex consuetudine † decimæ uni ecclesiæ alias debitæ alteri adscribi, & solvi, tex. est. in c. cum sint homines, & c. ad Apostolicæ, ubi Abb. & alii, de decim. & not. Card. in c. ult. in fin. de paroch. Covar. d. num. 8. Rebus. d. q. 13. num. 47. & 48. ubi limitat id non procedere † in decimis, quæ limitibus adhærent, hoc est, in prædiis, quæ limitibus proxima sunt, ad not. per gloss. & Doct. d. c. cum sint homines, & d. c. fin. de paroch. limites enim † præscribi non possunt, ne fines confundantur, c. quicumq;, & c. licet, 16. q. 3. & c. super eo, de paroch. Fortius vero † attendi debet cōsuetudo, ubi de jure dubium est, ad quam ecclesiæ decimæ spectent, ut not. gloss. 2. & Doct. per illam tex. in c. cum contingat, de decim. & Covar. d. nu. 8. vers. 4. fortiori ratione ubi post Abb. d. c. cum sint homines, concludit in hac specie † sufficere consuetudinem de

cem

cem annorum, cum ea non sit contra, sed præterius
 102 quo casu † decem annorum spatio legitimam consue-
 tudinem induci voluerunt præter citatos à Covar. ibi
 dem Abb. d. c. fin. nu. 15. de consuet. & Rebuf. d. q. 13. nu.
 53. & nos latius ostendimus tract. de option. cap. 1. q. 2.

De consuetudine quoad modum & tempus solven-
 di decimas, dicemus inf. cap. seq. q. suis locis.

SEXTA CONCLUSIO. Excepto casu, de quo
 superiori conclusione, & eis similibus, consuetudo
 103 quæ circa decimas observanda est, † requiritur, &
 sufficit, ut sit quadraginta annorum: opt. tex. in c. fin.
 de consuet. & in hac specie notavit Paris. cons. 25. nu. 6.
 & 27. lib. 4. Covar. d. numero 8. vers. decimo his omnibus
 adversis, & colligitur ex gloss. fin. in c. fin. & ibi Doct. &
 omnes, in c. fin. de consuet. & patet ex tex. in c. cum eccl.
 sia, de caus. possess. & c. auditis, de præscript. Quare male
 Soc. cons. 2. q. 7. num. 2. Fulgos. cons. 166. & clarius Balb.
 d. q. 7. & Rebuf. d. q. 13. num. 53. in fin. volunt requiri ad
 hanc consuetudinem in materia decimarum tempus
 104 immemorabile. Imo neq; † titulus requiritur ad hanc
 consuetudinem, licet ei adversetur juris communis
 præsumptio, ut in specie adnotavit Covar. ubi supra.
 Textus vero in c. 1. de præscript. in 6. qui contrarius vi-
 detur, procedit in præscriptione, non autem in con-
 suetudine, secundum Archid. ibi, Gemin. & alios, quos
 ad hoc refert, & sequitur Covar. loco cit.

QUÆRO QUINTO, Quanam præscriptio obti-
 neat, & locum habeat in materia decimarum?

105 PRIMA CONCLUSIO. Possunt aliqui † saltem
 laici præscribere exemptionem à solutione, non solum
 partis decimarum, seu quotæ (in quo omnes conve-
 niunt, & late inter ceteros tuetur Trivis. decis. Venet.
 29. nu. 15. Rebuf. d. q. 13. nu. 57. & 58. ubi post Aug. in
 summa, in verbo, decima, §. 2. id limitat, ubi Curatus
 non possit commodè ex illa parte, quæ solvitur, susten-
 tati) verum etiam quoad totam decimam: idque tuen-
 tur optime Covar. d. c. 17. nu. 10. & post alios Henric.
 lib. 7. sum. Theol. mor. c. 27. num. 2. ea optima ratione,
 quod

quod licet laici sint incapaces juris percipiendi decimas, ut superius ostendimus, nullibi tamen in jure habetur, quod sint incapaces hujus exemptionis; suffragatur etiam c. 1. de prescriptione, in 6. ubi absolute admittitur prescriptio in decimis; licet contrarium rueri velit Trivis. d. decis. Venet. 29. n. 14.

SECUNDA CONCLUSIO. Potest † clericus, vel ecclesia per prescriptionem acquirere exemptionem, etiam quoad totam decimam, ut voluit gloss. fin. quam ibi Doct. sequuntur, in c. in aliquibus, Fel. c. causam, que, col. 1. de prescript. Gem. c. 2. §. penul. de decim. in 6. Balb. d. §. par. princ. q. 7. Covar. d. n. 10. & Vasq. contr. ill. c. 89. num. 10.

TERTIA CONCLUSIO. Potest † clericus vel ecclesia per prescriptionem acquirere etiam totam decimam in aliena parochia: bonus rex. juncta gloss. in c. cum contingat, & c. cum in tua, quod est seq. de decim. melior in c. 1. de prescript. in 6. optimus & fere ad litteram, in c. ad aures, de prescript. ubi gloss. & Doct. idem not. Rebus. d. q. 13. num. 6. & Covar. d. c. 17. nu. 7. Abb. conf. 94. num. 2. volum. 1. quod tamen aliqui limitant non procedere, ubi clerici vel religiosi non habeant parochiam, ut videre est apud Rebus. d. q. 13. num. 63. quos tamen † ibi refellit. Tu vero declara, hanc prescriptionem † non extendi de decima unius rei ad aliam rem etiam ejusdem fundi; unde si quis prescripserit decimam vini, si vinea fiat arabilis, non habebit decimam illius fundi; ut decidit Burr. c. commissum, de decim. per c. cum in tua, eod. quod tamen potius loquitur de extensione quoad prædium; idem voluit Rebus. d. q. 13. num. 61. allegans Doct. in c. auditis, de prescript. sed neque † extenditur prescriptio decimarum ad novalia, ut ibidem tradit Rebus. & nos latius ostendimus, cap. preced. q. 3. concl. 9. ubi de prescript. quoad novalia fuse egimus; neque † etiam extenditur de persona ad personam; unde si quis veniat ad habitandum, non poterit ab eo decimam percipere, qui in aliis prescripserit, sed cum de novo solvat, ecclesiæ parochiali solvere debet.

ut vo-

ut voluit S. Ant. 2. par. sum. tit. 4. c. 3. §. 3. & Rebus. d. q. 13. n. 62. per c. ad Apostolica, de decim. quod tamen in alio terminis loquitur.

- QUARTA CONCLUSIO. Ad præscribendum
 112 casu præcedentium cōclusionum † requiritur vel scilicet
 tium 40. annorum cum probatione tituli, vel tempus
 immemoriale; text. est in c. 1. ubi gloss. & Doct. de præ
 script. in 6. & not. Rebus. d. q. 13. num. 81. & seq. Ca
 var. d. c. 17. in princ. num. 8. ad fi. & num. 10. fere per
 rum, ubi id late probat, & subtiliter, more suo rationes
 satis congruas afferens, quas brevitatis causa omitti
 tam.

- QUINTA CONCLUSIO. Ecclesia, vel persona ec
 clesiastica habens donationem à laico, puta Rege, re
 113 Regina, nō † potest decimas præscribere, etiā per tem
 pus immemoriale. tex. in c. dudum, ubi Abb. de decim.
 facit quoq; cap. fin. de rebus eccl. non alien. in 6. not. Re
 bus. d. q. 13. n. 87. poterit tamen habere à laico qui ha
 buerit in feudum ante Conc. Later. ut disponitur in c.
 2. §. sane, de decim. in 6. & sic poterit præscribere.

- SEXTA CONCLUSIO. Nulla præscriptione etiam
 114 immemoriali † potest laicus jus acquirere percipiendi
 decimas ab aliis, quidquid dicat Vasq. contr. illust. l. 2.
 89. nu. 7. tex. apertus in c. causam qua, ubi gloss. Fel.
 alii, de præscript. notat Balb. d. 5. part. prin. q. 7. Covar.
 c. 17. nu. 6. vers. 4. ab eadem radice, Germon. & Henr.
 locis infr. cit. Rebus. d. q. 13. num. 64. & alii quos refert
 Vasq. ubi supra. Ratio illa est, quod laici sint incap
 ces hujus juris, ut late probavimus supra hoc eodem cap.
 q. 3. in princ. ubi autem adest incapacitas alicujus juris
 115 † non possunt etiam per immemoriam præscriptio
 nem capaces fieri, ut voluit gloss. in c. nobis, verb. juris
 dictione, de jure patron. Abb. & Curt. in c. fin. de consue
 sect. 4. n. 32. & 33. cum aliis, quos refert, & sequitur Co
 var. d. c. 17. nu. 10. Anastas. Germon. de sacr. immunit.
 lib. 3. c. 19. nu. 6. & duobus seqq. Peregr. de privil. f. c. lib.
 6. tit. 8. n. 18. 19. & 21. & Henr. libr. 7. sum. Theol. mor.
 cap. 17. numer. 2. Et quamvis privilegio laicis concedi
 possit

possit hoc jus decimandi, ut eadem q. 3. ostendimus, huiusmodi autem immemorialis præscriptio ¶ vim habet privilegii, ut habetur in l. 3. §. ductus aqua. ff. de aq. quotid. & est. c. super quibusdam, de verb. signif. & late prosequitur Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de præscript. concl. 1. num. 1. secus tamen est ¶ ubi adest incapacitas in possidente, ut not. Io. Menoch. c. 2. de præb. in 6. Abb. Fel. & alii d. c. causam quæ late Covar. d. l. 1. var. resol. c. 10. nu. 14 & Peregr. d. num. 18. & 19. latissime Gabriel d. concl. 1. nu. 16. Et in hac specie juris percipiendi decimas in laicis non habere præscriptionem immemoriam locum privilegii voluit Covar. d. c. 17. num. 6. vers. 4. ab eadem radice, Curt. d. num. 35. & Rebus. d. q. 13. num. 67. & 68. Si tamen ¶ ad hanc immemoriam præscriptionem accedat fama vel privilegii, seu feudi obtenti ante Concil. Later. vel etiam fama feudi absolute, tunc laicus rurus erit, ut latius ostendimus sup. hoc eodem cap. q. 3. concl. 2.

QUÆRO SEXTO, An valeat compositio, vel transactio super decimis?

PRIMA CONCLUSIO. Valet compositio inter personas ecclesiasticas, ut decimæ uni ecclesiæ debitæ ¶ alteri solvantur, tex. est in c. 2. & ibi gloss. & Doct. de transact. optimus etiam tex. in c. dilecti, ubi id not. Abb. de decim. idem tradit Ruin. cons. 142. num. 13. volum. 5. Rebus. d. q. 13. nu. 16. ubi rationem affert, qui etiam n. seqq. post collect. in c. ad Apostolica, eod. hanc conclusionem limitat non procedere in decimis personalibus, quæ limitantur ratione administrationis sacramentorum. Tu vero eam declara, ita demum procedere ¶ si causæ cognitio, decretum, & consensus Episcopi accedat, ut d. sponitur d. cap. 2. & ibi not. Innoc. & late tradit Rebus. d. q. 13. n. 19. usq. ad 23. ubi etiam quærit, an sufficiat auctoritas vicarii, & videtur concludere ¶ quod sic per tex. d. c. 2. in integra decretali, ubi habetur, Episcopi vel Archidiaconi, qui de jure vicarius est Episcopi, c. 1. de off. Archid. Secundo declara ¶ non posse laicos cum ecclesia componere, ut decimæ
O
ipsis

ipsis laicis solvantur nisi ad tempus, & ex iusta causa
probat Rebus. n. 28.

- SECUNDA CONCLUSIO. Valet compositio
123 ter clericos, † ut minus quam sit decima eis solvatur
vel ut de aliquibus rebus nō præstetur: *tex. in c. veniens
de transact. & c. ex multiplici, ubi Doct. de decim. m.
Abb. c. dilecti, eod. Rebus. d. q. 13. n. 26. Trivis. decim. m.*
124 *net. 29. num. 12.* Imo valebit etiam † inter laicos, & cler-
nicos, ut tenere videtur gloss. *fi. d. c. 2. de transact. ubi
cum ecclesiæ utilitate; sed expresse tenet ibi Host. ut
fert Io. An. in add. ad d. gloss. fin. idem voluit Dec. in c. re-
nerabilis, de confir. util. vel inutil. quod etiam sequitur*
125 *& late probat Rebus. d. q. 13. nu. 29.* ubi † talis compo-
sicio sit approbata à summo Pōnifice, vel magno tem-
poris intervallo firmata, & omnino vera est, ubi com-
positio inter laicos, & clericos fiat de modo, loco, &
tempore decimas solvendi, ut *ibid. probat Rebus. ex
c. venerabilis, & ibi gl. & Innoc. Ad hoc vero, ut talis
compositio etiam inter clericos facta perpetua sit, &
126 valeat, atq; obliget successorem, † debet fieri cum au-
thoritate superioris, ut habetur in d. c. veniens, & c. ex
multiplici; Imo d. c. veniens, requiri videtur approbatio
summi Pontificis, & not. Bertran. cons. 14. & 116. v.
127 1. sed hoc † ibi disponitur, vel quia agebatur de mag-
nâ, hoc est, solvenda solum tertia parte decimæ,
ma, vel quia nulla causa intervenerat utilitatis, nec
firmitatis, aut alia similis; vel quia illa erat proprietas
actio hæc compositio, vel quia in ea parochia, in qua
erant prædicia, coloni monasterii, quod transegerat, &
composuerat de non solvenda nisi tertia parte decimæ
marum, recipiebant etiam ecclesiastica sacramenta.
128 TERTIA CONCLUSIO. Potest fieri † compositio
& transactio super decimis præteritis, & decursis
consensu superioris, ut tradit gloss. & Doct. in c. ut
per, de rebus ecclesiæ non alienandis. Dec. c. venerabilis
not. 4. de confir. util. vel inutil. gloss. & Doct. c. fin. de re-
permut. Rebus. d. q. 13. nu. 25. & 33. Ratio est, quia talis
non agitur de tollendo, aut remittendo aliquo jure
eccle-*

ecclesiæ, sed solum de commodo illius parochi, ad quem illæ decimæ jam spectant.

QUARTA CONCLUSIO. Valer transactio † de 129
decimis futuris, facta cum assensu Papæ vel Episcopi, si
pro decimis compenſetur ecclesia in aliis rebus, Re-
bus. d. q. 13. num. 36. dicens ita tenere Doctores in c. ad.
questiones, de rer. permutat. quod inquit Rebus. ibidem
procedere, dummodo detur spirituale pro spirituali,
per gl. in c. super eo, de transact. & Boich. in c. ex literis
eod. cum decimæ spirituales dici possint, ut firmat gl. in
c. literas, de restit. spol. & ibi Abb. not. 1. & alii quos re-
fert & sequitur Rebus. d. q. 13. nu. 38. & 39. Sed ego id
dixerim fortassis procedere ubi in laicos jus decimandi
transferatur, quod spirituale est, ut alibi diximus, non
vero, ubi agitur de exemptione à solutione decimarum,
vel partis, quod non est quid spirituale, ut jam semel
admonuimus; Quare poterit etiam aliquid tempora-
le, ut prædium, dari † ecclesiæ pro se eximendo ab onere 130
re decimarum, dummodo ad id superioris auctoritas
cum ecclesiæ utilitate accedat, sic exponendus est Paul.
Rom. de pens. ecclesiast. conclus. 2. nu. 22. & Navar. cons.
3. num. 2. tit. de jure patr. volum. 1. dum dixerunt, non
posse aliquid temporale dari pro decimis. Hispan. ve-
ro dum in reg. decim. in fine, not. 2. ait, non posse laicum
dando unum prædium ecclesiæ liberare alia ab onere
decimarum, intelligendus est, si id facere velit propria
auctoritate, & sine causæ cognitione & decreto su-
terioris; quare quod possit fieri hujusmodi transactio,
ut pro futuris decimis, detur ecclesiæ domus, vel a-
liud, in specie tradit, & latius ostendit Germon. de sa-
cror. immun. lib. 3. c. 19. num. 42. & 43. quamvis numer.
45. post Imol. c. si. de rer. permutat. velit, quod si hujus-
modi res temporalis data ecclesiæ pro futuris decimis
chasmate perierit, ecclesia non sit obnoxia compoſi-
tioni, sed decimas de novo exigere possit; de quo ta-
men dubito, cum & ipsa ecclesia regulariter teneatur
stare contractui, jur. vulg.

An vero causa decimarum possit compromitti, &

quomodo, dicamus *capite ultim. quæst. i. conclusionem*
tima.

QUÆRO SEPTIMO, *An possit remitti ex aliquâ*
causa, decima laico, vel clerico?

PRIMA CONCLUSIO. Decimæ Episcopales,

131 quibus † *in c. nobis, & c. concesso, 12. q. 2. & nos inf.*

132 q. un. possunt † personis ecclesiasticis remitti; quia
 talis remissio large est interpretanda, ut etiam ad po-
 sessiones postea acquirendas extendatur, *tex. est at-*

133 *teram in c. quia circa, de privil.* debet † tamen fieri
 cundum canonicas sanctiones, ut ibi disponitur, *h.*
 est de consensu Capituli, *ut ait gloss. & ex causa, ut*

134 *Host. & Io. An.* Idem quoque dicendum erit, † ut
 sint decimæ remitti ecclesiæ à quavis alia ecclesiâ
 de jure communi decimæ non debentur, *ut videtur*
se textus in c. 2. de his qua fin. à Prelat. sine cons. Cap.
cundum intellectum Innoc. cui etiam videtur ibi au-
dere Abb. & alii.

135 SECUNDA CONCLUSIO. Potest † cum assen-
 summi Pontificis remitti decima etiam ab eccle-
 parochiali alicui non modo clerico, sed etiam laico
 quicquid dicere voluerit, etiam quoad clericum, *be-*
bus. d. q. 13. nu. 27. Ratio illa est, quoniam potest
 mus Pontifex, quod majus est, ex causa aliquem etiam
 laicum eximere à solutione decimarum, *ut ostenditur*
hoc eodem cap. q. 2. concl. 2. & hoc in specietenus
dar tractat. de decim. numer. 64. & late post alios
Henric. in sum. Theolog. moral. libr. 7. cap. 27. numer.

136 Imo etiam † quod sufficiat assensus Episcopi, *re-*
videtur Benincas de pauper. q. 7. 6. speciali, numero 1.
 Quod tamen ego non admitterem, nisi ex maxima
 causa id fieret, & cum plenissima causæ cognitione.

SUMMÆ RERUM.

I Fructus decimales portari debent in horrea clerici-
 rum, ubi sine magno labore, & sumtu id fieri
 sit, neq; asportari possunt fruges, donec clerici
 tiant

tiores fiant de collectione. numero 2.

3. Consuetudo induci potest, ut fructus decimales in propria horrea condantur, antequam clerici certiores fiant.
4. Inhiberi potest per iudicem debitori decimarum, ne fruges exportet ab agro, antequam decimam solvat.
5. Fructus decimales portari debent in horrea publice ad id deputata, si qua sint.
6. Consuetudo obtinere potest, ne decimas quis teneatur inferre in horrea clericorum.
7. Consuetudo, quod decima in agro relinquuntur monito sacerdote antequam fieret separatio, valet.
8. Solutio decimarum predialium fieri debet statim ac fructus sunt collecti.
9. Frugum decima solvi potest una cum palea.
10. Solutio decima predialis ubi non fiat statim, vel saltem juxta consuetudinem monitus sit Curatus, si respereat, tenebitur debitor.
11. Personales decima regulariter debentur solum in fine anni; tutius tamen est statim eas solvere. nu. 12. recusari autem non possunt, si intra annum solvantur. nu. 13.
12. Agnorum, & vitulorum decima solvi debent, cum ii nutriti fuerint, nec indigent lacte materno.
13. Consuetudo, ut decima etiam prediales non solvantur statim, sed certo tempore, valet.
14. Consuetudo decennalis circa modum, & tempus solutionis decimarum attendenda est.
15. Præterita decima, & non petita debentur clericis, ab iisq; exigere possunt. Etiam si is, qui eas debet, prædium vendat. num. 18. imo exigere poterunt à novo possessore, idq; in optione Rectoris erit. nu. 19.
16. Decima sequuntur fructuum detentorem.
17. Decima debentur sacerdotibus quamvis non petantur, & sine ulla monitione.
18. Debitor debet portare debitum ad domum creditoris.

- 23 Creditor non tenetur interpellare debitorem *urbanitate* 46 I
- 24 *Vsura an peti possint ob retentionem decimarum.* 47 I
- 25 Decima capi non possunt propria auctoritate, sed *(saltem ex urbanitate debent extrajudicialiter)* 48 I
- 26 *Mediocre dari debet in solutione decimarum.*
- 27 *Agnorum, seu vitulorum decimus solvi debet, pro sub virga pastoralis transit.*
- 28 *Expensa deducenda non sunt in solutione decimarum pradiarium. Idem in decimis mixtis. nu. 29. & ratione. nu. 31. & 34.*
- 30 *Semina non deducuntur ex decimis pradiaribus.*
- 31 *Fructus intelliguntur deductus expensis.*
- 32 *Personales decima regulariter debentur deductis prius expensis non modo utilibus, & necessariis, sed etiam voluntariis. num. 33.*
- 34 *Expensa que deducantur de decimis personalibus non item de realibus.*
- 35 *Expensa facta in re immobili deducuntur, ubi de iure venditionis solvenda sit decima: secus si remaneat penes me, & de eius commodo solvenda sit. num. 36.*
- 37 *Census, & tributum solvi non debet ante decimam vel, si solvatur, computari debet in solutione decimae.*
- 38 *Causa potentior attenditur, cum dua concurrunt.*
- 39 *Colonus, & dominus solvere debent decimam.*
- 40 *Solutio decima quomodo inter colonum, & dominum dividenda sit.*
- 41 *Portio, qua datur domino non ratione locationis, census, advocacionis, vel similium decimatur a praedictum domini. Idem de ea, qua a colono datur cui gratis datur. num. 42.*
- 43 *Consuetudo attendenda est, cui ecclesia solvat decimam pradiarum, an parochiali.*
- 44 *Pactum inter dominum, & conductorem, quis eorum decimam solvat, servandum est. Quod tamen non praedictum ecclesiae. num. 45.* 46 D

- 46 Decima tamquam onus reale sequitur tampradii, quam fructuum detentorem.
- 47 Decima solvenda est nihil soluto iis, qui decimas solvere debent, non attenta quavis consuetudine.
- 48 Decima secunda sunt cum integritate, & sine diminutione.

CAP. VI.

De circumstantiis loci, temporis, & modi solvendi decimas, seu qualiter solvantur decima.

QUÆRO PRIMO de loco, An debeant decima portari in horrea clericorum?

PRIMA CONCLUSIO. Ubi sine magno labore, & sumtu id fieri possit, debent decimæ † portari in horrea clericorum: ita in specie tradit Covar. d. lib. 1. var. resol. c. 17. num. 8. vers. 8. ex his colligi poterit, sic intelligens gloss. in c. cum homines, quam ibi Abb. & Doct. sequuntur, de decim. & Jas. l. 2. q. 27. C. de jur. emphyt. absolute dicentes, ad id solventes decimas teneri, quod etiam tenuit Io. An. in add. ad Spec. eodem tit. sup. 2. libell. Vinc. Franc. decis. Neap. 124. nu. 1. Franc. Vir. decis. 4. nu. 33. & est text. juncta gloss. in c. revertimini, 16. q. 2. & tenent Doct. in c. ex parte, il. 2. de decim. teste Abb. c. pervenit, num. 3. eodem tit. & sequitur Hispan. reg. decim. q. 14. num. 6.

SECUNDA CONCLUSIO. Non possunt † laici decimas solventes fruges asportare, donec clerici, quibus solvendæ sunt decimæ, certiores fiant de collectione; ita in terminis voluit Specul. rit. de decim. in fin. quem sequuntur Abb. & Doct. communiter, c. ex parte, il. 2. de decim. Capel. Tholos. decis. 109. & alii quos refert, & sequitur Covar. ubi supra, licet in hoc † possit induci contraria consuetudo, ut possint fruges in propria horrea condi, ut late tradit Cravet. consil. 21. quem

4 *Sequitur ibidem Covar.* Imo potest † Curatus, & alius exactor decimarum obtinere inhibitionem domini fundi, ne fructus exportet ante decimarum solutionem, post *Guid. Pap. dec. 283. Io. An. Collect. Anchor. Card. alios, c. ex parte, il. 2. resolvit Rebus. d. tract. q. 5. n. 23.*

TERTIA CONCLUSIO. Si horrea sint ad hoc publice deputata, † debent decimæ in illa horrea, ubi de hoc adfit consuetudo, debent in horrea clericorum portari decimæ, alias secus; ita *Covar. loc. cit. intelligens Archid. c. 1. de decim. in 6. Fel. c. si autem, in 4. de rescript. & alios quos refert ibi, dicentes, absolute non sic decimas portandas in horrea clericorum, nisi illis petentibus.*

6 QUARTA CONCLUSIO. Valet consuetudo † de portandi decimas in horrea; ita *Rebus. in d. tract. q. 13. num. 49. post Host. in summa tit. de decim. §. si q. 16. Collect. cap. in aliquibus, eod. Craver. conf. 21. Paris. conf. in c. considerata, col. 2. vol. 4. & colligitur ex his, quos recensuimus 1. & 3. conclus.*

7 QUINTA CONCLUSIO. Valet † consuetudo ut decimæ, hoc est, pars decimalis frugum relinquatur in agro, dummodo Curatus monitus fuerit, antequam aliqua fructuum fieret separatio; ita *Curr. in c. fin. in requis. de consuet. post Host. in c. certificari, de sepult. Cap. Tholos. decis. 432. Roffr. in tractat. de libel. jur. Can. rube. qual. decim. sit dan. Rebus. d. q. 13. n. 50. & alii apud Cuned. in collect. jur. Can. collect. ult. 1. par.*

QUÆRO SECUNDO, Quo tempore solvende sunt decimæ?

8 PRIMA CONCLUSIO. Decimæ prædiales † solvi debent statim ac fructus collecti sunt; tex. est, ubi *Abb. & alii Doct. in c. cum homines, de decim. & not. Rebus. d. q. 12. nu. 1. & 2. Læ. Zanch. de priv. eccles. p. vil. 120. n. 11. Guid. Papæ conf. 70. ex processu, q. 1. ubi etiam intelligit statim, id est, quanto citius solvi possunt, ut etiam voluit gloss. pen. d. c. cum homines, in illius gloss. & sufficit, quod † fructus sint collecti, licet granum sit cum palea, ut videtur velle *Rebus. d. q. 12. num.**

num. 2. sed clarius Abb. in c. pervenit, num. 3. de decim. licet contrarium sentiat Marches. de commiss. & rescript. par. 2. c. 4. num. 31. per tex. qui non urgent. Et, si tunc non fuit soluta decima, vel saltem juxta consuetudinem monitus Curatus, ut decimam reciperet, & frumentum, vel vinum perit, † tenebitur is, qui sol- 10 vero, vel monere debebat, ut not. Rebus. d. num. 2. arg. l. cum res. in fin. ff. de leg. 1. & tradunt gloss. & Doct. d. c. cum homines.

SECUNDA CONCLUSIO. Decimæ personales † regulariter debentur solum in fine anni, ut not. gloss. 11 in c. revertimini, in verb. annus, 16 q. 1. Abb. in c. pervenit, n. 3. de decim. post Jo. An. in addit. ad Specul. in tit. de decim. super 2. libell. idem voluerunt alii quos refert Franc. Viv. in decis. Neap. decis. 4. n. 35. Quamvis idem Vivi. num. seq. post Card. in c. pastoralis, q. 16 eodem tit. & Rebus. d. q. 12. numero 4. velint, tutius esse † statim 12 solvere, ex eo quia interim potest Rector indigere, & parochianus mori. Illud sane certum est, † quod si in- 13 tra annum solvantur, non possunt à paroco recusari, sicut post Butr. in c. ad Apostolica, in fine, de decim. resolvit Rebus. d. n. 4.

TERTIA CONCLUSIO. De agnis, & vitulis † de- 14 bentur decimæ, cum illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno; sic not. Hispan. d. tract. regul. decim. q. 14. n. 5. Rebus. d. tract. q. 6. n. 3. Io. An. Boich. Anchar. & alii in c. cum homines, neque consuluit Oldr. cons. 236. incip. circa propositam & tradit Vivi. d. decis. 4. n. 7.

QUARTA CONCLUSIO. Valet consuetudo, † ut 15 decimæ prædiales non solvantur statim, sed certo tempore Collect. in d. c. cum homines, post Roffr. in tract. de libell. jur. can. in 4. par. rubr. qualiter decim. sit danda, & tradunt Doct. in c. ad Apostolica, & c. in aliquibus, in fin. de decim. & not. Rebus. d. q. 12. nu. 3. & q. 13. num. 52. ubi dicit, consuetudinem esse apud Veneros de solvendis decimis personalib. in articulo mortis, & quod tam quoad locū, quam tēpus solvendi decimā † atten- 16 denda sit consuetudo etiam decennalis, late docet Vi-

vi. decis. Neap. 4. num. 42. & 43. post. Abb. in c. cum sint, n. 6. de decim. & alios.

QUÆRO TERTIO, An decima non petita, seu etiam præterita exigi possint?

- PRIMA CONCLUSIO, Debentur clericis decimæ etiam decursæ, & præteritæ, ita Covar. d. c. 17. a. 8. vers. 8. Ex his colligi poterit, & nu. 12 per totum. Bole. lene de charit. subsid. notab. 1. num. 1. & decisum fuit a Parlam. Delphin. teste Franc. Marc. decis. 550 num. 1. part. idem voluit Io. An. & Abb. in c. cum homines, de decim. Feder. de sen. cons. 81. Tiraq. de retract. lign. § 29. gloss. 2. num. 7. Hispan. d. reg. decim. § ult. num. 1. & supponunt ii omnes, quos sup. cap. præceden. 9. concl. recepsimus, tenentes remissionem posse fieri super præteritis decimis; optimus text. d. c. cum homines, de decim. idq; late & optime tuetur Germon. de sacror. immunit. lib. 3. c. 19. nu. 62. 63. 64. Neque ideo liberatur qui præteritarum decimarum solutione, quod prædium vendat, ut in specie Tiraq. loc. cit. post Io. An. & Abb. & alios adnotavit. Imo peti poterunt etiam à novo possessore, ut post Io. An. & Abb. in c. cum homines, conclusit Franc. Marc. ubi supra ex eo, quia decima sit onus reale, & transit cum prædio, c. de terris, c. cum sint, c. nuper & dilecti, c. tua nobis, de decim. ubi etiam ait, esse in optione ecclesiæ, quem velit convenire novum, vel antiquum prædii possessorem, quod etiam tenet Rebuff. d. tract. q. 9. num. 9. Gig. tract. de pension. q. 39. num. 12. & q. 43. numer. 4. Io. An. Abb. & Feder. loci cit. Idem post Host. Card. & alios, d. c. pastoralis, tradit Capic. decis. Neap. 20. nu. 26. quin etiam sequuntur decimæ fructuum detentorem, gloss. & alii in c. cum non sit, de decim. Vi vi. d. decis. 4. nu. 3. & 4. optimus textus in c. pastoralis, eodem, & inter Theologos not. S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 4.

- SECUNDA CONCLUSIO. Quæ ex præcedenti inferitur. Decimæ debentur etiam sacerdotibus licet non petantur, & sine ulla monitione; ita in specie Covar. loci cit. gloss. pen. Abb. & alii in d. c. cum homines, idem Abb.

in c. pervenit, nu. 3. eod. tit. Franc. Vivi. decis. Neap. 4. nu. 67. Rebus. d. tract. q. 12. nu. 7. 8. & 13. alia opt. gloss. in c. 1. eodem tit. in 6. idem quoque late & optime probat Germon. d. c. 19. nu. 62. & 63. facit etiam maxime rex. in d. c. cum homines, ubi disponitur, quod decimæ statim collectis fructibus solvantur. Et quamvis Rot. Rom. decis. 1. nu. 1. de decim. in antiq. & S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. ad 5. & ibi expressius Cajet. videantur velle, decimas non deberi, nisi petantur; quod clarius tenet Fel. c. si autem, num. 5. de refer. Paris. cons. 15. nu. 26. volum. 1. per ea, quæ not. Archid. & alii in c. 1. de decim. in 6. tamen neque ibi Rot. se firmat, sed potius contrarium tenere videtur; quia, inquit, decimæ debentur, nec quis prætereundum potest ignorantiam, quando debeantur, & sic sine petitione offerri debent, quia debitor † debet 22 portare debitum ad domum creditoris, ut not. inquis Innoc. in c. significante, de pignor. & creditor † non de- 23 bet interpellare debitorem, nisi ex urbanitate, ut not. Add. ad Rot. ibidem per gl. sing. in §. sic itaque, in verb. denunciare, Inst. de act. qui etiam Add. ad Rot. dicunt, eam decisionem Rot. esse duram, nec forte tutam in conscientia; neque etiam illa est Archidiaconi sententia, ut ex eodem patet, & pulcerrime, atque apertissime ostendunt Covar. & Germon. loc. cit. Cajet. vero eo loci fateretur & ipse, quod saltem, ubi indigeant ministri, tenentur laici decimas etiam non petentibus solvere; præterquam, quod loquitur, ubi laici excusentur consuetudine, vel alia causa, nec possint sine scandalo decimæ exigi; quomodo intelligendus est etiam S. Thom. d. art. 1. ad 5. quamvis aliter eum exponat Covar. d. c. 17. nu. 12. ubi etiam eum locum conciliat cum alio loco D. Thom. ut latius per eum; neque Archid. & alii quos refert Paris. id inquirent, ad quod illos citat, ut etiam Covar. d. n. 8. vers. cit. adnotavit. Adde quod etiam ii omnes exponi possunt de petitione extrajudiciali, atq; ex urbanitate, de qua inf. concl. ult. preut intelligit Rebus. d. q. 12. num. 14.

TERTIA CONCLUSIO. Probabile mihi est † ob 24

reced-

retentionem usurarum posse etiā peti usuras; ita Eirm.
verb. decima, v. 33. & verb. usura, vers. 156. Card. clem.
1. §. si. q. 16. numero 9. de usur. Petr. Mollign. in suo moder.
tractat. de retentione, num. 363. quod intelligo verum a
die saltem, quo petita fuerunt, cum tunc vera mora in-
tercedat.

- 25 **QUARTA CONCLUSIO** Decimæ † non possunt
propria auctoritate capi, sed peti saltem ex urbanitate
debent extrajudicialiter, quicquid voluerit Spec. tit.
de decim. vers. ult. queritur; ita in specie Rebus d. tract.
q. d. nu. 20. Vivi. decis. Neap. 4. nu. 34. & not. etiam Al-
ber. in l. extat. colum. 1. ff. quod met. cau. & in l. nullus, C.
de jud.

Qualiter vero petantur decimæ, & qua ratione, al-
quid tractat Rebus d. q. 9 fere per totum, & nos aliquid
infra dicemus, in cap. ult. ubi agemus de modo proce-
dendi in exactiōe decimarum.

- QUÆRO QUARTO, De modo solvendi decimarum**
26 **PRIMA CONCLUSIO.** Fideliter † dari debent
decimæ, hoc est, ut nec optimum, nec pejus detur pro
decima; ita habetur in c. quicumq. 3. il. 1. 16. q. 1. & sumit
est ex Levit. 27. indignum enim est dare Deo quod de-
dignatur homo, c. ult. in fin. 46. dist. idem not. Rebus d.
tract. q. 6. nu. 29. & q. 19. num. 1. Hispan. d. tract. reg. de-
cim. q. 14. nu. 17. per text. in c. hoc ius porrectum, 10. q. 1.
& c. omnes decima, 16. q. 7. quare illa regula servari po-
27 terit, ut de vitulis, vel agnis, † prout sub virga pastora-
li transeunt, decimus solvarur, prout habetur in d. c. o-
mnes decima, & adnotarunt Hispan. & Rebus. loc. cit.
neque poterit unus cum alio commutari, alias uterq;
debetur, ut disponitur in d. c. omnes, & not. Rebus d. q. 11.
num. 2.

- 28 **SECUNDA CONCLUSIO.** Decimæ prædiales †
solvendæ sunt, non deductis expensis, tex. in c. tua no-
bis, c. pastoralis, c. non est in potestate, & in c. cum homi-
nes, ubi Abb. & ceteri, de decim. not. Archid. in c. reverti-
mini, in fi. 16. q. 1. S. Ant. in summa 2. part. tit. 4. c. 3. de
decim. Rebus d. q. 11. nu. 3. & alii, quos referunt, & se-
quuntur

quantur *Tiraq. de retr. lign. §. 15. gloss. l. num. 10. Cap. decis. Neap. 20. n. 2. Vivi. decis. 4. num. 1. Franc. Marc. decis. Delphin 198. nu. 1. 2. par. Idem* † quoque erit in 29
decimis mixtis, ut de piscatione, & venatione tradit
Vivi d. decis. 4. num. 1. post Capit. d. decis. 20. nu. 5. Imo
neque † semina deducuntur ex prædialibus decimis, 30
Franc. Marc. d. nu. 1. Host. relatus per Armil. in sum. in
verb. decima, §. 2. Vivi. d. decis. 4. num. 14. & est tex. in c.
tua nobis, ubi Abb. num. 1. & alii, de decim. Ratio au-
tem, quare expensæ ex his decimis non deducantur,
cum alias fructus † intelligantur deductis expensis, l. 31
fructus, ff. sol. matr. cum similib. præcipua illa est, quia
agitur de quota, non de totis fructibus restituendis, ut
voluit *Abb. d. c. pastoralis, & post Host. in summa, tradit*
Vivi. d. decis. 4. n. 13. alias rationes videbis per Abb. d. c.
pastoralis, & Doct. d. l. fructus.

TERTIA CONCLUSIO. Decimæ personales † 32
regulariter debentur expensis prius deductis, ut quæ
factæ sunt in mercibus emendis, quærendis, vehendis;
rex. in c. pastoralis, ubi gloss. Abb. & ceteri, de decim. not.
Rebuf. d. tract. q. 11. n. 4. Vivi. d. decis. 4. num. 21. & 22.
gl. in c. cum homines, vers. decimatis, Tiraq. in d. §. 15.
gloss. l. num. 14. neque solum expensæ utiliter erogata,
ut in mediatoribus, verum etiam † voluntarie, dum- 33
modo in fraudem factæ non sint, deducuntur, ut post
Innoc. Host. 10. An. & Card. & gloss. d. c. pastoralis, tra-
dunt Rebuf. d. num. 4. Vivi. decis. 4. num. 23. Rationes
vero, † cur de personalibus deducantur expensæ, non 34
vero de prædialibus, duæ præcipuæ sunt; altera, quod
in negotiatione, & similibus, de quibus personalis
decima solvitur, præcipue operatur manus hominum,
in prædialibus præcipue manus Dei; quam sequitur
Vinc. & gl. d. c. pastoralis, Tiraq. d. gloss. l. n. 14. Viv. d. de-
cis. 4. num. 28. altera, quia bis eadem res decimaretur,
quam sequitur gloss. & *Host. d. c. pastoralis, Rebuf. d. q. 11.*
nu. 6. alias rationes afferunt Rebuf. d. q. 11. num. 5. & 6.
Host. & alii, d. c. pastoralis.

Hanc etiam conclusionem ampliabis, † ut si res im- 35
mobi-

mobiles acquiræ vendantur, ut domus, ager, vinea, clibanus, de pecunia deducuntur, impenſæ reparatio- num, ut ſi centum aureis, qui jam decimati ſunt, do- mum emam, & poſtea ducentis vendam, deducam cē- tum aureos jam decimatos, & expenſas, ſi quas feci in reparationibus, & de reſiduo tamquam de lucro deci- mam ſolvam, ut diſponit *tex d. c. paſtoralis*, *verſ. ad quæ reſpondemus*, ubi *gloſſ. & ceteri*, *Rebuſ. d. q. 11. numer. 7.*

36 Si tamen ꝑ res remaneat penes me, puta clibanus, mo- lendinum & ſimilia, de quorum commodo, & lucro decimas ſolvo, non deducam expenſas factas in eorum conſtructione, aut reſectione, ut habetur in eodem *tex- tu in fin. ubi gloſſ. & alii*, & *not. inter ceteros*, *Rebuſ. d. num. 7.*

37 QUARTA CONCLUSIO. Debentur decimæ antequam ſolvatur cenſus, vel tributum, vel ſi prius il- la ſolvantur, decimari & ipſa debent; *tex. eſt*, ubi *gloſſ. Abb. & ceteri Doct. in c. cum non ſit, de decim. not. Vivi. d. decif. 4. nu. 2. & 6. inter Theologos, S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 4. Sot. lib. 9. de juſt. & jur. q. 4. art. 2. ad 4.* Ratio eſt, ut etiam ex *tex.* colligitur, quoniam cum duæ cau- ſæ concurrunt, ꝑ potentior attenditur; præponenda ergo erit decima, quæ Deo reſervatur in ſignum uni- verſalis domini, tributo, quod ſolvitur privato in ſi- gnum ſpecialis domini; ita in ſpecie *Abb. d. c. cum non ſit, Vivi. d. decif. 4. n. 7.*

39 QUINTA CONCLUSIO. Suppoſito, ꝑ quod tam per dominum, quam per colonum ſolvenda ſit deci- ma, ut per *c. à nobis, & c. tua nobis*, & ibi *Doct. de decim. oſtendimus in præcedenti cap. q. 1. concl. 1.* quicquid dice- re voluerit *Vinc. Franc. decif. Neap. 107. nu. 3. & ſeqq.* qui tamen potius loquitur in decima papali. Si quæra- mus, an per utrumque æque ſolvenda ſit, & quomodo inter eos dividenda, ſit hæc ſolutio; primo diſtinguen- dum eſt, quoad dominium. Aut enim dominus locan- do prædium contraxit quandam ſocietatem, ita, ut re- cipiat aliquotam partem, puta tertiam, vel medietate- rem fructuum, & tunc uterque tenetur pro parte ſua;

& ſic

& sic procedit text. in d. c. tua nobis, ubi id not. gloss. in
 vers. sic & dominus, & ibi Abb. numer. 14. & alii Doct.
 quod tamen intelligendum est, nisi ager fuerit primo
 decimatus, tunc enim nihil amplius exigere potest ec-
 clesia à domino, ut optime not. ibi gloss. sed residuum
 fructuum dividendum erit inter dominum, & colo-
 num ad ratam, juxta formam conventionis. Aut do-
 minus conducit colonum nummis, vel ei promittit
 certas mensuras pro operis, siue nascentur fructus, siue
 non (quo casu ipse dominus conductor est, & dicitur
 prædium suis sumtibus, seu manibus, quamvis per al-
 lium laborare, juxta not. in c. ex parte, il. 3. & duob. seqq.
 de decim.) & tunc dominus tenetur prius integram
 decimam solvere ecclesie quia omnes fructus ad eum
 pertinent, Abb. d. num. 14 per text. in c. non est, & c. cum
 non sit, de decim. Aut dominus locavit prædium pro
 certis mensuris, vel certa pecunia, ita, ut fructus spe-
 ctent ad colonum, & conductorem, & tunc inquit
 Abb. ubi supr. post Innoc. d. c. cum non sit, non tenetur
 dominus ex hac pensione aliquid solvere; onus enim
 decime est onus fructuum, c. pastoralis, eodem tit. Unde
 transferendo omnes fructus in conductorem, videtur
 transulisse cum onere suo. Imo etiam quodammodo
 decimam eo casu solvit dominus de pensione, cum
 pro minori pensione prædium locaverit ratione o-
 neris annexi, ut ibi Abb. adnotavit, & hoc idem voluit
 etiam gloss. si recte perpendatur, licet Abb. eam contra-
 rium sentire dicat. Aut si certa portio datur domino, 41
 non ratione locationis, sed vel census, & tributis, vel
 advocacionis, seu alterius servitii, & tunc tenetur do-
 minus solvere decimam ecclesie parochiali ratione
 persone sue, Abb. d. num. 14. per c. ex transmissa, de de-
 cim. Aut demum gratis datur alicui à colono aliqua
 portio, & tunc si debet etiam ab eo, qui recipit, solvi 42
 decima personalis tamquam de lucro, quicquid volue-
 rit Innoc. ita gloss. & Abb. ubi supra arg. d. c. ex trans-
 missa. qui etiam dicit id communiter teneri. Hec de do-
 mino. De colono quoque quomodo, & cui ecclesie
 solvere

- solvere debeat decimam, distinguendum est. Nam aut
 est colonus partiarus, & solvere debet pro portione
 sua decimam ecclesie prædiali, *Abb. d. c. tua nobis, num.*
15. & in c. cum sint homines, nu. 5. & 6. per illos tex. au-
colit nummis, seu pro certis mensuris sibi a domico-
dandis, juxta secundum casum superioris distinctio-
nis, & tunc solvet ecclesie parochiali personalem de-
cimam, tanquam de lucro suæ personæ, ut aperte inde-
cat Abb. d. num. 15. & 10. An. d. c. cum sint; aut demum
 colonus conducit totum prædium, sive nummis sive
 pro certis mensuris domino solvendis, & tunc debet
 colonus solvere integram decimam ex omnibus fru-
 ctibus ecclesie prædiali, *Abb. d. num. 15. & ibid gloss.*
idem Abb. d. c. cum sint, numero 6. post gloss. ibi Innoc. &
Host. d. c. tua nobis, rationibus, de quibus per Abb. d. num.
6. Et hoc intelligendum, seclusa omni consuetudine,
 43 *prout not. Abb. d. num. 6. nam consuetudo ¶ attendi de-*
 bet, cui ecclesie solvat colonus decimam, prædialit,
 an parochiali, hoc est, illi, in qua audit divina, & reci-
 pit sacramenta, ut aperte disponitur, *in d. c. cum sint,*
 ubi Abb. post alios, *d. nu. 5. ostendens etiam ex hoc ra-*
 tionem difficultatis, quam insinuat ibi text. nec tamen
 gloss. ejusq; sequaces agnoverant.
 44 Declara etiam conclusionem non procedere, ¶ ubi
 aliud pactum sit inter dominum, & conductorem; il-
 lud enim servandum est, *c. i. de pactis, cum similib. quod*
 45 tamen ¶ non præjudicabit ecclesie, quin possit conve-
 nire fructuum detentorem, *ut in specie. not. gloss. d. c. tua*
nobis, vers. sic & dominus, in fin. c. pleriq; de pact. inter
 46 *debitorem, ff. de pactis.* Decima enim ¶ tanquam onus
 reale sequitur possessorem tam prædii, quam fru-
 ctuum, *ut præter supra citatos in q. præced. concl. 1. in fin.*
docet gloss. d. vers. sic & dominus, & in c. in aliquibus,
eodem tit. per c. si quis laicus, 16. q. 1. c. cum non sit, de de-
cim. c. ex literis, de pignoribus, & l. hætenus, ff. de usu-
fruct.
 47 **SEXTA CONCLUSIO.** Debetur decima ¶
 nihil soluto ipsis, qui debent solvere decimas, licet et-
 iam

iam aliqua consuetudo esset in contrarium, ita Abb. in c. 1. n. 2. de consuet. quod confirmatur † ex c. commissum, c. pervenit, c. ex parte. il. 2. c. ex transmissa, c. non est, c. tua nobis, de decim. & similibus iuribus, in quibus disponitur, decimas vel cum integritate, vel sine diminutione esse persolvendas.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Ecclesia quatuorplex sit.
- 2 Cathedralis ecclesia ab Episcopali quodammodo distinguitur.
- 3 Matrix ecclesia qua sit, & cur ita dicatur.
- 4 Baptismalis ecclesia qua sit, & an sit semper curata.
- 5 Parochialis, & pradialis ecclesia qua sit.
- 6 Prescriptio consuetudo, & compositio in solvendis decimis servanda est.
- 7 Decima fructuum, qui nascuntur in parochia Episcopi vel ecclesie Cathedralis, nisi ibi sit alius Curatus, debentur Episcopo.
- 8 Decima quomodo dividi debeant in quatuor partes.
- 9 Episcopo debentur decima pradiorum, qua in nullius parochia sita sunt. Idem ubi parochia non sint distincta. num. 10. secus si locus sit intra duas parochias, sed ignoretur, cuius sit. num. 11.
- 12 Episcopo debentur decima stante consuetudine. Item qua donata fuerunt ecclesie cathedrali, vel alio modo ei debentur. nu. 13.
- 14 Episcopus in sua quarta decimarum est fundatus de iure communi.
- 15 Ecclesia cathedralis nullum ius habet in ecclesiis, seu capellis civitatis.
- 16 Episcopus potest nomine cuiuslibet ecclesie vacantis agere ad decimas.
- 17 Reales decima pradiali ecclesie, personales parochiali debentur.
- 18 Parochialis ecclesia, cui decima personales solvantur, qua sit.

- 19 Sacramenta percipiens in pluribus ecclesiis per annum, ad ratam temporis decimas solvet.
- 20 Divina in monasterio percipiens, & audiens, in non solvet decimas, sed ecclesia parochiali, in qua quæ habet domicilium.
- 21 Domicilia plura habens, solvit decimas, ubi est principium domicilium. Quid si domus sit in confinio duarum parochiarum. num. 22. Et quid si dubitatur, de qua parochia sit domus. num. 23.
- 24 Domicilium mutans solvet secundo Curato. Quid si non constet de animo mutandi domicilium. numero 25.
- 26 Mixta decima cui ecclesia solvantur.
- 27 Baptismali ecclesia regulariter debentur decimas, latius tamen distinguitur. num. 28. & seqq.
- 29 Ecclesia sita intra fines baptismalis quando percipiat decimas tam reales suorum confinium, quam personales, & num. præced.
- 30 Baptismalis ecclesia consentiens foundationi parochia intra suos limites censetur remisisse ius decimandi, & alia jura parochialia pro illa portione limitum. Non tamen potest propter hunc consensum aliquid saltem temporale accipere. numero 31.
- 32 Retineri non potest decima sacerdotibus ob malos mores; vel etiam quia ejus fructus in malos usus convertant. num. 33. Quid vero si sacerdos non deserviat, vel notorius peccator sit. num. 34.
- 35 Denegare possunt laici decimas sacerdotibus, cum si bi ab illis denegantur sacramenta. Id tamen non facient laici propria auctoritate, sed in iudicio accipiendo. nu. 36.
- 37 Parochus non potest propria auctoritate denegare sacramenta iis, qui cum debeant, non solvunt decimas, nisi id notorium sit.
- 38 Denegari non possunt decima clericis ex eo, quia divites sint, neque iis indigeant. Ratio assertur num. seqq.

- 39 Decima dantur etiam pro sustentatione pauperum.
 40 Decima jure divino, & naturali non debentur ministris non indigentibus; & quid de aliis.

CAP. VII.

*Quibus ecclesiis, seu personis solvenda
 sint Decimæ.*

OMITTAM hic tractare, quando laicis debeantur decimæ ex privilegio vel præscriptione aliave de causa, quoniam de his fusc egimus, in c. 5. q. 3. & 5. solum agemus de locis, & personis ecclesiasticis, ac religiosis.

Præmitto tamen, † communem illam distinctionem; Ecclesia alia est Episcopalis, seu Cathedralis, alia Baptismalis, quam vulgus parochialem, & extra urbem plebaniam vocat, & matrix dici potest; alia proprie parochialis, quæ posita est intra fines ecclesiæ baptismalis, seu parochiæ, & oratorium seu capellam, vel succursum vocare possumus. Hac distinctio colligitur ex ut. per gloss. & Doct. in c. cum contingat, de decim. c. pluribus, 10. q. 1. c. cū clerici, & c. venerabili, de verb. sig. rubr. & rot. tit. de eccles. adif. & de immun. eccles. Tyndar. tractat. de decim. num. 71. & seqq. Rebus. eodem tractat. q. 6. num. 6. & seqq. Card. cons. 26. & aliis passim. Differt tamen quodammodo ecclesia † Episcopalis à cathedrali; potest enim sumi ecclesia, vel ut est sedes Episcopi, vel ut ecclesia majoris Capituli, ut patet ex not. per gloss. in clem. 1. verb. matricem, de sent. excom. sicut etiam differt mensa Episcopi à mensa Capituli, & Episcopus à Capitulo. Matrix quoque ecclesia, † licet proprie dicatur de ecclesia cathedrali, ut patet ex tex. d. c. venerabili, cum ibi not. per gloss. in verb. matricem, & c. extramissa, de præscript. & Rebus. d. q. 6. numer. 6. tamen dicitur etiam de ecclesia baptismali, ut not. & probat gl. d. clem. 1. verb. matricem, & in clem. un. in verb. deputati, de bapt. & ejus eff. Card. d. cons. 26. num. 4. ex

eo, quia in iis renascimur per baptismum, ut per d. g. vel quia est quasi mater aliarum ecclesiarum & ædium, quas sub se continet, ut ait Rebus. d. q. 6. n. 7. Paris d. l. ex transmissa, n. 1. & seqq. de præscript.

- 4 Baptismalis ecclesia † est, in qua insunt fontes baptismales, & parochiani baptizantur. gloss. 2. & Abb. in c. cum contingat, de decim. Non possunt autem esse in una parochia plures baptismales, sed una tantum cum capellis suis, c. plures, 10. q. 1. regulariter vero ecclesia baptismalis est quoque Curata, licet non necessario, nec semper, ut post Franc. in c. ad decimas, not. ult. de restit. spol. in 6. scripsit etiam Paris. in repet. c. ex transmissa, num. 4. de præscript. In hoc vero capite, ne terminos confundamus, & clarius loquamur, per cathedralem ecclesiam intelligemus ecclesiam, quatenus distincta est à mensa Episcopi; per baptismalem accipiemus Curatam, cujus Rector sacramenta administrat, & in qua debent de jure parochiani divina audire, c. ut dominicis, cum ibi not. de paroch. & al. par. per parochialem vero † illam, quæ intra fines baptismalis posita est, & capellam aliquando, vel oratorium vocabimus, per prædialem vero ecclesiam in hac materia decimali, omnes intelligunt eam, in cujus finibus est prædium, de quo decima solvenda est. His sic præmissis erit

- 6 PRIMA CONCLUSIO. Si ad sit aliqua † consuetudo, præscriptio, compositio in transferendis decimis de una in aliam ecclesiam, ea servanda est, ut in c. 5. q. 4. concl. 5. q. 5. conclus. 3. & q. 6. conclus. 1. late demonstravimus, & in hac specie notavit Tyndar. d. tract. de decim. nu. 68.

- 7 SECUNDA CONCLUSIO. Seculari consuetudine, præscriptione, vel cōpositione, † decimæ fructuum, qui nascuntur in parochia Episcopi, seu ecclesie cathedralis, Episcopo debentur; ita gloss. 1. in c. cum contingat, de decim. Tyndar. d. num. 68. Rebus. d. tract. q. 7. num. 7. per c. dudum, secundum unum intell. de decim. idem not. Butr. & Abb. d. c. cum contingat, conclus. 2. & c. pervenit, de parochianos, & seq. eod. quod limita-

ibi Rebus. nisi alius esset illius ecclesie Curatus. Addit
 gloss. d. c. cum contingat, tunc debere ¶ Episcopum fa- 8
 cere de illis decimis quatuor partes, per c. quatuor, c.
 vulterrana, & c. concessio. 12. q. 2. ut scil. una pars detur
 clericis, altera fabricæ, tertia pauperibus, quarta reti-
 neatur per Episcopum, sed melius illi tex. intelligun-
 tur, vel absolute & indistincte, ubi etiam aliqua ex cau-
 sis infra scriptis Episcopo debeantur decimæ, quomo-
 do etiam exponitur c. statuimus, cum duobus seqq. 16.
 q. 1. ubi distributio decimarum Episcopi arbitrio tri-
 buitur: vel ubi alias fabrica ecclesie vel ministri, & ani-
 marum rectores proprios redditus non habeant, unde
 commodè reparari, manu teneri, & sustentari respecti-
 ve possint.

TERTIA CONCLUSIO. Debentur etiam decimæ
 Episcopo, ¶ ubi prædium non est in alicujus parochia 9
 situm; tex. in c. quoniam, ubi Abb. numero 2. & 4. gl. c.
 cum contingat, verb. jure communi, & c. dudum, de de-
 cim. Rebus d. tract. q. 7. num. 8. Tyndar. d. tract. nu. 69.
 alia gl. in c. fin. de paroch. opt. etiam text. in c. decimas,
 16. q. 7. idem dicendum est, ¶ ubi parochiæ non sunt 10
 distinctæ, cum tunc tota diocesis sit parochia Episco-
 pi, c. omnes basilica, 16. q. 7. & hoc notavit in specie Abb.
 d. c. quoniam, num. 2. per c. parochianos, de sepul. & c. ad
 Apostolica, de donat. idem not. Tyndar. d. num. 69. secus
 vero esset, ¶ si locus esset intra duas parochias, sed 11
 ignoreretur sub qua sit; nam tunc non debentur Episco-
 po, sed inter eas dividuntur, ut voluit Abb. d. c. quo-
 niam, nu. 3. post Goffr. arg. c. 2. de sepul. in 6. de quo etiam
 nos aliquid diximus c. 4. quæst. 3. conclus. 1. ubi de nova-
 libus.

QUARTA CONCLUSIO. Ubi adsit ¶ consuetudo, 12
 quod decimæ ad Episcopum spectent, ea servanda est,
 gl. 2. d. c. dudum & c. cum contingat, de decim. Rebus d. q.
 7. num. 10. & faciunt ea quæ supra c. 5. q. 4. concl. 5. ge-
 neratim de consuetudine adnotavimus, & paullo ante
 hoc eod. cap. concl. 1. admonuimus.

QUINTA CONCLUSIO. Quando decimæ do-
 natæ

natae fuerunt ecclesiae cathedrali vel alio modo ei debentur, † tunc Episcopus de jure communi in illis est fundatus; ita Rebus. d. q. 7. nu. 13. sic intelligens d. c. dudum, & tunc illae decimae inter fratres dividi debent ut habetur in c. ult. de offic. custo. & not. Rebus. d. num. 13. fratres autem sunt canonici ecclesiae cathedralis, ut ex eo tex. juncta gloss. colligitur, & clarius habetur in c. novit, de his qua fi. à maj. par. Cap.

SEXTA CONCLUSIO. In sua canonica portione decimarum, hoc est, quarta, † Episcopus de jure communi fundatus est; tex. est in c. cōquarante, de off. ord. c. de quarta, de praescript. not. ibi gloss. Host. & Jo. An. d. c. cum contingat, Abb. d. c. quoniam, num. 3. & per illum textum Rebus. d. q. 7. num. 11. & q. 3. nu. 14. Silve. verb. decima, nu. 14. Innoc. c. requisisti, de testam. Tyndar. d. tract. num. 71. ubi etiam tam tex. in d. c. conquarante, quam in c. dudum, de decim. intelligit, ubi praedia illa sita sunt in ecclesia baptismali, quae subiecta sitae cathedrali, & contentio est inter baptismalem & Episcopum, ut nimirum quarta tunc debeat Episcopo, reliquum vero ecclesiae baptismali, ut per Tyndar. ibid. debetur autem haec quarta Episcopo ratione conjunctionis, & universalis curae, quam habet Episcopus in ecclesiis subiectis, ut post Innoc. d. c. requisisti, not. Tyndar. d. tract. num. 71. Ecclesia vero cathedralis, seu matrix ecclesia † nullum jus habet in ecclesiis seu capellis civitatis, ut post gloss. & Innoc. in c. dilecto, de off. Archid. & c. constitutus, de relig. idem voluit Tyndar. d. tract. n. 72. Poterit tamen huic decimae 40. annis praefici, ut habetur in d. c. de quarta, & inter ceteros adnotavit Abb. d. n. 3.

SEPTIMA CONCLUSIO. Potest Episcopus nomine cujuslibet ecclesiae parochialis subiectae † ad decimas agere, quando non est Curatus, qui agat; ita Rebus. d. q. 7. nu. 12. per c. ult. de success. ab intest. ubi tamen nihil ad rem.

OCTAVA CONCLUSIO. Si loquamur de ecclesia praediali, in qua praedia sita sunt, tunc communis regula

gula est, † quod prædiales decimæ prædiali ecclesiæ 17
debentur, *c. fin. de paroch. c. quoniam, de decim. perso-*
nales vero parochiali, pro qua hoc loco cum aliis
Doct. intelligimus baptismalem, in qua quis audit di-
vina, & recipit sacramenta; *tex. est in c. questi. & c. sta-*
tuimus, 16. q. 1. & d. c. fin. de paroch. hanc regulam ponit
Tyndar. d. tract. num. 7. Rebus. d. q. 6. n. 1. & 7. Abb. in c.
cum sint. n. de decim. ubi gl. 2. idem Silvest. in sum. ver-
bo, decima, n. 14. S. Thom. & Cajet. 2. 187. art. 3. Sot. d.
l. 9. q. 4. art. 3. gl. 2. d. c. fin. ubi ceteri de paroch. & alii
Doct. passim. Est autem proprie † ecclesia hæc paro- 18
chialis, seu baptismalis, cui personales decimæ persol-
vendæ sunt, illa ecclesia, in qua homines audiunt di-
vina, & recipiunt sacramenta per totum anni circulum,
ut habetur in *d. c. questi. & not. Rebus. d. q. 6. num. 2. &*
late tradit Menoch. de presumt. lib. 6. presumt. 88. num.
1. ubi etiam num. 3. post alios dicit, idem esse, si per ma-
jorem anni partem in ecclesia divina audiat, & perci-
piat sacramenta; si vero æqualiter in duabus eccle-
siis id faciat, † dividetur æqualiter personales deci-
mæ, alias pro rara temporis; ita Rebus. d. nu. 2. & Burr.
in c. 2. in fin. de decim. post Innoc. Neque tamen, si quis
† in monasteriis audierit divina, aut etiā percipiat sa- 20
cramenta, ut hodie fit, ideo decimæ personales illis de-
bentur, sed parochiali, in qua habet domicilium, cum
in ea ecclesia & divina audiri, & sacramenta percipi
debeant, *c. 2. de paroch. & c. cum quis, §. 1. de sepul. in 6.*
paria autem sunt recipere, vel recipere posse, & per eū
stare, quo minus recipiat, *l. quod te, ff. si cert. petit. &*
cum per Curatum non stet, non est ei imputandum, l.
in jure, ff. de reg. jur. cum simil. & ita in hac specie te-
nuit Navar. consil. 1. nu. 5. tit. de decim. vol. 1. Rebus. d.
n. 2. post Feder. cons. 253. in fin. & idem etiam tenent S.
Thom. Cajet. & Sot. locis citatis.

Quod si plura quis habeat domicilia in pluribus
parochiis, † illi solvet, in qua principale domicilium 21
habet, ut post *Henr. Boich. in c. pervenit, de decim. not.*
Rebus. d. num. 2. sed si domus est in confinio duarum

- 22 parochiarum, † utrique debetur decima personalis, *gl. ult. & Doct. in c. licet, 16. q. 3. Innoc. & alii, in c. super eo, de paroch. & Rebus. d. q. 6. num. 3.* Si vero dubitetur
 23 de qua parochia sit domus, † inspicietur situs janue, illius erit parochia, in qua janua sita est; ita *Rebus. supra num. 4. post Bart. in l. quod conclave ff. de dom. fecl. & si habet duo ostia attenditur, quod anterius nobilius est, Rebus. d. q. 6. nu. 5. arg. l. cum in diversis de relig. & l. quaritur, ff. de stat. hom. Corna. in trad. potest. reg. q. 37.* Illud quoque adducendum est, quod
 24 quis mutaverit domicilium, † decimæ non debentur priori Curato, sed secundo, si ibi audiuntur divina, & recipiantur sacramenta; ita *Rebus. d. q. 6. numer. 24. post tex. in c. ad Apostolica, ubi Butri. & alii, de decim. Si vero*
 25 ro † sit dubium de voluntate constituendi domicilium, tunc requiritur, quod per multum temporis ibi mora trahatur, ut post *Butr. d. c. cum ad Apostolica, c. 2. tradit Rebus. loc. cit.* Decimæ autem mixtæ † dividendæ sunt inter prædialem, & parochialem ecclesiam, iuxta quod de personali, & reali decima participant, ut late & optime tradit *Navar. d. cons. 1. num. 4. & 9. sub. tit. de decim.*

De colonis vero, quibus ecclesiis, & qualiter decimas suas tam personales, quam prædiales solvant, dicemus, cap. præced. q. ult. concl. 5.

- NONA CONCLUSIO. Si questio sit inter baptismalem, & parochialem seu capellam, & succursalem, tunc dicimus, quod, licet † seclusa consuetudine, conventionem, privilegio, regulariter, & in dubio decimæ debeantur baptismali, ut *tex. in c. in diocesi, 13. q. 6. de decimis, & c. statuimus, 16. q. 1. c. cum contingat, & c. cum in tua, de decim. c. veniens, ubi Imol. de præscript. idem not. gloss. in c. ex transmissa, de præscript. late Rebus. d. tract. q. 6. num. 10. & si qui etiam num. 10. post gloss. & Butr. d. c. cum contingat, probat de jure baptismalem fundatam esse in prædialibus. Pro majori tamen hujus rei dilucidatione † distinguendum est cum
 28 Jo. An. in addit. ad Specul. tit. de decim. quem sequuntur*

tur Doct. ut restatur idem quoque tenens Tyndar. d. tractat. num. 37. Nam aut prædia, de quorum fructibus decimandis agitur, sunt sita infra limites ecclesiæ baptismalis, & tunc clarum est, quod talis decima ad illum pertineat; & hoc probant Doct. & jura mox allegata; aut prædia sita sunt infra limites ecclesiæ parochialis, quæ non est sub limitibus baptismalis, & tunc quoque clarum est, decimam spectare, non ad baptismalem, sed potius ad parochialem, neque tunc habet contendere cum baptismali ecclesia, sed cum Episcopo, ut optime adnotavit Tyndar. loco cit. quod idem tradit Rebus. d. q. 6. num. 16. & 18. Difficulus est, quando parochialis est sub baptismali, & prædia sita sunt intra limites parochialis, & tunc etiam distinguendum est; nam aut baptismalis erecta fuit in baptismalem post parochialem, ita ut comprehendat sub se parochialem, tanquam capellam, & tunc ecclesia parochialis habebit suas decimas antiquas; ita Io. An. loc. cit. Tyndar. d. tract. num. 74. Rebus. d. q. 6. nu. 17. post gloss. in c. quicumq. 16. q. 1. ubi opt. tex. & Abb. cons. 18. vol. 1. Ratio est, quia non censetur hæc ecclesia erecta cum incommodo, & præjudicio jam erectarum, ut not. Doct. in c. ad audientiam, il. 1. de eccles. edific. Rebus. d. num. 17. Tyndar. d. nu. 74. per rex. in c. pastoralis, de decim. sed melior est in c. si quis laicus, & c. de decimis, 16. q. 1. Et hæc procedunt quoad decimas reales; personales vero dividuntur in ecclesiam baptismalem, propter baptismum, & parochialem, propter alia divina; ita post Io. An. tenet Rebus. d. nu. 74. Card. c. cum contingat, per c. cum quis, de sepult. in 6. Barbat. cons. 49. colum. 2. vol. 3. quod idem dicit esse satis rationi consonum, Abb. d. c. cum contingat, colum. 2. Aut ecclesia parochialis est infra limites baptismalis, & constat baptismalem prius fuisse erectam, & tunc si quidem constat decimas assignatas fuisse parochiali in constructione ejus, tunc, inquit Tyndar. d. tract. numer. 76. quod sine dubio illi parochiali ecclesiæ debentur; ego vero puto etiam ad hoc requiri, vel foundationem Papæ, vel Episcopi

quidem, sed ex necessitate propter nimiam distantiam, vel ex alia justa de causa; prout est *tex. d. c. ad audientiam, il. 1. & c. constitutus, de relig. dom. & ibi not. Doct. & Rebus. d. q. 6. num. 15. Lap. alleg. 66. num. 3. & Card. consil. 26. num. 4.* quod etiam tunc solum concedit idem Tyndar. *d. tract. num. 81. & 82.* quando non apparet de ista assignatione decimarum ecclesie parochiali facta. Verius autem est, parem in hoc essentriusque rationem, ut patet ex allegatis. Non negotamen, quin in dubio causa justa morum fuisse Episcopum, presumendum sit, ut loco cit. adnotavit Rebus. *per c. nisi essent, de prabend.* Ad hoc vero, ut Capellanus ecclesie recipiat obventiones, tria requiruntur in terminis *d. c. ad audientiam, ut ex eodem tex. & alii not. Rebus. d. q. 6. num. 21.* Primo, quod baptismalis ecclesia redditibus abundet; Secundo, quod illa ecclesia sit necessaria; Tertio, quod illa capella non habeat sufficientes redditus. Idem late prosequitur Lopus *d. alleg. 66. nu. 1. & tribus seqq. & Io. Silva. in tract. de benef. l. p. q. 5. nu. 100. & seqq.* Aut demum dubitatur, an prius fuerit erecta parochialis vel baptismalis, & tunc baptismalis habet fundatam de jure communi intentionem; ita Tyndar. *d. tract. n. 83.* & sic procedunt alia per eundem; allegantur *nu. 77.*

Pro complemento hujus conclusionis adnotandum est, quod si baptismalis ecclesia consentit assignationi limitum, & foundationi parochie, tunc *†* censetur remisisse jus decimandi, & alia jura parochialia, quoad illam portionem limitum, qui novae ecclesie assignati sunt; ita Tyndar. *d. num. 83. Rebus. d. q. 6. num. 20. Card. d. consil. 26. num. 4.* neque tamen potest propter hunc consensum *†* aliquid accipere, juxta *text. in c. querelam, ubi Doct. de simon. & not. Rebus. d. q. 6. numer. 22.*

32 DECIMA CONCLUSIO. Non potest decima *†* retineri sacerdotibus ex eo, quia sint malae vitae, ut est *text. in c. si Episcopus, 16. q. 6. & in c. tua nobis, ubi gloss. Abb. & alii Doct. de decim. & not. etiam Rebus. d. tract.*

q. 7. nu. 15 per tex. in c. quid dicam, 14. q. 4. & c. forte, q. 5. Silvest. in summ. verb. decima, num. 14. Idem ¶ si eas 33
decimas in malos usus cōvertant, ut post Host. in rubr.
de decim. & alios probat Rebuf. d. q. 7. num. 16. dicit ta-
men Silvest. loco cit. in vers. 8. cum, post Host. quod si
sacerdos non deserviat ecclesiæ, aut notorius peccator
sit, poterit ¶ ei non solvere, sed proximo superiori, quo 34
dicto relato dicit illud durum esse Turrecr. in c. fin. nu.
8. 16. q. 1. cui ego assentior, cum laici maxime privati
sacerdotes judicare non debeant.

UNDECIMA CONCLUSIO. Possunt denegari ¶ 35
decimæ clericis ex eo, quia ab illis sibi denegantur sa-
cramenta; ita Lap. alleg. 66. num. 7. & 8. ubi etiam con-
cludit, quod possunt laici opponere exceptionem spo-
liationis divinorum: & respondet contrariis. Ratio
vero est, quia decimæ saltem personales dantur ratio-
ne administrationis sacramentorum, ut superius nos se-
mel admonuimus. Id tamen intelligendum est, ¶ dum 36
modo non propria auctoritate retineant, sed in judi-
cio excipiendo, seu reconveniendo, ut patet ex Lap. loc.
cit. Neque ¶ contra potest parochus propria auctori- 37
tate denegare sacramenta, ex eo, quia sibi non solvan-
tur decimæ, nisi id notorium sit, ut late & optime o-
stendit Navar. consil. 2. num. 2. tit. de decim. volum. 1. &
Cornel. Benincas. in tractat. de paupertate, q. 7. in 6. spe-
ciali num. 17.

DUODECIMA CONCLUSIO. Non possunt de-
mum denegari decimæ, ¶ clericis ex eo, quia divites 38
sint, neque indigeant; tex. ubi gloss. in c. decima, 16. q. 1.
Jo. An. & alii, in rubr. de decim. Rebuf. d. q. 7. nu. 14. Co-
var. d. l. 1. var. resol. c. 17. num. 4. Turrecr. in c. quoniam
quicquid, n. 8. 16. q. 1. inter Theolog. S. Thom. quodl. 6.
art. 10. & 2. 2. q. 87. art. 3. ad 1. Sot. lib. 9. de just. & jur.
q. 4. art. 3. Silvest. in summa, verb. decima, n. 14. vers. 8.
ubi etiam rationem affert, quæ communis est, & affer-
turi etiam à S. Thom. & Sot. loco cit. quia neque deci-
mæ solum ob sustentationem ministrorum dantur,
sed etiam pro ¶ pauperibus (ut etiam colligitur ex c. 39

tua nobis, cum simil. ubi habetur, quod decima fiat tri-
 buta egentium animarum) & licet etiam admitta-
 mus, quod sustentatio ministrorum fuerit ratio insti-
 tuendi decimarum solutionem; ex quo tamen hoc el-
 lectum & debitum per ecclesiæ statutum, illis quo-
 que debentur etiam si divites sint. Non debentur ta-
 40 men ꝑ jure divino, aut naturali decimæ talibus mini-
 stris non indigentibus, ut ex eodem Silv. Covar. & a-
 liis Doct. maxime Theologis patet, & nos c. 1. q. 1. c.
 2. & c. 5. q. 5. fusius ostendimus. Ubi etiam admonui-
 mus, tunc saltem, cum indigent, & quoad substantiam
 jure divino, & naturali deberi decimas etiam post le-
 gem Evangelicam. Quod nunc ex eo breviter proba-
 re possumus, quod tam jure naturali quam divino di-
 gnus est operarius mercede, & cibo suo, Deuter. 24.
 Matth. & Luc. 10. 1. ad Timoth. 5. & 1. Cor. 9. & quod
 sacra ministrantibus debeat a populis sustentatio,
 patet ex eodem loco Matth. & Luc. 10. ubi loquens
 Christus dominus de Apostolis verbum Dei annun-
 ciantibus adducit eum locum Deuter. Dignus est ope-
 rarius, &c. patet etiam ex alleg. loc. Pauli 1. Cor. 9. c. 1.
 Tim. 5. ubi de se ipso & aliis prædicantibus, sacraque
 dantibus eundem locum affert tum illud Deut. 25.
 Non alligabis os bovi trituranti.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Causa decimarum in petitorio agitari debet coram
 iudice ecclesiastico.
- 2 Causa spiritalis in petitorio agi debet coram iudice
 ecclesiastico. Idem si possessorium mixtam habeat
 proprietatis rationem. num. 3. Idem quoque si curia
 mixta sit ex clericis, & laicis. nu. 4.
- 3 Causa decimarum, ubi questio sit meri facti, agitari
 potest etiam coram iudice laico. Potest tamen et-
 iam coram ecclesiastico. num. 7.
- 4 Causa spiritalis & ecclesiastica, ubi sola questio fa-
 cti sit, agitari potest coram iudice laico.

- 8 Possessorium decimandi secundum communio-rem agitari potest coram iudice laico. Idem in qualibet causa spiritali, & ecclesiastica, secundum eandem communio-rem. num. 9. Contrarium in utroque num. 10.
- 11 Causa spiritalis regulariter spectat ad forum ecclesiasticum.
- 12 Causa possessoria rei spiritalis, & ecclesiastica dicitur absolute spiritalis, & ecclesiastica.
- 13 Causa possessoria decimarum agitari potest coram iudice laico, ubi questio est facti incidens: poterit tamen etiam coram ecclesiastico, ubi etiam solum agitur, an decima sint soluta, vel an his teneatur, vel alias solvere. num. 14.
- 15 Iudex laicus cognoscit de iure decimandi competente laico ex feudo, vel privilegio.
- 16 Laicus conductor decimarum potest conveniri coram iudice laico, & debet, nisi adsit contraria fore scriptio.
- 17 Laicus debet conveniri à clerico coram iudice laico, nisi adsit contraria consuetudo, maxime ubi non constat, rem esse ecclesiasticam.
- 18 Causa possessoria iuris decimandi, & quavis alia spiritalis non potest tractari coram iudice laico, quando vel res inter clericos solos agitur, vel reus est clericus.
- 19 Clericus non potest conveniri coram iudice laico.
- 20 Causa decimarum, ubi de iure ipso agitur, non potest in laicum compromitti. Imo etiam fortasse in neminem compromitti poterit. numer. 21. Poterit tamen forte in laicum simul & clericum. numero 23.
- 22 Spiritalia in laicum compromitti non possunt. Possunt tamen in laicum simul, & clericum. nu. 23.
- 24 Compromitti potest in laicum de fructibus decimarum. Idem in quavis re spiritali. nu. 25.
- 26 Compromissum est quadam transactio.
- 27 Rector agens ad decimas possessorio adipiscenda, re-

cepe-

cuperanda, vel retinenda quomodo concludet, & tribus num. seqq.

- 31 Rector poterit agere interdicto, uti possidetis, quamvis etiam semel non perceperit omnes decimas, sed aliquas tantum. Item non modo contra recusantes solvere, sed etiam contra alios Curatos, & religiosos, atq; alios quoscunq; turbantes in d. possessione. num. 32.
- 33 Petitorio agens ad decimas prateritas poterit agere rei vindicatione, secus ubi decima non est segregata. num. 34.
- 35 Dominium decimarum non transfertur in ecclesiam ante separationem, tunc autem agendum est actione personali, seu conductione ex canone. nu. 36, aut lege consuetudinaria, ubi debeantur ex consuetudine. num. 37.
- 38 Actio confessoria, negatoria, aut ex dolo quando locum habeat in materia decimarum remissive.
- 39 Confessoria actione agitur inter duas ecclesias de proprietate iuris decimandi. Quod si agatur contra colentem pradium, locus erit conditioni ex lege. num. 40.
- 41 Causa decimarum est summaria, ubi questio sit inter ecclesiam, cui de iure communi debentur, & laicum qui solvere debet.
- 42 Solemnitates iuris non necessario adhibentur, ubi questio sit inter ecclesiam, cui de iure communi debentur decima, & laicum qui solvere debet.
- 43 Causa decimarum summaria est, si questio sit inter duas ecclesias de iure decimandi. Idem si una earum nitatur consuetudine. num. 44.
- 45 Consuetudo est quaedam lex communis.
- 46 Causa decimarum summaria non est, ubi de decimis agatur, qua solum ex pacto pollicitatione, aut voto debita sint.
- 47 Causa decimarum summaria non est, ubi questio est inter laicos de iure decimandi. Idem generaliter, quando decima debentur iure speciali. num. 48.

mer. 48. Secus si agatur de successione feudi anti-
qui decimarum. num. 49.

50 Succedens in ius alterius debet uti iure illius.

51 Causa decimarum summaria est, cum agitur contra
advocatos & alios impediētes, ne decima solvan-
tur. Contrarium alii. nu. 52.

53 Causa decimarum summaria est, cum Rector agit
contra eum, qui se tuetur à solutione privilegio in
iure scripto. Aut etiam privilegio speciali, vel cō-
suetudine aut prescriptione. numer. 54.

55 Causa summaria quid importet, & de modo in ea
procedendi remissive.

56 Rectore agente contra subditum ad decimas incipi
potest à precepto.

57 Brachium seculare invocari potest contra pertinaces
in solutione decimarum.

58 Appellatio non admittitur cum per Rectorem à sub-
dito decima exiguntur; Secus si alleget privile-
gium Papa, vel compositionem legitimam. nu. 59.
Ratio affertur. n. 60.

61 Debitor decimarum non potest prae-textu crediti de-
cimas denegare; neque propter sterilitatem. nume-
ro 62.

63 Poena & incommoda, quibus afficiuntur non sol-
ventes decimas, remissive.

64 Excommunicari potest non solvens decimas cum te-
neatur; non est tamen ipso iure excommunicatus.
num. 65.

66 Excommunicati sunt laici compellentes Pralatos i-
psos submittere iura ecclesiae.

67 Sacrilegus est excommunicatus, & nu. seqq.

68 Sacrilegium an committant retinentes decimas.

69 Excommunicatio in eos, qui decimas non solvunt,
ferri debet monitione praemissa. Idem in quavis
sententia excommunicationis. n. 70. & debet esse
canonica, & competens, hoc est, trina cum aliquo
dierum intervallo. num. 71.

72 Monitoria excommunicationis contra non solven-
tes

res non debent necessario continere clausulam, nisi causam rationabilem volueris allegare, debet tamen iudex se informare, vel literas conditionales formabit. num. 73.

74 Sepultura ecclesiastica privatur, qui solvere tenetur decimas, & non solvit.

75 Sepultura ecclesiastica privatur, qui notorie decimas in peccato mortali.

76 Procedi potest ex officio contra non solventes decimas prava informatione.

77 Visitator potest cogere subditos ad solvendas decimas suo Rectori, nisi aliquam rationabilem causam allegarent. num. 79.

78 Visitatori incumbit correctio excessuum, & sollicitudo erga clerum & populum.

80 Reddituum ecclesia exiguitati quomodo succurritur per unionem beneficiorum, & assignationem oblationum, aut decimarum.

81 Aedificari potest ecclesia intra fines alterius, & in Episcopus instituere sacerdotem percepturum decimas, & assignationes alicujus castri, ubi parochiani in constructam sine magna difficultate adire non possunt.

CAP. VIII.

De modo procedendi circa exactionem
Decimarum.

QUÆRO PRIMO, Quis sit iudex competens in causa decimarum?

PRIMA CONCLUSIO. Decimarum controversia sit in petitorio, ubi quæstio juris est, non facti, spectat ad iudicem ecclesiasticum; text. in clem. dispendio super de iudic. c. literas, de iur. calum. c. fin. de rerum permutatione cum aliis adductis per And. Gail. pract. ob. er. lib. 1. ob. er. 38. nu. 1. Papiens. in for. libell. de lin. causis in verb. nec fuisse, & Anastas. Germon. de sacror. immun. libr. 3. c. 19. & 96.

num. 84 & multis seqq ubi id optime probat, idem not. Feder. de sen. consil. 245. incip. Domino Andrea, Felin. c. causam, n. 15. de prescript. Marches. tract. de commiss. & rescrip. cap. 4. nu. 30. 2. par. Thom. Zerol. in sua Praxi Episc. verb. decima. vers. ad 6. Rebuf. d. tract. de decim. q. 10. nu. 2. & 38. post alios, & probatur ex iis, quæ infra mox afferemus, ad ampliandam hanc conclusionem. Ratio illa est, quia ius decimandi spirituale est, ut late cap. 5. q. 3. in princ. ostendimus. De causa autem spirituali & solus ecclesiasticus cognoscit, ubi quæstio sit juris, & tuam, de ordine cog. & c. cum sit generale, cum ibi not. de for. compet. Idem quoque erit dicendum, quando causa possessoria & mixtam habet proprietatis rationem, prout in qualibet re spirituali tenet Abb. d. c. literas, ubi Butr. Barbat. & alii, in rubr. de iudic. num. 51. quin etiam idem erit, & licet curia mixta sit ex clericis, & laicis, nisi illi consiliarii dari sint à summo Pontifice, ut late & optime ostendit Germon. d. c. 19. num. 68. & trib. seqq. numero vero 93. & 94. id ipsum extendit, ubi etiam laicus se tueri velit legitima temporis præscriptione ab huiusmodi solutione decimarum.

SECUNDA CONCLUSIO. Si quæstio sit & meri facti, an talis percipiat, vel solvat decimas, vel quia agatur contra tertium detentorem fructuum decimandorum, iudex etiam laicus competens erit; ita Covar. pract. q. c. 35. num. 2. Zerol. d. vers. ad 6. Rebuf. d. q. 10. n. 3. Ludov. Gomes in c. si annum, num. 15 & 16 de iud. in 6. Felin. & Feder. de sen. loc. cit. Butr. c. fin. numer. 20. de iud. Abb. d. c. literas, nu. 7. & seqq. Gail. inf. num. 2. per tex. c. petimus, n. q. 1. Marches. d. tract. de commiss. & rescript. c. 4. nu. 30. par. 2. post alios, & in qualibet materia & spirituali, & ecclesiastica tradit Ant. Grav. in 6. addit. ad Vestr. in sua Praxi lib. 5. c. 1. Soar. in Thes. recept. sent. verb. spiritualium, & Turzan. opin. 90. ex communi. Poterit tamen etiam in hoc cognoscere & ecclesiasticus, ut late & optime probat Marches. d. numer. 30. Covar. d. nu. 2. in princ. & Germon. d. c. 15. numer. 95. & 96.

Q

TER-

- TERTIA CONCLUSIO.** Si agatur de possessio-
 8 decimandi † communis fere omnium resolutio est,
 quod potest iudex laicus cognoscere; ita ex communi
 resolvit Andr. Gail. *d. obs.* 38. *num.* 2. auctoritate gloss.
d. c. literas, in vers. rebus, quæ tamen gloss. nihil de de-
 cimis, & est communiter reprobata, teste Covar. *d. c.*
 9 35. *num.* 1. & in qualibet † causa spirituali, quando li-
 permero possessorio agitur, tenet Guid. *Pap. decis.* 85.
in princ. Boer. *decis.* 60. *numer.* 23. Gram. *decis.* 78. *per-*
tam Afflict. *decis.* 2. & 24. cum aliis, quos referunt & se-
 quuntur Gail. *ubi sup.* *num.* 3. & 4. Gravât. *loco cit.* Son-
 rez. *in Thesaur. recept. sent. lit. P.* *num.* 186. Menoch.
recup. poss. remed. 15. *num.* 211. communem etiam assen-
 Covar. *d. c.* 35. *nu.* 1. & *in epit. de spons. & matr.* 4. *par.*
 8 §. 12. *nu.* 3. à quâ tamen etiam communiore senten-
 10 tia, si simpliciter intelligatur † libenter recedo cum
 Lig. *in clem. dispendiosam, de iud.* Guid. *Papa. cons.* 149.
 Rol. à Vall. *cons.* 23. *n.* 17. l. 2. Osa. *dec.* 116. *n.* 1. Burr. *d. c.*
si n. 20 *de iud.* Bero. *in rubr. de iud.* *n.* 51. & Covar. *d. c.*
vers. verum si diligenter, post Io. Daiamam in pream.
pragmat. sanctionis, §. postremo & alios, quos ipsi citant.
 & in specie in materia decimarum late tradit Rebus. *d.*
q. 10. *num.* 1. ad hoc allegans gloss. *in summa* 10. *q.* 1. &
text. in c. dudum, de decim. Et ratio illa optima est, quod
 11 causa † ecclesiastica & spiritualis ad forum, iudicium
 quod ecclesiasticum spectat, non autem laicos, c. 2. *de*
iud. c. tuam, de ord. cog. cum similib. causa autem posses-
 12 soria † rei ecclesiasticæ etiam simpliciter, & absolute
 dicitur ecclesiastica, ut probatur ex *clem. unica, de cau-*
sa poss. & propr. & *clem. unica*, cum ibi notat. *de sequen-*
poss. & fruct. Nisi velimus dicere, eos Doctores omnes
 qui contra sentiunt, vel aliquos saltem intelligendos
 1, esse, † ubi est solum quæstio facti circa possessionem
 hoc est, cum incidenter in iudicio quæritur, an talis
 exigat decimas, non autem cum principaliter agitur
 ad hoc ut clericus manu teneatur in possessione per-
 piendi decimas. Imo Marches. *d. num.* 30. & Covar.
 14 *nu.* 2. *in princ.* post Feder. de sen. *d. cons.* 245. fatentur
 posse et iudice c
 solute,
 de iure
 circa so
 causam
 fortasse
 paulo at
 ostendi
 telt. Ve
 nes, & p
 tibus co
 Qu A
 percipie
 iudex co
 endo eri
 o. nu. 39
 vers. te
 es, han
 est, qui
 nale est,
 caum c
 ue, & c.
 per nos tr
 Qu i
 cimarum
 consueru
 diolanen
 iudice la
 deo. Idem
 ultimo, in
 ratio est
 ius de
 clerici
 arrem c
 non agit
 vendis ab
 pretio
 posse

posse etiam laicum in quæstione facti conveniri coram
iudice ecclesiastico, ubi agitur solum, an decimæ sint
solutæ, vel an iste teneatur, vel alius, non autem cum
de jure decimarum, aut de exemptione, aut privilegio
circa solutionem; quod etiam tenere videtur Felin. *d. c.*
causam, nu. 15. *de præscript.* & licet non bene, videbit
fortasse quis quomodo possit constare cum eo, quod
paulo antehac eadem conclusione ex eodem Covar.
ostendimus; constat tamen, & utrumque sustineri po-
telt. Veriores autem postremæ opinionis restrictio-
nes, & prioris intellectus hi erant, quos duabus sequen-
tibus conclusionibus complectemur.

QUARTA CONCLUSIO. Quoties jus decimas
percipiendi ad laicos spectat ex feudo, vel privilegio,
iudex competens † tam conveniendo, quam excipi- 15
endo erit laicus; ita in his terminis tradit Rebus. *d. q.*
no. nu. 39. Germon. *d. c. 19. num. 90.* Covar. *d. c. 35. nu.*
vers. tertio, quoties decimæ, ubi alios refert attestan-
tes, hanc consuetudinem Galliæ esse. Ratio esse po-
telt, quia tunc persona laica est, neque jus tunc spiri-
tuale est, sed temporale, cum tunc solum habeat fru-
ctuum commoditatem, *juxta notat. per Doct. in c. ad*
l. c. c. quam vu. de decim. Rebus. *d. q. 10. num. 34.* &
per nos tradita *sup. c. 5. q. 3. concl. 1.*

QUINTA CONCLUSIO. Laicus conductor de-
cimarum, ubi non adsit contraria sibi præscriptio, seu
consuetudo, prout est in hac civitate & diocesi Me-
diolanensi, † potest, & debet etiam conveniri coram 16
iudice laico, ita in specie Covar. *d. nu. 2. vers. 5. non vi-*
deo. Idem voluit Rebus. *d. q. 10. nu. 4. & 38.* Gemin. *in c.*
ultimo, in fin. de for. compet. in 6. gloss. in c. vestra, de loc.
Ratio est, quia seclusa tali consuetudine † regulariter 17
laicus debet à clerico conveniri coram iudice laico,
si clericus laicum, *de for. compet. maxime, ubi non con-*
stat rem esse ecclesiasticam, *ut ibi tradunt Doct.* at tunc
non agitur de jure decimarum, neque de decimis sol-
vendis ab his, qui tenentur easolvere, sed de solven-
do pretio, vel mensuris, quibus cōductæ fuerunt deci-
mæ

ma alicujus parochiae. Contrarium tamen hac in
sentit Germon. d. c. 19. nu. 97. volens posse etiam judi-
cem ecclesiasticum cognoscere; *quamvis enim, inquit,
questio facti sit, hoc tamen factum ex jure oritur deci-
marum, cuius cognitionem ad iudices ecclesiasticos spe-
ctare in manifesto est, qui propterea non redduntur in-
capaces cognitionis illius facti, quod ex jure ad ipsos spe-
ctante provenit.*

SEXTA CONCLUSIO. Licet amplecti velis pri-
mam opinionem ex iis, quas in tertia conclusione pro-
tulimus, ea tamen nullo modo procedere potest, ubi
res solum inter clericos agatur, aut reus solum est cle-
ricus; debet enim tunc † causa etiam possessoria coram
iudice ecclesiastico tractari; ita in quavis re spiritali
docet Navar. in repet. c. cum contingat, remed. 1. de re-
script. & Covar. d. c. 35. num. 1. in fine. Ratio est, quia
† utroque jure clericus † conveniendus est solum coram
iudice ecclesiastico, c. qualiter, de jud. c. 2. & c. si di-
genti, de for. compe. c. placuit, 11. q. 1. Auth. statuimus, C.
de Episc. & cler. ubi Doct. cum simil. quod etiam late pro-
sequitur idem Covar. in d. pract. quest. c. 31.

SEPTIMA CONCLUSIO. Causa decimalis, ubi de
jure ipso agitur, non potest † in laicum compromitti
ita post Card. cons. 94. tenet Camill. Borel. tract. moder.
compromiss. §. 2. gloss. 1. numer. 324. Imo, in nullum al-
solute fieri posse † hujusmodi compromissum tradit
Lanfr. Orian. in suo tract. de arbitr. §. compromissum
quem etiam in hoc sequi videtur Borel. loco cit. Ratio
vero illa est, quia spiritalia † in laicum compromitti
non possunt, c. contingit, ubi Abb. & ceteri, de arbitr.
& c. decernimus, de judic. poterit † tamen forte com-
promitti in laicum simul & clericum, accedente supe-
rioris auctoritate, ut in aliis spiritalibus fuisse ostendit
idem Borel. d. gloss. 1. num. 79. & tribus seqq. Illud sane
certum est de fructibus ipsis decimarum, cum quibus
spiritalia non sint, posse † etiam in laicum compro-
mitti, ut post Lanfr. loco cit. not. Borel. d. gloss. 1. nu. 327.
& de quavis re spiritali † tradit Host. in summa tit. de
arbitr.

arbitr. §. de qua re. Specul. eodem tit. §. rest. num. 2. Et ratio esse potest, quia de iis transigi potest, ut sup. late ostendimus, c. 5. q. 6. compromissum autem est, † quædam transactio, Auth. si vero contigerit, C. de judic. late Borel. d. tract. §. 1. gloss. 3. num. 268. & §. 2. gloss. 1. nu. 64. 223 & 353.

QUÆRO SECUNDO, Qualiter, & qua actione petantur decime?

PRIMA CONCLUSIO. Si agitur † possessoria ad adipiscendam, concludet Curatus, se habere talis loci curam, & ob id petit adipisci decimarum possessionem, ut docet Rebus. d. tract. q. 1. num. 1. & sic etiam concludi potest † in aliis spiritualibus, ut tradunt Doct. in c. accedens, de accus. Abb. in c. constitutis, in fi. de appell. & cap. pastoralis, colum. 3. de caus. possess. & propr. Si vero agatur † possessorio recuperandæ, quia sit decimis spolia tus, concludet ad restitutionem, juxta tex. in c. ad decimas, de rest. spol. in 6. & solet concludere ad remedium, reintegranda, 3. q. 1. ut ait Rebus. d. q. 9. num. 2. si decimum turbetur † quis in possessione percipiendi decimas, agit interdicto uti possidetis, seu retinenda, juxta tradita per Fabr. & alios Doct. in §. retinenda, Instit. de interdictis, & in hac specie decimarum id docet Rebus. d. q. 9. num. 3. ubi etiam num. 3. dicit, quod hoc interdicto † agere poterit, licet ratione sui beneficii, omnes decimas adhuc non perceperit, sed aliquas tantum, ex quo per collationem beneficii, & apprehensionem possessionis est effectus possessor omnium rerum, & curium sue curæ, & ecclesiæ; quin etiam hoc interdicto agere poterit † tam contra subditos recusantes solvere decimas, quam contra alios Curatos religiosos seculares, aut regulares, & generaliter contra quosunque alios illum turbantes in dicta possessione, ut tradunt Host. & alii, in c. dudum, per illum textum, & gl. de decim.

SECUNDA CONCLUSIO. Si agatur in petitorio ad decimas præteritas agi poterit rei vindicatione, ut optimus tex. in c. moderamine, ibi, sibi vindicent, &

in c. revertimini ibi, quia fraudastis me parte mea, 16. q. 1. & in c. causa, de verb. sig. ubi in bonis ecclesiarum numerantur, & expresse tenet gloss. d. c. moderamine, & c. revertimini, & alia gloss. in c. tua nobis, verb. tributa, Abb. nu. 5. 7. 11. & 12. & ceteri, de decim. que gloss. aperte dicit, hoc procedere, ubi etiam decima non sit

- 34 *gregata; cuius contrarium † late, & solidis sane rationibus tuetur Anastas. Germon. de sacr. immunit. lib. 1. c. 14. n. 16. & duobus seqq. Rebus. d. tract. q. 3. nu. 16. & 17. & q. 9. num. 6. & 4. seqq. ubi etiam probat, † decimarum dominium non transferri in ecclesiam, nisi post segregationem, licet contrarium in hoc contendat gloss. & Doct. d. c. tua nobis, ager ergo tunc cum decima non est segregata ecclesia actione † personalis, conditione ex lege canonica; quod si solum illi debentur ex consuetudine, ager † conditione ex lege consuetudinaria, ut docet Rebus. d. q. 9. nu. 15. licet practici non soleant (ut idem ait) variare libellum sive ex consuetudine debeantur sive non.*

- 38 *Quando autem † actione confessoria, aut negatoria, vel ex dolo agi possit in materia decimarum, quoniam non multum habent necessitatis, remitto te ad not. per Roffred. in tractat. libell. iur. canon. in 4. part. rubr. qua actione dec. pet. & Rebus. d. q. 9. n. 11. 12. 13. & 18. Ego hanc unam subdam conclusionem.*

- 39 *TERTIA CONCLUSIO. Si agatur † inter duas ecclesias de proprietate juris decimandi, tunc agitur confessoria, quia de re incorporali agitur; si vero contra colentem pradium, tunc agitur † conditione ex lege, Host. & Abb. d. c. tua nobis, post gloss. late Rebus. d. n. 14. Et hæc sint satis de hac questione.*

QUARO TERTIO, An, & quando causa decimarum sit summaria?

- 41 *PRIMA CONCLUSIO. Si questio † sit inter clericos, quibus de jure debentur decimæ, & eos qui solum vere debent, causa est summaria: text. est in clem. appendio, ubi gloss. in verbo, decimis, ubi ceteri Doct. d. decim. Imo & procedi poterit † sine aliqua juris so-*

lemnitate, ut post Zenzel. tradit Card. d. clem. num. 28.
Imol. num. 7.

SECUNDA CONCLUSIO. Si quæstio sit inter 43
duas ecclesias de jure percipiendi decimas, tunc quo-
que causa summaria est; ita gloss. per illum textum, in d.
vers. decimis, quam ibi alii sequuntur, idem quoque tenet
Rot. Rom. decis. 14. num. 2. de jud. in no. Asin. in praxi 1.
p. 3. c. 31. nu. 12. Marant. in spec. aur. par. 3. distinct. 9.
nu. 174. Zerol. in prax. Episcop. verb. decima, vers. ad 6.
Atque idem est si una earum agat solum ex consue- 44
tutine, ut post Io. An. & Pau. in d. clem. tenet Rot. d. de-
cis. 14. num. 1. & 2. Ratio esse potest, quia consuetudo
lex quædam est, & jus commune, c. consuetudo, distin- 45
ctio. 1. cum ibi not. per Doctores, & in rubr. de consuet.
& sic dici non potest, quod decimæ comperant ex jure
speciali.

TERTIA CONCLUSIO. Si sit quæstio de decimis
debitis ex pacto, pollicitatione, vel voto, tunc causa 46
non est summaria, gloss. d. verbo, decimis, & ibi Jo. de
Imol. num. 4. & Card. nu. 19. dum ait, causam decima-
rum esse spiritualement, licet debeantur ex jure speciali,
sed propter auctoritatem (inquit) glossæ, quæ a nemi-
ne reprobatur, communiter statuitur ei.

QUARTA CONCLUSIO. Si quæstio sit inter 47
laicos etiam de decimis ecclesiasticis, tunc causa non
est summaria, nec habet locum clem. dispendiosam; ita
inter terminis Rot. Rom. d. decis. 14. num. 2. & colligitur
aperte ex gloss. & Doct. d. clem. dispendiosam, tenenti-
bus, locum si eam non habere, ubi decimæ debentur 48
ex jure speciali, non autem communi. Declara tamen
hoc non procedere si quando agitur de successione 49
feudi antiqui decimarum, ut post Rot. decis. quadam So-
radit, & defendit late Card. d. clem. num. 21. ex co ma-
xime, quia causa feudi decimarum est de decimis anti-
quius debitis de jure communi, licet tale jus sit trans-
latum in vasallum, qui si debet uti eodem privilegio, 50
huius in ius. ff. de regul. juris, & c. qui in ius, eodem tit. in
6. & hoc etiam tenet Bened. Capra repet. d. clem. nu. 17.

Q 4

QUINTA

- 51 QUINTA CONCLUSIO. Contra † advocatos, & alios detinentes & impediētes, ne decimæ solvantur, similiter procedi potest summarie; ita Marant. d. num. 174. Card. d. clem. n. 23. post Laud. licet Imol. n. 8.
- 52 pro contraria sententia illum citet, cui † ipse adhæret, ex eo, quod tunc non agatur immediate ad decimas, sed ad interesse ratione decimarum, quod etiam sequitur Capra, ubi sup. n. 20.
- 53 SEXTA CONCLUSIO. Si quæstio sit † cum aliquo Priore rurali, qui excolebat aliquas possessiones sui prioratus sitas in alterius parochia, & retinet earum decimas, quia inquit esse de dote ecclesiæ, juxta cap. novum genus, de decim. secundum unum intellectum, quem tamen nos alibi reprobavimus, vel quia sunt novalia propriis manibus culta, juxta c. ex parte, si. 1. de decim. & Rector petat eas decimas, tunc causa est summaria, ut post Guil. Laud. d. clem. dispendiosam, not. Imol. nu. 8. Card. nu. 24. Capra num. 20. quoniam contra hujusmodi religiosos est jus cōmune, c. 2. §. ceterū, de decim. in 6. Secus vero inquit Card. post Laud. loco cit. si talis Prior intervertendo possessionem dicat ad se jus percipiendi pertinere ex privilegio, vel præscriptione, in quo tamen † contrarium, & verius tenet Imol. & Capra loc. cit.
- 54

De decima Papali, aliisque casibus specialibus videre poteris apud Doct. cit. aliquid nos inf. cap. 9. q. ult. in fin. Quid vero importet † causa summaria, & de modo in ea procedendi recurre ad clem. saepe, cum ibi not. maxime per Natt. de verb. signif.

QUÆRO QUARTO, An causa decimarum sit executiva, hoc est, An possit incipi à præcepto, deturq; appellatio, necne.

- PRIMA CONCLUSIO. In materia decimarum, si
- 56 Rector † agat contra subditum ad decimas non solutas, incipi potest à præcepto cum monitione sub excommunicationis pœna, ut intra tot dies solvisse debeat tantam summam decimarum Rectori; ita gloss. d. clem. dispendiosam, in vers. præmoniti, & post Laud. tenet

tenet Card. *ibidem* nu. 27. Imol. *num.* 10. Anchar. *num.* 4. Capr. *num.* 22. ubi etiam tradunt formam. Idem etiam de decimis in futurum solvendis, tradunt iidem Doct. *locis citatis*; & hoc est quod voluit Rebuf. *d. tract. de decim. q. fin. num.* 23. dum ait in materia decimarum incipi posse à præcepto, per c. *pervenit*, de decim. quod idem tenet Collect. *in c. pastoralis*, in fin. eodem. Quomodo vero excommunicatio possit ferri, vel fulminari pro decimis, fusius explicabo *q. seq.*

SECUNDA CONCLUSIO. Contra pertinaces in solutione decimarum † invocari potest brachium se- 57
culare; ita gl. d. clem. in verb. *coërceri*. per c. *postulasti*, de homic. quam ibi sequitur inter ceteros Imol. n. 12. Rebuf. d. q. ult. n. 18.

TERTIA CONCLUSIO. Subditi cogendi sunt ad solvendas decimas † appellatione remota; tex. in c. ex 58
multiplici, & c. *tua nobis*, ubi Abb. *num.* 8. & ceteri, de decim. & not. gloss d. clem. *dispendiosam*, in verb. *coer-
ri*, & Rebuf. d. q. ult. nu. 21. Trivis. *decis. Venet.* 29. *num.* 16. ubi inter ceteros Imol. nu. 12. Marant. in *specul. aur.* par. 6. tit. de appell. *num.* 304. post *Specul. tit. de appell. §.* in quibus, vers. 4. Marchesan. in *tractat. commiss. seu re-
script. c. 4. nu.* 15. & 25. par. 2. ubi etiam dicit, commis-
sionem appellationis in causa decimarum detur cum
clausula, sine retardatione. Sed quoniam gloss. d. c. *tua
nobis*, in verb. *tributa*, Tiraq. in *tract. de priv. pie caus.* 153. *privileg.* & alii dixerunt, appellationem admitti in
causa decimarum: Ideo distinguendum est cum Abb. d. c. *tua nobis*, *num.* 9. & aliis Doctoribus, quod aut lai-
cus solum allegat præscriptionem, vel cōsuetudinem,
& non admittitur appellatio, & sic procedunt jura al-
legata; aut † allegat privilegium Papæ, vel composi- 59
tionem legitimam, & admittitur, sicque procedere
potest dictum gloss. & sequacium. Ratio † diversitatis 60
non illa est, quam affert Abb. loco cit. quia contra jus
divinum non admittitur præscriptio, aut consuetu-
do, secus autem fit in privilegio & compositione; Nam
ut admitamus compositionem ab aliquo fieri posse,

Q s

etiam

etiam de iis quæ sibi debentur de jure divino, certe neque privilegium valere contra jus divinum, ut supra c. 5. concl. 2. demonstravimus, neque decimæ omnino de jure divino sunt, ut sæpius in hoc tractatu ostendimus; sed illa ratio esse potest, quia favorabilius est privilegium, & compositio, & facilius probari possunt, quam præscriptio, vel consuetudo.

QUARTA CONCLUSIO. Debitor decimarum non potest ꝑ prætextu ejus, quod sibi debetur, decimas denegare, cum in futuris decimis non admittatur compensatio, ut post gl. in c. decima, 16. q. 1. & alios late tradit Rebus. d. tract. q. ult. num. 19. Imo neque ꝑ propter sterilitatem, ut fuse ostendit idem numer. 22. & Vivi. in communi opin. 153. ver. consuetudo non solvendi.

QUÆRO QUINTO, Quibus pœnis afficiantur non solventes decimas?

Omissis aliis pœnis, & incommodis, quibus afficiuntur ꝑ non solventes decimas, de quibus per Host. in summa, tit. de decim. Doct. in c. fin. de decim. in 6. elem. 1. c. 1. & c. revertimini, 16. q. 1. & toto tit. ex eodem. Rebus. d. tract. q. ult. & Andr. Hisp. d. tract. reg. decimarum, q. 2. & 9. Anast. Germon. in jam sæpius alleg. tract. de sacro. immunit. c. 19. num. 100. & 101. & Petrus Greg. Tholos. in prælud. optimi Iuriscons probig. magist. libr. 2. cap. 25. ego contentus ero duabus pœnis canonicis excommunicatione nimirum, & privatione ecclesiasticæ sepulturæ, de quibus aliquot constituam conclusiones.

PRIMA CONCLUSIO. Non solvens decimas, cum teneatur, excommunicari ꝑ potest, ac debet; tex. in c. omnes decime, 16. q. 7. c. statuimus, 16. q. 1. c. pervenit, c. ad har, c. ex parte, ib. 2. c. in aliquibus, & c. cum non sit, de decim. clem. dispendiosam, de jud. & novissime in Concil. Trident. sess. 25. c. 12. de refor. in quibus omnibus iuribus cum pœna excommunicationis solum comminatum sit, neque alibi reperitur ipso jure proposita, dicendum ꝑ necessario est, non solventes decimas non esse ipso jure excommunicatos, quicquid dicere voluerit Rebus.

*Rebus. d. q. ult. n. 15. & Hispan. d. q. 2. num. 2. per c. 2. de rebus eccles. non alien. in 6. ubi tamen nihil habetur de decim. sed solum excommunicantur laici, qui † com- 66
pulerint Prælatos ad submittendum bona immobilia, & jura ecclesiæ laicis ipsis. Neque concludit illa ratio, quam iidem afferunt, quod sacrilegus † est excommu- 67
nicatus, c. canonica, 11. q. 3. & c. omnes ecclesiæ, 17. q. 3. detinens autem decimas † sacrilegii crimen committit, 68
c. in canonibus, 16. q. 1. & c. 1. 16. q. 1. quare erit is ipso jure excommunicatus; Nam neque sacrilegi omnes sunt ipso jure excommunicati, sed solum violatores ecclesiæ; quomodo loquuntur dicta jura, & not. gloss. d. c. canonica, neque decimas denegantes sunt proprie sacrilegi; tum quia illa jura loquuntur de dispensantibus decimas præter Episcopi conscientiam, & de laicis possidentibus decimas, hoc est, jus decimandi, tū quia improprie sacrilegium committere dicuntur, ex eo, quia non aliquid ecclesiæ proprium detinent, sed solum illi debitum, ut loquitur tex. in c. parochianos, de decim. Neq; sunt ecclesiæ quoad dominium, nisi post separationem, ut ex eodemmet Rebus. ostendimus hoc eod. cap. q. 2. concl. 2.*

SECUNDA CONCLUSIO. Excommunicatio hæc ferri debet † monitione præmissa; ita disponit tex. in d. 69
c. omnes decima, 16. q. 7. & c. pervenit, de decim. not. gloss. fin. in c. tua nobis, eodem, gloss. in clem. dispendiosam, in verb. pramoniti, & verb. coerceri, ubi ceteri de judic. Marches. d. c. 4. nu. 2. post Abb. in c. pervenit, nume. 3. & ibi Anchar. de decim. Et regula est in c. sacri. ubi Doct. de sent. excom. quod † sententia excommunicationis ferri 70
non debet, nisi præmissa canonica monitione, & competenti, † quæ trina est, c. contingit, il. 2. eodem, cum con- 71
cord. ibi positus, cum aliquo dierum intervallo, nisi aliter necessitas postulet, ut disponitur in c. constitutionem, eod. rit. in 6.

TERTIA CONCLUSIO. Quamvis in his literis comminatoriis excommunicationis non teneatur judex † apponere clausulam illam, nisi causam rationa- 72
bilem

bilem

bilem volueris allegare, ut post *Laud. tradit Card. d. 73 clem. num. 28.* debet tamen † vel recipere aliquam informationem, quod possessiones sint in parochia, ut post *Laud. docet idem Card. d. clem. num. 27.* vel formabit literas conditionales, ut quia in iis narretur, decimas non esse solutas, & subjicietur, quod si verum est, monet, ut solvat tam præteritas, quam futuras, cum tempus erit, alias excommunicabit, & adjiciat clausulam, quod si senserit se gravatum, veniat ad docendum, &c. ut tradit *Card. d. nu. 28.* Alia de his literis videre poteris apud *Doct. d. clem. dispendiosam.*

QUARTA CONCLUSIO. Is, qui solvere tenerur
 74 decimas, neq; eas solvit, aut restituit ecclesiæ, † debet ecclesiastica sepultura privari; *tex. in c. prohibemus, de decim. ubi gloss. Abb. & alii*, qui tamen textus potius loquitur in laicis sibi usurpantibus jus decimandi, sed de non solventibus aperte tenet *Rebus. d. tract. de decim. q. ult. nu. 16. Andr. Hispan. d. tract. reg. decim. q. 2. nu. 8.* Et ratio esse potest, quia eas derinent cum animarum periculo, ut dicitur in *d. c. prohibemus, & c. 1. 16. q. 7.* & notorie delinquent, ut notant *Doct. in d. clem. dispendiosam*, qui autem in notorio peccato, & publico decedit, † privandus est ecclesiastica sepultura, *opt. tex. in c. pro obeuntibus. ubi gloss. 13. q. 2. alia gl. in c. non aestimamus, verb. omnibus, ead. ca. & q. & in c. ex parte, il. 2. ubi Io. An. & in c. ex parte, il. 1. de sepult. Hisp. d. tract. vers. decima est jure naturali, n. 18.*

QUÆRO ULTIMO, An superior, & iudex procedere possit ex officio in causa decimarum?

PRIMA CONCLUSIO. Iudex potest ex officio
 76 procedere † contra non solventem decimas, tanquam contra notorie delinquentem; ita *Anchar. d. clem. dispendiosam, num. 4. Imol. num. 7. Card. numero 28. Capr. nu. 23.* sumet tamen prius informationem, quod talis sit subditus, & quod illa prædia sita sint in parochia illius Rectoris; ita *Imol. & Capr. locis citatis.*

SECUNDA CONCLUSIO. Visitator si Episcopus
 77 sit, sive Episcopus in visitatione, † poterit cogere subditos

ditos ad solvendum parochio decimas; colligitur hoc
 tum ex precedenti conclusione, tum ex traditu per Fusc.
 in tract. de visit. 2 parte, c. 2. nu. 26. Lal. Zecch. in tract.
 de Episcopo, cap. 6. nu. 37. Soc. eodem tractat. de visit. sub
 num. 28. & Franc. Pavin. in consimil. tract. de visit. q. 5.
 num. 96. & seqq. & q. 8. num. 17. & 18. in parte, quod
 idem erit in visitatore ab Episcopo deputato ex justa
 causa, juxta notata per Zecch. d. c. 6. numer. 2. Pavin. d.
 tract. q. 2. nu. 44. & seqq. 1. parte, id quod in specie ad-
 notavit Paulus Salodius, vir magnæ eruditionis, & in-
 tegræ, prius defunctus, quam ejus collega fuerim
 in hac Metropolitana Mediolanensi ecclesia; is inquam,
 in sua pulcherrima praxi visitationis, par. 2. c. 7. ubi et-
 iam tradit, quomodo ea in re gerere se debeat visita-
 tor. Ratio est, quia visitatori incumbit † correctio 78
 excessuum & omnimoda sollicitudo cleri, & populi
 diligenter visitandi, ut late tradit idem Pavin. d. 1. par.
 q. 1. num. 9. 12. 13. & seqq. puto tamen id procedere, † 79
 ubi notorie constaret, subditos ad decimas teneri, ne-
 que ullam rationabilem causam allegarent, tunc enim
 cum res altiore requireret indaginem, diligentius es-
 set cognoscenda, vel etiam ad Episcopum, aut ad sum-
 mum Pontificem deferenda, ut colligitur ex Salod. loc.
 cit. & monet Fuscus d. c. 2. n. 26. & c. 21. n. 40. ex mente
 S. Thomæ & aliorum.

TERTIA CONCLUSIO. Potest, & debet Episco-
 pus, † ubi redditus ecclesiæ parochialis adeo exigui 80
 sunt, ut debitæ nequeant oneribus satisfacere, si per
 beneficiorum secularium unionem id fieri non possit,
 eos sufficienter augere poterit ex primitiarum, obla-
 tionum, aut decimarum assignatione, parochianorum
 collectis, aut alia, quæ illi commodior videbitur ra-
 tione, ut disponitur in Concil. Trident. sess. 24. c. 13. de re-
 form. quod etiam locum habebit, non obstante qua-
 cunque exceptione exemptionis, aut privilegii, etiam
 juris decimandi, ut est optimus tex. in c. 2. §. ubi autem,
 cum ibi not. de decim. in 6.

Pariratione, cum ecclesia † longe distat à parochia- 81
 nis,

nis, ita ut ipsam non possint sine magna difficultate adire, potest novam ecclesiam commodiorem intra ejus fines Episcopus ædificare, & in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo ad præsentationem Rectoris ecclesiæ majoris, instituere ad sustentationem suam illius villæ obventiones ecclesiasticas percepturum, ut est *tex. ad literam, in c. ad audientiam, il. 1. de eccl. adif.* ubi per obventiones ecclesiasticas possunt commodè intelligi decimæ, prout colligitur ex gloss. & Doct. ibi, & Abb. in c. novum genus, quod est 2. num. 7. de decim. dum ad materiam decimalem quærens, & tradens, quibus solvendæ sint decimæ, allegat *tex. d. c. ad audientiam*; & quamvis *tex. ibi* loquatur, ubi antiquæ ecclesiæ Rector commodè sustentari potest sine redditibus, & proventibus oppidi, in quo constituenda est ecclesia, & gloss. ibi in verbo, *convenienter*, dicat, quod alias id non permitteretur; tamen idem dicendum puto in eo quoque casu, cum jure novo Concil. Trident. provisum sit exiguitati reddituum ecclesiæ, modo, quo supra diximus, nimirum assignando, ubi opus sit, decimas pro sustentatione Rectoris, & ut possit debitis oneribus satisfacere: quod etiam sentire videtur Card. consil. 26. num. 2. & satis colligitur ex d. c. 2. §. ubi autem, de decim. in 6. quo loci jubetur ordinariis locorum, ut ordinent, quod etiam privilegiati super decimis recipiendis gratis assignent ecclesiis parochialibus eam portionem de earum proventibus, ut inde & competentem sustentationem habere, & debita onera valeant supportare. Atque hæc de decimis, quas spirituales vocant, dicta sint satis.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Decima Papalis originem habet à lege veteri, habetque similitudinem cum ejus legis præcepto.
- 2 Beneficiari tenentur salvere decimam ex beneficio summo Pontifici eam exigenti. Ratio num. 3.
- 3 Causa, ob quam decima Papalis imponitur, debet esse

esse iusta. Iusta autem in dubio praesumetur. numero 5.

6 Decima beneficiorum concedi possunt laicis per summum Pontificem.

7 Laici decimas super beneficiis imponere non possunt: neq; inferiores. Pralati num. 9.

8 Laici exigentes ab ecclesiis, ecclesiasticisque personis, earumve bonis taleas, collectas, aut decimam, seu aliam partem bonorum sunt excommunicati.

10 Episcopus potest imponere, & exigere à beneficiatis charitativum subsidium.

11 Concilium Constantiense quid de decimis Papalibus decernat.

12 Denunciari an debeat impositio decimae Papalis, & num. seqq.

13 Debitori an debeat denunciari, ut solvat. & cap. 6. numero 23.

14 Papa est supremus iudex, & ordinarius.

15 Charitativum subsidium si ab Episcopo exigatur, & generale subsidium à Papa, utrique praestandum erit, & si utrique non possit, praestabitur Papa. numero 16.

17 Decima Papalis solvitur de beneficiis, & num. seqq.

18 Privatio praesupponit habitum.

19 Decima Papalis solvitur de omnibus beneficiis, ecclesiasticisq; redditibus.

20 Capella subjacent decimae Papali.

21 Capella sunt beneficia ecclesiastica.

22 Canonici subjacent decimae Papali. & num. 69.

23 Canonici sunt beneficia ecclesiastica.

24 Ecclesiae cathedrales, Metropolitanae, & Patriarchales subjacent decimae Papali.

25 Plura habens beneficia in pluribus civitatibus, & diocesis, de omnibus solvet decimam Papalem.

26 Pralati, & clerici exules de suis proventibus ecclesiasticis decimas Papales persolvent.

27 Extrava. unic. de decim. in commun. quae est Bonif.

VIII. an

VIII. an solum locum habuerit in decimis per eum
impositis, & expiraverit ejus morte.

- 28 Extravagans inserta in corpore juris vim legis habet; & sententia contra eam lata est nulla.
- 29 Papa respondendo, & definiendo super casu particulari, canonem & legem condit.
- 30 Extravag. un. de decim. nunc quoq; allegari potest pro decisione.
- 31 Proventus, & redditus leprosariarum domorum Dilectorum & hospitalium pauperum non subjacent decima Papali. Quid vero de redditibus, qui supersunt ultra usus pauperum, & infirmorum num. 32.
- 33 Hospitalia pauperum & infirmorum, nomine beneficiorum proprie non comprehenduntur.
- 34 Hospitalia in beneficium non conceduntur: secus in hospitalibus militarium ordinum, aut aliorum religiosorum. num. 35.
- 36 Redditi hospitalium militarium ordinum, aut aliorum religiosorum an subjaceant decima Papali.
- 37 Moniales, aliaq; Regulares persona an solvant decimam Papalem.
- 38 Beneficia tenuia an subjaceant decima Papali.
- 39 Redditi ecclesiastici non excedentes summam annuam septem florenorum auri, decima Papali non subsunt. Secus si plura quis habeat beneficia, quae singula dictam summam non attingunt, simul autem collecta excedant. 40.
- 41 Pitantia monachorum non subsunt decima Papali.
- 42 Pitantia quid sint.
- 43 Relicta ecclesiis, ut ex iis emantur perpetui redditus, non subjacent decima Papali: Secus in aliis legatis factis Prelatis ratione ecclesiarum, vel officiorum. 44.
- 45 Xenia Prelatis liberaliter facta non subsunt decima Papali.
- 46 Xenia quid sint, & unde dicantur.
- 47 Sylva an, & quomodo subjaceant decima Papali, & num. seq.

- 48 *Assisia quid sit.*
- 49 *Pisces stagnorum, vel bellua garenarū, an, & quando decimentur à Papa.*
- 50 *Stagnorum, & piscariarum decima Papalis quando, & quomodo solvatur.*
- 51 *Eleemosyna, & oblationes an, & quando subiaceant decima Papali.*
- 52 *Rector parochialis, qui necesse habet conducere plures Capellanos, an de eorum solario, aut victu solvat decimam Papalem.*
- 53 *Clericus, qui per vicarium, vel firmarium ecclesiam suam servit, in ea ve residet, quomodo decimam Papalem solvet.*
- 54 *Vicariorum, & coadjutorum materia, remissive.*
- 55 *Grangia quid sint.*
- 56 *Obtinentes prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones, vel census ab ecclesiis seu monasteriis an, & quomodo decimam Papam solvant.*
- 57 *Expensa monachorum, qui ex pacto ab obtinentibus Prioratus, grangias, & huiusmodi ex gratia tenentur, deduci non debent in solutione decima Papalis. Secus in obtinentibus ad iustam firmam annuam. num. 58.*
- 59 *Procuracionum decima an, & quando Papa sit exhibenda.*
- 60 *Procuracionum materia, remissive.*
- 61 *Decima Papalis solvitur quoque de iis, qua consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, & similibus, deductis salariis moderatis iudicum & officialium, ac similium personarum, sine quibus iurdictio, & alia predicta nequeunt expediri. Secus in expensis, qua sunt in vestibus, ac victualibus officialium, aut circa familiam Prælatorum. num. 62.*
- 63 *Molendinorum, & furnorum seu potius reddituum, qua ex illis percipiuntur, decima Papalis prestat.*
- 64 *Fructuum arborum, & hortorum decima Papa exhibetur.*

- 65 Decima Papalis quomodo praestetur de his, quae consumuntur usu, vel esu animalium.
- 66 Beneficia unita subjacent decima Papali, siue principaliter, siue accessorie uniantur, siue alias quomodocumque.
- 67 Decima Papalis imposita in una diocesi solvetur fundus beneficii illius diocesis positus in aliis diocesis, & num. seq.
- 68 Decima Papalis est onus reale ecclesiarum, non praediorum impositum personis ecclesiasticis pro ipsius ecclesiis.
- 69 Canonicatum decima Papa exhibenda est.
- 70 Canonici tenentur residere.
- 71 Mensa grossa ut plurimum distinguitur à prae-bendis & quotidianis distributionibus. Aliquando tamen succedit loco prae-bendarum. num. 72. Aliquando de ipsa mensa grossa solvuntur distributiones. num. 73.
- 74 Mensa grossa canonicorum subjacet decima Papali, ubi ea massa succedat loco prae-bendae, quamvis decima absolute imponatur super beneficiis.
- 75 Subrogatum sapit naturam ejus, in cuius locum subrogatur.
- 76 Mensa grossa, quae in distributiones quotidianas destinata est, tunc saltem subjacet decima Papali, cum ea imposita est super quibuscumque proventus ecclesiasticis.
- 77 Quotidianae distributiones subjacent decima Papali, ubi ea imposita est super omnibus beneficiis, & quibuscumque proventus ecclesiasticis. Idem ubi imponeretur super redditibus, & obventionibus ecclesiasticis. num. 79. Secus ubi dumtaxat imponeretur super beneficiis, vel eorum fructibus. num. 81.
- 78 Nomen proventus, generale est, & comprehendit omnem redditum undecumque nobis obvenientem.
- 80 Obventionis, & redditus nomen satis generale est.

82 Quotidiana distributiones nomine beneficii non veniunt; neq; nomine fructuum illius, aut in eius valore computantur. num. 83.

84 Anniversaria, seu Mortuaria an subjaceant decima Papali.

85 Anniversaria non computantur in redditibus, seu valore beneficii; neq; in Bulla veniunt nomine proventuum, fructuum, reddituum, iurium, emolumentorum canonicatum, neq; etiam distributionum quotidianarum.

86 Quotidianarum distributionum nomine quid veniat.

87 Colonus, cui in contractu aliqua gratia scienter non est facta, non tenetur ad decimam Papalem, sed eam solvet proprietarius.

88 Pensionarius tenetur pro rata pensionis ad decimam Papalem exhibendam, ex communi contra aliquos. Idem in charitativo subsidio. num. 88.

89 Pensionarius tunc non tenetur ad decimam Papalem, ubi pensio constituta fuit libera ab omni onere etiam decimae. Secus si privilegium sit solum generale. num. 90. Aut si et exemptioni per Papam derogetur cum clausula quorum tenores, &c. num. 91.

90 Clausula, quorum tenores pro expressis habeantur, quam vim habeat.

91 Pensionarius exemptus ab onere solvendi decimam non potest cogi à collectore habente auctoritatem eam exigendi à quibuscunq; personis, non obstantibus quibuscunq; privilegium.

92 Pensionarius non poterit molestari à collectore, qui exigit integram decimam à Rectore beneficii.

93 Semel decimatum non debet amplius decimari; & semel exactum non debet amplius exigi.

94 Rector beneficii, qui integram decimam solvit, potest uti retentione erga pensionarium.

95 Pensionarius tunc non tenetur ad decimam Papalem, cum pensio non excedit summam septem ducato-

- catorum. Nisi plures pensiones quis obtineret qua simul junctæ eam summam excederent. num. 98. Id vero procedit etiam si fuisset talis pensio assignata in beneficium. num. 99.
- 100 Pensio assignata ob remunerationem laborum, obsequii etiam præstandi, non subjacet decimæ Papali.
- 101 Cardinalis pensionarius an teneatur ad decimam Papalem, & num. 110.
- 102 Excommunicatio lata à collectore contra pensionarium exemptum ob non solutam decimam Papalem, est ipso jure nulla. Idem in religiosis exemptis ab ejusmodi solutione. num. 103.
- 104 Excommunicatio lata à Prelato exigente provisionem, vel ultra juris formam, vel contra speciale privilegium sedis Apostolicæ, est nulla.
- 105 Privilegiatus, ut non solvat decimam Papalem, collectore cogatur solvere, & solvat cum protestatione, quod intendit non præjudicare suo privilegio, talis protestatio eum juvat. Idem in privilegiato, ne solvat charitativum subsidium. num. 106. Idem ubi nulla protestatio accessit, si per vim exorta fuit solutio. num. 107.
- 108 Privilegiatus ne solvat decimam Papalem, si solvat sponte aut sine ulla protestatione, aut tunc præjudicet.
- 109 Privilegio an renunciare quis censeatur per actum contrarium.
- 110 Cardinales non tenentur solvere decimam Papalem de suis beneficiis. Idem in charitativo subsidio generali imposto à Papa. num. 111.
- 112 Cardinales in materia præcipue pœnali, & revocatoria privilegiorum non comprehenduntur in generali constitutione Papæ, neq; in regulis cancellariæ. num. 113.
- 114 Cardinales sunt pars corporis Papæ, & dicuntur filii primi gradus. num. 115. & à summo Pontifice vocantur filii, sicut Episcopi fratres. num. 116.

- 117 *Tributa non exiguntur à filiis, sed ab alienis.*
- 118 *Cardinales an generali constitutione comprehendantur.*
- 119 *Cardinales an teneantur ad generale subsidium.*
- 120 *Favor filii maximus est.*
- 121 *Favorabilis dispositio comprehendit etiam Cardinales.*
- 122 *Clausula, cujuscunq; status, gradus, præeminentiæ, vel dignitatis existant, comprehendit etiam S. R. E. Cardinales.*
- 123 *Cardinales hodie semper eximuntur à solutione decimarum Papalium.*
- 124 *Collectores, aliq; officiales deputati ad exigendas decimas Papales in aliquo loco non tenentur ad decimam beneficiorum, quæ ibi habent; sicut in charitativo subsidio.*
- 125 *Argumentum à charitativo subsidio ad decimam Papalem jure procedit.*
- 126 *Decima Papalis munus, seu onus extraordinarium est, ac patrimoniale. num. 146.*
- 127 *Munus ordinarium quod sit.*
- 128 *Exemptus simpliciter intelligitur saltem exemptus ab oneribus extraordinariis.*
- 129 *Officiales, & collectores sunt immunes à solutione extraordinarii oneris.*
- 130 *Portio exemptorum à solutione decime Papalis an, & quomodo accrescat reliquo clero, cum quo Camera convenit de certa summa, & num. seqq.*
- 131 *Exemptio aliquorum non liberat universitatem ab onere etiam ad ratam.*
- 132 *Exemptio aliquorum si universitatem nimis gravat, quid faciendum.*
- 133 *Motus proprius quos pariat effectus.*
- 134 *Clausula, ex certa scientia, effectus.*
- 135 *Divisio decime conventa quomodo fiat inter clerum, remissive.*
- 136 *Episcopus una cum clero potest ad sui præjudicium aliquos eximere à solutione decime Papalis.*

- 137 Excommunicatus, & intrusus an teneantur ad decimam Papalem.
- 138 Successor in beneficio, an predecessor, ejusq; heredes teneantur ad decimam Papalem.
- 139 Componere non potest collector decimarum Papalium sine speciali mandato cum iis, qui solvere debent, de certa aliqua summa. Nisi haberet generale mandatum cum libera. num. 140. Vel nisi compositio tenderet ad commodum Papa, seu Camerae. num. 141. Quod multo fortius possit Cameraarius Papa. num. 142.
- 143 Princeps secularis, cui Papa concessit decimas beneficiorum sui domini, licite potest componere cum beneficiatis super solutione decimarum.
- 144 Distributio oneris decimarum Papalis quomodo facienda inter non exemptos, & num. seqq.
- 145 Solutio veri valoris beneficiorum cum plures decimae imponuntur, quomodo fiat.
- 146 Solutio decimarum Papalis regulariter fieri debet in ratam beneficiorum. (merita)
- 147 Solutio decimarum Papalis fieri debet in pecunia currenti in locis reddituum, de quibus solvenda est. Neq; cogetur quis eam cambire, num. 149. Quod autem si duae monetae pariter currant eo loco, uterave magis. Aut si post tempus impositionis, taxationis, aut privilegii mutetur. num. 150.
- 151 Taxa attendi non debet in solutione decimarum, ubi Papa eam imponit, & expresse colligi vult non attendi ullam taxam. Secus si simpliciter imponatur super beneficiis, eorumve fructibus. num. 152.
- 153 Taxa consuetudinis dicitur, quae est legitime praescripta per 40. annos: & ratio, num. seqq.
- 154 Praescriptio legitima in rebus ecclesiasticis est quadragenaria.
- 155 Consuetudo praeter ius, quae tangit iura ecclesiastica requirit 40. annos.
- 156 Praescriptio centenaria cur non requiratur in taxis decimarum.

decima Papalis, cum alioqui ea necessaria sit contra Romanam ecclesiam.

- 157 *Taxa, quæ non sit observata per 40 annos, neq; beneficiati, neq; Camera Apostolica in exactione decime tenetur stare.*
- 158 *Consuetudo per unicum actum non inducitur.*
- 159 *Cōsuetum an pluribus vicib. aumtaxat verificetur.*
- 160 *Vnicus actus, post quem transacti sint 40. anni, facit taxam consuetam, & num seqq.*
- 161 *Observatio ultima an attendatur, & num. 158.*
- 162 *Manutenendus quisq; est in sua possessione.*
- 163 *Vnicus actus sufficit, ut quis in sua possessione manuteneatur.*
- 164 *Beneficium semel taxatum ab habente potestatem taxandi, habetur pro taxato, nisi interveniat actus contrarius.*
- 165 *Beneficium consuetum clericis secularibus assignari quodnam dicatur.*
- 166 *Vnicus actus successivus consuetudinem inducit.*
- 167 *Taxatio facienda est in exactione decime Papalis, ubi nō sit facta, & quomodo ea fiat, n. 168. & seqq.*
- 169 *Taxatio an precedere debeat juramentum.*
- 170 *Vocandi sunt ad taxationē decime Papalis omnes, quorum interest.*
- 171 *Taxari possunt à collectore beneficia non taxata absq; speciali mandato.*
- 172 *Compensatio opponi potest in exactione decime Papalis, & num seq.*
- 173 *Compensatio quando objiciatur Fisco.*
- 174 *Aes alienum non deducitur in solutione decime Papalis.*
- 175 *Superiori census solvi debet ante omnia.*
- 176 *Expensa necessaria, quæ fiunt gratia colligendorum fructuū deducuntur in solutione decime Papalis.*
- 177 *Expensa, quæ fiunt in castrorum custodibus, aut ædificiis construendis, vel conservandis, non deducuntur ex decima Papali. Item nec illæ, quæ pro villis tuendis fiunt in guerris, seu cavalcatis. nu.*

- 178 Item illa, qua fiunt pro fessatis, reparationibus molendinorum, & similibus num. 179. 200
- 180 Expensa deducenda in solutione decimarum Papalium, remissive. 202
- 181 Collector decimarum Papalium est iudex, habens jurisdictionem.
- 182 Procurator fisci utitur jurisdictione, & officio iudicandi.
- 183 Stylus curiae Romana attendendus est. 205
- 184 Collector Papa deputatur cum facultate exercendi censuras.
- 185 Censura ferri non possunt, nisi ab habente jurisdictionem.
- 186 Collector est iudex delegatus, non autem ordinarius. 209
- 187 Legatorum jurisdictio in omnibus concurrit cum ordinariis. 210
- 188 Collectores improprie vocantur nuncii sedis Apostolicae, & gaudent aliis privilegiis, & honoribus. 211
- 189 Delegati ad universitatem causarum dici possunt ordinarii. Secus si ea universitas sit personarum, non causarum. num. 190.
- 191 Delegatus potest compelli ad recipiendam delegationem. 212
- 192 Collector, & subcollector, officium confertur in invitum. 213
- 193 Collector Papa quandonam potest dici negotiorum gestor. 214
- 194 Laicus non potest esse collector Papa cum facultate censurandi. 215
- 195 Laicus non est capax iurisdictionis ecclesiasticae, neque potest exercere censuras. Neque esse vicarius Episcopi. num. 196. & an ex licentia Papa. num. 197. 216
- 198 Laicus num possit deputari collector cum facultate exercendi censuras ex certa scientia Papa. 218
- 199 Laicus potest deputari nudus exactor decimarum Papalium. 219

- 200 *Collector Papa debet transcendisse 18. annum etatis. Idem in delegato. num. 201.*
- 202 *Collector decimarum Papalium debet esse persona qualificata, juxta tex. in cap. statutum, § 1. de rescript. in 6. & clem. et si principalis, de rescript. Idem in subcollectore, in quem translata sit tota potestas. num. 203. Secus ubi utriq. demandatum fuisset nudum ministerium. num. 204.*
- 205 *Collector Papa potest sine speciali commissione deputare subcollectorem. Imo & plures nisi ei fuerit limitata facultas ad unum. num. 206. Quin etiam si limitata fuerit ad unum, poterit plures successive substituere. num. 207. Sed tunc unum substituendo, alter revocaretur. num. 208.*
- 209 *Delegatus Principis potest subdelegare.*
- 210 *Procurator sive generalis ad negotia, sive specialis ad aliquem actum, sive effectum potest substituere.*
- 211 *Collector Papa non potest deputare subcollectorem, ubi in commissione essent aliqua verba, per qua colligatur electam fuisse industriam personam, & num. seqq.*
- 212 *Industria persona per qua verba censeatur electa.*
- 213 *Industria persona electa censetur in magno, & arduo negotio.*
- 214 *Arduum, & magnum negotium quodnam sit, iudici arbitrio relinquitur.*
- 215 *Decimas Papales exigere non est magnum, & arduum negotium.*
- 216 *Subcollector prius deputatus quando censeatur revocatus etiam non facta de eo mentione per posteriorem deputationem.*
- 217 *Collectoris facultas, & officium quando censeatur transire ad successorem in dignitate.*
- 218 *Collectoris facultas, & potestas probanda est per literas, & non per testes.*
- 219 *Episcopi, alique Pralati non debent accedere ad suas ecclesias, in eisve recipi, sine literis provisionibus.*

- 220 *Collectoris facultas, etiamsi sit persona illustris, & honesta probanda est per literas. Idem in delegato. num. 221.*
- 222 *Collectoris facultas non probatur per transumpta literarum, sed tantum per originalia.*
- 223 *Originalia regulariter exhibenda sunt, non autem exempla.*
- 224 *Transumptum literarum collectoris probat ejus facultatem, ubi nulla lite pendente sumtum fuit servata forma cap. fin. de fid. instrum. Aut sumtum fuit ex registris Bullarum Papa. num. 225.*
- 226 *Collectoris facultas probari potest per testes, quando collector esset deputatus in urbe ubi moratur Papa. Idem forte in nudo exactore. num. 232.*
- 227 *Tenor literarum Collectoris amissarum probari potest per testes. Idem in delegato; licet aliqui contra num. 228.*
- 229 *Subcollectoris facultas probari potest per testes. Contrarium alii. num. 230.*
- 231 *Testes, & instrumenta regulariter parem vim habent in probatione.*
- 232 *Collectoris facultas probatur per testes, ubi is nudus exactor est.*
- 233 *Subcollectoris facultas probatur per literas collectoris cum ejus sigillo sine manu Notarii, aut subscriptione testium.*
- 234 *Subdelegationes probantur per sola sigilla delegatorum.*
- 235 *Collectoris, seu subcollectoris facultas probari non potest per communem hominum existimationem, & num. seqq.*
- 236 *Lex Barbarius, ff. de off. præt. quando locū habeat.*
- 237 *Collector decimarum Papalium potest excommunicare, suspendere, & interdicere non solventes decimas.*
- 238 *Delegatus potest censuras exercere.*
- 239 *Episcopi non solventes decimas Papales quomodo, & quo ordine puniantur.*

- 240 Excommunicatio solum generalis ferenda est in Episcopos. Abbates, aliasque personas ecclesiasticas honorabiles non suspectas, ubi solum, de quantitate, & estimatione fructuum circa solutionem decima Papalis agitur.
- 241 Solventes loco decima Papalis minus debito excommunicari possunt specialiter exceptis Episcopis, Abbatibus, & aliis personis non suspectis.
- 242 Interdictum generale contra civitatem ferri non potest à collectore, ob non solutionem decima Papalis. Idem in quovis debito pecuniario, numer. 243. Secus si prius lata sententia excommunicationis in singulares personas, ea contempta fuit. numer. 244.
- 245 Excommunicationis contemptus est causa immediata interdicti generalis.
- 246 Monitio quomodo facienda sit clero, vel collegio, ut solvat decimam Papalem.
- 247 Generalis sententia quomodo ferenda sit in non solventes decimas Papa.
- 248 Collector, & subcollector possunt aliis poenis muldare non solventes, quam censuris. Subcollector tamen minorem poenam infligere potest. numero 249.
- 250 Privare non potest collector beneficio non solventem decimam Papalem.
- 251 Capi possunt personaliter non solventes decimas Papales. Imo etiam Rectores universitatum, & capita collegiorum pro suis collegiis. num. 252. Nisi beneficiati essent Doctores actu legentes. n. 253.
- 254 Bracchium seculare non potest à collectore invocari sine speciali mandato. Secus regulariter in delegato. n. 255.
- 256 Vasa sacra, & huiusmodi non possunt capi in exactione decima Papalis. Idem forte in iis, qua sunt promiscuo usui deputata. n. 257.
- 258 Magis dignum trahit ad se minus dignum.
- 259 Vasa sacra, & huiusmodi ornamenta divino cultui

- tui deputata non possunt per collectorem accipi-
gnori etiam à sponte dantibus.
- 260 Collectori capienti vasa sacra an possit violenter
resisti.
- 261 Excommunicatio lata per collectorem contra non
exhibentes vasa sacra est nulla.
- 262 Collector capiens res notorie sacras potest ab ordi-
nario puniri.
- 263 Collector decimarum Papalium quomodo liberari
possit, & quietare solventes, aut etiam non sol-
ventes.
- 264 Collector decimarum tenetur solventi, si illud pe-
tat, instrumentum liberationis facere.
- 265 Executive an procedatur in exactione decima Pa-
palis, & quomodo, cum seqq.
- 266 Ignorantiā edicti allegans & probare volens, quan-
do audiat, remissive.
- 267 Appellari potest à collectore multis in casibus. Ut si
nimis brevem terminum statuatur ad solvendum,
num. 268. Item ubi capit pignoris loco res notorie
sacras, vel cultui divino deputatas, nu. 269. Re-
gulariter non potest. num. 276.
- 270 Appellari potest à collectore rejiciente exceptionem
subreptionis, ubi multi impetraverunt immuni-
tatem à decimis Papalibus non facta mentione de
priori aliorum impetratione. Item si à privilegi-
tis decimam exigat. num. 271.
- 272 Causa decimarum Papalium plenarie tractari de-
bet, si questio sit inter clericum, & eum, cui Papa
concessit decimam beneficiorum. Idem ubi questio
est inter duos clericos, puta titularem, & pensiona-
rium. num. 273.
- 274 Causa decimarum Papalium summarie tractatur,
ubi questio est inter clericum & cameram.
- 275 Summarie proceditur in exactionibus functionum
fiscalium, tributorum, & collectarum.
- 276 Summaria causa est ubi res non patitur dilatio-
nem, ut in alimentis futuris.

DE DECIMIS PAPALIBVS.

CAP. IX.

Seu

Appendix ad hunc tractatum.

DIXIMUS hucusque de decimis, quas *spirituales* vocant, ea qua potuimus tum brevitate, tum perspicuitate; nunc reliquum est pro complemento hujus tractatus de decimis, ut de Papalibus quoque eodem fere quaestionum ordine servato dicamus.

QUÆRO PRIMO, De origine, & causa hujus impositionis decimarum?

PRIMA CONCLUSIO. Hæ decimæ, quæ summo Pontifici à clericis solvuntur, originem† habent à lege veteri, vel potius cum ejus præcepto similitudinem habent; ad ejus enim legis similitudinem præceptæ quoque fuerunt in Evangelica lege à summis Pontificibus. decimæ, ut in specie tradit S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. *Sot. l. 9. de just. & jur. q. 4. art. 1. & alii, quos supra recensuimus c. 1. q. 2.* Habentur ergo Num. 18. hæc verba; Locutusq; est Dominus ad Moysen, dicens; *Præcipe Levitis, atq; denuncia, cū acceperitis à filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerite Domino, id est, decimam partem decimæ, ut reputetur vobis in oblationem primitivorum tam de areis, quam de torcularibus, & universis, quorum accipitis primitias, offerite Domino, & date ea Aaron sacerdoti, cujus deinde præcepti executionem quandam habemus 2. Esdr. 10. ad fi. his verbis: Erit autem sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri.* Ex quibus verbis patet præceptum fuisse in veteri legi Levitis, ut de suis decimis decimas solverent summo sacerdoti Aaron, eorumque filiis, ac descendantibus, qui in sacerdotio succedebant. Ad ejus ergo præcepti similitudinem licite exigit summus Pontifex decimas à clericis, qui eam exigenti

genti

2 genti † solvere tenentur, ut in hac specie adnotarunt inter ceteros *Abulen. super Matth. 25. q. 74. S. Thom. d. q. 87. art. 4. ad 3. arg. Sot. d. q. 4. art. 4. ad finem. Covar. li. i. var. resol. c. 17. nu. 3. & Rebuf. tract. de decima, q. 3. nu.*

3 3 Quorum auctoritati accedit † & illa ratio, quam affert D. Thom. loc. cit. *naturalis enim*, inquit, ratio dicitur, quod illis, qui habent curam animarum, de communi multitudinis statu provideatur; Vnde possint exigui ea, quae pertinent ad communem salutem; quam etiam rationem innuit Card. Zab. post alios d. clem. fin. & Abb loco mox citan.

4 SECUNDA CONCLUSIO. Iusta de causa † imponenda est haec decima, & urgente aliqua necessitate, puta pro expeditione belli contra hostes fidei; ita colligitur ex Conc. Const. sess. 43. & extrav. unica. quae incipit declarationes, ibi, pro prosecutione guerra ac negotii regni Sicilia contra hostes, & est Bonif. VIII. sub tit. de decim. in commun. atque ita in specie tradunt gloss. & Doct. in clem. fin. eod. tit. Rebuf. d. num. 3. Sotus Thofstat. & Covar. loco cit. Abb. post Host. c. 2. nu. fin. de decim. ubi tamen subdit Abb. id facere Pontificem de potestate absoluta, non autem ordinaria. Iusta autem de
5 causa † morum fuisse Pontificem censendum erit, donec aliud constet, juxta text. in c. cum a nobis, in fin. de test. & clem. unic. de probat. gloss. in l. relegati, C. de pœn. cum aliis late traditis, per Alciat. de praesumpt. reg. 3. praesumpt. 8. Menoch. eod. tract. lib. 2. praesumpt. 1. n. 1. & multu seqq. & Ant. Gabr. commun. concl. libr. 3. tit. de jur. quæs. non tollen. concl. 3.

TERTIA CONCLUSIO. Quamvis à summo Pontifice possit inferioribus etiam laicis † concedi decima super beneficiis, ut patet ex d. clem. fin. ubi gloss. & Doct.
7 tamen non modo ab iisdemmet laicis † constitui, & imponi non potest, ut in specie adnotavit Rebuf. d. q. 3. nu. 4. & satis patet ex c. clericis, in princ. & §. 1. de immu-
8 mun. eccles. in 6. ubi excommunicantur † laici quicunque exigentes ab ecclesiis, & ecclesiasticis personis, earumque bonis taleas, collectas, seu dimidia, decimam,
aut

aut aliam partem bonorum : Sed neque ꝑ ab inferiori-
 bus Prælatiſ, puta Epiſcopiſ, Archiepiſcopiſ, & ſimi-
 libuſ, ut ex d. clem. ſin. colligunt ibi Doct. & Rebuſ. d. q.
 3. numer. 5. Poterit tamen Epiſcopuſ ꝑ imponere, & 10
 exigere charitativuſ ſubſidiuſ, ut late & optime com-
 probant Bellenz. & Remig. de Gonn. in tract. de charit.
 ſubſid. q. 1. & ſeqq. Idem quoque expreſſiuſ, quod ad
 decimas ſpectat, prohibetur ꝑ in Conc. Conſtant ſeſſ. 11
 43. in hæc verba: *Præcipimus, & mandamus, jura, qua*
prohibent inferioribuſ à Papa decimas, & alia onera
eccleſiſ & perſoniſ eccleſiaſticiſ imponi, diſtrictiuſ ob-
ſervari. Per noſ autem nullatenuſ imponantur genera-
liter ſuper totuſ cleruſ, niſi ex magna, & ardua cauſa,
& utilitate univerſalem eccleſiam concernente, & con-
ſilio, & conſenſu, & ſubſcriptione fratruſ noſtroruſ S.
R. E. Cardinaliuſ, & Prælatoruſ, quoruſ conſiliuſ
commode haberi poterit, nec ſpecialiter in aliquo regno,
vel provincia, niſi conſultuſ Prælatiſ ipſiuſ regni, vel pro-
vincia, & ipſiſ non conſentientibuſ, vel eoruſ majori
parte, & eo caſu per perſonaſ eccleſiaſticaſ, & auctorita-
te dumtaxat Apoſtolica leventur. Hæc ex Concil. Con-
 ſtant. Ex cujuſ verbis, nō modo ſatiſ, niſi fallor, proba-
 tæ manent duæ poſtremæ concluſioneſ, ſed etiam ex-
 preſſam formam habemuſ huiuſmodi impoſitioniſ
 decimarum. Quare dum Rebuſ. d. num. 3. verſ. 2. requi-
 ritur, vult, quod poſt impoſitionem decimæ ꝑ decima 12
 ipſa denunciatur, tum propter allegatuſ locuſ Num.
 18. *Præcipe Levitiſ, atq; denuncia, tum quod debitori-*
 buſ ꝑ denunciari debet, ut ſolvant, l. *quidam Iberiuſ, ff. 13*
de ſervit. urb. præd. Doct. in l. vinuſ, ff. ſi cert. petat. fal-
 litur iſ, ni ego fallor, tum in concluſione ipſa, tum in
 ratione. Etenim tam ex ſupradictiſ, & verb. Concil.
 Conſtant. quam ex uſu ipſo, & praxi liquet, ſufficere
 impoſitionem ipſam in ſcriptiſ fieri cum ſubſcriptio-
 ne illuſtriſſimoruſ Cardinaliuſ, & publicatione, ſeu
 etiam affixione in acie campi Floræ. Rationeſ quoque
 illiuſ leveſ ſunt; neque enim præceptuſ illud legiſ
 veteriſ noſ obſtringit in Evangelica lege, cum judiciale po-

le po-

le potius sit, ut etiam *infra dicemus*, neque denunciatio illa, de qua *Num. 18.* est actus aliquis post impositionem, imo fuit ipsamet impositio ex Dei mandato. Neque urget illud simile de denunciatione, quæ fit debitoribus, ut solvant, cum ea fiat auctore iudice, summus autem Pontifex cum sit Christi vicarius, *supremus* † etiam iudex, & ordinarius est, *c. iuncta 9. q. 3. & cap. licet, de elect. cum simil.* quare supervacanea erit ulterior denunciatio.

15 QUARTA CONCLUSIO. Si concurrat † Episcopus in exactione charitativi subsidii, & Papa in exactione generalis subsidii, & uterq; exigat ex iusta causa, utriq; præstandum erit, ut post *Ant. Butr. & Doct. in c. cum nuper, de cens. tradit Bellenz. in d. tract. de charitat. subsid. q. 63. num. 1. quem etiam sequitur Remig. de Gonn. in simil. tractat. q. 54. num. 1.* quod si utrique præstari non possit, † præstabitur Papæ, ut *ibid. probant Bellenz. & Remig. n. 23. & 4.*

QUÆRO SECUNDO, De quibus beneficiis, eorumve fructibus solvatur hæc decima Papalis?

17 PRIMA CONCLUSIO. Decima hæc † solvitur de beneficiis; patet ex *tex. d. clem. si. primis verbis, si beneficiorum decima, &c.* & admittunt, tum ibi, tum alibi passim Doct. male igitur Rebus. *d. q. 3. n. 4. vers. quarto, quod hæc decima imponatur,* tradit, has decimas solum imponi super decimis beneficii, auctoritate allata, *Nu. 18. ibi, decima partem decime.* Ex quo concludit, hæc decimam non posse imponi ei, qui decimas non habet, quia privatio † præsupponit habitum, *cap. ad dissolvendum, de despons. impub. cum simil.* male inquam & absque solido fundamento id tradit Rebus. vel ob eam unicam rationem, quod licet hæc impositio decimæ Papalis ad similitudinem fortasse illius decimæ, quam in veteri lege solvebant Levitæ summo sacerdoti, introducta sit, ut *supra admonuimus*; tamen illud præceptum, sicut & ceterarum decimarum, cum iudiciale potius sit, aut ceremoniale, quam morale, nequaquam adstringit Christianos in Evangelica lege, ut

fuse o
aliis d
mur;
plicat
cip.

SE
mnibu
Papale
post ali
subsid.
solven
per, de
gloss. r
benefi
ordina
praben
cundo
rum ei

queren
in † ca
late Be
iam ci
de om
vag u
alii cle
suis †
ut in e
vero a
tur, d
dicam.
cipiun
ter, d. c
ca, de a
ricular
Pontif
ligi vi
Pontif
extrav

fuse ostendimus *superius hoc eod. tract. c. 1. q. 2.* cum de aliis decimis, quæ sacerdotibus solvuntur, loqueremur; quod etiam præter alios ibi allatos optime explicat Ang. de Chavaf. *in sum. ver. decima, circa princip.*

SECUNDA CONCLUSIO. Regulariter † de omnibus beneficiis, ecclesiasticisq; redditibus decimæ Papales solvuntur, ut satis patet ex *d. extrav. & tradit post alios Card. d. clem. fin. in princ. Bellenz. de charitat. subsid. q. 73. & seqq.* Unde inferitur primo, de Capellis † solvendam esse decimam, ut patet ex *Compof. in c. nuper, de decim. Rebus. d. q. 3. num. 6. & singulariter voluit gloss. 1. d. clem. fin. in fi.* constat enim, inquit, illas esse beneficia ecclesiastica; ex quo sic sunt per Episcopum ordinata, *c. quasitū, & c. pen. 1. q. 3. & c. significatum, de preben.* quam gloss. Doctor. ibi sequuntur. Inferitur secundo, idem † dicendum esse de canonicatibus. Clarum enim est, eos esse beneficia † ecclesiastica, *c. conquirente, & c. pen. de cler. non resid. cum aliis tex.* Idem in † cathedralibus, metropolitanis, & Patriarchalibus, late *Bellen. d. q. 73.* Tertio, quod si quis in pluribus etiam civitatibus, & diœcesibus plura habet beneficia, de omnibus † decimam solvet, ut habetur in *d. extravag. un. versic. quod si in diversis.* Imo etiam Prælati, & alii clerici exules, cujuscunque dignitatis existant, de suis † proventibus ecclesiasticis decimas persolvent, ut in *ead. extrav. disponitur vers. Prælati autem.* Quod vero attinet ad redditus & proventus, multa inferuntur, de quibus hac ipsa conclusione & sequentibus latius dicam. Aliqua tamen beneficia, & aliqui redditus excipiuntur, de quibus ut plurimum per Doctor. communiter, *d. clem. fi. Bellen. loco cit. & text. in cit. extrav. unica, de decim. in commun.* Quæ extravagans † licet particularis constitutio esse videatur de decimis, per eum Pontificem Bonifacium tunc impositis, ut etiam colligi videretur ex ejus princ. atque adeo expirasse ejus Pontificis morte, sicut de *extrav. ex debito, de elect. & extrav. ad regimen, de preben. in commun.* tradiderunt

S

Doct.

Doct. quos recensuimus, & secuti sumus in nostro tra-
actu de option. cap. 3. num. 4. tamen, cum in hac ex-
 trav. un. *de decim.* non adsint verba sufficientia, ex qui-
 bus appareat, velle illam expirare morte sua, prout in
 illa extrav. *ad regimen*, dicitur, *donec miserationis di-
 vine clementia nos universalis ecclesie regimini pre-
 sidere concesserit, &c.* & in extrav. *ex debito*, habetur,
*donec Christi dignatio non dignabitur universalis ec-
 clesie sponsa sua regimini presidere, &c.* cumque hæc
 extravagans sit certa & nota, nec vagetur, sed sit inserta

- 28 in corpore juris, vim † habet legis, ita, ut sententia cō-
 tra eam lata sit nulla, per ea, quæ tradunt Doct. in c. pa-
 storalis, *de fid. instr.* & in l. prolatis, ff. *de re judic.* & late
 in his terminis Franc. Pavin. in *pralud. ad extrav. lo. 21.*
 & Hieron. Clar. in *pralud. ad extrav. commun.* eique
 tamquam legi generali standum erit. Neque obest,
 quod de particulari illa decima loqui videatur, cum
 Papa respondendo, & definiendo super particulari ca-
 29 su † canonem condar, c. *ex multa*, in *princip. de vot.* &
vot. redempt. ubi Doct. gloss fin. c. consultationi, de temp.
ord. Abb. c. si. colum. 3. de iur. cal. cum aliis quos refert, &
sequitur Felin. c. 1. num. 77. de constit. Ex quibus sequi-
 tur, quod cum quæstio aliqua, aut dubitatio circum-
 30 positionem decimarum oriri contingat, † ad hanc ex-
 trav. recurrendum sit, prout etiam recurrendum mo-
 net Rebuf. *d. q. 3. num. 6.* & quotquot Doct. aliquid de
 hisce decimis scripserunt, eam passim pro decisione al-
 legant. Excipiunt ergo (ut unde discessimus reverta-
 mur) nonnulla beneficia, certique redditus ab huius-
 modi solutione decimarum, nisi de iis expressa men-
 tio fiat, cum decima imponitur; quorum aliquot hic
 & seqq. conclusionibus lubet recensere,

- 31 Primo quidem excipiuntur redditus, & proventus
 leprofarum domorum Dei, & hospitalium paupe-
 rum, qui in usus leproforum, infirmorum & pauperum
 convertuntur; de iis enim decima non solvetur, ut dis-
 ponitur in d. *extrav. un. vers. de redditibus*, & not. Re-
 buf. *d. q. 3. num. 4.* Felin. *c. de quarta, n. 18. de præscript.*

gloss.

gloss. & ceteri. *d. clem. fin.* ubi Card. q. 3. singulariter dicit quod, quamvis Lap. (quem deinde secutus est ibidem Imol.) asserat se consuluisse $\dagger$ deberi decimam ex redditibus, qui supersunt ultra hos usus pauperum & infirmorum, tamen debent potius expendi in usus aliorum pauperum, vel conservari ad supervenientiam majoris numeri pauperum, ex quo sic fuerant redditus deputati, *c. quia contingit, de relig. dom. & c. si propter, de rescript. in 6.* Card. sequitur id ipsum late probans Bellenz. *d. tract. de subsid. charit. q. 68. num. 3.* Ratio vero, cur huiusmodi redditus decimæ Papali non subsint, ea etiam esse potest, quoniam $\dagger$ hospitalia illa nomine beneficiorum proprie non comprehenduntur; quo argumento utitur à contrario sensu in Capellaniis gloss. *1. in fin. d. clem. fin. de decim.* unde per literas super provisione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leprosariis, eleemosynariis, seu hospitalibus, nulli potest provideri, nisi hoc in literis caveatur expresse, *ut disponit ad literam tex. in clem. per literas, quæ est 2. de prebend. & dig.* Imo, neque hospitalia $\dagger$ in beneficium conceduntur, nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem (per superiorem confirmandam, *ut exponit gloss.*) sit de Rectore loci huiusmodi providendum, *ut cavetur in clem. quia contingit, quæ est fin. §. ut autem, de relig. dom.* Secus vero dicendum erit $\dagger$ de hospitalibus militarium ordinum; aut aliorum religiosorum; nam & ea in beneficium conferri possunt, *d. clem. quia contingit, §. præmissa vero,* neque sub nomine eorum hospitalium, de quibus in extravag. apte continentur, cum ad usus illorum infirmorum, & pauperum omnes eorum redditus per se non sint destinati; sed potius ad militum illorum, seu religiosorum sustentationem, cum onere tamen aliquo vel hospitalitatis, vel certæ eleemosynæ, & largitionis, quare $\dagger$ ex iis redditibus, qui ultra hæc omnia supererunt, solvenda erit de iis decima, quæ omnia etiam colliguntur, & optime confirmantur ex late traditis per Bellenz. *de charit. subsid. q. 38. & 68.*

- 37 *Secundo excipiuntur moniales, aliæque † regulares personæ, quarum redditus, & proventus ecclesiastici adeo sunt tenues, quod de illis sustentari non possint, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habent publice mendicare, ac eleemosynas publice petere; ita habetur ad verbum in d. extrav. un. vers. moniales, & not. gloss. 1. d. clem. fin. & post alios fusc. Bellef. d. tract. q. 30. & 77. & Remig. de Gonn. in simil. tract. de charit. subsid. q. 37. nu. 14. ubi etiam cum sequentibus*
- 38 *idem probat † in aliis tenuibus beneficiis ceterorum clericorum post Gem. cons. 85. vers. ex quibus concluditur, & alios; quod etiam patet ex seqq.*

Tertio, seculares clerici, quorum ecclesiastici redditus, & proventus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eam † decimam non præstabunt, ut caveretur in d. extrav. vers. seculares quoque clerici, & adnotavit Gig. in tract. de pensio. q. 59. nu. 7. ubi etiam exponit florenos auri pro ducatis, & optime; & ita intelligit, & observat Romana curia, quod idem de Capellis, quæ non excedunt viginti libras, quod nimis sum de iis decima non solvatur, tradit Rebus. d. q. 3. nu. 6. post Collect. in c. nuper, de decim. Si tamen † una persona plura habet beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam septem florenorum auri non attingat, simul tamen collecta eam excedant, de omnibus illis, & singulis decima persolveretur, sed non

40 *solvetur † de pitantiis monachorum: ita declaratur in d. extrav. vers. si vero, eas autem pitantias † expone*

41 *nere possumus, vel pro stipendiis, quæ dantur monachis, ut inserviant ecclesiæ, vel etiam pro portionibus, quæ illis dantur, aut debentur ad eorum victum, & congruam sustentationem, ut patet ex traditu per Anast. Geron. de sacror. immunit. lib. 3. cap. 17. nu. 17. & tract. de indult. Apost. §. per quæ sublatis, nu. 10. nec non ex adductis per Henric. in sum. Theol. mor. lib. 9. qui est de veromissa sacrificio c. 22. tom. 1.*

Quarto de his, quæ à Christi fidelibus relinquuntur ecclesiis, ut ex his perpetui emanant redditus, decima

non ꝑ solvitur, *ut habetur in d. extrav. un. versic. simili-* 43
ur de his, de aliis ramen legatis, quæ Prælati, & aliis
 personis ecclesiasticis, non personarum, sed ecclesia-
 rum vel officiorū ratione relicta decima ꝑ persolvatur, 44
ut dicitur in ead. extrav. vers. de legatis quoq. De elee-
 mosynis autem, & aliis oblationibus dicam *inferius*
vers. 8. de elemosynis.

Quinto, De xeniis, Prælati & aliis personis ecclesia-
 sticis liberaliter factis, nō solvetur ꝑ decima, *prout sub-* 45
ditur in ead. extrav. vers. item de xeniis. Sunt autem Xe-
 nia ꝑ proprie munuscula, quæ hospitibus dantur; *xiros* 46
 enim græce hospes est; unde xenodochium, hospitale,
 & similia; sed & sumitur etiam xenium pro quolibet
 munere ac dono, *l. solent. ff. de off. procons.* Plura de his
 videri possunt apud Ant. Nebriss. *in vocabul. utr. jur.*
 & eundem, ac Hier. Verrut. & alios *in Lexico juris,*
verb. xenium.

Sexto, Ex d. extrav. versic. *declaramus*, etiam habe-
 re, quod de sylvis ꝑ quoque seu nemoribus, quæ non 47
 consueverunt vendi, nil solvitur, nisi forte aliquid de
 iis venditum fuerit durante decima, & tunc æstima-
 tur, quantum valere debent annui redditus partis
 venditæ secundum assisiam (hoc est ꝑ secundum ju- 48
 tum pretium à Principe statutum, *per ea, quæ late tra-*
ctat Remig. de Gonn. tract. de charit. subsid. q. 60. nu. 1. &
seu, ut paulo post in ead. extrav. unic. dicitur, firmam
 annuam, *arg. eorum, quæ tradit gloss. in c. penult. verbo,*
assisios, de cler. non resid. hoc est, conventionem de cer-
 ta summa pecuniæ, seu fructuum pensionis nomine)
 secundum assisiam, inquam, quæ consuevit fieri de ne-
 moribus, in partibus illis, in quibus nemus situatum
 fuerit, & de sola æstimatione decima persolveretur, &
 non de eo, quod perciperetur de iis sylvis, seu nemori-
 bus, quæ vendi non consueverunt, nisi forte vendan-
 tur durante decima, intellige autem de venditione, nō
 quoad proprietatem; sed quoad proventum, unde ibi
 subditur, quia tunc solvetur ex venditione pa-
 tuarii seu herbagii, aut alterius consimilis proventus

eorundem nemorum & sylvarum, & si non vendantur huiusmodi pascuagia & similia, non solveretur decima de his; ita ramen quod in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. De sylvis vero cædvis idem fiet, quod de stagnis mox dicetur, *ut dicitur in ead. extrav. vers. de piscariis.*

49 Septimo, De piscibus † stagnorum, vel belluis garinarum, quos pro usu, vel esu suo cōsumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non solveretur, *ut habetur d. extrav. vers. de piscibus stagnorum.* De stagnis vero, & piscariis (domesticis nimirum, ac privatis, quæ venduntur quoad proventum dumtaxat) decima sic † solveretur; videlicet, quod fiat relatio de numero annorum quibus ante venditionem ultimam vendita non fuerunt ad quantitatem pretii ex ipsa venditione ultimarum recepti, ut pretio diviso in partes secundum annorum terminum, durante decima solvatur decima ipsa de tot partibus pretii ex ipsa venditione recepti, quot fuerant anni prædicti; ut si forte quinque anni erant elapsi, ex quo non fuerat stagnum venditum, & tunc venditum fuit pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima solvatur decima ipsa de tribus partibus pretii tantum videlicet 60. florenis (unde sex tantum floreni tribus illis annis solventur) & multiplicabuntur & minuentur partes pretii, prout plures & pauciores fuerunt dicti anni. De piscariis autem fluminum, & lacuum & venationibus, si vendantur idem, quod de stagnis, fiet. *Hæc omnia caventur in ead. extravag. de stagnis.*

51 Octavo, De eleemosynis, † seu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationibus, quæ in civitatibus, & aliquibus castris, & locis dictarum provinciarum in certis festivitatibus in candelis, & aliis consueverunt dari, & offerri ad opus fabricæ deputatis decima non solveretur. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui *confortiales* dicuntur (vulgo autem *confratres* vocamus, inter

interdu
tur, & q
& calico
bus sub
functor
vers. de
tionib?
benedic
nū, si ve
dis, que
in ead.
medium
nem illi
demum
buscunc
ordinari
ea qua
T E R
qui urge
dendo p
curæ pro
tionem p
duos, v
(vel, ut e
constitu
solution
ipforum
vers. Re
clastic
fidentia
eodem p
tando ip
suorum
tione, se
ventibu
travag.
autem †
16. q. 7. c
inter

interdum per clericos, quæ ad opus consortii reducuntur, & quæ offeruntur, ut luminaria in ecclesia, cruces & calices fiant, & reparentur, & etiam ex illis pauperibus subveniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum; *Ita disponitur in sapius memorata extrav. vers. de elemosynis vero.* Solvetur tamen de aliis oblationibus, quæ fiunt clericis, & Rectoribus, siue fiant pro benedictione nubentium, siue pro exequiis mortuorum, siue pro dandis pœnitentiis; nec non etiam de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur, *ut habemus in ead. extravag. vers. Solvetur autem, qui est paulo post medium. & vers. in super de oblationibus, qui est prope finem illius constitutionis;* quod tamen intelligerem tunc demum procedere, cum decima imponitur super quibuscunq; proventibus, redditibus & obventionibus tam ordinariis quam extraordinariis, prout fieri solet *per ea quæ latius afferam in f. hac ead. quæ. concl. ult.*

TERTIA CONCLUSIO. Rector ¶ parochialis, § 2
qui urgente necessitate ecclesiæ, puta, quia ipse residendo personaliter in eadem, per se non sufficeret ipsi curæ propter multitudinem parochianorum, vel divisionem parochiæ suæ, sed necesse habet unum, vel duos, vel plures capellanos conducere, & eis propter (vel, ut ego potius legerem, præter) victum, salarium constituere; salarium huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere; sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet; *sic cavetur in d. extrav. vers. Rector parochialis.* Similiter quævis ¶ persona ec- § 3
clesiastica, quæ in ecclesia sua, vel beneficio, quod residentiam personalem requirit, non residet, sed facit in eodem per firmarium, vel vicarium deserviri, deputando ipsi vicario vel firmario certam proventuum suorum portionem, nō de vicariatus, seu firmarii portione, sed de universis ipsius ecclesiæ, vel beneficii proventibus decimam exhibebit; *ita disponitur in ead. extravag. vers. sed ecclesiastica persona.* De huiusmodi autem ¶ vicariis, & coadjutoribus habetur *c. in nova,* § 4
16. q. 7. cap. si. 93. dist. & c. 1. 94. dist. & tot tit. ubi Doct. de

*off. vicar. & de cler. agrot. vel debilit. cum simil. Io. Silu.
& alii in suis tract. de benef.*

QUARTA CONCLUSIO. Quoniam nonnulli
obtinent à monasteriis, & ecclesiis prioratus, pensio-
55 nes, census, redditus, domos, grangias, (hoc est, † villu-
las, ut colligitur ex *extrav. cum nonnulla*, la. 1. de pre-
ben. in commun. nec non ex *tex. & ibi gloss. marg. in c. fin.*
56 *de cens.*) in solvenda de his decima † distinguendum
est cum Bonif. VIII. d. *extrav. vers. & quia nonnulli*,
an talia in beneficium habeantur ex contractu, an me-
ragratia. Si enim talia in beneficium habeantur, sive
hoc sit concessum per sedem Apostolicam, sive per i-
psorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, de
illorum proventibus solveretur decima. Cum autem ob-
tinentur talia ex contractu, puta ad pensionem, vel fir-
mam annuam, in qua non est facta gratia obrinenti,
sed in hoc uterque contrahentium studuit conditio-
nem suam facere meliorem, perceptores pensionis, vel
firmæ de ipsa pensione, vel firma decimam exhibe-
bunt; si autem quis ante, vel post hujus decimæ con-
cessionem, ad vitam propriam emit proventus prio-
rati, vel aliorum prædictorum pro aliqua pecu-
nia, ita quod in hoc ei scienter gratia non est facta,
considerabitur quantum æstimatione communi va-
leant annui proventus prioratus, grangie, domus, ter-
rarum, seu reddituum hujusmodi, & secundum hoc
ab illis, quorum est horum proprietas, qui inde pre-
tium pro futuro tempore receperint, per tres annos de-
cima exhibebitur; si autem in his gratia facta sit obti-
nentibus, quia scienter pro minori pretio, quam va-
leant, sunt talia vendita vel locata, ipsi obrinentes, &
non monasterium, vel ecclesiæ de illo, in quo gratia
facta est ipsis, & de reliquo illi, quorum est proprie-
tas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus
pro justa mercede, seu remuneratione laboris, vel ob-
sequii præstiri, vel præstandi talia sunt concessa, hi,
quorum est illorum proprietas in decimatione pro-
ventuum suorum, etiam horum proventus merito nu-
mera-

merabu
utilitat
si hæc p
lara (q
quæ pr
pensæ,
grangia
tia con
tur. Ex
sonarum
grangia
nem co
tur æst
monast
cum su
Ex qui
vera pe
infra ex
pensis h
quæ in
cendis;
conclui
ciamus
sunt, le
Qu
quas P
persolv
decima
merabu
tem pri
rata rec
etiam f
Prælat
tatione
ta, ren
solviss
procu
nem, q

merabunt, & de illis (sicut de aliis, quos pro certis suis utilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quod si hæc per illos, qui ea obtrinebant, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos quæ prædiximus, servabuntur; Nec deducuntur † ex- 57
pensæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus, grangiis, seu domibus in beneficium, seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent) fieri dignoscuntur. Expensæ autem † illorum monachorum, vel per- 58
sonarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis, seu domibus ad justam firmam, seu pensionem concessis, siue determinatæ, siue non, æstimabuntur æstimatione communi, & talem æstimationem monasterium, vel ecclesia, cujus illorum est proprietas, cum suis proventibus decimabit. Hæc omnia Bonif. Ex quibus illud, quod de pensione dicitur, si tamen de vera pensione ecclesiastica intelligere velimus, latius infra explicabitur *quæst. 3. concl. 2.* Quod vero de expensis habetur, diligenter adnotandum est propter illa, quæ *inf. quæst. 4. concl. ult.* dicemus de expensis deducendis; ubi quicquid in hac, & in superioribus ac seqq. conclus. ad expensas faciens diximus, ne longum faciamus, nequaquam repetemus, sed ad ea, quæ hic dicta sunt, lectorem remittere sat erit.

QUINTA CONCLUSIO. De procurationibus, † 59
quas Prælati in victualibus percipiunt, decimam non persolvent, sed qui eis præstant hujusmodi victualia in decimatione suorum proventuum, & reddituum, numerabunt, & solvent decimam de iisdem. De illis autem procurationibus, quas Prælati in pecunia numerata recte percipiunt ab antiquo, & quas perciperent, etiam si non visitarent, decimam præstare tenentur. Prælati autem, qui procurationem, quam sine visitatione poterit de jure percipere in pecunia numerata, remittit, quia remittit quod sibi debetur, & de quo solvisset decimam, si illud recepisset, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere, si vero procurationem, quam tantum in victualibus licet percipere, for-

rasse remittit, persona ecclesiastica, cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis proventibus suis, cum decimam solvet, aestimabit, cum etiam si non essent remissa, hoc facere teneretur; sic habemus in d. extrav. Bonif. VIII. vers. Pral. de procuracionib. De hisv.
 60 procuracionibus † fise tractant *tex. & Doct. 10. q. 2. & 3. per totum 23. q. ult. & si tributum cum seq. 11. q. 1. & tot. fere tit. de cens. ext. & in 6. inter mod. Petr. Surd. tractat. de aliment. tit. 1. q. 64. Pavin. Socin. Fusc. & alii in suis tract. de visit. sub quest. & tit. de procuracionibus.*

61 SEXTA CONCLUSIO. De iis † quoq; quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atque similibus solvetur decima deductis salariis moderatis, quæ ante concessionem decimæ consueverunt solvi iudicibus, & officialibus similibusq; personis, sine quibus iurisdicatio, & cetera similia nequeunt expediri, ita tamen, quod in fraudem decimæ, nihil contra hoc penitus attentetur, sed expensæ † officialium, iudicum, & huiusmodi personarum factæ in vestibus, siue victualibus minime deducuntur, sicut nec aliæ expensæ similes factæ circa familiam Prælatorum; Ita quoq; habemus in d. extrav. vers. de iis quoq;.

SEPTIMA CONCLUSIO. De furnis, ac molendinis † decima præstabitur, ut ibid. dicitur vers. item de
 63 furnis; de fructibus † quoque arborum, & hortorum
 64 decima solvetur. De his † autem, quæ consumuntur usu, vel esu animalium, si sint ecclesiarum, solvetur decima, deductis expensis necessariis, quæ sunt pro custodia; si vero sunt personarum, decima non solvetur; ita demum habetur in sapius memor. extrav. unic. de decim. vers. de fructibus arbor.

OCTAVA CONCLUSIO. Beneficia quoq; uni-
 66 ta, subjacent huic decimæ, licet principaliter † uniantur, & retineant nomen, & statum proprium. Ratio clara est, quia cum retineant statum suum, sicut ante subiecta erant, ita nunc; & probatur ex eo, quod tradit Card. post alios d. clem. fin. de decim. dum vult quælibet beneficia comprehendendi nomine beneficiorum,
 de

de quo d. clem. in primis verbis. Imo idem erit, si ex duobus unitis unum fiat; utrumque enim suam naturam servat, juraque & privilegia sibi invicem communicant, *ut patet ex iur. inf. citan. & not. Abb. c. 2. num. 4. de relig. dom. & alii passim*; quare prout antea solvebatur de his decima, vel non, ita quoque nunc fiet. Idem quoque erit, si beneficium aliquod, quod alias immune esset à decima, alteri unitum sit accessorie, dummodo illud beneficium, cui unitur, decimæ subjaceat; tunc enim de his quoque redditibus solvenda erit decima, & contra, cum eo casu ecclesia, quæ alteri accessorie unitur, & annectitur illius naturam, consuetudinem, & privilegium assumat, propriaque cura amittat; siquidem ei, cui unitur ecclesiæ, tanquam filia matri esse perhibetur; *quæ omnia colliguntur ex text. & Doct. in c. postquā, & c. & temporis, 16. q. 1. c. sicut unire, de excess. prel. c. quod translationem, de off. Leg. Abb. c. 1. ne sed vac. & d. c. 2. num. 4. & Petr. de Perus. in tractat. de union. c. 1.* Et generaliter, quod de omnibus beneficiis unitis, seu membris principalis beneficii solvenda sit decima Papalis, consuluit *Oldr. conf. 253. nu. 1. Bal. conf. 205. num. 4. volum. 3. Rebus. conf. 125. n. 7.* & late tradit *Remig. de Gon. in tract. de charit. subsid. q. 26. n. 1.* Quod idem puto ⁶⁷ locum habere, quamvis bona, & fundi beneficiales siti sint diversis in locis, & decima imponatur in aliqua diœcesi, ubi situm est beneficium & ecclesia, non autem bona illius; attenditur enim locus beneficii, cum hujusmodi decima ⁶⁸ sit onus reale ecclesiarum, non autem prædiorum, & imposta sit non ipsis rebus, sed ecclesiis, vel personis ecclesiasticis pro ipsis rebus; unde solvenda est decima, etiam pro bonis sitis extra illud territorium; Ita per hanc rationem tradunt in terminis *Doct. communiter in cap. 1. de immunit. in 6.* maxime vero *Jo. An. Gemin. & Franc. quos ego vidi, eosque sequitur Bellenz. de charit. subsid. q. 434. Remig. de Gon. eo. tract. q. 25. & 26.* ubi id late examinant; quamvis cōtrarium tueri videatur *Feder. de sen. conf. 151. in 2. respons.*

NONA

NONA CONCLUSIO. Decimæ solvuntur de
 mensa grossa canonicorum. Quod enim de canonica-
 69 tibus † solvatur supra admonuimus *hæc ad. quæst. con-*
clus. 2. & colligitur ex alleg. extrav. un. vers. sed ecclesia-
stica persona, dum comprehendit quodlibet beneficiū,
 quod residentiam personalem requirit; clarum au-
 70 tem est, Canonicos † teneri ad residendum, *ut tot. fe-*
re tit. & clarius in c. penult. de cler. non resid. & c. un. co-
 71 *dem tit. in 6.* Quamvis igitur † mensa hæc, ut pluri-
 mum, tam à præbendis quam à distributionibus quo-
 tidianis distinguatur, *ut patet ex Paris. cons. 32. volum.*
4. Calder. cons. 21. sub tit. de præbend. Rebus. in concord.
rubr. de collat. §. 1. verbo, distributionem, Abb. in c. licet,
de præben. Fel. in c. Iacobus de Simon. Doct. fere omnib. in
d. c. unic. ramen ex iisdem fere Doct. ibid. videre est ali-
 72 quando † eam succedere loco præbendarum, *ut liquet*
inter alios ex Abb. d. c. licet; aliquando de ipsa mensa
 73 grossa † solvuntur distributiones quotidianæ, *ut in-*
ter ceteros tradit Gemin. d. c. unic. in fi. Ubi ergo mensa
 hæc, seu massa subrogetur, & succedat loco præbenda-
 rum, quoniam non adsint præbendæ distinctæ, tunc,
 quamvis decima absolute imponatur super beneficiis,
 74 puto † de ea decimam solvendam esse, cum subroga-
 75 tum sapiat † naturam ejus, in cuius locum subrogatur,
Leum qui, §. qui injuriarum. ff. si quis caut. cum aliis
vulg. sed ubi etiam ea in distributiones quotidianas
 destinetur, ac distribuatur, tunc saltem cum decima
 super proventibus ecclesiasticis, seu ecclesiasticarum
 76 personarum imponitur, de illa mensa † solvenda erit
 decima; eo enim casu de ipsis quoque distributionibus
 quotidianis præstatur, *ut mox dicam.*

DECIMA CONCLUSIO. Ubi decima Papalis im-
 ponatur super beneficiis, & omnibus proventibus ec-
 77 clesiasticis, tunc † de distributionibus quoque quoti-
 dianis solvenda est: *tex. ad literam in jam millies cit. ex-*
trav. unic. versic. & quia non occurrit, de decim. ubi Bo-
nif. ponit hæc verba: Et quia non occurrit nobis, quia
quotidiana distributiones proventus ecclesiastici sint, de
 distri-

distributionibus, quae dantur in horis canonicis presentibus debere solvi decimam declaramus. Unde per eam extray. nonnulli absolute dixerunt de quotidianis distributionibus solvendam esse decimam, ut gloss. 1. Imol. numero 6. & alii, d. clem. fin. de decim. qui tamen intelligendi sunt in casu extray. cum nimirum decima imponitur super proventibus ob eam rationem, quia nomen proventus † valde generale est, & com- 78
prehendit omnem redditum undecunque nobis ob-
venientem, ut patet ex text. in l. annonam, ibi, uberes
proventus, ff. de extraord. crim. Boer. decis. 224. Alciat. l.
frugem, primis verbis, si. de verb. signif. & ibi latius. Re-
buf. versic. proventus vero, & in concord. rubr. de collat.
§. volumus, in gloss. redditus cum seq. Quod idem puta-
rem dicendum, † si decima imponeretur super reddi- 79
tibus, aut obventionibus ecclesiasticis; nam & nomen
redditus, & obventionis † satis generale est, ut patet, 80
ex Alciat. loc. citat. Rebuf. d. gloss. redditus, & l. frugem,
vers. in super de verbo redditus, & versicul. obventiones,
Boer. ubi supr. Zenzel. in extray. Io. 22. incipit, suscepti,
verb. fructus, & obventiones, de elect. & alius, quos re-
fert, & sequitur Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 6. nu.
1. Ubi autem decima imponatur dumtaxat super be-
neficiis, vel eorum fructibus, tunc puto † non esse eam 81
de distributionibus solvendam; sic intelligendi sunt,
quotquot indistincte asserunt de iis non esse solven-
dam decimam, quod voluit gloss. Zenz. d. extrayag.
suscepti, verb. solvere, in fin. tradideruntq; Gemin. conf.
85. num. 81. Marc. Mant. conf. 1. Tiber. Decian. conf. 43.
num. 15. post Gemin. conf. 153. Flam. Paris. tract. de resign.
benef. lib. 6. q. 2. nu. 51. Mandos. tract. de sign. grat. tit. de
pension. colum. 8. versic. pensiones Rebuf. d. tractat. de de-
cim. q. 3. n. 8. dicens, ita fuisse per Papam declaratum.
Gig. vero conf. 144. num. 33. multas refert se vidisse lite-
ras Apostolicas mandantes, quod de distributioni-
bus quotidianis decima per Papam imposita, non sol-
veretur, ex quibus quinque recenset sub diversis da-
tis, & subdit saepius se ita practicasse, & obtinuisse. Bel-
len.

- len. demum *in tract. de charit. subsid. q. 76.* dicit, quod nisi essent declarationes ille Bonif. VIII. contrarium diceret, quod nimirum de distributionibus quotidianis decima non præsteretur. Idque ex eo maxime probatur,
- 82 quod distributiones quotidianæ † neque nomine beneficii veniunt, ut post *Gemin. d. cons. 87. n. 20. Rip. respons. 2. lib. 1. & Franc. d. c. unic. § statuimus, not. 1. tradit*
- 83 *Gig. d. cons. 144. n. 17. & 18.* neque etiam † nomine fructuum beneficii, neque in valore illius computantur, *Rot. decis. 33. de senten. & re jud. in antiq. decis. 8. de prebend. in no. & 29 eod. tit. in antiq. decis. 33. n. 2. 1. par. & decis. 170. n. 1. lib. 3. par. in noviss. divers. Boer. decis. 19. n. 4. Fel. c. ad aures, n. 14. de rescript. 10. An. rubr. de concess. prebend. & in addit. ad Specul. Gemin. Franc. & alii, d. c. unic. Oldr. consil. 118. & alii quos referunt, & sequuntur Bellenz. d. q. 76. Paris. d. q. 2. nu. 30 & Gig. d. consil. 144. num. 10. & alii passim.* Idem quoque erit ob eandem fere rationem † in anniversariis, seu mortuariis, seu obventionibus ratione sepulturæ, ut in specie tradit *Bellenz. d. q. 76.* hæc enim quoque non computantur
- 85 † in redditibus, seu valore beneficii, ut not. *Rot. d. decis. 8. de prebend. in no. & Bellenz. ubi sup. post 10. An. d. rub. de concess. prebend. vers. demum quarebatur, & Oldr. consil. 206. incip. An obventus.* Imo neque veniunt nomine reddituum, fructuum, jurium, proventuum, emolumentorum canonicatum; neque etiam nomine distributionum quotidianarum, ut post alios tradit *Navar. consil. 13. sub tit. de cleric. non resid. volum. 1.* De his ergo decima Papalis non solvetur seclusa Bonifacii declaratione, quæ in speciali casu loquitur, quo imposita fuerat decima super omnibus proventibus ecclesiasticis, quod & *supr. attigimus, conclus. 2. in fin.* Quid autem proprie veniat nomine distributionum quotidianarum præter *Doctor. d. c. unic.* videndus est *tex. in extrav. postulasti, & extrav. cum nonnulla, la. 1. de preben. in commun.*

QUÆRO TERTIO, An aliqui sint immunes à solutione harum decimarum, & quoniam illi sint?

PRI-

PRIMA CONCLUSIO. Colonus, † qui condu- 86
xit bona & prædia beneficii cuiuscunque, non tenetur, si
ei gratia aliqua in eo contractu scienter non est facta,
ad solutionem decimarum, sed decima ad proprietaria-
rium spectabit; ita habetur & latius explicatur in d. ex-
trav. un. vers. Et quia nonnulli, de decim. cuius verba
supra retulimus quæst. preced. conclus. 4. & notantur in-
ter ceteros gloss. & Io. de Imol. d. clem. fin. de decim. Bel-
lenz. d. tractat. de subsid. charit. q. 75. Vinc. Franc. decis.
Neap. 107 num. 3. & seqq.

SECUNDA CONCLUSIO Pensionarius † tenetur ad 87
ratam pensionis solvere decimam Papalem, quicquid
in contrarium voluerit. Io. An. in addit. ad Specul. sub
tit. de concess. præbend. & Oldr. cons. 268. cōtra eos enim
est communis eorum opinio, qui de hoc aliquid scri-
pserunt; quam rueretur Dec. consil. 156. incip. statutum
cathedralis ecclesie, vol. 1. n. 4. & ibi Lugd. in add. Rebus.
cons. 125. per totum, Bellenz. d. tract. de subsid. charit. q.
37. Caccial. tract. de pension. eccl. q. 17. Gig. eodem tract.
quæst. 59 per totam, & rursus q. 62. num. 13. Vrsill. ad
Affl. decis. 252 num. 7 Vinc. Franc. d. decis. 107 num. 1.
& seqq. Idem quoque aperte tenet Rot. Rom. decis.
161. num. 32. par. in noviss. divers. dum ait, pensiona-
rium regulariter teneri contribuere pro rata pensiones
ad solutionem oneris impositi super fructibus bene-
ficii, super quibus est imposita pensio, allegans Cac-
cial. d. q. 17. & Gig. d. q. 59. & satis colligitur ex d. gloss.
1. d. clem. fin. & ibi Jo. Imol. n. 6. de decim. per text. d. ex-
travagan. in alleg. vers. & quia nonnulli, ubi dicitur,
quod si redditus, pensiones, census, & similia monasterio-
rum in beneficium habeantur, siue per sedem Apostoli-
cam, siue per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum
personas, de illorum proventibus solvetur decima; quo
loco verbum illud pensionis sine ullo incommodo in-
telligi potest de pensione ecclesiastica, cuius capax re-
gulariter est solus clericus, quæque ut perpetuo duret,
a solo Pontifice imponitur; & hoc est, quod dicitur in
d. vers. siue sit hoc concessum per sedem Apostolicam; quod
VERO

vero subditur, *sive per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas*, ad grangias, domos, redditus, & census, de quibus ibi, refertur; & sic illum text. de pensione ecclesiastica intellexit Gig. d. q. 59. num. 2. & Rebuf. d. conf. 125. num. 10. Ex quibus satis, ni fallor, firmata manet hæc conclusio, licet ad id aliqua adducat Bellenz. d. q. 37. & plura Rebuf. d. conf. 125. quæ tamen parum urgent. Illud maxime facit, quod pensionarius tenetur pro rata ad charitativum subsidium, quod late probant Bellenz. d. q. 37. Gig. d. tractat. de pens. q. 38. Remig. de Gonn. de charit. subsid. quest. 44. post Dec. consil. 156.

Declaratur autem primo hæc conclusio, ut non procedat, † ubi pensio imposita fuit libera ab onere etiam decimæ, cum Papa possit quem privilegiare, ne solvat decimam; ita in specie Bellenz. d. trad. q. 58. num. 3. Gig. d. q. 59. num. 6. idq; admittit Rot. d. decis. 161. num. 2. opt. text. in c. cum instantia, de cens. ibi, nisi forte per speciale privilegium sedis Apostolica, &c. accedentes, de præscript. ibi, nisi per speciale privilegium Apostolica sedis; quo utroque loco loquitur Pontifex de procurationibus debitis legatis, & nunciis Apostolicæ sedis; unde etiam colligi potest † generale privilegium non sufficere, quod & in specie tradit Bellenz. d. q. 58. num. 1. & 2. quæ tamen declaratio restringitur nisi eidem exemptioni per Pontificem postea derogetur † cum clausula, quorum tenores, &c. ut in specie probat Rot. d. decis. 161. nu. 1. & seqq. junctus in, qua de vi † hujus clausulæ tradit Bald. & Collect. in c. dilecta, de præscript. lo. An. conf. 56. late inter alios. Ant. Gabr. com. conclus. lib. 5. tit. de clausul. concl. 5. Extenditur autem primo hæc ipsa declaratio, quod, † si Papa dedisset auctoritatē collectori exigendi decimam super proveni-
91 tibus, ac redditibus beneficiorum, à quibuscunq; personis, non obstantibus quibuscunque privilegiis, ad huc non poterit cogere hujusmodi pensionarium, qui pensionem habet exemptam ab omni onere ad solvendam decimam, ut in terminis monet Gig. d. q. 59. num. 9.
per

per ea, &
conf. 10
benefici
cimam
molest
ampliu
trad. pe
beat an
lius, de q
& 4. Po
tione p
olutio
Dec
proced
torum
& est re
rici, ubi
fiastici
cedunt
quod ta
etiam n
summa
erit dec
retulim
ci; Ide
pensio
parte ex
fione †
vel obse
gloss. 1. d
& vide
sonis ali
s præce
Decl
sionario
veritas,
de bene
T E

per ea, quæ tradiderunt Alex. conf. 110. vol. 4. & Card. conf. 102. in princ. Et tenditur secundo, quod si Rector 94 beneficii fuerit gravatus ad solvendum integram decimam, non poterit pensionarius à collectore ulterius molestari ad illius solutionem, cum semel decimatum amplius non debeat decimari, cap. tua nobis, cum ibi 95 trad. per Doctores, de decim. & semel exactum non debeat amplius exigi, c. bona fides. de reg. jur. in 6. cum aliis, de quibus per Gig. id in specie tradentem, d. q. 59. n. 3. & 4. Poterit tamē Rector beneficii eo casu tunc retentiōe 96 pro rata decimæ solvendæ per pensionarium in solutione pensionis, ut monet Gig. ubi supr. n. 5.

Declaratur secundo principalis conclusio, ut non procedat, si ubi pensio non excederet summam ducatorum septem, ut in specie limitat Gig. d. q. 59. num. 7. & est tex. expressus in d. extravag. §. seculares quoq. clerici, ubi dicitur, quod seculares clerici, quorum ecclesiastici redditus summam ducatorum septem non excedunt, annuatim decimam solvere non tenentur; quod tamen si restringitur, nisi plures huiusmodi, vel 98 etiam minores pensiones obtineret, quæ simul dictam summam excedunt; tunc enim de omnibus solvenda erit decima per tex. express. in seqq. verbis, d. extravag. quæ retulimus q. præced. concl. 1. vers. Tertio seculares clerici; Idque procederet si etiam si fuisset assignata talis 99 pensio in beneficium, ut ibid. dicit Gig. & colligitur aperte ex d. extravag. loc. cit. non procederet autem in pensionem si alicui assignata ob remunerationem laborum, 100 vel obsequii, aut servicii præstiti, vel præstandi, ut post gloss. 1. d. clem. fin. & ibi Imol. tradit Gig. d. q. 59. num. 8. & videtur rex. satis apertus, d. extravag. vers. si autem personis aliquibus, cuius vers. verba retulimus, supr. concl. 5. præced. questionis.

Declaratur tertio, non procedere in Cardinali pensionario; ita in specie docet Gig. d. q. 59. num. 10. cuius rei veritas, & confirmatio ex eo pender, quod mox dicam de beneficiis Cardinalium in quinta concl.

TERTIA CONCLUSIO. Quæ cum sequenti extensione-

T

tensio-

- 102 pensiones quædam sunt ad præcedentem conclusio-
nem. Excommunicatio† lata per collectorem decima-
rum contra pensionarium, cui reservata est pensio li-
bera ab omni onere decimarum, ob non solutionem
decimæ ad ratam pensionis, est ipso jure nulla; ita in
specie tradunt Bellenz *d. tract. de subsid. charit. q. 24.* &
Gig. *d. tract. de pens. q. 60 per totam*; idem quoque tenet
103 Cald. *de senten. excommun. conf. 9.* ubi dicit, † quod si
Collector decima, volens decimam exigere à religiosis,
exemptis ab ejus solutione, eis privilegium suum allegan-
tibus, eosdem propter hujusmodi denegationem solutionis
excommunicet, excommunicatio erit ipso jure nulla; ad
idem opt. text. in c. cum ad quorundam, de excess. prel.
ubi declaratur nulla excommunicatio Prælati exigen-
tis procuracionem ultra juris formam, aut speciale pri-
104 vilegium Apostolicæ sedis † lata contra non solventes
hujusmodi excessivam procuracionem; quod idem de
procuracione ultra juris formam adnotavit Innoc. in c.
cum Apostolus, de cens. Alia ad id leviora addunt Gig.
& Bellenz. loc. cit. quos videas si lubet.

- QUARTA CONCLUSIO. Si clericus privilegia-
tus, ut non teneatur solvere decimam de pensione,
molestetur à collectore, & solvat cum protestatione,
quod per talem solutionem non intendit præjudicare
105 suo privilegio, talis protestatio † eum juvat; ita in spe-
cie tradit Gig. *d. tract. de pens. q. 61.* idem † de privile-
giato, ut non solvat charitativum subsidium, docet
106 Bellenz, *d. tract. de charit. subsid. q. 61.* opt. text. in l. 1. &
quod ibi not. Bart. C. de iis, qui sponte publ. mun. suscep-
tibus, ubi veterani, qui patiuntur, se decuriones fieri, si id fa-
ciunt cum pacto salvo privilegio suo, illud non amit-
tunt; idem quoque probatur ex Rom. *conf. 253.* incipit
pro decisione proposita consultationis, dub. ultim. ubi id
adstruit de solutione quorundam onerum facta per
107 homines habentes immunitatem. Idem quoque erit †
ubi nulla protestatio accessit, sed per vim extorta fuit,
ut in prædicto casu sentit Rom. & in casu charitativi
subsidii Bellenz. loc. cit. & est de hoc opt. text. in l. cura

extruendi, circa princ. vers. nec si per vim extortum, ff. de mun. & honor. Si autem † pensionarius, aut alius privilegiatus exemptus à solutione decimarum sponte, & sine ulla protestatione solvat, an tunc sibi præjudicet, hoc pendet ab illa quæstione, an † per unicum actum contrarium, quis suo privilegio renunciare videatur, de qua per Doct. d. l. 1. & cap. cum accessissent, de constit. Bartol. l. beneficium, & ibi Alex. de constit. Princip. Cyn. in leg. voluntarie, Cod. de excus. tutor. Card. in clem. sape, §. si tamen, q. 2. de verb. sig. Innoc. in c. accedentibus, de privil.

QUINTA CONCLUSIO. Probabilius mihi est, Cardinales † non teneri solvere decimā de suis beneficiis; ita expresse tradit Lanc. Contr. in Templ. omn. jud. lib. 2. c. 3. quod est de Card. §. 2. nu. 20. idem sentit Gig. d. tractat. de pens. q. 59. num. 10. dum ibi tuerur, Cardinalem pensionarium non teneri contribuere ad Papalem decimam pro rata pensionis; idem quoque in † charitativo subsidio generali à Papa imposito, quod ab eo immunes sint Cardinales ratione suorum beneficiorum, latius probat Rom. conf. 493. incip. in casu, quo queritur. Ratio vero conclusionis illa est, quia probabilius etiam est, Cardinales † in materia præcipue pœnali, & revocatoria privilegiorum non comprehendi in generali constitutione Papæ, nisi de iis fiat specialis mentio, ut singulariter concludit Io. Monach. quem sequitur Io. An. in c. un. de schismat. in 6. Idem Io. An. in c. quia periculorum, de sentent. excom. in 6. Barb. de prest. Card. q. 12. col. 2. vers. primo faciunt. Unde etiam † non cōprehenduntur in regulis cancellariæ, ut voluit Abb. c. 1. de excess. pralat. in princ. Barb. c. in nostra, col. 2. de rescript. late Anchar. conf. 295. & 297. & alii apud Gomez. in procem. reg. cancell. q. 4. in princ. & vers. tertius casus, & reg. de infir. q. 3. ubi Mandos. q. 2. Rebus. in concord. rub. de colla. §. si quis vero, verbo, Cardinalatus, & est communis opinio test. Gig. d. q. 59. in fin. & Lanc. Conrad. d. cap. 2. §. 2. n. 8. Pro quo etiam maxime facit, quod Cardinales † sunt pars corporis Papæ, c. fe-

- licis, de pœn. in 6 & ibi not. Archid. & Io. An. Host. in c. antiqua, de privil. Io. Monach. d. c. 1. de schismat. in 6. &
- 115 Io. de Lign. in c. 2. de cler. non resid. & dicuntur † filii primi gradus, Io. An. & Imol. d. c. felix, & Cardinales à
- 116 summo Pontifice vocantur † filii, sicut Episcopi vocantur fratres, c. Raynaldus, de testam. & c. quam gravi,
- 117 de crim fals. cum utrobq. not. per Doct. tributa † vero, & collectæ à filiis non exiguntur juxta illud Domini Matth. 17. Reges terra à quibus accipiunt tributum vel censum, à filiis suis an ab alienis? & cum respondisset Petrus, ab alienis, subiecit Dominus, ergo liberi sunt filii: faciunt & alia, de quibus per Rom. & Gig. loc. cit. quæ conclusio, quamvis probabilis sit, & satis n. fallor roborata; dubia tamen redditur per ea, quæ voluit Fel. in c. cum in jure peritus, de off. deleg. c. ad aures, vers. octava conclusio, de rescript. & c. quod super his, colum. 3.
- 118 de fid. instr. Quibus locis tradit, Cardinales quoque † sub generali constitutione comprehendi, quod & alii voluerunt, quos recensent Mandos. & Gomez. ubi supra, & ubi versatur publica utilitas & favor, tradiderunt Rebus. d. § si quis vero, verb. Cardinalatus, Gomez. d. q. 4. in procem. reg. & reg. de infir. q. 3. alique quos refert, & sequitur Bellenz. d. tract. de subsid. charit. q. 66. fere per totum, ubi contra Rom. in cons. alleg. probare
- 119 contendit, † ipsos quoque S. R. E. Cardinales teneat contribuere ad præstationem generalis subsidii quibuscunque beneficiatis per Papam impositi pro expeditione contra infideles, ea potissimum ratione, quia
- 120 nullus major † favor est, quam fidei, c. Iudai, 28. q. 1. c. 2. de controvers. infid. cum simil. per eum alleg. dispositio
- 121 autem favorabilis comprehendit etiam Cardinales, ut præter eos, quos ipse adducit, voluit etiam Gomez. d. q. 4. in fin. Cui tamen rationi facile satisfieri potest: etenim admittendo priorem propositionem, distinguimus posteriorem; Nam favorabilis constitutio quamvis generalis comprehendit etiam Cardinales, ubi vel immediate agitur de eorum favore, prout loquitur Gom. & alii, vel directe de favore fidei, cultu divino, aut

animatum salute, prout loquuntur Doct per Bellenz. allegati. In casu autem nostro, quamvis decima, aut generale subsidium, imponatur propter publicam utilitatem, ad propulsandos hostes fidei, tamen neque certa est pro Christianis victoria, neque ex ea necessario, & immediate sequitur augmentum divini cultus, aut salus animarum. Non negaverim tamen, quin, si in huiusmodi impositione appositæ fuerint generales illæ clausulæ, cuiuscunque status, præminencia, gradus, vel dignitatis existant, comprehendantur etiam Cardinales, per eas enim illos quoque ¶ contineri decretum fuit 122 in Rot. teste Gomez. d. q. 4. vers. quantum vero ad Cardinales, & q. 5. in fin. Sed quicquid sit, hodie semper à summis Pontificibus in huiusmodi impositionibus decimarum ¶ eximuntur Cardinales ea expressa ratio- 123 ne adjecta, ob assiduos, magnosque labores, quos ipsi ecclesiæ universali impendunt, & gravissima, quæ tuendæ dignitatis causa sustinent, onera, prout ego vidi in bullis decimarum, tam olim à felic. record. Gregor. XIII. quam etiam nuper à S. D. N. Clemente VIII. pro expeditione belli contra Turcas universo Italiæ clero impositarum. Atque hæc de hac conclusione nimis forsitan prolixè dicta sint.

SEXTA CONCLUSIO. Collectores, vel alii officiales ¶ deputati ad colligendas seu exigendas decimas 124 in certo loco, si ibi sunt beneficiati, sunt exempti ab earum solutione; ita de charitativo subsidio voluerunt Bellenz. d. tract. de charit. subsid. q. 54 quem etiam sequitur Remig. in simil. tract. q. 50. quod idem erit de decima Papali, ad quam à charitativo subsidio ¶ arguit 125 Bellenz. d. tract. tum q. 37. tum in aliis frequenter, & Remig. eod. tract. q. 37. num. 25. Ratio autem conclusio- nis est, quoniam decima hæc ¶ munus, seu onus extra- 126 ordinarium est; ad hoc enim ut munus ¶ ordinarium 127 sit, non solum requiritur, quod imponatur à lege, vel canone, l. i. ubi gloss. Bart. & ceteri, C. de vacat. mun. publ. lib. 10. sed etiam requiritur, quod habeat certam annuam, & regularem præstationem, secundum Guliel.

- de *Cun. in l. neminem, C. de sacros. eccles. Cyn. in l. voluntarie. q. 1. C. de excus. iur. Bart. l. placet, n. 13. C. de sacros. eccles. & l. 1. colum fin. C. de mulier. & in quo loco, & lib. 10. quod non est in præstatione decimæ, aut charitativi subsidii, quæ non est annua, nec semper uniformis, sed juxta indigentiam, & contingentem necessitatem. Ex quibus, & aliis concludit Bellenz. d. tract. q. 32. charitativum subsidium onus esse, seu munus extraordinarium, ubi etiam pluribus ostendit † simpliciter exemptum, exemptum intelligi muneribus saltem extraordinariis; atque ideo regulariter non posse ab exempto exigere charitativum subsidium. At vero collectores, & alii officiales † sunt immunes à solutione extraordinarii oneris, ut voluit glossa in l. honorem, ff. de muner. & hon. Bart. l. 1. C. de immun. nem. conced. lib. 10. per d. l. honorem, & l. in honoribus, § fin. ff. de vacat. excus. mun. Neque obstat d. l. 1. ubi nemo excusatur, & l. actores, C. de exact. tribut. lib. 10. ubi exactores tributocum tenentur ad tributa, respondet enim Bart. d. l. 1. Bellenz. & Remig. loc. cit. eas intelligendas esse de oneribus ordinariis.*

- SEPTIMA CONCLUSIO. Ubi Papa, seu Camera Apostolica † convenit cū clero certæ diocesis, quod ille clerus solvat sibi nomine decimæ impositæ certam summam, si deinde Papa eximit aliquem, vel aliquos beneficiatos, tenetur adhuc reliquus clerusolvere integram summam conventam. Ita in specie voluit Bellenz. d. tract. q. 59. quam totam quæst. refert ad verbum, nec dissentit Remig. de Gon. in simil. tract. q. 51. Probatur autem per ea, quæ not. Bart. post Jacob. de Aren. in l. ab omnibus, in princ. per illum tex. d. l. 1. quem sequitur Anchar. in clem. præfenti, de cens. ubi dicunt, quod stante statuto obligante Comitatus ad solvendum salarium potestati, postea eximitur aliqua villa, ceteri adhuc tenebantur ad integrum salarium; facit & text. ubi id not. glossa & Bart. d. l. actores, C. de exact. tribut. lib. 10. ubi habetur, quod exactores onerum ad ipsa tenentur, ne ipsis assistantibus ceteri onerentur; sed latius, & cla-

& clar
ibi Al
d. clem
tur ab
perior
casu e
affert
aperte
7. & 8
app. la
de qua
char. c
quid si
jud. in
278. x
Mont
stioner
mirun
8. de p
læfior
fer. &
clare c
19. di
velle,
leg. m
casu i
† pot
appell
norm
viso
noxa
Ipse v
si pri
pieri
portu
set, q
l. va
mire

& cla-

& clarius id prosequitur in l. 2. ad fin. C. de apoch. publ. & ibi Alex. in addit. optime etiā facit, quod scripsit Card. d. clemen. presenti, in fin. ubi dicit, quod si collecta debentur ab universitate alicui tanquam superiori, si iure superioritatis eximit aliquos à solutione, sicut est Papa, hoc casu exemptio singularum non prodest universitati; & 131 affert exemplum in procuratione legati: idem quoque aperte sentiunt Abb. in c. accedentes, num. 8. & Fel. num. 7. & 8. de prescript. post Bald. in cap. 2. requirus, in fin. de app. latius pertractantes, & distinguentes hanc materiā; de qua etiam agunt Boich. cap. pastoralis, de privil. Anchar. cons. 10. 243. & 406. Specul. tit. de cens. §. 2. vers. quid si nimis, Doct. d. l. ab omnibus, & l. 4. §. actor, ff. de re jud. inter modernos Petr. Surd. consil. 140. volum. 1. & 278. volum. 2. & nuperrime Rolan. Cavag. ad decret. Montis lib. 2. §. 1. q. 10. quos post absolutam hanc questionem vidi. Sed quid si multi eximantur, ita ut alii nimirum graventur; Respondet Abb. in c. accedentes, num. 8. de privil. loquens in casu procurationum, modicam læsionem ferendam esse, l. quoties, C. de prec. Imper. offer. & not. in c. rescripta, 25 q. 2. & etiam magnam, ubi clare constaret de intentione Papæ, ut in c. memoriam, 19. distinct. sed in dubio Princeps præsumitur hoc non velle, l. ex facto, ff. de vulp. & pupill. c. super eo, de off. deleg. melius in c. suggestum, & c. dilecti, de decim. Quo casu inquit Card. d. c. accedentes, quod reliquus clerus potest resistere, ne solvat totam procurationem, & 132 appellare expressa in appellatione hac causa, quia enormiter ex hoc gravantur, & debet Princeps hoc viso privilegia illa revocare, tamquam tendentia ad noxam d. c. suggestum, vel procurationem minuere. Ipse vero Abb. d. c. accedentes, num. 9. distinguit, quod si privilegia fuerunt concessa ad instantiam, tunc excipitur, quod emanaverunt per ambitionem, vel importunitatem impetrantium, quoniam si Papa scivisset, quod alia præcessissent, numquam cōcessisset, arg. l. vacuatis, C. de decur. lib. 10. & si hæc exceptio non admittatur, poterit appellari arg. cap. super eo, de offic. deleg.

leg. Quod si privilegia fuerint concessa proprio motu Principis; tunc, inquit Abb. non video super quo fundari possit appellatio, cum contra Principis dispositionem non sit licitum appellare, sed si nimium gravat, debet implorari remedium à Principe, cuius est decernere de suis privilegiis, *ut not. d. c. suggestum, & c. cum venissent, de iudi.* Quæ distinctio quamvis non placeat Bellen. *d. q. 59. num. 4. & mordeatur etiam à Fel. d. cap. accedente, num. 8. in fin.* quoniam, inquit, motus prius ¹³³ prius † non tollit defectum intentionis Papæ, *ut sentit Io. An. in c. si motu proprio, de proba in 6. Host. c. causam, il. 1. de testi. Rot. decis. 6. de prebend. in no. Bellam. decis. 392. & alii passim;* mihi tamen sustineri posse videtur, tum quod negari non potest ex motu proprio tolli omnem subreptionem colligique aperte mentem Principis, à qua non est in dubio recedendum & gratiam vivificari, *ut optime probat Cassad. decis. 1. à num. 3. ad fin. sub tit. de rescript. Rot. decis. 29. num. 6. & 8. de prebend. in no. & multos alios effectus salutare producit, de quibus Doct. d. c. si motu proprio, & Rom. consil. 327. incip. iste sunt rationes. Staphil de lit. grat. & iust. tit. de vi & eff. claus. vers. consequenter, & multis seqq. Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de claus. concl. 2. & Menoch. tract. de presumpt. lib. 2. presumpt. 13. num. 9. & seqq.* tum quod ex verbis Abbat. apparet non contrariari ab eo differentiam illam, quod si privilegia concessa sint motu proprio, non appelletur, si ad instantiam, sic; Imo in hoc casu vult prius excipi de ambitione, importunitate, & subreptione, quod nimirum impetrantes tacuerint, aut de compositione facta, aut, quod aliis similis gratia facta sit, quæ possent Principem retardare à concessione, *juxta opt. text. in c. postulasti, & c. super literis, cum ibi not. per gloss. & Doct. maxime Fel. num. 8. de rescript.* quod si non admittatur hæc exceptio, tunc inquit Abb. posse appellari, quod non poterit, ubi per motum proprium exemit aliquos, nam in dubio standum erit verbis Principis; poterit tamen ad eum supplicari, *quod tandem admittit & monet ipse Fel.*

Fel. d. c.
erit pri
etiam
præsur
stare, a
subsequ
s. tit. de
dictis, c
etiam, d
tur reli
tionem
vanda
puto e
licer B
tunc so
ante co
vident
velenit
ventio
latius p
8. de pr
eccles.
ventio
ter se o
di pote
d. l. eti
Auth.
hæc, ve
mus qu
tendur
liquos
non au
gitur e
quitur
fiat ex
Bellen
cendum
hujus

Fel. d. c. accedentes, num. 8. multo vero magis standum
 erit privilegio, ubi adsit clausula *ex certa scientia*, hæc
 etiam viam præcludit † ulteriori cognitioni, & facit 134
 præsumere, quod Papa voluerit uti plenitudinis pote-
 state, ut late ostendit *Staphil. de vi & effect. claus. vers.*
subsequenter, num. 6. & seqq. Ant. Gabr. com. concl. lib.
5. tit. de clausul. concl. 1. Illud ergo certum sit ex supra-
 dictis, quod si Papa post conventionem cum clero fa-
 ctam, de certa summa aliquos eximat à decima, tenen-
 tur reliqui, nisi nimium inde graventur solvere por-
 tionem exemptorum; quod si nimium graventur, ser-
 vanda erit distinctio Abb. superius opposita. Idemque
 puto etiam si aliquis exemptus ante conventionem,
 licet *Bal. in l. etiam, colum. ult. C. de execut. rei jud. velit,*
 tunc solum onus spectare in solidum ad alios, quando
 ante conventionem sunt exempti; quod idem tenere
 videntur alii; quibus optime satisfacit *Bellen. loc. cit.*
vel enim loquuntur de onere, quod solvitur ex con-
ventione alteri privato, aut ex consuetudine; quod &
latius prosequitur distinguendo Abb. d. c. accedentes, nu.
8. de præscript. & c. pervenit, num. 16. & seqq. de immun.
eccles. quando autem facta est d. compositio, seu con-
 ventio, qualiter † debeant illi, qui composuerunt in- 135
 ter se onus decimæ inter se compositæ dividere, deci-
 di potest ex not. per *Bart. d. l. 4 §. actor. ff. de re jud. Bald.*
d. l. etiam, colum. ult. & fin. C. de execut. rei jud. & in
Auth. defuncto. C. ad Tertull. gloss. in c. cupientes. §. ad
hac, verbo, discreta, de elect. in 6. nos de hoc aliquid dice-
 mus *quest. seq. conclus. 2.* Interim vero illud prætermis-
 tendum non est, posse Episcopum una cum clero † a 136
 liquos eximere ex clero à decima Papali ad sui ipsius,
 non autem Camere Apostolicæ præjudicium, ut colli-
 gitur ex *Card. d. clem. præsentis, de cens. & latius prose-*
quitur Bellen. d. tract. q. 60. ubi tamen vult, quod id
 fiat ex causa; quod etiam liquet ex iis, quæ tradit idem
Bellen. d. tract. q. 47. & Specul. d. tit. de cens. §. nunc di-
tendum, vers. quid si universitas. Pro complemento
 hujus questionis videri possent nonnulla; Primo, † An 137

T s

excom-

excommunicatus; Secundo, an intrusus, nullumque
 138 habens jus in beneficio; Tertio, † an successor in be-
 neficio, vel præcessor, ejusve heredes teneantur ad sub-
 sidium seu decimam Papalem. Verum ne longum fa-
 ciam, remitto te ad ea, quæ in materia charitativi sub-
 sidii de excommunicato tradiderunt Bellenz. d. tract.
de charit. subsid. q. 33. Remig. de Gonn. q. 40. de intruso,
seu etiam de eo, qui sine culpa non possidet. Bellenz. q. 34.
Remig. q. 41. & 42. de successore. Bellenz. q. 51. Remig. q.
43. ubi id late & optime expediunt.

QUÆRO QUARTO, De modo servando in solutio-
 ne decimarum Papalium.

PRIMA CONCLUSIO. Regulariter non potest
 139 † collector decimarum componere cum iis, qui solve-
 re debent, de aliqua certa summa, nisi hoc specialiter
 fit ei demandatum; *ita habetur in cit. extrav. un. Bonif.*
VIII. quam nemo ad hoc allegavit, de decim. ad fin. vers.
illi quoque, inter commun. in hac verba, Illi quoque, qui
dubitari fuerant ad collectionem decime cum eis, qui
debent solvere decimam, de aliqua certa summa solven-
da, pro decima nequeunt convenire. Idem not. Bellenz.
d. tract. de charit. subsid. q. 48. num. 8. Remig. q. 46. num. 2.

140 Quod tamen declaratur primo, nisi etiam haberet †
 generale mandatum cum libera, ut *ibid. Bellenz. &*
Remig. adnotarunt per tex. in c. qui ad agendum, in si. de
procur. in 6. & l. mandato generi, ff. de procurat. cui ego
addo tex. sing. in l. procurator cui, ff. eod. Declaratur se-

141 cundo, nisi haberet † generale mandatum ad exigen-
 dum ubicunque locorum, vel saltem alicujus magnæ
 provinciæ, eaque compositio tendere ad commodum
 Papæ, seu Cameræ. Illa Bellenz. d. n. 8. per text. in l. nam
 & nocere, ff. de pact. & l. cum hi, §. eam transactionem, ff.
 de transact. l. non eo minus, C. de transact. gl. in c. 1. ver-
 bo, vacante, ne sed vac. facit & tex. in l. solutū, §. fin. cum
 leg. sequenti, qua incipit vel universorum, ff. de pign. ad.
 l. iusjurandum, quod ex conventionem, §. fin. ff. de iurejur.
 & in l. adiles, la. 1. §. procuratoris, ff. de edil. edict. Quod

142 idem fortius † dicendum esset in Camerario Papæ,
 qui

qui est Præpositus, & quasi administrator bonorum Papalium temporalium, ut *ibid. tradit Bellenz. per opt. tex. in l. i. in princ. ff. de off. procur. Caesar.* Princeps vero secularis, cui per Papam ad tempus concessæ fuerunt decimæ beneficiorum sui dominii, *juxta text. in clem. fin. & ibi gloss. & Doctor. de decim.* licite potest † 143 componere super decima cum beneficiatis; *ita Bellenz. d. q. 48. nu. 10. quod etiam ante eum docuit Paul. d. clem. fin. & ibi Card. q. 5.*

SECUNDA CONCLUSIO. Quoad distributionē oneris decimæ inter beneficiatos non exemptos mihi videtur † ita distinguendum; aut enim imposita fuit 144 decima, seu plures decimæ super vero valore beneficiorum, non obstante quacunque taxa; aut sumus in casu, quo taxa servanda est *juxta ea, quæ dicemus in sequen. conclusione.* Primo casu, siquidem † nulla compositio 145 super inde fiat cum Camera Apostolica, singuli tot decimasolvere debebunt Collectori de vero valore reddituum suorum beneficiorum, quot impositæ fuerunt; solventium ramen decimam, electioni, seu arbitrio committetur, utrum ipsam velintolvere per totum tempus, quo durabit decima pro rata proventuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis proventuum eorundem; sed una via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo; fierique & redigetur per Collectores in scriptis electio hujusmodi *expresse* in prima solutione decimæ supradictæ; alioquin *juxta* æstimationem communem per totum tempusolvere tenebuntur; Illi autē qui elegerintolvere decimam, pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendere debent proventus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & solvent decimam pro solo pretio, quod receperint de eisdem, dum tamen in fraudem decimæ nihil agatur: Quæ quidem moderatio, ac declaratio ad verbum habetur *in d. extrav. unic. circa princip. vers. solventium decimam, cum sequenti, qui incipit, Declaramus autem.*

Rursus,

Rursus si compositio aliqua facta est cum Camera in certa summa, ad ratam veri valoris cuiusque beneficii in singulos eadem summa erit distribuenda. Secundo vero casu, ubi servanda sit aliqua taxa, & ad sit similis compositio, tunc siue ea præscripta sit, siue non, dummodo sit rationalis, in singulos quoque beneficiarios ad ratam ejus, quod in taxa descriptum est, summa conventa dividenda erit, prout nuperrime factum est in compositione diœcesis Mediolanensis super decima imposita per S.D.N. Clem. VIII. Si autem nulla ad sit compositio, solvere quisque debet decimas impositas, juxta legitimam, consuetam, & præscriptam ratam, cum tunc agatur de præjudicio Camere Apostolicæ, de qua taxa latius dicam in 4. conclus. Quod
 146 vero regulariter † ad ratam beneficii solvi debeat decima, probatur ex l. *rescripto*, ff. *de muner. & honor.* ex qua not. Bart. in l. 4. §. *actor. num. 4* ff. *de re jud.* in dubio collectam imponi pro juribus patrimonii; quod idem not. Bald. ad id allegans alia jura in l. *etiam*, colum. pen. & fin. C. *de execut. rei judic.* Est autem decima Papalis onus mere patrimoniale, ut tradit Bart. in l. *placet*, nu. II. C. *de sacros. eccles. faciunt & opt. text. in c. sopita*, & c. cum instantia, de cens. per quæ jura gloss. post alios in c. *cupientes*, §. *ad hac*, verbo, *discreta*, de elect. in 6. distinguens de triplici genere expensarum; dicit, quod in expensis, quæ fiunt in causis vel negotiis, generaliter ad totam ecclesiam pertinentibus, sit contributio secundum facultates, ut qui plus habet, plus solvat; pro quo etiam alia quædam similia adducit, quæ multum non urgent.

TERTIA CONCLUSIO. Decimæ Papalis solutio
 147 † fieri debet, non ex ipsis rebus, quæ percipiuntur de proventibus, puta in vino, grano, &c. sed in pecunia numerata; ita expressis verbis disponitur in d. *extravag. unic. vers. fiet autem solutio*, idq; etiam adnotavit gloss. d. *clm fin. verbo monetam*, & ibi alii, de decim. Bellenz. d. *tract. de charit. subsid. quæst. 83*. Exhiberi autem non
 148 debet decima, nisi in pecunia, quæ communiter † currat

currat de mandato domini terræ, & quæ est moneta
in locis, in quibus consistit fructus, & redditus, unde
decima persolveretur; neque aliqui cogi debent † eam ¹⁴⁹
pecuniam cambire, seu permutare; ita quoque decer-
nitur in ead. extrav. vers. pro decima, & not. Doct. com-
muniter d. clem. fin. Quid autem dicendum sit, si duæ
monetæ pariter † currant in loco communiter, alte- ¹⁵⁰
rave magis; aut si post tempus taxationis, vel dati pri-
vilegii minoretur, aut alias mutetur, quomodo facien-
da sit solutio; & de aliis similibus quæstionibus, quo-
niam non ita necessariæ, & quotidianæ sunt, remitto
te ad not. per gloss. & Doct. maxime vero Card. Imol.
& Anch. d. clem. fin. de decim. Bellenz. d. tract. q. 84. 86.
& 87. & Doct. quos ii allegant, & Ant. Gabr. com. concl.
lib. 3. tit. de solut. concl. 1. & seqq.

QUARTA CONCLUSIO. Quamvis nulla taxa
† attendi debeat in solutione decimæ, ubi Papa eam ¹⁵¹
imponit, & exigi expresse vult non attenda ulla taxa,
etiam consueta, & legitime præscripta, tum quod de-
cima hæc intelligitur habito respectu ad veram quan-
tatem fructuum, ut inter ceteros docet Bellenz. d. tract.
q. 82. num. 9. tum propter plenam, & absolutam pote-
statem, quam habet summus Pontifex in beneficiali-
bus, de qua per tex. & Doct. in c. 2. de prebend. in 6. Ant.
Gabr. com. concl. libr. 3. tit. de jur. quas. non toll. concl. 1.
nu. 9. latissime Petr. Cened. in Collect. ad jus can. collect.
21. numero 1. 3. par. attamen, ubi simpliciter imponitur
decima super beneficii, eorumve redditibus, & fructi-
bus, tunc † attendi potest, ac debet taxa beneficiorum ¹⁵²
consueta in partibus, ut habetur in clem. fin. de benef.
quæ licet vere loquatur solum in decimis beneficio-
rum, quæ aliis conceduntur, nihilominus Doctor. ibi
communiter eam etiam intelligunt in decimis, quæ
per Papam exiguntur. Imo id quoque aperte colligi-
tur ex ipso text. dum dicit, secundum taxationem de-
cima in illis partibus consuetam, communiter illa deci-
ma levare poterit, & debet; supponitur enim esse taxa
aliqua in partibus, qua servetur in exactione decima,
quæ

- qua per summum Pontificem exigitur; quod idem habetur in extrav. postulasti, de prabend. & dig. in commun. ibi, super fructibus beneficiorum, qua ita reperies in solutione decima, juxta verum taxata valerem, &c. nec non in extrav. Io. 2. 2. qua incipit suscepti, de elect. qua ferre ad verbum repetita est sub tit. ne sed vac. & pariter incipit suscepti, in extrav. un. inter commun. vers. nos de illo, ibi, nihil exinde ultra summam, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decima solutione taxari, &c. Dicitur autem † haec taxa consueva, quae est legitime praescripta per 40. annos, ut not. gloss. d. clem. fi. in verbo, consuetam, quam ibi sequuntur Doct. communiter, alia gloss. quam nemo allegavit in d. extrav. suscepti, vers. nos de illo, in ver. consuevit. sub tit. ne sed. vac. in commun. eandem sententiam sequitur communem eam dicens Bellenz. d. tract. q. 82. num. 8. & 13. pro qua etiam est optimus tex. in c. cum de beneficio, de praben. in 6. ubi consuetum dicitur, ubi legitima praescriptio est completa; legitima autem praescriptio
- 154 † in rebus ecclesiasticis est quadragenaria, ut patet ex c. dilecto, & c. ult. de consuet. c. cumana, de elect. c. cum ecclesia, de caus. possess. & propr. juncto cap. de quar. & c. ad aures, de praescript. & ubiq. per Doct. Et ratio etiam ejus sententiae esse potest, siue quia consuetudo haec fit contra jus, quoniam de jure decima solvi debeat, habito respectu ad veram quantitatem fructuum, ac reddituum, ut dictum est; ideoque consuetudo, quod stetur taxationi praecise non attento valore fructuum, & eorum quantitate, satis possit dici contra jus commune, atque adeo requiratur in ea tempus 40. annorum, juxta text. cum ibi not. per Doct. communiter in c. fin. de consuet. siue quia haec consuetudo, licet non sit contra jus, tamen tangat jus ecclesiarum, earumque
- 155 bona, ideoque requiratur † spatium 40. annorum, juxta sing. Rot. Rom. decis. quae est 6. de consuet. in no. Innoc. in c. cum dilectus, ad fin. de consue. & ibi Host. & Io. An. cum alius adductus per Bellenz. d. q. 82. num. 6. & laius per nos in tract. de Option. c. 2. q. 2. num. 9. Quod vero
- agatur

agatur de præjudicio ecclesiarum parer: aut enim taxa
 excedit verum annum valorem, prout contingere
 potest propter decreſcentiam, ac diminutionem fru-
 ctuum ex alluvione aliqua partis bonorum, aut simili
 casu; vel de hoc etiam dubitatur, & tunc agitur de præ-
 judicio illarum singularum ecclesiarum: aut taxa non
 attingit verum annum valorem, sed ab eo longe di-
 ſtat, quia valde excreverint fructus, quoniam ex allu-
 vione pars bonorum, & fundi acceſſerit, ſimilive de
 cauſa; & tunc agitur de præjudicio Camera Apoſtoli-
 cæ. Sed quia de modico † præjudicio eccleſiæ Romanæ 156
 agitur, minusque principaliter, cum neque de perpe-
 tuo jure illius agatur, & ut plurimum ad opem Chri-
 ſtianis Principibus ferendam imponatur; ideo non re-
 quireretur centenaria præſcriptio, *juxta ea, quæ late tra-*
dit Didac. Covar. reſelect. reg. Poſſeſſor, 2. par. §. 2. n. 6. de
reg. jur. in 6. cum alioqui contra Romanam eccleſiam
centenaria præſcriptio requiritur, cum de ejus juribus
præſcribendis agitur, Auth. quas actiones, C. de ſacroſ.
eccl. c. ad audientiam, & c. cum nobis de præſcript. cum
ibi not. per Doct. Illud ergo expeditum ſit, † taxam niſi 157
 præſcripta ſit 40. neque beneficiatis neque Camera
 præjudicare; ubi vero taxatio non eſſet obſervata ſpa-
 tio 40. annorum dicunt Doct. in illa clem. fin. *de de-*
cim. quod collector non teneretur ſtare illi taxæ, ſed
 poſſet exigere decimam, ſecundum verū valorem be-
 neficiorum; quibus tandem accedit Bellenz. *d. q. 82. n.*
14. ubi num. 11. idem jure optimo ſtatuit in beneficia-
ris, quod neque ipſi illi taxæ teneantur ſtare, ſed poſ-
ſint, ſi velint, ſolvere ſecundum verum valorem, ut æ-
qualitas ſervetur, c. 2. de mut. pet. & c. cum inter, de ex-
cept. & tot. rit. ff. quod quiſq; jur. cum ſimilib. idq; ſatis
aperte tenet gloſſ. d. clem. fin. verbo, taxationem, de de-
cim. quam ſequitur inter alios Gig. tractat. de penſion. q.
62. nu. 13. Difficultas vero non levis eſt, utrum unicus
 actus ſolutionis ſufficiat, poſt quem tranſacti fuerint
 40. anni, an vero plures requirantur? Et quidem Bel-
 lenz. *d. q. 82. num. 12. & duobus ſeqq. aperte tenere vide-*
 tur,

- tur, quod non sufficiat unicus per tex. in c. olim, de cen-
 si. ubi inquit, in solutione census non attenditur ulti-
 ma prestatio, sed quod fuit observatum spatio 40. an-
 norum; quod etiam ex eo confirmari potest, quod con-
 158 suetudo † regulariter per unicum actum non induci-
 tur, l. i. c. 2. C. quæ sit long. consuet. cum alius per nos ad-
 ductus in d. tract. de Opt. c. 2. q. 2. num. 30. & consuetum
 159 in pluribus iuribus † verificari voluit Roch. Curt. ad in.
 de consuet. in prefat. numero 32. c. 34. post Bart. in l. i. C.
 quom. c. quan. jud. c. per tex. d. l. i. c. l. 3. C. de Epif. aud.
 160 Contrarium tamen † ego puto verius, tum per ea quæ
 ipse Bellen. arguendo adducit, neque solvit, nimirum
 per tex. in l. mella, §. sed si alimenta. ff. de alimen. c. cib.
 leg. l. si mulier, in princ. ff. de relig. c. sumpt. funer. ubi in-
 161 † solutione, aliisque in rebus attenditur, quod ultimum
 est observatum; & per id, quod not. Bal. in l. binos, ver-
 sed ponamus, C. de advoc. divers. jud. ubi ait, quod si of-
 ficiali promissum fuit salarium consuetum, c. reperit-
 tur, quod vario modo præteritis temporibus fuit so-
 lutum, intelligitur promissio de salario, quod ultimum
 loco fuit solutum officiali; tum quod quisque manute-
 162 nendus est † in sua possessione, c. consultationibus, de
 163 iure patr. c. c. cum olim, de ca. possess. c. propr. & tunc †
 unicus actus præjudicat, per ea quæ tradit Curt. c. fin.
 sect. 4. num. 79. 81. c. 82. ex nuper impressis, de consuet.
 rum ex auctoritate Rot. Rom. in decis. 44. de concess.
 prebend. alias 66. in antiq. c. incip. nota, quod ubi bene-
 164 ficiū, ubi not. quod † si beneficium est semel taxatum
 per illos, qui potestatem taxandi habent, ex tali taxa-
 tione beneficium videtur taxatum, nisi aliquis actus
 interveniat contrarius taxationi; & posito quod per
 multos annos steterit, quod decima pro illo beneficio
 soluta non fuerit, nisi pro illa vice, pro qua fuerit taxa-
 tum, non ideo minus vires habet taxatio semel facta,
 quia si postea Papa non indiguit decimis, non propter
 hoc videtur remisisse, quin taxatio prius facta valeat,
 arg. l. in filiis, C. de decur. lib. 10. Hæc sunt verba Rotæ,
 ex quibus colligit Bellen. loc. cit. eam sentire, quemli-

bet actum ultimum taxationis intra 40. annos atten-
 dendum esse; sed ego potius eam intelligo de actu uni-
 co, post quem transacti deinde sint multi anni, hoc est
 44. absque ullo actu contrario, ne adversetur commu-
 ni sententiæ. Quæ etiam tam Rotæ, quam nostra opi-
 nio contra Bellen. optime comprobatur ex *tex. in d. c.*
cum de beneficio, in primo respons. de prabend. in 6. ubi
 inquit Bonif. VIII. cum de beneficio ecclesiastico con-
 sucto clericis secularibus assignari, provideri manda-
 tur, de illo debet $\dagger$ intelligi, quod tanto tempore ab 165
 uno, vel pluribus secularibus clericis institutis in eo
 rectoribus extitit continue, ac pacifice gubernatum,
 ut præscriptio legitima (hoc est 40. annorum, *ut ibi ex-*
ponit gloss. Archid. & alii) sit completa, per quem *text.*
tum ibi, tum in c. si de consuet. not. Doct. communiter,
 ex unico actu successivo $\dagger$ cōsuetudinem induci, quos 166
 etiam refert, & sequitur Curt. *d. sect. 4. num. 43. & 83.*
 Quomodo etiam solvuntur contraria, quæ procedunt
 aut in actu momentaneo, aut ubi postea non accessit
 spatium 40. annorū, cum pacifica possessione, pro-
 ut in casu nostro. Ceterum quoniam, ubi beneficium
 aliquod, vel etiam pleraque, aut omnia taxata non
 sint, taxatio $\dagger$ de novo facienda est, ut concludunt Do- 167
 ctiores communiter *d. clem. fin.* quos etiam sequitur
 Bellen. *d. tract. de charit. subsid. q. 80. in princip.* Ea fiet $\dagger$ 168
 hoc modo; Ille enim ad quem spectat fructuum bene-
 ficii perceptio, ac decimæ solutio, jurabit, quantum
 valere possint fructus illius anni, & stabitur ejus jura-
 mento, nisi probari possit major valor reddituum, &
 postea fiet taxatio; & hoc casu juramentum præcedet
 taxationem, cum alioqui taxatio $\dagger$ præcedat juramen- 169
 tū, *c. super eo, de hiis, quæ vi, metu sive ca. fi.* Ita Guiliel. de
 monte Laud. quem ibi sequitur Imol. num. 9. Card. q. 1.
 & alii, sive quia hic juret ut testis, d. autem *c. super eo*,
 ut principalis, prout voluit Card. loc. cit. quem tamen re-
 fellit Bellenz. *d. q. 80. numero 5.* sive quia communis est
 Doct. sententia, quod quando non est præstandum ju-
 ramentum affectionis, sed veritatis, prout hic super ve-
 ritate

ritate quantitatis fructuum annuorum, semper juramentum debet præcedere taxationem, quia alias detegeretur verecundia, & turpitudine jurantis, cujus juramento lex voluit stari, prout voluit gloss. in c. i. verbo docuerit, de elect. in 6. Bart. Auth. hodie per illū textum, C. de jud. cum aliis plerisque, quos refert, licet dissentire videatur Bellenz. d. num. 5. nisi velimus cum eodem Bellenz. nu. 6. requirere, seu admittere duplicem taxationem, ita ut una præcedat, altera sequatur juramentum, per ea, quæ late deducit Bellam. decis. 721. quæ incipit, ad estimationem injuriæ, contraria tamen servata ratione, ut sicut ibi vult, à judice taxandam prius esse summam, citra quam juret offensus de damno, ita hic collector taxet summam verisimilem reddituum, deinde deferat beneficiato, ab eoq; recipiat juramentum, quæ summa seu quantitas reddituum ultra illam percipiatur ex beneficio; postmodum eam quantitatem ad certam pecuniæ summam redigat, eamq; taxet pro solvenda decima. Ad prædictam autem taxationem

- 170 † vocandi sunt omnes, quos taxatio tangit, ut optime adnotavit Bellenz. d. tract. q. 81. ubi etiam post Laud. Imol. & Card. d. clem. fin. q. 10. infert, quod si duo sunt Prælati in aliqua ecclesia parochiali, ut Rector, & vicarius, qui ex antiqua ordinatione ecclesiæ colligunt omnes fructus, de quibus annuatim solvuntur Rectori centum, residuum remanet vicario, ipse vero Rector debet solvere decimam pro rota ecclesia, fieri debet taxatio, cum eo, qui colligit fructus vocato eo, qui
- 171 solvere debet decimam. Poterit autem collector hujusmodi beneficia taxare, quæ non reperit taxata, absq; speciali mandato, ut late, & optime comprobatur Bellenz. d. tract. q. 85. per totum. Atque hæc de hac conclusione.

- QUINTA CONCLUSIO. Potest is, qui solvere debet decimam Papalem, objicere † exceptionem compensationis de eo, quod sibi debetur à Camera Apostolica; ita Bellenz. d. tract. q. 53. per tex. in l. idem juris.
- 173 & l. fin. ff. de compens. ubi etiam Fisco † objicitur compensa-

pensatio, dum tamen debitum sit ex eadem statione, non diversa, ad vitandam confusionem officiorum, l. 1. ubi Bald. & ceteri, C. de compens. debet autem de huiusmodi debito Camera fieri fides infra duos menses, juxta l. aufertur, §. quia compensationem ff. de iur. fisc. & l. fin. juncta gloss. in ver. indaginem, C. de compensation. nisi tamen iudex breviorum terminum statueret ad probandum, quod facere posset, ut post Bald. in ea C. de compensat. in his terminis tradit Bellenz. d. q. 53. numero 1.

Sexta conclusio. Decimæ solutio facienda est † sine ulla deductione aris alieni; ita expresse definitur in alleg. extrav. un. vers. ratione autem, de decim. 174 in hæc verba; *ratione autem aris alieni, quo persona solvens decimam obligata consistit, nihil de decima minuetur, etiam si certa res ecclesiastica propter hoc à quoquam fuerint obligata.* Idem etiam sentit Bellen. d. tractat. de charit. subsid. q. 62. quam totam ad verbum refert non dissentiens Remig. de Gonn. in simil. tractat. q. 53. dum tradit, quod si Episcopus nomine proprio, vel collector nomine Papæ exigat subsidium charitativum à subditis beneficiatis, & eodē tempore concurrant creditores clerici, petens subsidium debet præferri creditoribus, quoniam ante omnia solvi debet † census superioris, secundum Io. An. Butr. & alios in c. eam te, de at. & qual. ord. & Archid. in c. cum singula, circa medium, de preb. & in 6. & per alia, de quib. per Bellen. loc. cit. 175

Septima conclusio. Expensæ † necessariae, 176 quæ fiunt gratia colligendorum fructuum, deducendæ sunt in solutione decimarum; ita habetur in d. extrav. versicul. in solvendo decimam, cuius sunt hæc verba, *in solvendo decimam supradictam sola expensæ necessaria, quæ fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi deducuntur; idem not. gloss. d. clem. fin. in verbo taxationem, & ibi Imol. num. 9. Card. quest. 5. & ceteri, Butr. post Doct. in c. cum homines, de decim. Bellenz. d. tract. q. 69. Gig. in tract. de pens. q. 62. num. 14.*

- Tiraq. de retract. lignag. §. 15. gloss. 1. nu. 15. Rebus. consil.*
 177 125. num. 8. *Expensæ autem, quæ fiunt † in castrorum*
custodibus, etiam si majores sint solito, cum fiant ex-
tra rem, vel etiam in ædificiis construendis vel conser-
 178 *vandis, nullatenus deducuntur; sicut † nec illæ, quæ*
in villis tuendis fierent in guerris, seu etiam cavale-
tis, ut verbis utar Bonifacii, qui id omne statuit, ac de-
claravit in d. extrav. unic. vers. expensæ autem, circa me-
 179 *dium, & vers. nec etiam illa, ad finem. Illæ quoque †*
expensæ, quæ fiunt pro fossatis (ut loquitur, & decer-
nit Pontifex d. extrav. versic. Illa quoque, expensæ) & alias
pro terris ædificandis, ut uberiores fructus producant,
& illæ, quæ fiunt in conservandis, & reparandis ædifi-
ciis molendinorum, domorum, seu apothecarum, &
similium, ex quibus fructus, & pensiones recipiuntur,
& nisi reparentur, fructus ex eis percipi non valerent,
de decima minime deducuntur; hucusque Bonifacius
Qui quidem in ea extrav. nonnulla alia decernit, ac
 180 *statuit † circa expensas deducendas, aut non dedu-*
cendas, quæ nos superius, hoc ipso cap. quæst. 2. conclus. 2.
& sequentib. suis locis apposuimus, dum ea recensere-
mus, ex quibus solvuntur decimæ istæ Papales. Atque
hæc de hac quæstione sufficiant.

QUÆRO QUINTO, ET POSTREMO. *De mo-*
do procedendi circa harum decimarum exactionem.

- PRIMA CONCLUSIO sit de qualitate collector-
 181 *ris. Collector Papæ † iudex est delegatus, & habet ju-*
risdictionem; ita tenuit Rot. Rom. decis. 12. de præb. alias
207. incipit, licet juxta ordinationē, in nov. & post eam,
licet perperam allegatam, Bellen. d. tract. de char. sub. q.
94. quamvis eadem Rot. decis. 9. de off. deleg. in nov. ali-
ter sensisse videatur, dum eum appellat negotiorum ge-
storem. Probatum autem nostra conclusio; Primo, quia
 182 *etiam procurator Fisci utitur † jurisdictione, & officio*
judicandi, l. 1. & 2. & l. cum vendente, C. ubi ca. fisci, &
si ea quæstio, C. de his, qui ut indig. Secundo, quia vide-
 183 *mus collectorem ex stylo curiæ (qui quidem † atten-*
dendus est, c. quod translationem, de off. deleg. cum si-
mil.)

mil.) deputari † cū facultate exercendi censuras, quod 184
infra latius prosequemur; hujusmodi autem facultas
 aperte supponit † jurisdictionem ordinariam, aut de- 185
 legatā, ut patet ex *tex. in c. 1. c. praterea, & c. ex literis, de*
off. deleg. c. cum ab ecclesiarum Prelatus, de off. ordin. c.
cum in ecclesia, de major. & obed. estque communis tam
Theologorū in 4. sententia, distinct. 18. ubi D. Thom. q. 2.
art. 2. quam Canonistarū in d. juribus, ex quibus pluri-
mos refert, & sequitur Covar. in relect. c. alma mater, 1.
par §. 11. num. 1. & seqq. de sent. excom. in 6. Est autem
 collector † iudex delegatus, non autem ordinarius, cū 186
 neq; jurisdictio eorum concurrat in omnib. cum ordi-
 nariis, sicut † jurisdictio legatorum, juxta *tex. & quod* 187
ibi tradunt Doct. in c. 2. de off. deleg. libr. 6. & Specul. tit.
de legat. §. nunc videndum, vers. legatus, licet impro-
 prie collectores vocentur † nuntii Sedis Apostolicæ, & 188
 gaudeant certis privilegiis, & honoribus, ut voluit Rot.
d. decis. 12. de prebend. in no. neque deputati sint, aut de-
 legati † ad universitatem causarum, sed potius ad u- 189
 num negotium decimarum, per ea, quæ not. Bart. in l. 1.
in fin. ff. quis & à quo appell. gloss. in clem. & si principa-
lis vers. foraneo, de rescript. Imol. & Doct. in c. quoniam
Abb. de off. deleg. sed si aliquam universitatem habet,
 ea est personarum, non causarum; quo casu † censetur 190
 quis factus iudex delegatus, non ordinarius, ut patet ex
tex. in c. ut officium, de heret. in 6. cum aliis, de quibus
late per Menoch. de presumt. libr. 2. presumt. 16. num. 31.
 Accedit & illud, quod sicut delegatus potest † com- 191
 pelli ad recipiendā delegationem, c. *pastoralis, & c. ja-*
ne, de off. deleg. ita etiam collectoris, & subcollectoris
 officium conferri potest † in invitum, ut singula- 192
 riter decidit Rot. Rom. d. *decis. 12. num. 1. de preben. in no-*
quam etiam sequutus est Cassad. decis. unic. num. 4. sub
tit. de verb. sign. Opinio autem illa, quæ vult collecto-
 rem solum esse † negotiorum gestorem, forte proce- 193
 deret, quando collectores deputarentur sine facultate
 coercendi per censuras, prout hodie nullus deputatur;
 eademque ratione, quando subcollector deputaretur,

- ut merus, ac nudus exactor, quod & Bellenz. d. q. 94. n. fin. adnotavit. Ceterum ex eo, quod supra admonuimus, & inferius latius ostendemus, collectorem habere facultatem exercendi censuras contra non solventes; illud plane sequitur, laicum non posse esse collectorem, quod in terminis tradidit, & latius probat Bellenz. d. tract. q. 105. laicus enim regulariter non est capax jurisdictionis ecclesiasticæ, neque potest censuras exercere, ut optime & fuse probat Covar. de reiecta alma mater, 1. par. §. 11. n. 3. Abb. c. 2. nu. 5. de iud. Hinc
- 194 est quod communiter dicitur, laicum non posse esse vicarium Episcopi, quod tradit Abb. d. c. 2. nu. 9. & 11. ubi Fel. nu. 6. Dec. num. 15. idem Abb. in c. cum causam, nu. 9. de elect. Franc. Marc. decis. Delph. 1001. in 1. par. & alii, quos referunt, & sequuntur Bertach. tract. de Episc. tit. de vic. Episc. num. 14. Rebus. in praxi beneficii de vic. Episc. nu. 11. Camil. Borel. in tractat. de compromiss. §. 2. gl. 1. num. 85. noviss. Iacob. Sbroz. in tractat. de vic. Episc. q. 31. num. 2. & seqq. lib. 1. quamvis forte posset laicus per specialem permissum Papæ esse vicarius Episcopi, ut late tradit Sbroz. d. q. 31. nu. 13. & duobus seqq. & censuras exercere, ut voluit gloss. in §. verum, 32. dist. & c. bene quidem 96. dist. Abb. d. c. 2. num. 5. de iud. & c. causam qua numero 3. de prescript. quem sequitur ibi Fel. nu. 6. ubi quamplures alios ad id refert. Unde potest etiam laicum ex certa scientia per summum Pontificem deputari per collectorem cum jurisdictione, & coëctione voluit Bellenz. d. q. 105. num. 3. de quo ego in presentia disputare non intendo; sat vero nunc nobis sit, laicum regulariter non posse censuras exercere, atque adeo neq; collectorem aut subcollectorem esse cum coëctione, sed solum merum, ac nudum exactorem decimarum, quod bene potest per laico demandari, ut etiam adnotavit Bellenz. d. q. 105. nu. 2. & colligitur ex Butr. d. c. 2. Archid. in c. nova, 16. q. 7. & Rom. conf. 268. Illud demum circa qualitatem collectoris adnotare lubet, eum debere per transcendisse ætatis annum 18. nisi Papa ex certa scientia deputeret existentem

tem in inferiori ætate, alias deputatio censeretur sub-
reptitia; ita in specie Bellenz. d. tract. q. 108. in princ. id
prohans per tex. à cōtrario sensu in cap. cum vigesimū,
de off. deleg. ubi id clarius notarunt Abb. & Imol. in † 201
delegato, qualis est collector, ut supra diximus. Imo
debet esse ea persona † qualificata juxta tenorem, c. 202
statutum §. 1. de rescript. in 6. ut nimirum sit vel consti-
tutus in dignitate, vel canonicus ecclesiæ cathedralis,
vel officialis Episcopi; Religiosus quoque debet esse
non simplex professus, sed qualificatus, puta Abbas,
vel Prior conventualis, juxta clem. & si principalis, de
rescript. quod idem esset in † subcollectoribus eorum, 203
quando eis tradita esset tota potestas competens ipsis
collectoribus, per tex. d. c. statutum, §. in nullo, ita tradit
Bellenz. d. q. 108. num. 2. & 3. secus vero esset † ubi tam 204
collector, quam subcollector deputatus solum fuisset
ad nudum ministerium exactionis, ut not. Bellenz. d.
numer. 2. per ea, qua tradunt Archid. & Gemin. d. §. in
nullo.

SECONDA CONCLUSIO. Potest collector † si- 205
ne speciali commissione subcollectorem deputare; ita
Bellenz. d. tract. q. 106. in princ. post Rot. decis. 256. incip.
itē si collector, in no. qua apud me est. 265. seu 9. de off. de-
leg. & incipit, si collector, in no. Imo dicit ibi Rot. quod
si non fuerit † limitata facultas unicum substituendi, 206
poterit plures substituere, per tex. in c. 1. cum ibi not. de
procur. in 6. quin etiam in casu hujusmodi limitatio-
nis, & restrictionis facultatis cōcludit, posse adhuc † 207
plures successive subcollectores ab eo constitui, quod
& sequuntur ibi Add. & Bellenz. d. q. 106. nu. 4. quam-
vis † per unius substitutionem eo casu alter censere- 208
tur revocatus, ut ibid. ostendunt Rot. & Add. Ratio ve-
ro principalis conclusionis ea est; siue enim dicamus,
collectorem esse delegatum Papæ, ut supra ostēdimus,
poterit subdelegare vices suas, & substituere aliquem,
l. à iudice, C. de jud. & c. super † questionum, §. 1. & 2. de 209
off. deleg. cum simil. siue etiam dicamus cum Rot. loc. cit.
& aliis, eum esse negotiorum gestorem, & procurato-

- 210 rem Camera Apostolicæ, & tunc † etiam poterit, si-
dicatur generalis procurator ad negotia, *l. si procura-*
tozem, §. si quis mandaverit. ff. mand. l. 1. §. magistrum. ff.
de exercitor. l. quicumq; §. fin. ff. de institor. c. 1. in fin.
de procurat. in 6. siue etiam dicamus, illum procurato-
rem esse specialem ad limitatum effectum levandi di-
cimas beneficiorum, non ideo minus poterit subli-
tuere, per ea, quæ tradit Bart. in *l. fin. in fin. ff. de divers. &*
tempor. præscript. c. Bald. in l. quod quis, C. de procurat.
per tex. in c. is cui in 1. respons. de off. deleg. in 6. sed melior
est in c. fin. 2. respons. de procur. eod. lib. Prædictam au-
tem conclusionem declara non procedere, ubi in de-
211 putatione collectoris Papa † apponeret aliqua verba,
ex quibus colligeretur, electam fuisse industriam per-
212 sonæ, ut si diceret, † *de tua prudentia, vel circumspectio-*
ne plenius confidentes, vel similia; tunc enim non posset
subcollectorem deputare, ut in specie monet Bellenz.
d. q. 106. nu. 5. per ea, quæ de subdelegato tradunt In-
noc. & Imol. in *c. fi. de off. deleg.* ubi textus ipse in *§. fin.*
disponit, tunc non posse fieri subdelegationem, cum
electa est industria personæ; quod idem de iis verbis
in subdelegato scripserunt Andr. Gail. *præcl. obser. lib. 1.*
obser. 97. num. 6. & Menoch. *d. tract. de præsumt. lib. 2.*
præsumt. 2. 1. n. 17. c. de arbitr. jud. lib. 1. q. 68. num. 11.
Idem quoque esset, si Papa diceret, *de fide & legalitate*
tua confidentes, tunc enim quoque electa esset indu-
stria personæ, Bellenz. *d. q. 106. num. 6.* per ea, quæ de his
verbis tradit Butr. *cons. 48. incipit absque diffusionem in*
fin. quod idem patet ex Menoch. d. numero 11. Imo idem
putarem, si onerata fuisset cōscientia collectoris, iux-
ta ea, quæ late prosequitur Menoch. *d. præsumt. 2. 1. num.*
16. c. d. q. 68. nu. 12. aut dictum fuisset, *ipse faciat; vel*
suis manibus, seu per te ipsum, vel personaliter cognoscat;
& facias; vel adsint verba geminata, maxime ex inter-
vallo apposita, per ea, quæ fuisse, & optime more suo tra-
dit Menoch. *de præsumt. 2. 1. nu. 6. usque ad 16.* In dubio
autem non est dicendum, hoc casu electam fuisse in-
dustriam personæ; neq; enim puto hoc magnum esse,
& at-

& arduum negotium, in quo ea industria † electa esse
videatur, juxta doctrinam. Bal. in l. liberti, libertaq, col.
10. vers. quaro denuo, C. de oper. liber. Innoc. d. c. fin. de off.
deleg. & Ias. in l. more, ff. de jurisd. omn. jud. nu. 65. quem
refert & sequitur Menoch. d. presumpt. 21. nu. 4. & d. q.
68. ubi alios recenset num. 15. quod & facit q. 54. num. 7.
& 11. Nam licet † arbitrio judicis relinquatur, quod
nam arduum negotium sit, ita ut industria personę ele-
cta censeatur, ut voluit Innoc. & Butr. d. c. fin. & post a-
lios. Menoch. d. tract. de arbitr. jud. lib. 2. cas. 205. num. 3.
nullus tamen æquus judex arbitratur id negotii ar-
duum esse, cum decimas exigere, ac lavare † non sit
magnę industrię, sed facile possit per quemcumque fi-
delem fieri, ut etiam notavit Bellenz. d. q. 106. n. 2. & 3.
ubi optime quoque solvit quod de publico stipendio
opponi poterat, ex l. per hanc C. de erog. mil. ann. lib. 12.
An vero ubi plures subcollectores deputantur, ille sub-
collector, qui posterius deputatus fuit, non facta men-
tione de primo † censeatur revocatus, & quomodo,
pulcre, & late prosequitur Bellenz. d. tractat. de charit.
subsid. q. 109. ita ut ad eum te remittere sufficiat. Illud
tamen unum te admonitum velim, quod dum refert
absolute Rot. in superius alleg. decis. 267. tenentem prio-
rem, subcollectorem censi revocatum, id non asserit
simpliciter Rot. sed aperte loquitur in casu, quo col-
lector habebat limitatam quoad hoc facultatem, ut ni-
mirum non posset nisi unum subcollectorem in sin-
gulis civitatibus, ac diœcesibus constituere; quod pa-
tet ex ejus decis. initio, cujus verba retulerat idem Bel-
lenz. q. 106. num. 4. Quando autem facultas collecto-
ris transire † possit ad successorem in dignitate, colligi
potest ex iis, quę tradidit Menoch. d. q. 68. fere per totā,
& Doct. in c. quoniam Abb. de off. deleg.

TERTIA CONCLUSIO. Facultas & potestas col-
lectoris † probanda est per literas, & non per testes; ita
voluerunt Do. de Rot. decis. mihi, 10. de off. deleg. alias
266. incip. dixerunt, & concluderunt, in nov. quamvis
eam aliter alleget Bellenz. d. tract. q. 110. eandem opi-

- nionem sequens num. 1. adducit autem Rot. tex. in *l. u-*
nic. C. de mand. Princ. & c. cum in iure, de off. deleg. & in
extrav. Bonif. VIII. qua incipit inuncta, & est l. de elect.
in commun. quæ tamen loquitur non de deputatione,
 219 aut delegatione aliqua, sed solum decernit, ne † Epi-
 scopi, aliique Prælati ad proprias ecclesias accedant, in
 iisque recipiantur, sine literis provisionis. Bellen. vero
d. num. 1. inter alia adducit tex. & ibi Bart. in l. prohibi-
tum, circa fin. ibi, cum litteræ nostræ cognoverit, C. de iur.
fisc. lib. 10. & l. 1. qua etiam unica est, Cod. de superinduc.
lib. eod. idem post alios novissime tradit Mascard. tract.
de probat. conclus. 317 num. 1. vol. 1. Quod idem proce-
 220 dit † in viro excelso, & honesta persona, ut patet ex
 Bart. in *l. palatinos, C. de collat. fund. fiscal. lib. 11. Abb. in*
c. cum olim il. 1. de privil. cum aliis, quos ad id referunt,
 & sequuntur Menoch. *d. tract. de præsumpt. li. 2. præsum.*
15 num. 4. usq. ad 9. & Bellenz. d. q. 110 num. 6. & tri-
 221 bus seqq. dum illud probant, † delegato, etiam si per-
 sona illustris sit, & honesta, non credi sine literis dele-
 gationis ubi maxime agitur de præiudicio tertii, quod
 non exiguum sit; quod cum in casu nostro eveniat, o-
 ptime concludunt Bellenz. *loc. cit. & Mascard. d. concl.*
317. nu. 2. quod etiam circumscripto stylo curiæ col-
 lectori fides adhibenda non est, sine literis deputatione-
 222 nis. Hæc autem ipsa conclusio extenditur, † ut non
 probetur collectoris facultas per transumpta literarum,
 sed per originalia: ita in specie voluerunt Bellenz. *d. tr.*
q. 113. in princ. post Rom. cons. 356. circa primam con-
sultationem, nu. 5. & post alios Mascard. d. conclus. 317.
nu. 6. pro quo optime facit tex. in c. 1. de fid. instr. & l.
sancimus, C. de divers. rescript. canonizata in cap. sanc-
imus, 25. q. 2. & Auth. si quis in aliquo, C. de edend. qua
 223 jura dicunt † exhibenda esse originalia, non exempla-
 224 ria. Quod ipsum tempera, nisi aut † transumptum fuisset
 nulla tunc lite pendente aliquod exemplum serva-
 ta forma; text. in *c. fin. de fid. instr. ut per ea, quæ ibi, & d.*
Auth. si quis in aliquo, tradunt Doct. voluit in hister-
 225 minis Bellenz. *d. q. 113. nu. 3. & 4. aut sumptum fuerit †*

ex registris bullarum Papæ; per tale enim transsumtum probaretur huiusmodi facultas collectoris saltem in curia, ut in specie tradunt Bellenz. d. q. 113. num. 6. & seqq. Mascard. d. concl. 317. nu. 7. & 8. juxta ea, quæ tradunt Dom. de Rot. decis. 28. nota sumtum, de probat. alias 621. in antiq. & aliis decis. de quibus per eos. Declaratur vero hæc eadem conclusio. Primo, ut non procedat, quando collector † esset deputatus ad colligendas decimas in curia Romana, seu ab ecclesiis illius urbis, Papa ibi existente; tunc enim talis deputatio poterit probari per testes, ut voluerunt Mascard. d. concl. 317. n. 9. & seqq. & Bellenz. d. q. 110. num. 10. per ea, quæ tradunt Specul. tit. de probat. §. videndum, vers. quid de auditoribus, num. 3. Archid. in c. nobilissimus, 96. dist. Rom. in l. sciendum, colum. 12. num. 50 ff. de verb. oblig. Mil. in re-pertor. verbo probatio, delegationis, & Fel. in cap. cum in iure, num. 6. de off. deleg. Cujus rei ea ratio affertur, quoniam tunc ad summum Pontificem facile quisque potest confugere, propter quam rationem putarem idem dicendum, licet deputatus fuerit collector decimarum in Romana curia, & alibi; dum enim Romæ colligit, ei adhibetur fides absque literis solum per testes, sicut de transumto supradictum est. Secundo declaratur, ut sorte non procedat, † ubi literæ collectoriaræ essent amissæ; tunc enim per testes probari poterit tenor literarum deputationis, & earum amissio, ut in specie limitavit Mascard. d. concl. 317. nu. 11. & 12. per ea, quæ de delegatione † tradidit Innoc. in c. cum olim, 228 il 1. de privil. quem sequitur Rot. decis. 21. n. 7. de concess. prob. in no. Bellam. decis. 595. & 611. & alii, quos ille refert; à qua tamen sententia discessit Bellenz. d. q. 110. num. 9. quod ante eum in delegato voluit gloss. d. c. cum olim. Subcollectoris vero facultas † bene probari potest per testes, ut in terminis voluerunt Do. de Rot. d. decis. 10. num. 1. de off. deleg. in nov. & ibi Add. libet compilator † contrarium sentire videatur; sed idem tenent, & late probant Bellenz. d. tract. q. 111. nu. 1. per totam, & post alios Mascard. d. conclus. 317. num. 15. & 16. Et

226

227

228

229

230

16. Et

16. Et ratio clara est, quoniā cū hic casus non recipiatur
 231 exceptus, stabimus regulæ, quod parem † vim habeat
 in probatione testes, & instrumenta, *l. in exercendu, C. de fid. instrum. cum similib.* Alias rationes ad id adducit
 232 Bellen. *d. q. 111.* ubi etiam probat † idem esse, si colle-
 ctor deputeretur solum ad nudum ministerium, ubi sal-
 tem quæritur solum de præterito, an quis fuerit col-
 lector. Poterit etiam probari subcollectoris facultas
 233 † per solas literas collectoris cum ejus sigillo, sine ma-
 nu notarii, aut subscriptione testium; ita in specie do-
 cent Bellenz. *d. tract. q. 114.* per totam, & Mascari. *d. con-
 clus. 317. num. 3.* id autem probatur ex singulari dicto
 Innoc. *in c. quoniam contra*, post medium, de probat.
 quem sequuntur Archid. Jo. An. & Gemin. *in c. si à de-
 legato, de off. deleg. lib. 6.* Buttr. *in c. post cessionem*, col. 2.
de probat. Do. de Rot. decis. 17. nota. quod non creditur,
de probation. alias 701. in antiq. decis. 7. utrum creda-
tur, de off. deleg. alias 574. in antiq. & decis. 10. voluerūt,
& ordinaverunt, vers. contra primam conclusionem, de
probat. alias 348. in nov. qui omnes in eo conveniunt,
 234 subdelegationes † probari per sola sigilla delegatorum
 subdelegantium. Neque obstant text. *in d. cap. quo-*
niam contra, de probat. & *c. cum à nobis*, de testam. ut
 optime ostendit Bellen. *d. q. 114. num. 2.* ubi etiam pro-
 bat hanc conclusionem omnino expeditam, & indu-
 bitatam esse, si subcollector deputeretur tanquam nu-
 dus exactor, per text. *in l. 1. ff. de procur. & clem. 1. eod. tit.*
 eoq; casu debet prius literas recipere, quā officiū exer-
 ceat; quod tamen indistincte tradit Mascari. *d. concl. n. 5.*
 Illud demum in hac conclusione de facultate colle-
 ctoris, ac subcollectoris omittendum non est; quod
 ubi de illorum deputatione nullatenus neque per lic-
 235 ras neque per testes constat, neque etiam † poterit per
 communem hominum existimationem probari, juxta
 text. *in l. Barbarius, ff. de off. prat. ut in specie voluerunt,*
 & satis probant Bellenz. *d. tract. q. 112.* per totam, &
 Mascari. *d. conclus. 317. num. 17.* & duobus seqq. Ex
 eo autem maxime id probatur, siue quia *d. l. Barba-*
rius,

rius,† non habeat locum in delegato, cum de ordina-²³⁶
rio loquatur, prout inter ceteros voluit Innoc. in c. cum
dilecta, & c. sciscitatus, de rescript. & alii, quos refert
Ant. Gabr. com. concl. l. 1. tit. de probat. concl. 8. num. 31.
sive quia ibi supponitur deputatio, solumque aderat
vitium, & inhabilitas in iudice, quomodo etiam sol-
vuntur l. si arbiter, C. de sent. & interlocut. om. iud. & S.
tua, vers. verum, 3. q. 7. qui etiam textus loquuntur in
delegato. Et hoc est, quod post Fel. d. c. cum dilecta, &
c. sciscitatus. ac Paris. cons. 136. volum. 4. voluit Gabr. d.
concl. 8. num. 32. & 47. dum ait, d. l. Barbarius, proce-
dere, ubi adfit solum vitium personæ, non autem vitiū
rescripti. Posset tamen dispositio d. l. Barbarius, locū
habere, quotiescunque gerit quis se pro collectore in
provincia, in qua esset Camerarius, vel summus Pon-
tifex, aut alius habens facultatem deputandi talem col-
lectorem, vel quis se gereret pro subcollectore in pro-
vincia, in qua esset collector; ex quo enim superior, ad
quem spectat, verisimiliter scit, & illos sustinet, gesta
per eos sustententur, & valent, prout ex not. per las. d. l.
Barbarius, num. 5. Gondeval. in tract. de legat. 1. par. q. 6.
in fin. & alios, in his terminis optime tuetur Mascard. d.
conclus. 317 num. 20. & seqq.

QUARTA CONCLUSIO. Potest collector† ex-²³⁷
communicare, suspendere, & interdicare non solventes
decimas; ita in specie tradit Bellenz. d. tractat. de charit.
subsid. q. 45. & probatur ex eo, quoniam collector est
delegatus, ut superius hac ipsa quæst. conclus. 1. ostendi-
mus; delegatus autem potest† censuras exercere, ut est ²³⁸
tex. in c. præterea, & cap. ex literis, de off. deleg. ubi id not.
Doct. & in c. 1. eodem tit. ext. & in 6. Bald. l. nulli, Cod. de
sent. & interloc. om. iud. sed mihi videtur hæc conclusio
optime in terminis probari, in sæpius cit. extravag. unic.
Bonifac. vers. super his autem, de decim. dum ibi dicitur,
super his autem fiet compulsio per censuram ecclesiasti-
ficam, prout nobis, & illi, cui hoc committendum duxe-
rimus, visum fuerit expedire: proferatur autem, si ex-
pediens visum fuerit, excommunicatio generaliter, vel
spe-

- specialiter in eos, qui in solutione decimæ, vel suorum æstimatione proventuum, cum fuerit faciendæ, fraudem, vel malitiam scienter duxerint adhibendam: hæc Bonif.*
- 239 *nif. In personis tamen Episcoporum servare debet modestiam, de qua in c. quia Pontificali, quod est 1. de off. deleg. lib. 6. ut nimirum, prius eis ingressus ecclesiæ interdicatur, vel sacerdotale ministerium, ac deinde ab officio suspendantur, ac subsequenter contra eos aggravetur censura ecclesiastica; atque ita in hac specie monet Bellenz. d. q. 95. quinimo cum de quantitate solum, & æstimatione fructuum agitur, circa solutionem decimæ tam Episcopi, quam Abbates, ceteræque personæ ecclesiasticæ honorabiles non suspectæ propriæ conscientiæ relinquuntur, ita quod sufficiat quoad tales excommunicationis sententia, quæ in nullo modo solventes, vel scienter adhibentes fraudem, vel malitiam circa ipsius decimæ solutionem generaliter profertur, prout disponitur in d. extravag. vers. Episcopi*
- 240 *autem & Abbates; cum tamen alii, quos prævis informationibus, & inquisitionibus constiterit minus debito solvisse, specialiter excommunicari possint, ut in ead. extravag. habetur vers. prox. præcep. incip. sed si ex probabilibus. Quod vero diximus de interdicto, intel-*
- 241 *ligendum est de speciali, hoc est, certæ ecclesiæ, non autem generali alicujus villæ, ut in hac specie voluit Bellenz. d. tractat. q. 25. num. 1. & quæst. 95. nu. 3. & 4. prohibitum enim est, imo nullum interdictum generale contra civitatē, castrum, aut alium locum latum auctoritate ordinaria, seu delegata pro pecuniario debito, vel pro cujuscvis pecuniæ quantitate, eo maxime, quia eorum locorum domini, aut incolæ singulares personæ intra statutum terminum hujusmodi debitum non persolvunt, ut latius cavetur in extravag. Bonif. VIII. quæ incipit providi attendentes, & est 2. de sent. excom. in commun. id quod etiam notant, & latius prosequuntur Io. An. & Gemin. in c. presenti, de sent. excom. in 6. & Io. Calder. in tract. de interd. eccles. vers. si quaratur, An vacante, & vers. item quero, an extravaganti.*
- 242 *Poterit*

Poterit tamen † illud interdictum generale ferri, si 244
prius lata fuit sententia excommunicationis in singu-
lares personas, & ea contempta fuit, *ut tradit Bellenz. d.*
q. 25. num. 4. causa enim interdicti generalis immedia-
ta, & propinqua est † contemptus excommunicationis, 245
ut optime adnotavit Calder. consil. 8. Episcopus inter-
dicat, de sent. excom. Quomodo vero facienda sit mo-
nitio † clero vel collegio, quando collector vult deci- 246
mam exigere, & quomodo † contra non solventes 247
promulgenda sit generalis sententia, colligitur *ex d.*
extravag. unic. de decim. versic. sed si ex probabilibus, &
versic. volumus quoq, latiusq, prosequitur Bellenz. d.
tractat. q. 110. & duabus seqq. Poterit quoque † colle- 248
ctor ac subcollector alias multare non solventes deci-
mas; licet subcollector non tantam poenam impo-
nere possit, † sicut collector, *ut in hac specie resolvit* 249
Bellenz. d. tract. q. 69. per ea qua de delegato & subdele-
gato tradunt Innoc. Host. & Butr. in cap. 1. de off. deleg.
gloss. & Innoc. in c. pastoralis, §. fin. eod. tit. & communi-
ter Doct. ex quibus plerisque idem Bellenz. refert. Non ta-
men credo, quod † poterit collector beneficiis priva- 250
re non solventem, prout in delegato sentit *Host. in c.*
pro humanis, de homic. in 6. licet contrarium sentiat *In-*
noc. in c. quia diversitatem, de concess. prabend. Quin et-
iam possunt non solventes decimas † capi personali- 251
ter, *ut in terminis tradit, & optime probat Bellenz. d.*
tract. q. 98. quod idem erit † in Rectoribus universita- 252
tū, & capitibus collegiorū, pro suis collegiis, *ut idem-*
met Bellen. adnotavit d. tract. q. 99. per tex. in l. 1. in prin-
cip. ff. de muner. & honor. & ea, qua tradunt Bart. in l. 4.
§. actor. ff. de re judic. & Bald. in l. etiam, col. 5. C. de exe-
cut. rei jud. & l. 1. §. quibus, ff. quod cuiusq, univers. nom.
Secus vero esset in hoc utroque casu, ubi beneficiari,
sen isti Rectores † essent Doctores actu legentes, prout 253
de beneficiariis voluit *Bellenz. d. q. 98. num. 7. juxta do-*
ctrinam Bart. in l. medicos, per illum textum, Cod. de
professoribus & medicis, lib. 10. Neque etiam poterit
collector † invocare brachium seculare contra non 254
sol-

solventes sine speciali commissione, & mandato sedis Apostolicę, prout habetur in *d. extrav. unic. vers. proviso haftenus, in fin. quod etiam not. Bellenz. d. tract. q. 91. n. 1. Card. d. clem. fin. q. 16. de decim. Imol. n. 13.* quamvis
 255 alioqui de jure communi tamquam delegatus id posset, ut late & optime probat Bellenz. d. n. 1. de quo not. in *1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. deleg. & c. cum non ab homine, de judic.*

QUINTA CONCLUSIO. Collector non potest
 256 in exactione decimę loco pignoris, vel alias ꝑ capere vasa sacra, paramenta, libros, & alia ad cultum divinum deputata; ita per text. in *d. clem. fin. qua incipit, beneficiorum, de decim.* notavit ibi gloss. Card. Imol. & ceteri Bellenz. d. tractat. q. 15. num. 3. & q. 88. 91. & 93. num. 1. quę tamen clem. solum loquitur, ubi decima beneficiorum alicui per Papam conceditur; sed idem habemus in *d. extravag. unic. versic. ult. cujus hæc sunt verba; quodq; ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaq; bona mobilia ad cultum deputata divinum, vel ad privilegia ecclesiarum, & monasteriorum, aliorumq; locorum ecclesiasticorum ipsius occasione decima manus nullatenus extendatur;* quod idem forte
 257 dicendum erit ꝑ in iis, quę sunt promiscuo usui deputata, prout esset liber, quo sacerdos & domi, & in ecclesia utitur, & similia; neque enim ea capi possunt in
 258 pignus, ut voluit Bellenz. d. q. 93. quoniam magis ꝑ dignum trahit ad se minus dignum, cap. *quod in dubio, de consecr. eccles. vel altar. & c. unic. eod. tit. in 6. cum similibus, & per alia, de quibus per eum.* Illa sane hac in re certa sunt, & omnino notanda, quę hic ordine jubet subjicere. Primo, non posse ꝑ hujusmodi vasa sacra, & ornamenta divino cultui dedicata, de quibus antea diximus, etiam à sponte dantibus pignori accipi, prout ex *d. clem. fin. colligit ibid. Paul. Leaz. quem sequitur Bellenz. d. tractat. q. 89.* Secundo, quod si nihilominus collector vult capere hujusmodi res sacras,
 260 quas notorium sit esse divinis officiis deputatas, ꝑ posse ei saltem post appellationem violenter resisti, ut late & opti-

& op
 possu
 quot
 modi
 rat ꝑ
 exhib
 ipso ju
 ditq; B
 eccles.
 dic. qu
 ator p
 & opt
 dit Cy
 de crim
 script.
 sequen
 affici p
 guend
 consec
 rata, v
 facit q.
 S e x
 ꝑ liber
 sine sp
 num. 1
 piendu
 vat. &
 berare
 cepisse
 confite
 Pio, S. f
 in l. 2 S
 tract. q.
 non ad
 dum, n
 etor sit
 Imol. a
 in l. fice

& optime probat Bellenz. *d. tractat. q. 90.* quomodo possunt intelligi Paul. & Card. *d. clem. fin. q. 15.* & alii quorquot absolute dixerunt, posse collectori hujusmodi res capienti resisti; quo etiā casu, si collector ferat † excommunicationem, aliasve censuras contra nō exhibentes hujusmodi res, erunt illæ censuræ nullæ ipso jure, ut optime voluit Paul. & Card. *loc. cit. ostenditq. Bellenz. d. tractat. q. 24. ac not. Gig. tractat. de pens. eccles. q. 60. num. 3.* & colligitur ex Abb. *in c. 1. de re judic. quinimo in † casu hujus notorietatis poterit collector puniri ab ordinario ratione notorii delicti, ut late & optime probat Bellen. d. tract. q. 91. per ea, quæ tradit Cyn Petr. & Bald. in Auth. qua in provincia, C. ubi de crim. agi. opor. gloss. ult. ubi Butr. & Abb. in c. fin. de rescript. & per alia, de quibus ibi per Bellen. qui etiam q. sequenti optime declarat, quomodo arbitraria pœna affici poterit, juxta qualitatem delicti pulcre distinguendo de rebus consecratis, & benedictis, & non consecratis, aut benedictis; & utrum actu sint deputatæ, vel solum destinatæ cultui divino: quod etiam facit q. 88.*

SEXTA CONCLUSIO. Potest collector decimæ † liberare, & quietare eos, qui solverunt decimā etiam sine speciali mandato; ita Bellenz. *d. tractat. quest. 103. num. 1.* satis enim id includitur in mandato ad recipiendum, juxta text. & ibi Bald. *in l. abstulit, C. de novat. & in l. si debitorem, ff. eod.* Imo poterit etiam liberare eos, qui non solverunt, & confiteri se ab eis recepisse, ubi maxime mandatum sit ad recipiendum, & confitendum, ut ex sententia Ang. & Imol. *in l. à divo Pio, §. sed si emptor, ff. de re judic. Bald. Salic. Fulg. Castr. in l. 2. §. fin. ff. si cert. pet. & communi resolvit Bellenz. d. tract. q. 104. num. 1.* qui etiam num. 2. idem probat, ubi non adsit verbum, *confitendum*, sed solum *quietandum*, num. vero 3. & 4. id limitat procedere, ubi collector sit solvendo, alias secus, per tradita ab Ang. & Imol. *d. §. sed si emptor*, & aliis, d. vero q. 103. per tex. *in l. sicut datam, C. de lib. ca. & ibi Bald. & alios probat*

264 teneri ¶ collectorem solventibus, si illud petant, instrumentum liberationis facere.

SEPTIMA ET ULTIMA CONCLUSIO. In
 265 exactione decimæ ¶ proceditur executive, & incipitur à præcepto; proposito enim edicto, & generali monitione, ut termino tot dierum debeant tam singulares personæ, quam collegia solvise, si non solverint, poterit in eos ferri cēsurā, ut colligitur ex d. extravag. unic. versic. sed si ex probabilibus, & versic. volumus quoque, & in subsidio charitativo late probat Bellenz. d. tractat. q. 15. num. 1. post Rot. decis. 425. incipit, item extra Rotam, in no. sed mihi est 19. de dot. & contum. alias 444. in no. & incipit extra Rotam, ubi etiam tradit Rot. quando ¶ audiatur allegans, & probare volens ignorantiam edicti. In decima vero Papali id patet ex late traditis per Bellenz. d. tractat. q. 100. & duobus sequentibus ad quem te remitto, ne illius dicta, aut verba transcribere videar. Poterit tamen ¶ appellari à collectore multis saltem in casibus, prout in charitativo subsidio late ostendunt Bellenz. d. tractat. quest. 55. & Remig. qui totam eam questionem etiam refert, & sequitur in simil. tract. de charitat. subsid. quest. 52. In decima vero Papali admittit idem Bellenz. d. quest. 55. num. 8.
 268 & quest. 90. num. 1. Primus autem casus ¶ esse potest, si nimis brevem terminum statuatur ad solvendum, juxta textum sing. in c. 1. de delat. & gloss. in cap. ex literis, verb. infra triduum, de constit. cum similib. Secundus, ubi collector capit pignoris loco res, quas notorium est esse sacras, & divino cultui deputatas, ut in specie voluit Bellenz. d. q. 90. num. 1. & nos supra semel admo-
 270 nuimus. Tertius, ¶ si quis nimium grauetur, quia multi impetrarunt exemptionem, neque alter de alterius exemptione, ac privilegio mentionem fecit in impetratione, & reliquis, aut eorum aliquibus, hujusmodi exceptionem subreptionis opponentibus, collector eam rejicit, juxta ea, qua late superius tradidimus q. 3. conclus. 7. Quartus, si à privilegiatis privilegium al-
 271 legantibus, ¶ collector decimam exigit; nisi velimus

tunc

tunc processum, & sententiam superinde secutam, nul-
lam esse, per ea quæ late tradunt *Cald. cons. 9. de sent. ex-*
com. Gig. de praesum. q. 60. Bellen. d. tract. q. 24. & nos su-
pra q. 3. concl. 2. & 3.

Quod si pro complemento hujus materiæ quæra-
tur, *An ubi exactio hac, vel solutio decima Papalis in*
judicium deducatur, summarie tractari possit, juxta
dispositionem clem. dispendiosam, de judic. & formam
clem. sape de verbor. sign. Respondeo, distinguendum
esse. Velenim quæstio est inter clericum, qui solvere
debet, & illum, cui Papa decimam beneficiorum con-
cessit, & tunc † res & causa agitur plenarie; in his ter- 272
minis loquitur gloss. *d. clem. dispendiosam, vers. decim.*
de judic. quam ibi sequitur Paul. Card. Imol. & ceteri,
idem Card. *d. clem. fin. q. 2. Imol. num. 3. de decim.* cujus
tamen contrarium tenuit ibi Steph. Probant autem
illi suam sententiam, tum quia hæc decima non est
certa quota, *c. fin. de vot.* tum quia illa *clem. dispendio-*
sam, exorbitat à jure, unde est restringenda, c. quæ à ju-
re, de reg. jur. in 6. cum simil. tum quia ad hujus decimæ
præstationem non potest eo casu cogi per censuram
ecclesiasticam prævia sola monitione; cum id solum
locum habeat, cum per Papam exigitur, quod ta-
men requiritur *in d. clem. dispendiosam*, ad hoc, ut de-
cimarum causa tractari possit, ac debeat summarie.
Vel est quæstio inter duos clericos, puta titulare, &
pensionarium, seu vicarium, quia eorum aliquis sol-
vit, ac vult repetere, & tunc idem † dicendum puto 273
propter easdem rationes; Vel demum quæstio est inter
Papam, vel Cameram, seu collectorem, & clericum, &
tunc dicerem causam † esse summarie tractandam, 274
quicquid in contrarium voluerit Bellen. *d. tractat. de*
charitat. subsid. quæst. 39. tum quod ita sentire videtur
Steph. *d. clem. fin.* tum quod tunc potest fieri coactio
per censuram ecclesiasticam, *ut supr. conclus. 4. late o-*
stendimus; tum per text. in l. publicas, C. de fer. & l. ne-
quicquam, §. de plano, ff. de off. procons. junctis aliis, qui-
bus non satisfacit Bellen. d. q. 39. num. 1. & 2. tum quia

275 in † exactionibus functionum fiscalium, tributorum,
 & collectorum summarie proceditur, ut post Bald. conf.
 433. incipit licet, &c. vol. 3. tradit Marant. in specul. aur.
 par. 4. tit. de judic. Mercat. num. 181. tum demum, quia
 276 tunc res non patitur dilationem, ideoq; † potest sum-
 marie tractari, juxta ea quæ de alimentis tradit Bellem.
 d. q. 39. num. 3. & 4. late Asin in prax. judic. §. 3. c. 31. n.
 6. & Surd. in tract. de alim. tit. 8. privil. 2. nu. 1. & seqq.
 Ex quibus etiam junctis iis, quæ tradit Tiraq. de pri-
 vil. pia causa, privil. 153. probabile mihi redditur,
 regulariter appellationem non admitti in
 harum decimarum ex-
 actione.

SOLI DEO GLORIA.

INDEX

A Ctio
 ria,
 locum
 decim
 cap. 8.
 Advoca
 milit
 tur d
 solven
 fidico
 Edifica
 tra fin
 instit
 cerdo
 tione
 jam o
 ni sin
 adire
 Es alie
 in sol
 lis

INDEX LOCU- PLETISSIMUS RE- RUM, QUÆ IN HOC Tractatu DE DECIMIS continentur.

Prior nota singula capita; Posterior vero ca-
pitum numeros indicat.

A.

Actio confessoria, negato-
ria, aut ex dolo quando
locum habeat in materia
decimarum, remissive.
cap. 8. num. 38.

Advocati, & Doctores, qui
militare dicuntur, tenen-
tur de suo lucro decimam
solvere. 4. 28. Idē in Cau-
sidico, & Notario 29

Edificari potest ecclesia in-
tra fines alterius, & in ea
institui per Episcopum sa-
cerdos percepturus obven-
tiones alicujus villa, ubi
jam cōstructam parochia-
ni sine magno incommodo
adire non possunt 8. 81

Æs alienum non deducitur
in solutione decima Papa-
lis 9. 174

Ager, qui pluries in anno fru-
ctus profert, toties decima-
bitur 4. 12

Agnorum, & vitulorum de-
cima solvi debent, cum ii
nutriti fuerint, nec indi-
gent lacte materno 6. 14

Agnorum, seu vitulorum de-
cimus solvi debet, prout
sub virga pastoralis transit
6. 27

Animalium decima cui ec-
clesie solvatur 4. 16 Et
quid de lacte, lana, & fœ-
tibus num. 17

Anniversaria non computā-
tur in redditibus, seu va-
lore beneficii, neq; in Bulla
veniunt nomine provin-
tuum, fructuum, redditu-
um, jurium, emolumento-
rum canonicatum; neq;
etiam

X 3

etiam

etiam appellatione distributionum quotidianarum 9.85

Anniversaria, seu mortuaria an subjaceant decima Papali 9.84

Appellari potest à collectore multis in casibus. 9.267.

Vt si nimis brevem terminum statuatur ad solvendum. 268. Item ubi pignoris loco capere tres notorie sacras, vel cultui divino deputatas num. 269. Regulariter autem ab eo appellari non potest 276

Appellari potest à collectore rejiciēte exceptionem subreptionis, ubi multi impetraverunt immunitatem à decimis Papalibus non facta mentione de priori aliorū impetratione. 9.270.

Item si à privilegiatis privilegium allegantibus decimam exigat 271

Appellatio non admittitur, cum per Rectorem à subdito decima exiguntur. 8.58.

secus si alleget privilegium Papae, vel compositionem legitimam. 59. Ratio afferitur num. 60.

Argumentum à charitativo subsidio ad decimam Papalem valet 9.125

Argumentum à feudo ad

emphyteusim jure procedit 6.69

Assisia quid sit. 9.48

B.

Baptismali ecclesia regulariter debetur decima. 7.27.

latius tamen distinguitur. num. 28. & seqq.

Baptismalis ecclesia consentiens foundationi parochia intra suos limites censetur remisisse ius decimandi, & alia jura parochialia pro illa portione limitum. 7.30.

Non potest tamen propter hunc consensum aliquid temporale accipere. 31

Baptismalis ecclesia quae sit.

& an sit semper curata. 7.4

Beneficia tenuia an subjaceant decima Papali 9.38

Beneficia unita subjacent decima Papali, siue principaliter, siue accessorie, siue alias quomodocumque uniantur 9.66

Beneficiarii tenentur de pradiis ecclesiasticis solvere decimas parochiae, intra cujus fines sita sunt pradia ex magis communi. 5.6. & siue pradia illa sint dotata sive non. num. 7.

Beneficium benigne, & large est interpretandum 4.81.

Benefi
assi
tur

Benefi
ab

xan

to

con

Bracc

rip

in

rita

Bracc

à c

pali

cial

Bracc

rite

lega

ma

Canon

ma

Canon

ma

nefi

Canon

9.7

Capell

pal

Capell

sia

Capit

sol

9.1

nir

col

giu

*Beneficium cōsuetum clericis
assignari quodnam dica-
tur* 9.165

*Beneficium semel taxatum
ab habente potestatem ta-
xandi habetur pro taxa-
to, nisi interveniat actus
contrarius* 9.164

*Bracchium seculare in voca-
ri potest contra pertinaces
in solutione decimarū spi-
ritualium* 8.57

*Bracchium seculare nō potest
à collectore decimarū Pa-
palium invocari sine spe-
ciali mandato* 9.254

*Bracchium seculare regula-
riter invocari potest à de-
legato etiam sine speciali
mandato.* 9.255

C.

*Canonicatus subjacent deci-
ma Papali* 9.22. & 69

*Canonicatus subjacent deci-
ma Papali tamquam be-
neficia* 9.23

Canonici tenentur residere
9.70

*Capella subjacet decima Pa-
pali* 9.20

*Capelle sunt beneficia eccle-
siastica* 9.21

*Capi possunt personaliter non
solventes decimas Papales.*
9.251. Imo & Rectores V-
niversitatum, & capita
collegiorum pro suis colle-
giis. 252. Nisi essent Docto-

res actu legentes 253

*Cardinales an generali con-
stitutione comprehendan-
tur* 9.118

*Cardinales an teneantur ad
generale subsidium* 9.
119

*Cardinales hodie semper exi-
muntur à solutione deci-
marum Papa.* 9.123

*Cardinales in materia pra-
cipue poenali, & revocato-
ria privilegiorum non cō-
prehenduntur in generali
constitutione Papa. 9.112.
Neq; in regulis Cancellaria*
113

*Cardinales non tenentur sol-
vere decimam Papalem de
suis beneficiis* 9.110

*Cardinales sunt pars corporis
Pape. 9.114. & dicuntur
filii primi gradus. 115. & à
Papa vocantur filii, sicut
Episcopi fratres* 116

*Causa decimarum Papaliū
plenarie tractari debet si
questio sit inter clericum,
& eum, cui Papa concessit
decimam beneficiorum. 9.
272. Idem ubi questio sit
inter duos clericos, puta
titularem, & pensiona-
rium* 273

*Causa decimarum Papalium
summarie tractatur, ubi
questio est inter clericum,
& Cameram* 9.274

- Causa decimarum spiritualium in petitorio agitari debet coram iudice ecclesiastico* 8. 1
- Causa decimarum spiritualium summaria est, si quaestio sit inter ecclesiam, cui de iure communi debentur, & laicum, qui solvere debet* 8. 41
- Causa decimarum summaria est, ubi quaestio sit inter duas ecclesias de iure decimandi. 8. 43. Idem si altera nitatur consuetudine* 43
- Causa decimarum summaria est quando agitur contra Advocatos, & alios impediētes, ne decima solvantur. 8. 51. Contrariū alii* 52
- Causa decimarum summaria est, cum Rector agit contra eum, qui se tuctur à solutione privilegio in iure scripto. 8. 53. Aut etiam privilegio speciali, consuetudine, vel prescriptione* 54
- Causa decimarum summaria non est, ubi de decimis agatur, qua solum ex patulo, pollicitatione, aut voto debentur* 8. 46
- Causa decimarum summaria non est, ubi quaestio sit inter laicos de iure decimandi. 8. 47. Idem genera-*
- liter quando decima debetur iure speciali. 48. Secus si agatur de successione fundi antiqui decimarum* 49
- Causa decimarum, ubi quaestio sit meri facti agitari potest etiam coram iudice laico. 8. 5. Potest tamē etiam coram ecclesiastico. num. 7*
- Causa decimarū, ubi de iure ipso agitur, non potest in laicum compromitti* 8 20
- Causa, ob quam decima Papalis imponitur, debet esse iusta. 9. 4. In dubio autem iusta praesumetur* 5
- Causa possessoria decimarum agitari potest coram iudice laico, ubi quaestio est facti incidens. 8. 13. Poterunt tamen etiam coram ecclesiastico, ubi etiam solum agitur, an decima sint solutae, vel an hic teneatur, vel alius solvere. num. 14*
- Causa possessoria iuris decimandi, & quaevis alia spiritualis, non potest tractari coram iudice laico, quando vel res inter clericos solū agitur, vel reus est clericus* 8
- Causa possessoria rei spiritualis, & ecclesiastica dicitur absolute, & simpliciter spiritualis, & ecclesiastica* 8. 12

Causa

- Causa potentior attenditur, cum dua concurrunt.* 6. 38.
- Causa spiritualis, & ecclesiastica, ubi questio sit meri facti saltem incidenter cognosci potest à iudice laico.* 8. 6.
- Causa spiritualis in petitorio agi debet coram iudice ecclesiastico.* 8. 2. *Idem si possessorium mixtam habeat proprietatis rationem.* nu. 3. *Idem si curia mixta sit ex clericis, & laicis* 4
- Causa spiritualis regulariter spectat ad forum ecclesiasticum* 8. 11
- Causa summaria quid importet, & de modo in ea procedendi* 8. 55
- Causa, ob quas decima spirituales introducta sint.* 1. 19.
- Censura ferri non possunt, nisi ab habente aliquam jurisdictionem* 9. 185
- Census, & tributum solvi non debet ante decimam; vel si solvatur computari debet in solutione decima.* 6. 37.
- Charitativum subsidium si ab Episcopo exigatur, & generale subsidium à Papa, utique prestandum erit.* 9. 15. & si utriq; non possit, prestabitur Papa 16
- Clausula, cuiuscunq; status, gradus, vel praeminentiae existant, comprehendit etiam S. R. E. Cardinales* 9. 122.
- Clausula, quorum tenores pro expressis habeantur, quam vim habeat* 9. 92
- Clausula, ex certa scientia effectus.* 9. 134
- Clausula motus proprii qui sint effectus.* 9. 133
- Clerici tenentur ad decimas reales de bonis patrimonialibus.* 5. 3. *Idem quoad decimas pradiales* 4. *Quod tamen forte non habet locum in sacerdotibus, qui sacra ministrant.* 5
- Clericus, & ecclesia possunt praescribere exemptionem à tota decima.* 5. 106
- Clericus, & ecclesia possunt, praescriptione acquirere, etiam totam decimam in aliena parochia.* 5. 107. *etiam si ipsi non habeant parochiam* 108
- Clericus non potest conveniri coram iudice laico* 8. 19
- Clericus, qui per alium servit ecclesiae suae, quomodo solvet decimam Papalem.* 9. 53.
- Collector decimarum Papalium est iudex, habetque jurisdictionem.* 9. 181. *est autem iudex delegatus, non*

- ordinarius. nu. 186
- Collector decimarum Papaliū debet esse persona qualificata, juxta text. in cap. statutum, §. 1. de rescript. in 6. & clem. et si principalis, de rescript. 9. 202. Idē in subcollectore, in quem translata sit tota potestas. 203. secus, si utriq. demandetur nudum ministerium 204.
- Collector decimarum Papalium potest excommunicare, suspendere, & interdicere non solventes decimas 9. 237.
- Collector decimarum Papalium quomodo liberare possit, & quietare solventes, aut etiam non solventes decimas 9. 263
- Collector decimarum tenetur solventi decimas, si illud petat, instrumentum liberationis facere 9. 264
- Collector Papa debet transcendisse 18. atatis annum. 9. 200. Idē in delegato. 201.
- Collector Papa deputatur cū facultate exercendi censuras. 9. 184
- Collector Papa dici potest negotiorum gestor, & quando 9. 193
- Collector Papa potest sine speciali commissione deputare subcollectorem. 9. 205.
- Imo & plures, nisi facultas limitata fuerit ad unum. 206. Quin etiam eo casu poterit plures successive substituere 207. sed tūc uno substituto alter revocaretur 208
- Collector Papa non potest deputare subcollectorem, ubi in commissione essent verba, per quæ colligatur electam fuisse industriā personæ. 9. 211. & seq.
- Collector res notorie sacras capiens potest ab ordinario puniri. 9. 262. & an possit ei tunc violenter resisti. num. 260.
- Collectores, aliquo officiales deputati ad exigendas decimas Papales in aliquo loco non tenentur ad decimam beneficiorum, quæ ibi habent; sicut in charitativo subsidio 9. 124
- Collectores vocantur nuncii sedis Apostolica, sed improprie 9. 188
- Collectoria, & subcollectoria officium confertur in invitum 9. 192
- Collectoris facultas, & officium quando censeatur transire in successorem in dignitate 9. 217
- Collectoris facultas, & potestas probanda est per literas, & nō per testes. 9. 218. lices

- licet sit persona illustris, & honesta. 120. Idem in delegato 221
- Collectoris facultas non probatur per transumpta litterarum, sed solum per originalia 9.222
- Collectoris facultas probari potest per testes, quando collector esset deputatus in urbe, ubi moratur Papa. 9.226. Idem forte in nudo exattore. num. 232
- Collectoris, seu subcollectoris facultas probari non potest per communem hominum existimationem. 9.232. & seq.
- Collectoris, seu subcollectoris potestas extenditur ad alias quoque pœnas quam censuras. 9.248. subcollector tamen minorem pœnam potest infligere. 249
- Colonus, cui in contractu aliqua gratia scienter non est facta, non tenetur, ad decimam Papalem, sed eam solvet proprietarius. 9.86
- Colonus, & dominus solvere debent decimam 6.39
- Colonus, & dominus unam decimam solvunt de fructibus 5.2
- Compensatio opponi potest in exactione decime Papalis. 9.172. & seq.
- Compensatio quando opponatur fisco. 9.179
- Componere non potest collector decimarum Papaliũ sine speciali mandato cum iis, qui solvere debent, de certa aliqua summa. 9.139. Nisi haberet generale mandatum cum libera. 140. Vel nisi ea compositio tenderet ad commodum Camera. 141. Idq; melius posset Camerarius. 142
- Compositio inter clericos, ut minus decima, vel de aliquib. non solvatur, valet 5.123. Imo ea valebit inter clericos & laicos 124. multo magis ubi approbata sit à Papa; vel fiat circa modum solutionis 125
- Compositio inter personas ecclesiasticas, ut decima uni ecclesia debita alteri solvantur, valet. 5.119. Dum tamen accedat causa cognitio decretum, & consensus Episcopi. 120. Aut etiam eius vicarii. 121
- Compositio, quod decima laicis solvantur, nisi ad tempus, & iusta de causa, non valet 5.122
- Compositio, ut perpetua sit, & obliget successorem, debet fieri cum auctoritate Superioris 5.126
- Compromissum est quadam transactio, 8.26
- Com-

- Compromitti potest in laicum de fructibus decimarum.** 8.24. Idem de fructibus cujusvis rei spiritualis. 25
- Conciliū Constantiense quid de decimis Papalibus decernat.** 9.11
- Concilium Lateranense de quo in cap. quamvis, &c. prohibemus, de decimis, quod nam fuerit** 5.67
- Confessoria actione agitur inter duas ecclesias de proprietate juris decimandi.** 8.39. Quod si agatur contra colentem pradium, locus erit conditioni ex lege 40.
- Confines praescribi nō possunt** 5.99.
- Consuetudo attendenda est, cui ecclesia solvat colonus decimam, pradialine, an parochiali** 6.43
- Consuetudo circa quantitatem decimae plurimum potest, & attendenda est tam in pradiis, quam personalibus decimis.** 5.87.
- Consuetudo decennialis circa modum, & tempus solutionis decimarum attendenda est** 6.16
- Consuetudo differt à prescriptione, & in quibus** 5.85
- Consuetudo est quadam lex communis** 8.45
- Consuetudo, etiam qua contra jus est, non requirit scientiam, aut approbationem Principis** 5.88
- Consuetudo indici potest, ut fructus decimales prius in propria horrea condantur, quā clerici certiores fiant.** 6.3.
- Consuetudo obtinere potest, ne decimas quis teneatur inferre in horrea clericorum** 6.6
- Consuetudo per unicū actum non inducitur** 9.158
- Consuetudo praeter jus inducitur spatio decem annorum** 5.102
- Consuetudo praeter jus, quae tangit iura ecclesiarum requirit spatium quadraginta annorum** 9.155
- Consuetudo quantumcunque longa nullas decimas, neque quid aliud solvendi ministris ecclesia indigentibus non excusat à peccato, nec valet** 5.90
- Consuetudo quid sit** 5.86
- Consuetudo quoad solutionem decimarum observanda regulariter requiritur, & sufficit, ut sit 40. annorum.** 5.103. Neque exigitur titulus 104
- Consuetudo, quod decimae etiam pradiales non solvantur**

- tur statim, sed certo tempore valet 6.15
- Consuetudo, quod decima in agro relinquuntur monito sacerdote, antequam fieret separatio, valet 6.7
- Consuetudo, quod decima etiam mixta, de minutis non solvantur, valet. 9.53. Idem in decimis ex certis rebus. 94.
- Consuetudo, quod decima uni ecclesie debita alteri solvatur, induci potest. 5.97.
- secus in pradiis, quae proxima sunt limitibus 98
- Consuetudo, quod de pradiis ecclesiasticis decima non solvatur, valet. 5.95. Idem forte in pradiis patrimonialibus clericorum 96
- Consuetudo solvendi decimas maxime attendi debet, ubi dubium est, ad quam ecclesiam spectent. 5.100. sufficientque decem anni, ut inducatur 101
- Consuetum an in pluribus dumtaxat vicibus verificetur 9.159
- Creditor non tenetur interpellare debitorem, nisi ex urbanitate 6.23
- D
- Debitor debet portare debitum ad domum creditoris. 6.22.
- Debitor decimarum non potest praetextu crediti decimas denegare. 8.61. Neque propter sterilitatem 62
- Debitori an debeat denuntiari ut solvat. 6.23. & 9.13
- Decima est quota pars, hoc est, unum ex decem. 2.4. & si quando solvitur duodecima, quintadecima, vel alia quota, ea habetur pro decima 5. & cur hac potius quota, quam alia electa sit à Deo 6
- Decima Papalis est onus reale ecclesiarum, non pradiorum, impositum personis ecclesiasticis pro ipsis ecclesiis 9.68
- Decima Papalis est onus, seu munus extraordinarium. 9.126. & patrimoniale. nu.146.
- Decima Papalis imposita in una dioecesi solvetur de fundis beneficii illius dioecesis positis in aliis dioecesibus 9.67. & seq.
- Decima Papalis originem habet à lege veteri, habetque similitudinem cum ejus legis praecepto 9.1
- Decima Papalis solvitur de beneficiis 9.17. & seqq.
- Decima Papalis solvitur de omnibus beneficiis, atque ecclesiasticis redditibus 9.19.
- Decima Papalis solvitur quoque

que de iis, quæ consistunt
in iurisdictione, mero im-
perio, regalibus, & simili-
bus, deductus salarius mo-
deratus iudicum, & officia-
lium, ac similium perso-
narum, sine quibus iuris-
dictio, & alia prædicta ne-
queunt expediri. 9. 61. se-
cus in expensis, quæ sūt in
vestibus ac victualib. of-
ficialium, aut circa fami-
liam Prælatorum 62
Decima Pontifici an præste-
tur de his, quæ consumun-
tur usu, vel esu anima-
lium, & quomodo. 9. 65
Decima quadam est, quæ of-
fertur Deo per ieiunium,
& poenitentiam. 5. 22
Decima sequitur fructuum
detentorem 6. 20
Decima sequitur quemlibet
possessorem prædii sive iu-
stum, sive etiam iniustum
4. 40.
Decima solvi nō debet de ca-
ptis in bello iniusto, cum
ea obnoxia sint restitutio-
ni 4. 46
Decima solvi nō debet de le-
gato, vel hereditate. 4. 37.
Neque de quibusvis im-
mobilibus acquisitis, seu
eorum acquisitione 38
Decima solvitur etiam ab
habente privilegium no-
valium de agris usque ad

culturam redactis, ex quo
aliquid non modicum an-
tea perciperetur 4. 51
Decima solvitur de apibus,
earumque fructu, cera &
melle 4. 18
Decima solvitur de domi-
bus, seu earum pensione.
4. 22. & quid si constru-
tur domus in agro. numer.
23.
Decima solvitur, de fœna,
quod in fasciculos redigi-
tur 4. 6. & 11
Decima solvitur de lacte, la-
na, foetu, & aliis, si qui
sunt, fructib. animalium
9. 15.
Decima solvitur de lapidini-
bus, & quomodo. 4. 33. Idem
in auri, argenti, aliorum-
que metallorum fodinis
34.
Decima solvitur de omni ar-
tificio. 4. 24. Atq; adeo de
negotiatione 25
Decima solvitur de omni lu-
cro. 4. 36. Atq; adeo de ad-
ventitio, & profectio 4.
30.
Decima solvitur de omnibus
terra fructibus, & aliis
proventibus 4. 1
Decima solvitur de quovis
grano. 4. 2. Idem in palca.
3. Idem in fabis, & aliis le-
guminibus. 4. Idem in nu-
cibus, castaneis, & aliis fru-

- fructibus arborum. 5
Decima solvitur de venatione. 4. 19. *Idem de piscatione, & piscariis.* 20. *Idem in aucupio* 21
Decima solvitur de vino. 4. 9. *Idem de oleo, & melle* 10
Decima solvitur ex furnis, seu de commodo illorum. 4. 32.
Decima solvitur ex lino, & canape. 4. 7. *Idem in croco* 8
Decima solvitur ex terra satata furtivo semine 4. 41
Decima solvitur nihil soluto iis, qui decimas solvere debent, quavis consuetudine non attentata 6. 47
Decima solvitur omnibus ex bonis. 22. *licite tamen quaesitis* 2. 3
Decima tamquam onus reale sequitur tam praedii, quam fructuum detentorem. 6. 46.
Decima beneficiorum concedi possunt laicis per summum Pontificem 9. 6
Decima debentur sacerdotibus quamvis non petantur, & sine ulla praevia monitione 6. 21
Decime in nova lege praepae sunt ad similitudinem decimarum veteris legis. 5. 21.
Decima, instituta fuerunt à Deo, & olim saltem sub veteri lege praepae 1. 5. & non modo praediales, sed etiam personales 6
Decima introducta quoque sunt ad congruam sustentationem ministrorum Dei, & ecclesiae 1. 21
Decima jure divino, & naturali non debentur ministris non indigentibus. 7. 40.
Decima jure divino nunc quoque debentur, & praepae sunt secundum communioem sententiam canonistarum. 1. 9. & videtur in jure probari. num. 10. Contrarium Theologi omnes. 11. & aliqui jurista 12.
Decima originem habuerunt ante legem scriptam, quando solum vigeat lex naturalis 1. 1
Decima praepae sunt jure Pontificio 1. 18
Decima pro sustentatione quoque pauperum dantur. 7. 39.
Decima propria auctoritate capi non debent, sed per extrajudicialiter saltem ex urbanitate 6. 25
Decime quomodo dividi debeant in quatuor partes. 7. 8.
Decima quorumcunque na- scem

- scientium in parochia Episcopi, vel ecclesia cathedralis, nisi ibi sit alius Curatus, debentur Episcopo.*
7.7.
- Decima solvende sunt cum integritate, seu, sine diminutione* 6.48
- Decima sunt à Papa ecclesiis assignata* 5.41
- Decima venationum, & aucupiorum. Vide verb. venationum, & sic de aliis.*
- Decimam ex beneficiisolvere debent clerici summo Pontifici eam exigenti.* 9.2.
- Decimarum communis est divisio, ut alia sint prædiales, seu reales, alia personales* 3.5
- Decimas non possunt laici obtinere in emphyteusim saltem post Concil. Lateranense* 5.68
- Decimas non solvens tempore legis natura non peccabat contra legem naturalem* 1.3. Idem in eo, qui non solvit tempore legis Evangelicæ. num. 4.
- Decimas Papales exigere non est magnum, & arduum negotium* 9.215
- Decimasolvere omnes regulariter tenentur* 5.1
- Definitio decimæ spiritualis.*
2.1. Quæ explicatur n. seqq.
- Delegatus potest censuras exercere* 9.218
- Delegatus potest compelli ad recipiendam delegationem* 9.191.
- Delegatus Principis potest subdelegare* 9.209
- Delegatus universitati causarum potest dici ordinarius.* 9.189. secus si ea universitas sit personarum, non causarum 190
- Denarius numerus est primus terminus numerorū, & perfectionem significat.* 2.7.
- Denegare possunt laici decimas sacerdotibus, cum sibi ab illis denegantur sacramenta.* 7.35. Id tamen facere non debent laici propria auctoritate, sed in iudicio excipiendo 36
- Denegari non possunt decimæ clericis ex eo, quia divites sint, neque eis indigeant.* 7.38. & ratio affertur num. seqq.
- Deus O. M. reservavit sibi decimas in signum universalis dominii* 1.20
- Deus reservavit sibi decimam partem tamquam Levitis sufficientem, nec populo molestam.* 2.8
- Dispensatio contra ius naturale, aut divinum non admittitur.* 5.52
- Distri-

*Distributio oneris decima
Papalis quomodo facienda
inter non exemptos* 9. 144.
& seqq.

*Divina percipiens in mona-
sterio, iis non solvet deci-
mas, sed ecclesia parochia-
li, in qua est domicilium* 7.
20.

*Divisio decima cōventa quo-
modo fiat inter clerum re-
missive.* 9. 135

*Domicilia plura habens, sol-
vit decimas personales, ubi
est praeipuum domiciliū.*
7. 21. *Quid si domus sit in
cōfinio duarum parochia-
rum* 22. *Et quid si dubite-
tur, de qua parochia sit do-
mus.* 23

*Domicilium mutans solvet,
secundo Curato decimas
personales.* 7. 24. *Quid si
non constet de animo mu-
tandi domicilium.* 25

*Dominium decimarum non
transfertur in ecclesiam
ante separationem.* 8. 35.
*Tunc autem agendum
est actione personali, seu
conditione ex canone.* 36.

*Aut conditione ex lege cō-
suetudinaria, ubi decima
debeantur ex consuetudi-
ne.* 37

*Dominium usurarum, & re-
rum per usuram acqui-
situm transfertur in usu-*

*arium, quamvis detur
repetitio.* 5. 48

E

*Ecclesia cathedralis ab Epi-
scopali in quo distingua-
tur.* 7. 2

*Ecclesia cathedralis nullum
ius habet in ecclesiis sua
civitatis.* 7. 15

*Ecclesia, cui de iure communi
non debentur decima, po-
test eas remittere alteri ec-
clesiae.* 5. 134

Ecclesia quotuplex sit. 7. 1

*Ecclesia sita intra fines ba-
ptismalis quando percipiat
decimas tam reales, quam
personales.* 7. 28. & seqq.

*Ecclesia, vel persona ecclesia-
stica habens donationem
decimarum à laico, nō po-
test eas praescribere etiam
tempore immemoriali.* 5.
113.

*Ecclesia antiquitus constitu-
ta decimis privari non de-
bent.* 5. 42.

*Ecclesiae cathedrales Metro-
politanae, & Patriarcha-
les subsunt decima Papali*
9. 24.

*Eleemosyna, & oblationes
an & quando subsint deci-
ma Papali.* 9. 51

*Episcopales decima quae sint,
remissive.* 5. 131

*Episcopi, alique Praelati non
debent accedere ad suas*

T

eccle-

ecclesias, in iis recipi sine
literis provisionis. 9. 219
Episcopi non solventes deci-
mas Papales quomodo, &
quo ordine plectantur. 9.
239.
Episcopo debentur decima
prædiorum, quæ in nullius
parochia sita sunt. 7. 9.
Idem ubi parochia non sint
distincta. 10. secus si locus
sit intra duas parochias,
sed ignoretur, cuius sit 11
Episcopo debentur decima
stante consuetudine. 7. 11.
Item quæ donata fuerunt
ecclesiæ cathedrali, vel a-
lio modo ei debentur. 13
Episcopus in sua quarta de-
cimarum est fundatus de
jure communi. 7. 14
Episcopus non potest alicui
concedere per viam privi-
legii immunitatem à solu-
tione decimarum. 5. 40
Episcopus non potest dispen-
sare contra Concil. gene-
rale, vel canones. 5. 43
Episcopus potest ex causâ re-
mittere decimas suæ men-
sæ debitas. 5. 44
Episcopus potest imponere, &
exigere à beneficiatis cha-
ritativum subsidium 9.
10.
Episcopus potest interponere
aecretum, & consensum
in compositione super so-

lutione decimarum. 9.
45.
Episcopus potest nomine cu-
iuslibet vacantis ecclesiæ
agere ad decimas. 7. 16
Episcopus simul cum clero po-
test aliquos ad sui præjudi-
cium eximere à solutione
decimæ Papalis. 9.
136.
Episcopus solvere decimas
non tenetur, nisi summo
Pontifici saltem pro mensa
Episcopali. 5. 23. De patri-
monialibus tamen, & aliis
beneficiis ecclesiasticis te-
netur. 24. Item mensæ bo-
næ decimabuntur, si ea in
aliud transferantur. 25
Excommunicandus est non
solvens decimas, cum te-
neatur. 8. 64. & 65
Excommunicatio in eos, qui
decimas spirituales non
solvunt, ferri debet moni-
tione præmissa 8. 69. Idem
in quavis sententia ex-
communicationis. 70. &
debet esse canonica moni-
tio, & competens, hoc est,
trina cum aliquo dierum
intervallo. 71
Excommunicatio lata à col-
lectore contra pensiona-
rium exemptum ob non so-
lutam decimam Papalem
est ipso iure nulla. 9. 101.
Idem in religiosis exemptis

ab hujusmodi solutione.

103.

Excommunicatio lata à Pra-
lato exigente procuratio-
nem contra juris formam,
vel speciale privilegium
sedis Apostolica est nulla 9.
140.

Excommunicatio lata per
collektorem decimarum Pa-
palium contra non exhi-
bentes vasa sacra est nulla
9. 261.

Excommunicatio solum ge-
neralis ferenda est in Epi-
scopos, Abbates, aliasque
personas ecclesiasticas ho-
norabiles non suspectas, ubi
solum de quantitate, &
estimatione fructuum cir-
ca solutionem decimarum Pa-
palis. 9. 240

Excommunicationis contem-
tus est causa proxima in-
terdicti generalis 9. 245

Excommunicatus, & intru-
sus an teneantur ad deci-
mam Papalem. 9. 137

Executive an procedatur in
exactione decimarum Papalis.
9. 265.

Exempti à solutione decima-
rum de novalibus, tene-
buntur solvere si ad id pa-
cto se adstrinxerunt. 4. 59.

Aut solvendo tacite renū-
tiaverunt privilegio. 60.

Idem, si ecclesia olim ex eis

haberet emolumentum, aut
inde postea enormiter la-
deretur. 61

Exempti à solutione novaliū
solvunt decimas de nova-
libus conductis. 4. 63. Idem
de possessionibus acquisitis
post Concil. generale. 64.

Exemptio aliquorum non li-
berat universitatem ab o-
nere ad ratam. 9. 131

Exemptione aliquorum uni-
versitatem nimis gravan-
te quid faciendum. 9. 132

Exemptus simpliciter censetur
exemptus saltem ab oneri-
bus extraordinariis. 9.
118.

Expensa deducenda in solu-
tione decimarum Papa-
lium remissive 9. 180

Expensa deducenda non sunt
in solutione decimarum
pradialium 6. 28. Idem in
decimis mixtis. 29. & de
ratione. numer. 31. &
34.

Expensa ex decimis persona-
libus cur deducantur, non
item ex realibus. 6. 34

Expensa facta in re immobili
deducuntur, ubi de lucro
venditionis solvenda sit
decima spiritalis. 6. 35. se-
cus si res remaneat penes
me, & de ejus commodo
solvenda sit. 36

Expensa monachorum, qui ex
X 2 pacto

- paſſo ab obtinentibus prioratus, grangias, & huiusmodi ex gratia, tenentur, deduci non debent in ſolutione decimæ Papalis. 9. 57. ſecus in obtinentibus ad iuſtam firmam annuam. 58.
- Expensæ neceſſariæ, quæ fiunt gratia colligendorum fructuum, deducuntur in ſolutione Papalis decimæ. 9. 176.**
- Expensæ, quæ fiunt in caſtrorum cuſtodibus, aut ædificiis conſtruendis, vel conſervandis non deducuntur ex decimæ Papali. 9. 177.**
- Item neq; illæ, quæ pro viluſtuendis fiunt in guerris, ſeu cavalcatu. 178. Item illæ, quæ fiunt pro ſſatis, reparationibus molendinorum, & ſimilibus. 179
- Extravagās inſerta in corpore iuris vim legis habet; & ſententia contra eam lata eſt nulla. 9. 18**
- Extravagans unic. de decim. in commun. quæ eſt Bonif. VIII. an ſolum locum habuerit in decimis per eum impoſitis, & expiraverit ejus morte. 6. 27**
- Extravagans unic. de decim. nunc quoque allegari poteſt pro deciſione. 9. 29.**

F

- Favor fidei Chriſtiana maximus eſt. 9. 110**
- Favorabilis diſpoſitio comprehendit etiam Cardinales. 9. 121**
- Fructus decimales portari debent in horrea clericorum, ubi ſine magno labore, & ſummu id fieri poſſit. 6. 1.**
- Neque aſportari poſſunt fruges, donec clerici certiores fiant de collectione. 2.
- Fructus decimales portari debent in horrea publice ad id deputata, ſi quæ ſint. 6. 3.**
- Fructus decimales portari non debent in horrea clericorum, ſi id ferat conſuetudo. 6. 6**
- Fructus intelliguntur deductis expenſis. 6. 31**
- Fructuum arborum decimæ ſpiritualis ſolvenda eſt. 4. 5.**
- Fructuum arborum, & hororum decimæ Papa exhibetur. 9. 64**
- Fructuum decimalium ſeparatio fieri non debet, antequam moneatur ſacerdos. 6. 7.**
- Valet tamen conſuetudo, quod in agro relinquantur, monito ſacerdote antequam fieret ſeparatio ibid.

Fru-

Frugum decima solvi potest una cumpalea, quamvis contrarium alii sentiant. 6.9.

Frugum omnium terra solvenda est decima spiritalis. 4.2. & seqq.

G

Genera decimarum quot & quae sint. 2.1

Generalis sententia quomodo ferenda sit in non solventes decimam Papalem 9.247.

Generalis sententia excommunicationis, vel interdicti. Vide verbo, excommunicatio, vel interdictum generale.

Grangia quid sint. 9.55

Grossi fructus, vide mensa grossa.

H

Heremita, & alii observantes regulam SS. Dominici, vel Francisci, si vivat per se, tumentur ad decimas de agris, & vineis, quas colunt. 5.34. *Quod si in una domo vivant, non tenentur ad decimas de hortis suis in circuitu domus, aut animalibus ibi pascentibus, seu eorum nutrimentis.* 35

Hortorum decima quomodo solvatur. 4.11

Hospitalarii, Cistercienses, &

Templarii, non tenentur solvere decimas pradiorum suorum, quae propriis manibus, seu sumptibus excolunt. 5.10. *secus de pradiis conductis.* 11. *Item secus in pradiis acquisitis post Concil. generale.* 12. *Quid si acquirantur pro monasteriis edificandis.* 13

Hospitalia pauperum, & infirmorum, an subsint decima Papali. 9.31. & seq.

Hospitalia pauperum, & infirmorum nomine beneficiorum proprie non comprehenduntur 9.33

Hospitalia regulariter in beneficiis non conceduntur. 9.34. *secus in hospitalibus militarium ordinum, aut aliorum religiosorum.* 35

I

Ignorantiam edicti allegans, & probare volens quando audiatur 9.266

Illicite acquisite decima pradiis solvenda est. 4.39.

Immemorabilis possessio quomodo probetur. 5.76

Immemorabilis praescriptio an idem sit cum centenaria. 5.75

Imperator, aut alius laicus non potest laicis concedere immunitatem a solutione decimarum. 5.39.

Impositio decimæ Papalis an denuntiari debeat. 9. 12.

& seqq.

Immunitas à solutione decimarum cur possit à Papa laicis concedi. 5. 53

Incapaces alicujus juris non possunt illud præscribere etiam per tempus immemorabile 5. 115

Industria personæ electæ censetur in magno, & arduo negotio. 9. 213

Industria personæ per quæ verba electæ censeatur. 9. 212.

Inhiberi potest per judicem debitori decimarum, ne fruges exportet ab agro antequam solvat 6. 4

Intellectus c. 2. de his, quæ fi. à Præl. 5. 63

Intellectus cap. veniens, de transact. 5. 127

Interdictum generale ferri non potest à collectore contra civitatem ob non solutam decimam Papalem. 9. 242. *Idem in quo vis debiti pecuniario.* 243. *secus, si prius lata sententia excommunicationis in singulares personas ea contenta fuit.* 244

Judæi de terris, quas colunt, decimasolvere tenentur. 5. 36. *Idem in infideli, & hæretico.* 37. *Idem etiam in*

decimis personalibus. 38.

Judex laicus cognoscit de jure decimandi competente laico ex feudo, vel privilegio. 8. 15

Jus decimandi non potest laicis concedi in emphyteusim, saltem post Concilium generale Lateranense. 5. 68.

Jus decimandi regulariter non potest ab Episcopo laico concedi. 5. 59. *Potest tamen aliis ecclesiis cum aliqua causa.* 60. *Imo & laicis ex iustissima causa poterunt ad vitam, aliudve tempus concedi fructus decimarum* 61

Jus decimandi, seu potius commoditas decimarum potest ab Episcopo laico concedi in vim alienationis cum causa cognitione, & consensu ejus, de cujus interesse agitur 5. 61

Jus decimandi tamquam spirituale laicis non competit, imo ejus juris incapaces sunt. 5. 57

Jus decimas percipiendi potest per Papam Principi, vel alteri laico ex causa concedi 5. 83

Jus divinum, & naturale indispensabile est, & immutabile. 5. 47 & 58

L

*Laici compellentes Pralatos
ipsis submittere iura sua
ecclesia sunt excommuni-
cati.* 8.66

*Laici decimas super beneficiis
imponere non possunt.* 9.7.
Neque inferiores Pralati.
9.

*Laici exigentes ab ecclesiis,
ecclesiasticisque personis,
earumve bonis taleas, col-
lectas, aut decimam, seu
aliam partem bonorum sunt
excommunicati* 9.8

*Laici licite possident decimas
sibi ante Concil. Lateran.
non autem postea conces-
sas.* 5.66

*Laici possidentes decimas in
feudum ante Concil. La-
ter. possunt eas de consensu
Episcopi in ecclesiam trans-
ferre.* 5.71. *In alios vero lai-
cos feudi titulo transmit-
tere non poterunt.* 72. *Idq;
procedit etiam in iis deci-
mis, quae feudo extincto re-
deunt ad ecclesiam.* 73

*Laici possunt decimas titulo
conductionis percipere, &
quasi possidere.* 5.64. *Qui-
bus etiam locari possunt,
ad vitam accedente ma-
xime superioris auctori-
tate.* 65

*Laici spoliati jure percipien-
di decimas, & agentes in-*

*terdictio recuperanda, an
sint ante omnia restituen-
di* 5.82

*Laicus conductor decimarum
potest conveniri coram ju-
dice laico, & debet, nisi
adsit contraria fori pra-
scriptio* 8.16

*Laicus debet conveniri à cla-
rico coram iudice laico, ni-
si adsit contraria consue-
tudo, maxime si non con-
stet rem esse ecclesiasticam.*
8.17.

*Laicus non est capax jurisdic-
tionis ecclesiasticae, neque
potest exercere censuras.* 9.
195. *Neque esse vicarius
Episcopi.* 196. *& an possit
ex licentia Papa* 197

*Laicus non potest esse colle-
ctor Papa cum facultate
censurandi.* 9.194

*Laicus num possit deputari
collector cum facultate ex-
ercendi censuras ex certa
scientia Papa* 9.198

*Laicus potest deputari nudus
exactor decimarum Papa-
lium* 9.199

*Laicus tempore etiam imme-
morabili non potest pra-
scribere decimas* 5.114

*Laicus tutus erit prescriptio-
ne immemorabili decima-
rum, seu iuris decimandi
accedente fama privilegii*
5.118.

Legatorum jurisdictio in omnibus concurrit cum ordinariis. 9.187

Leprosi ad decimas tenentur si colunt agros, aut vineas; vel si vivunt per se in domibus suis. 5.33

Leprosi, Heremita, & alii huiusmodi, si simul in una domo vivant, non tenentur ad decimas de hortis suis in circuitu domus, neque de animalibus suis ibidem pascentibus, seu eorum nutrimentis. 5.35

Lex Barbarius, ff. de off. praetor. quando locum habeat 9.236.

Lignorum decima solvitur ecclesiae, in cuius finibus creverunt. 4.13

Locus, & tempus in decimis non est de substantia. 5.31.

M

Magis dignum trahit ad se minus dignum. 9.258

Manutenendus quisque est in sua possessione. 9.162

Matrix ecclesiae qua sit; & cur ita dicatur. 7.3

Mediocre dari debet in solutione decimarum spiritualium. 6.26

Memoriam extare in contrarium probatur per testes, vel instrumenta. 5.78

Mensa grossa canonicorum

subjacet decima Papali, ubi ea succedat loco prae-benda, licet decima absolute imponatur super beneficium. 9.74

Mensa grossa, quae in distributiones quotidianas destinata est, tunc saltem subjacet decima Papali, cum ea imposita est super quibuscunque proventibus ecclesiasticis. 9.76

Mensa grossa ut plurimum distinguitur à prae-benda, & quotidianis distributionibus. 9.71. *Aliquando tamen succedit loco prae-bendarum.* 72. *Aliquando de ipsa mensa grossa solvuntur distributiones.* 73

Mercenarius de mercede sua solvit decimam. 4.31

Meretrix, & histrio solvere tenentur decimam personalem. 4.43. *Ecclesia tamen ab illis eam non recipit, nisi poenitentiam egerint, ne eorum delictis consentire videatur.* num. 44. & 49

Meretrix, quamvis turpiter accipiat, non tenetur tamen restituere quae ex meretricio acquisivit. 4.49.

Milites solvere debent decimam de captis in iusto bello. 4.26. *Imo etiam de stipendiis.* 27

Mi-

Ministorum ecclesia sustentatio est de jure divino, & naturali 5.91

Mixta decima cui ecclesia debeantur 7.26

Mixtarum decimarum tertia quadam species datur distincta, à reali & personali 3.9

Molendinorum, & furnorum, seu potius reddituum, quæ ex illis percipiuntur, decima Papalis præstatur 9.63

Molendinorum quorumcunque decima spiritualis solvitur, & quomodo 4.35

Moniales, aliq; Regulares an solvant decimam Papalem 9.37

Monitio debet præcedere sententiam excommunicationis. 8.70. & debet esse canonica, & competens, hoc est, trina cum dierum intervallo. 71

Monitio quomodo facienda sit clero, vel collegio, ut solvat decimam Papalem. 9.246

Monitoria excommunicationes contra non solventes decimas spirituales, non debent necessario continere clausulam illam, nisi causam rationabilem volueris allegare. 8.72. Debet tamē iudex se prius in-

formare saltem summarie, an ille, quem monet, subditus sit, vel literas conditionales formabit. num. 73.

Moralia præcepta obligant etiam tempore novæ legis. 1.8.

Motus proprius quos pariat effectus. 9.133

Munera Prælati liberaliter donata, an subsint decima Papali. 9.45

Munus ordinarium quod sit. 9.127.

N.

Negotium arduum, & magnum, quodnam sit iudicantis arbitrio relinquatur 9.214

Nomen proventus generale est, & comprehendit omnē redditum undecunq; nobis obvenientem 9.78

Nomen redditus, & obventionis satis generale est 9.80.

Novale quid sit, & quomodo definiatur 4.50

Novales decima eodem tempore præscribuntur, quo veteres 4.86

Novalium decima debentur, cum quis de iis non habet privilegium 4.52

Novalium decima debentur parochia, in cujus finibus surgūt. 4.53. Quid sit novalia

- lia appareant intra duas
parochias, & nescitur in
cujus finibus. 54. & quid si
limites quoquo modo ap-
parent. 55
- O.
- Oblationes, & eleemosyna an,
& quando subjaceant de-
cima Papali 9. 51
- Oblationes, & primitie in
quo differant à decimis 2.
9
- Oblationes, quæ fiunt ad sa-
crificium, subrogata sunt
loco quarundam decima-
rum veteris legis 3. 3
- Observatio ultima an atten-
datur 9. 161
- Obtinentes prioratus, gran-
gias, domos redditus, pen-
siones, vel census ab eccle-
siis an, & quomodo deci-
mam Papa exhibeant 9.
56
- Obventionis, & redditus no-
men satis generale est 9.
80
- Officiales, & collectores non
tenentur ad decimas Pa-
pales 9. 124
- Officiales, & collectores sunt
immunes ab extraordina-
riis oneribus 9. 129
- Originalia regulariter exhi-
benda sunt, non autem
exempla 9. 223
- P.
- Pactum inter dominium, &
conductorem, quis eorum
decimam solvat, servan-
dum est 6. 44
- Papa est supremus iudex, &
ordinarius 9. 14
- Papa non tenetur decima
solvere, sed ipse alius impo-
nit 5. 10
- Papa respondendo, & defini-
endo super casu particula-
ri, canonem & legem con-
dit 9. 13
- Parochialis ecclesia, cui deci-
ma personales solvuntur,
qua sit 7. 18
- Parochialis, & pradialis ec-
clesia qua sit 7. 5
- Parochus non potest propria
auctoritate denegare sa-
cramenta subditis, qui,
cum debeant, non solvunt
decimas, nisi id notorium
sit 7. 37
- Pascuorum, hoc est, pastura
jumentorum decima spi-
ritualis solvitur, si locen-
tur, aut vendantur: estque
pradialis decima. 4. 14
- Quid in decima Papali di-
cendum 9. 47. & seq.
- Pauperes tenentur decimas
solvere 5. 28. & seqq.
- Pauperes tenenturolvere de-
cimas de suis eleemosynis.
5. 30. Poterunt tamen u-
num pro alioolvere. 31.
- Item non tenenturolvere
si sint in extrema necessi-
tate;

tate; aut cogantur omnia
vendere, & mendicare, si
integram decimam solve-
re velint, quam longo tem-
pore non solverint. num.

32

Paupertatis prae-textu aliena
tenere, vel alias peccare
non licet 5.29

Pensio assignata ob remunera-
tionem laborum, & ob-
sequii etiam praestandi non
subjacet decima Papali 9.

100

Pensionarius Cardinalis an
teneatur solvere decimam
Papalem 9.101. & 110

Pensionarius exemptus ab o-
nere solvendi decimam nō
potest cogi ad solvendum
à collectore habente facul-
tatem eam exigendi à qui-
buscunq; personis, non ob-
stantibus quibusvis privi-
legiis 9.93

Pensionarius non poterit mo-
lestari à collectore, qui exe-
git integram decimam à
Rectore beneficii 9.94

Pensionarius regulariter te-
netur pro rata pensionis
decimam Papalem exhi-
bere ex communi contra a-
liquos. 9.87. Idem in sub-
sidio charitativo 88

Pensionarius tunc non tene-
tur ad decimam Papalem,
cum pensio constituta est

libera ab omni onere etiā
decima. 9.89. secus si pri-
vilegiū sit solum generale.
90. aut si ei exemptioni per
Papam derogetur cū clau-
sula, quorum tenores, &c.

91

Pensionarius tunc non tene-
tur ad decimam Papalem,
ubi pensio nō excedat sum-
mam septem ducatorum.

9.97. Nisi plures pensiones
quis obtineret, quae simul
iunctae eam summam ex-
cederēt. 98. Id vero proce-
dit, licet talis pensio fuerit

assignata in beneficium 99

Perceptio, & possessio decima-
rum probari potest per te-
stes singulares 15.79

Personales decima etiam nūc
debentur. 3.10. Idem &
multo magis de realibus,
& mixtis 11 & 5.92

Personales decima quae sine
3.7

Personales decima regulari-
ter debetur deductis prius
expensis. 6.32. non modo u-
tilibus, & necessariis, sed
etiam voluntariis 33

Personales decima regulari-
ter debentur solum in fine
anni. 6.11. Tutius tamen
est statim eas solvere. 12.
Recusari autem non pos-
sunt, si intra annum sol-
vantur 23

Per-

- Personalis decima de illicite acquisitis solvitur, ubi dominium transfertur, nec competit solventi restitutione.* 4.42. *secus si vel dominium non transferatur; vel, si transfertur, datur repetitio.* num. 45
- Petitorio agens ad decimas prateritas, & separatas, poterit agere rei vindicatione.* 8.33. *secus ubi decima non est segregata* 34
- Pignori non possunt decima à laicis ipsis quoque ecclesiis, nisi ad illas ea decima pertinerent* 5.70
- Pisces stagnorum, & bellua garenarum an, & quando decimentur à summo Pontifice* 9.49
- Pitantis monachorum non subiacent decima Papali* 9.41
- Pitantis quid sint* 9.42
- Plura beneficia obtinens in pluribus civitatibus, & diocesis, de omnib. solvet decimam Papalem* 9.25
- Pœna, & incommoda, quibus afficiuntur non solventes decimas spirituales, remissive* 8.63
- Portio exemptorum à solutione decime Papalis an, & quomodo accrescat reliquo clero ad ejus præjudicium, ubi Camera cum illo convenit de certa summa.* 9.130. & seqq.
- Portio, qua datur dominoni ratione locationis, sed census, advocationis, vel similitum, decimatur ad præjudiciū domini.* 6.41. *Idē de ea, qua à colono alicui gratis datur; ad præjudicium enim accipientis decimatur* 42
- Possessio an in novaliis admittatur* 4.88
- Possessio probari potest per testes singulares* 5.80
- Possidens novalia per tempus immemorabile illa præscribit.* 4.85. *Imo si per 40. annos cum titulo colorato.* num. seqq.
- Possidens, seu possidere volens ius decimandi causam agere potest coram iudice laico.* 8.8. *Idem in possessorio cujuslibet causa spiritualis juxta communio-rem.* 8.9. *Contrarium in utroque verius* 10
- Præcepta judicialia veteris legis non obligant nunc* 1.14
- Præcepta moralia vetera obligant etiam tempore nova legis* 1.8
- Præceptum decimarum an sit morale* 1.7. & 13
- Præceptum decimarum inter eccle-*

- ecclesiapræcepta computatur* 1.17
- Præceptum decimarum spiritualium non potest tolli à Christiana Rep. & ibidem derogatione* 5.54
- Præceptum decimarum spiritualium quoad substantiã, hoc est, quoad congruam sustentationem ministrorum est de jure divino, quoad modum vero est de jure humano* 1.16
- Prædiales, seu reales decimæ quæ sint* 2.6
- Prælati, & clerici exules de suis proventibus ecclesiasticis decimas Papales persolvere debent* 9.16
- Prælati inferiores decimas super beneficiis imponere non possunt* 9.9
- Prælati tenentur ad decimas prædiales, & personales* 5.9
- Præscribens decimas in una parte fundi, percipit quoque novalia in alia parte ejusdem fundi* 4.84
- Præscribens decimas in uno loco, si fiant ibi novalia, non habebit decimas novaliũ.* 4.79. *Idem in præscribente decimas ex consuetudine* 83
- Præscribens decimas in uno territorio, habebit quoque novalia improprie sumpta* 4.89
- Præscribere possunt laici exemptionem à solutione decimarum etiam in totũ, ubi tamen possit parochus commode sustentari* 5.105
- Præscriptio decimæ unius rei non extenditur ad aliam rem, etiam ejusdem fundi.* 5.109. *Neque de decimis antiquis ad novalia.* 110. *Neque de persona ad personã.* 111
- Præscriptio centenaria cur non requiratur in taxa decimæ Papalæ, cum aliqui ea necessaria sit contra Romanam ecclesiam* 9.156
- Præscriptio, consuetudo, & compositio in solvendis decimis spiritualibus. servanda est* 7.6
- Præscriptio immemorabilis vim habet privilegii.* 5.116
- secus tamen ubi adest incapacitas in possidẽte.* 117
- Præscriptio immunitatis, & juris decimandi quoad capaces requirit spatium 40. annorum cum titulo, vel tempus immemorabile etiam sine titulo* 5.112
- Præscriptio legitima in rebus ecclesiasticis est quadragenaria* 9.154
- Præscriptio non est sine possessione* 4.80
- Præscriptio odiosa est, & restringenda* 4.81
- Præ-*

- Præterita decima, & non petita debentur clericis, easque exigere possunt* 6.17
- Primitia, & oblationes in quo differant à decimis. 2. 9. & quid sint* 10
- Principes non potest aliquid statuere contra ius naturale in damnum præsertim alterius* 5.51
- Princeps secularis, aut Papa non possunt tollere ius divinum. 5.48. possunt tamen interpretari. 49. non vero limitare maxime in spiritualibus* 50
- Princeps secularis, cui Papa concessit decimas beneficiorum sui domini, licite potest componere cum beneficiatis super solutione decime* 9.143
- Privare beneficio non potest collector non solventem decimam* 9.250
- Privatio præsupponit habitum* 9.18
- Privilegia decimarum maxime novarum, ubi incipiunt nimis gravare Rectores, quomodo moderanda sint per locorum ordinarios* 4.74
- Privilegiari potest laicus per Papam ne decimam solvat* 5.46
- Privilegiatus ne solvat decimam Papalem, si solvat sponte aut sine ulla protestatione an sibi præjudicat* 9.108
- Privilegiatus, ut non solvat decimam Papalem, si à collectore cogatur solvere, & solvat cum protestatione, quod non intendit præjudicare suo privilegio, talis protestatio enim iuvat. 9.105. Idem in privilegiato, ne solvat charitativum subsidium. 106. Idem ubi nulla protestatio accessit, sed per vim extorta fuit solutio* 107
- Privilegio renūtiare an quicquid censetur per unicum actum contrarium privilegio* 9.109
- Privilegium concessum clericis percipiendi decimas alienæ parochiæ, comprehendit etiam novaria. 4.65. secus si concessum fuit laicus, licet decima in feudum fuerint data* 66
- Privilegium concessum de non solventibus decimis non extenditur ad eas, in quarum possessione est is, cui de iure competunt decime. 5.55. secus, si possessio sit apud eos, quibus de iure speciali competunt* 56
- Privilegium exemptionis novarum quomodo perpetuum dicatur* 4.62

Pri-

Privi
cin
dit
vil
de
de
Privi
cin
tur
qu
por
qu
cip
eo
fue
Privi
cin
con
ve
ext
illa
ba
ali
pri
pu
diss
pos
Privi
cin
qu
nō
dia
mo
&
Privi
cin
co
is
ch

Privilegium non solvendi decimas ad novalia nō extēditur. 4. 67. *secus ubi privilegiū solū concessum fuit de non solvendis decimis, de laboribus propriis.* 68

Privilegium nō solvendi decimas novalium intelligitur de us novalibus, in quib. alter non habet tempore data immunitatis quasi possessionē juris percipiendi decimas, seu quae eo tempore iam proscissa fuerant. 4. 69

Privilegium percipiendi decimas novalium aliquib. concessum pro ea parte, qua veteres possidebant, non extenditur ad aliam, quā illam partem. 4. 70. *probarent autem se possedisse aliquam partem tempore privilegii, si eam per tempus immemorabile se possedisse, & nunc ostenderent possidere.* 71

Privilegium percipiendi decimas novalium pro parte, quas veteres possidebant, nō extenditur ultra dimidiam. 4. 72. *secus tamen in monachis Cisterciensibus, & Carthusiensibus.* 73

Privilegium percipiendi decimas obtinens, tenetur congruam portionem ex iis assignare ecclesia parochiali. 5. 84

Procedi potest ex officio cōtra non solventes decimas spirituales. 8. 66

Procuratorum decima an, & quando Papa sit exhibenda. 9. 59

Procuratorum materia remissive. 9. 60

Procurator fisci utitur iurisdictione, & officio iudicis. 9. 182

Procurator sive generalis ad negotia, sive specialis ad aliquem actū, sive effectū potest substituere. 9. 210

Proventus. Vide verb. Redditus, & Fructus.

Q.

Quarta Episcopalis, vel potius decima Papalis subrogata est loco decimae, quam olim solvebant Levitae sacerdotibus. 3. 2

Quota decima cur diminui possit per cōsuetudinē. 5. 89

Quotidiana distributiones nomine beneficii non veniūt. 9. 82. Neq. nomine fructuū illius; aut in ejus valore computantur. 83

Quotidiana distributiones res quaedam distincta sunt, ut plurimum à mensa grossa. 9. 71. Aliquando tamen de ipsa mensa grossa solvuntur distributiones. 73

Quotidiana distributiones subjacent decimae Papali, ubi ea imposita est super omnibus beneficiis, & qui-

buscunq; proventibus ecclesiasticis. 9. 77. Idem ubi imponeretur sub redditibus, & proventibus ecclesiasticis. num. 79. secus ubi dumtaxat imponeretur super beneficiis, vel eorum fructibus num. 81
 Quotidianarum distributionum nomine quid veniat 9. 85

R.

Reales decima pradiali ecclesie, personales, parochiali debentur 7. 17
 Rector agens ad decimas possessorio adipiscende, recuperanda, vel retinenda quomodo concludet 8. 27.
 & tribus seqq.
 Rector beneficii, qui integrā decimam Papalem solvit, potest uti retentione erga pensionarium 9. 66
 Rector parochialis, qui necesse habet conducere plures Capellanos, an de eorum salario, & victu solvat decimam Papalem 9. 52
 Rector poterit agere interdicto, uti possidetis, quamvis etiam semel non perceperit omnes decimas, sed aliquas tantum. 8. 31. Item non modo contra recusantes solvere, sed etiam contra alios Curatos, ac religiosos, & ceteros quoscun-

que eum turbantes in tali possessione 12
 Rectore agente contra subditos ad decimas incipiendi à precepto 8. 15
 Rectores ecclesiarum, alii clerici non tenentur decimas solvere alius, qui superiores non sint, de decimis, quas ii percipiunt 8.
 Redditus ecclesiastici non excedentes summam septem florenorum auri annuam decima Papali nō subsunt. 9. 39. secus, si plura quibus habeat beneficia, quae singula dictam summam non attingant, collecta autem excedant 40
 Redditus hospitalium militarium ordinum, aut aliorum religiosorum an subjaceant decima Papali 9. 36
 Redditus leprosariarum domorum Dei, & hospitalium pauperum non subjacent decima Papali. 9. 31
 Quid vero de redditibus, qui supersunt ultra usus pauperum, & infirmorum 32
 Reddituum ecclesie exiguitati quomodo succurratur per unionem beneficiorum, & assignationem oblationum, seu decimarum 8. 80
 Reg.

Reges, & Principes tenentur ad solutionem decimarum tam pradiarium, quam personalium. 5. 26. eas tamen forte non tenentur solvere nisi Episcopo. 27

Relicta ecclesiis, ut ex iis emantur perpetui redditus, non subjacent decima Papali. 9. 43. sicut in aliis legatis relictis Pralatis ratione ecclesiarum, vel officiorum. 44.

Religiosi Cistercienses. Vide verb. Hospitalarii.

Religiosi etiam exempti decimas antiquas habentes ex donatione laicorum, aut earum partem in aliquibus ecclesiis, non possunt pro eadem portione, vel simili sine alia causa novales supervenientes exigere 4. 75

Religiosi omnes decimas de nutrimentis animalium solvunt, hoc est, de animalibus, quae ipsi nutriunt. item de hortis suis. 5. 14

Religiosi omnes decimas solvunt de animalibus, quae aliis tradunt nutrienda. 5. 15. Item de hortis, quos aliis tradunt colendos. 16. Aut si eorum olera venderent. 17.

Religiosi omnes regulariter

tenentur de pradiis acquisitis, & acquirendis integras decimas solvere ecclesiis, quibus erant decimales. 5. 18

Religiosi omnes sunt exempti à solutione decimarum de novalibus, quae propriis manibus, seu sumtibus excolunt. 4. 56. Idem in Templariis, & Hospitalariis. 57 secus si ab exemptis ista ea novalia traduntur aliis excolenda 58

Religiosi non solventes decimas ecclesiis debitas, aut prohibentes eas solvi, & alia huiusmodi facientes quibus poenis afficiantur. 5. 19.

Remissio decimarum Episcopaliū valet, & est large interpretanda; extenditurque ad pradia acquirenda. 5. 132. dummodo fiat, juxta canonicas sanctiones. 133

Remittens debitas sibi decimas, novales quoque remississe videtur. 4. 76. dummodo remissio fiat legitime, & secundum canonicas sanctiones, & iusta de causa. num. 77. & 78

Remittere potest ecclesia parochialis decimas sibi de iure communi debitas cō-

Z

assen-

- assensu summi Pontificis.
5. 135. An vero possit
cum solo assensu Episcopi.
136.
Retineri non potest decima
sacerdotibus ob malos mo-
res. 7. 32. Veletiam, quia
ejus fructus in malos usus
convertant. 33. Quid vero
si sacerdos non deserviat
ecclesia, vel notorius pec-
cator sit 34
Retineri non potest decima
sacerdotibus, quia divites
sint, neq; ea indigeant. 7.
38. Ratio affertur n. seqq.
Retineri possunt à laicis de-
cima sacerdotibus, cum si-
bi ab aliis denegantur sa-
cramenta. 7. 35. Id tamen
non facient laici propria
auctoritate. 36

S

- Sacramenta an denegari pos-
sint subditis non solventi-
bus decimas 7. 37
Sacramenta percipiens in plu-
ribus ecclesiis per annum
ad ratam temporis deci-
mas solvet 7. 19
Sacrilegium an committant
retinentes decimas spiri-
tuales 8. 68
Sacrilegus an sit excommu-
nicatus. 8. 77. & seq.

- Semel decimatum non debet
amplius decimari, & se-
mel exactum non debet am-
plius exigi 9. 95
Semina non deducuntur ex
decimis pradalibus 6. 30
Sepultura ecclesiastica pri-
vatur non solvens deci-
mas, quas tenetur solvere
8. 74.
Sepultura ecclesiastica pri-
vatur notorie decedens in
peccato mortali. 8. 75
Solemnitates juris non neces-
sario adhibentur, ubi que-
stio sit inter ecclesiam, cui
de jure communi debentur
decima, & laicum, qui de-
bet solvere 8. 42
Solventes pro decima Papali
minus debito excommuni-
cari possunt specialiter, ex-
ceptis Episcopis, Abbati-
bus, & aliis non suspectis.
9. 141.
Solutio decima Papalis fieri
debet in moneta currenti
in locis reddituum, de qui-
bus solvenda est decima. 9.
148. Neque cogetur quis
eam cambire, seu permuta-
re. 149. Quid autem si
duæ monetae pariter cur-
rant in eo loco, alterave
magis: aut si post tempus
impositionis, taxationis,
aut privilegii mutetur. 50
Solutio

Solutio decima Papalis fieri debet in pecunia numerata 9.147

Solutio decima Papalis regulariter fieri debet ad ratam beneficiorum 9.146

Solutio decima pradialis fit statim post fructus collectos 6.8

Solutio decima pradialis, ubi non fiat statim, vel saltem iuxta consuetudinem premonitus non sit Curatus, res peribit debitori. 6.10

Solutio decima spiritualis quomodo inter colonum, & dominum dividenda sit 6.40

Solutio veri valoris beneficiorum, cum plures decima Papales imponuntur quomodo fiat 9.145

Species decimarum quam plurima remissive 34

Spirituale quibus modis quid dicatur 5.58

Spiritalia in laicum compromitti non possunt 8.22.

Possunt tamen in laicum simul, & clericum 23

Stagnorum, & piscariarum decima Papalis quando, & quomodo solvatur 9.50

Stylus carie Romana attendendus est 9.183

Subcollector prius deputatus quando censeatur revo-

catus, etiam non facta de eo mentione, per posteriorem deputationem. 9.216.

Subcollectoris facultas probatur per literas collectoris cum ejus sigillo sine manu Notarii, aut subscriptione testium 9.233

Subcollectoris facultas probari potest per testes. 9.229
Contrarium tenent alii. 230.

Subdelegationes probantur per sola sigilla delegatorum. 9.234.

Subditi tenentur jure naturali, & divino congrue sustentare pastorem animarum suarum indigentem. 1.15

Subrogatum sapit naturam ejus, in cuius locum subrogatur 9.75

Succedens in jure altarius debet uti jure illius. 8.50

Successor in beneficio, an vero precessor, ejusve heredes teneatur ad decimam Papalem 9.138

Summariacausa est, ubi res non patitur dilationem, ut in alimentis 9.276

Summarie proceditur in executionibus functionum fiscalium, tributorum, & collectorum. 9.275

Z 2

Super

*Superiori census solvi debet
ante omnia.* 9. 175

*Sylvæ an, & quomodo subja-
ceant decima Papali* 9. 47.
& seq.

T

*Taxa attendi non debet in
solutione decimæ Papalis,
ubi Papa eam imponit, &
expresse colligi vult non
attenta ulla taxa.* 9. 151.
*secus ubi simpliciter impo-
natur super beneficiis, eo-
rumve fructibus,* 152

*Taxa consuetæ dicitur, quæ
est legitime præscripta per
quadraginta annos.* 9. 153.
& ratio. num. seqq.

*Taxa, quæ non sit observata
per quadraginta annos,
neq; beneficiati, neq; Ca-
mera Apostolica in exa-
ctione decimæ tenetur sta-
re.* 9. 157

*Taxari possunt à collectore
decimarum beneficia non
taxata absq; speciali man-
dato* 9. 171

*Taxatio an præcedere debeat
juramentum, vel contra.*
9. 169.

*Taxatio faciendæ est in exa-
ctione decimæ Papalis, ubi
non sit facta.* 9. 167. & quo
modo ea fiat. 168. & seqq.

*Templarii non tenentur sol-
vere decimas prædiorum
suorum, quæ propriis ma-
nibus, seu sumtibus exco-
lunt.* 5. 10. Idem in nova-
libus. 4. 57. *secus, si ea no-
valia tradant aliis exco-
lenda.* 4. 58. Item *secus de
prædiis conductis.* 5. 11

*Tenor literarum collectoria-
rum amissarum probari potest
per testes.* 9. 227. Idem in
delegato; licet aliqui con-
tra. 9. 228

*Testes atque instrumenta re-
gulariter parem vim ha-
bent in probatione* 9. 231

*Testes deponentes de imme-
morabili præscriptione, &
possessione debent esse me-
mores de quadraginta an-
nis.* 5. 77

*Testes singulares admittun-
tur ad probandam perce-
ptionem, & possessionem
decimarum.* 5. 79

*Titulus ante Concilium La-
teranense probatur ex pos-
sessori ne immemorabili de-
cimarum cum fama hu-
jusmodi tituli, & concessi-
onis; neq; aliqua investi-
tura requiritur.* 5. 74

*Titulus nõ requiritur in præ-
scriptione immemorabili
immunitatis decimarum,
aut etiã juris decimarum,
quoad*

quoad ejus juris capaces. 5.

112. secus in praescriptione
quadragenaria. ibid.

Transactio de decimis futuris
non solvendis fieri potest
cum assensu superioris, si
pro decimis ecclesia com-
pensetur in aliis. 5. 129. et-
iam dando aliquid tempo-
rale, puta pradium. 130

Transactio, & compositio su-
per decimis praeiudicatis fieri
potest sine consensu supe-
rioris. 5. 128

Transumptum literarum col-
lectoris probat ejus facul-
tatem, ubi nulla lite pen-
dente transumptum fuit
servata forma cap. fin. de
fid. instrum. 9. 224. Aut
etiam sumtum fuit ex re-
gistris Bullarum Papae.
225. secus si simplex tran-
sumtum, seu exemplum.
nu. 227.

Tributa non exiguntur à fi-
liis, sed ab alienis. 9. 117

Tributum, & census solvi
non debet ante decimam
spiritualem; vel si solva-
tur, computari debet in so-
lutione decima. 6. 37

V

Vasa sacra, & huiusmodi or-
namenta divino cultui

deputata capi non possunt
in exactione decima Pa-
palis. 9. 256. Idem forte in
iis, quae sunt promiscuo u-
sui deputata. 257.

Vasa sacra, & huiusmodi or-
namenta non possunt per
collectorem decimarum Pa-
palium accipi pignoris lo-
co etiam à sponte dantib.
9. 259.

Vanationum, & aucupiorum
decima an sint reales, per-
sonales, vel mixtae. 3. 8. &
quid de foetibus anima-
lium. nu. seq.

Vicariorum, & coadjutorum
materia remissive. 9. 54

Visitator potest cogere subdi-
tos ad solvendas decimas
suo Rectori. 8. 77. Nisi ali-
quam causam rationabi-
lem allegarent. num. 79

Visitatori incumbit correctio
excessuum, & spiritualis
solicitude erga clericum, &
populum. 8. 78

Vnicus actus, post quem trans-
acti sint quadraginta an-
ni, facit taxam consuetam
9. 160. & seqq.

Vnicus actus successivus con-
suetudinem inducit. 9.
166.

Vnicus actus sufficit, ut quis
in sua possessione manute-
neatur. 9. 163

Vocandi

Vocandi sunt ad taxationem fructuum occasione decima Papalis, per collectorem faciendā omnes, quorum interest. 9.170

Vota gentilium circa decimas, & eorum decima remissive. 1.2

Usura an peti possint ob retentionem, seu omisam per multum temporis solutionem decimarum. 6.24

Usurarum ac rerum per usu-

ram acquisitarum decima personalis non solvitur. 4. 42. & 47. Quid de praeli nu. 39. & seqq.

X

Xenia Prælati liberaliter facta, & donata non subiacent decima Papali. 9. 45.

Xenia quid sint, & unde dicantur. 9.46

FINIS INDICIS rerum singularium ad
Tractatum de Decimis.

Collegij soc. 1650 Paderbornæ 1669

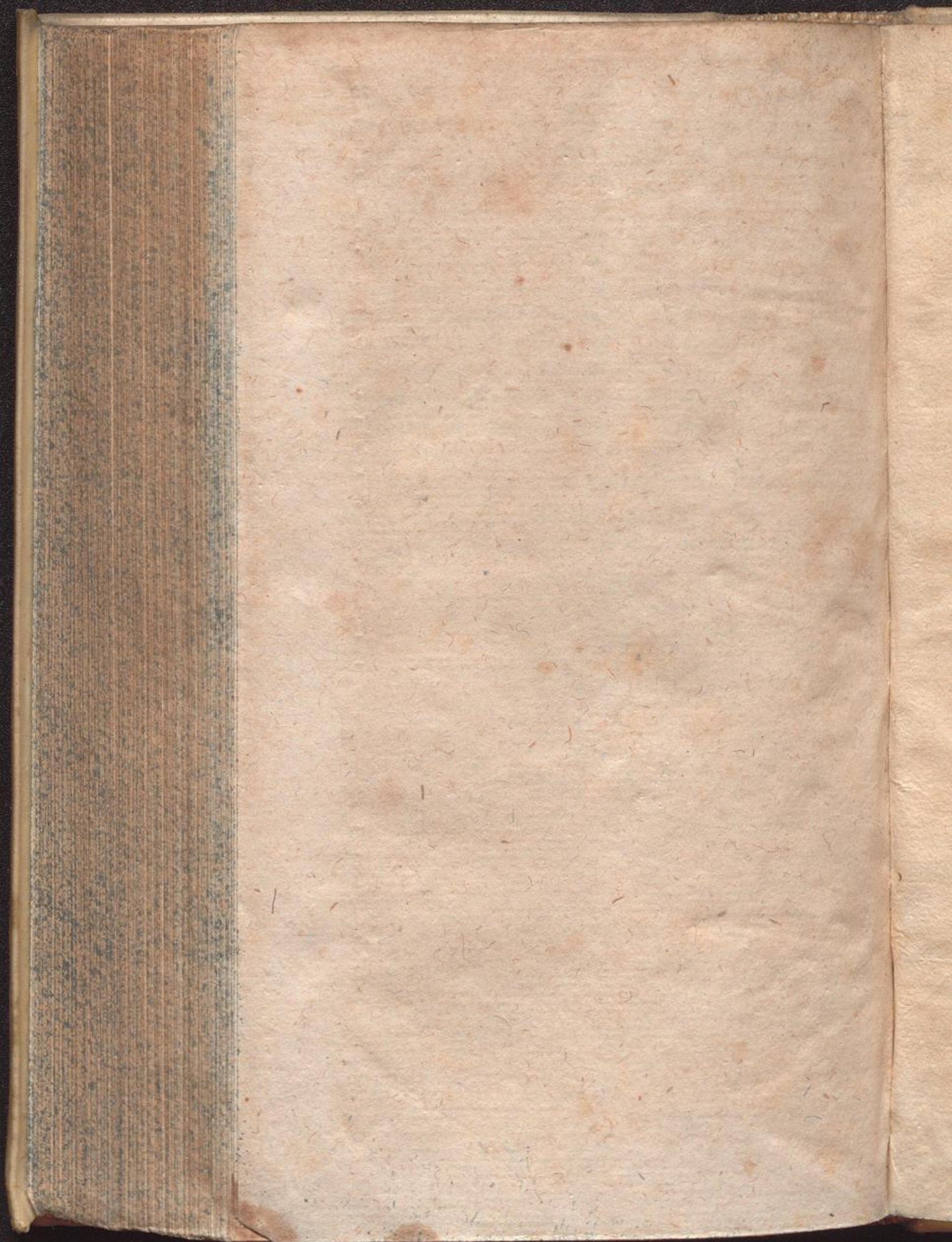

cima
ur.4.
edia-

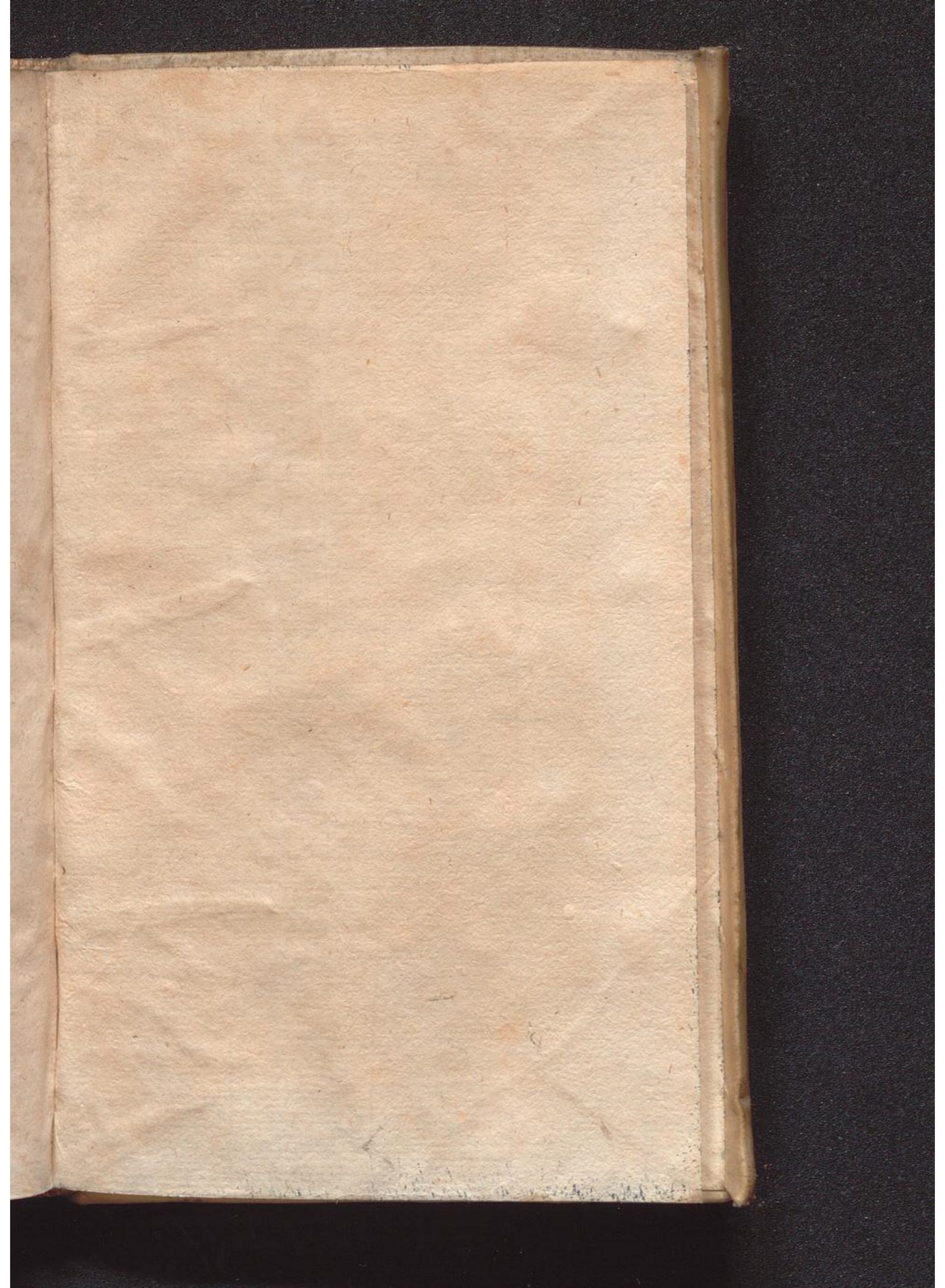
er fa-
ubia-
9.

de di-
9.46

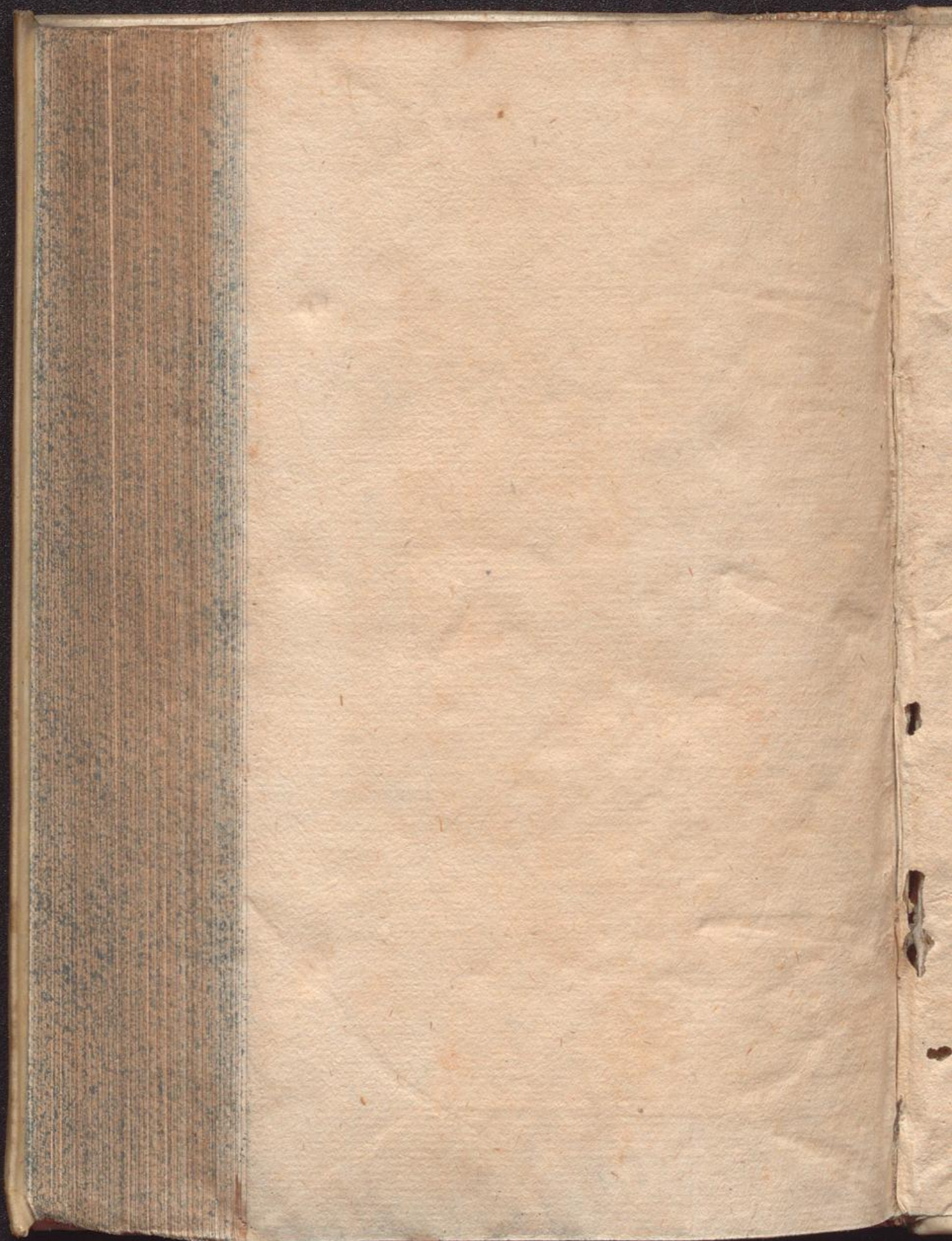

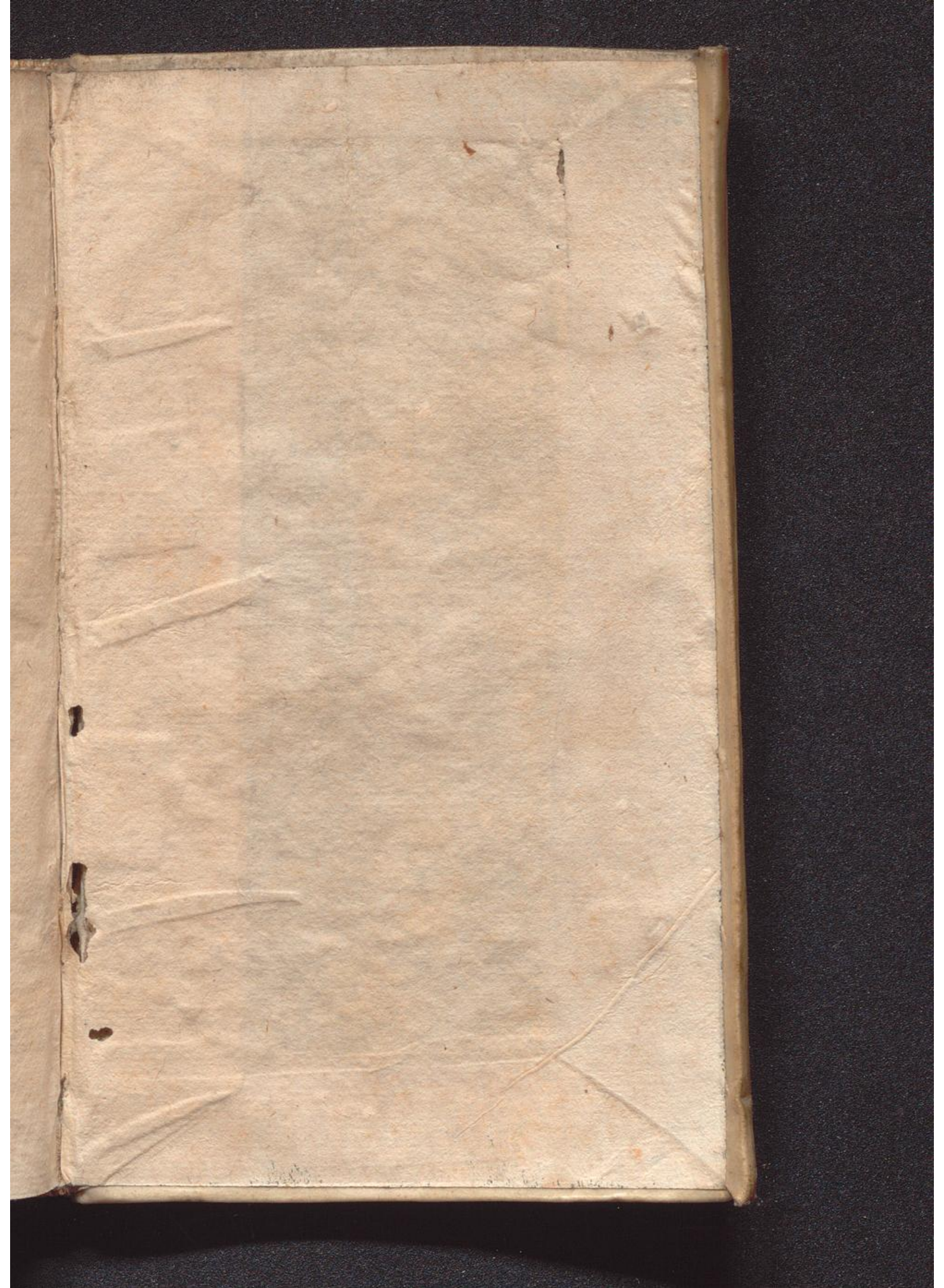

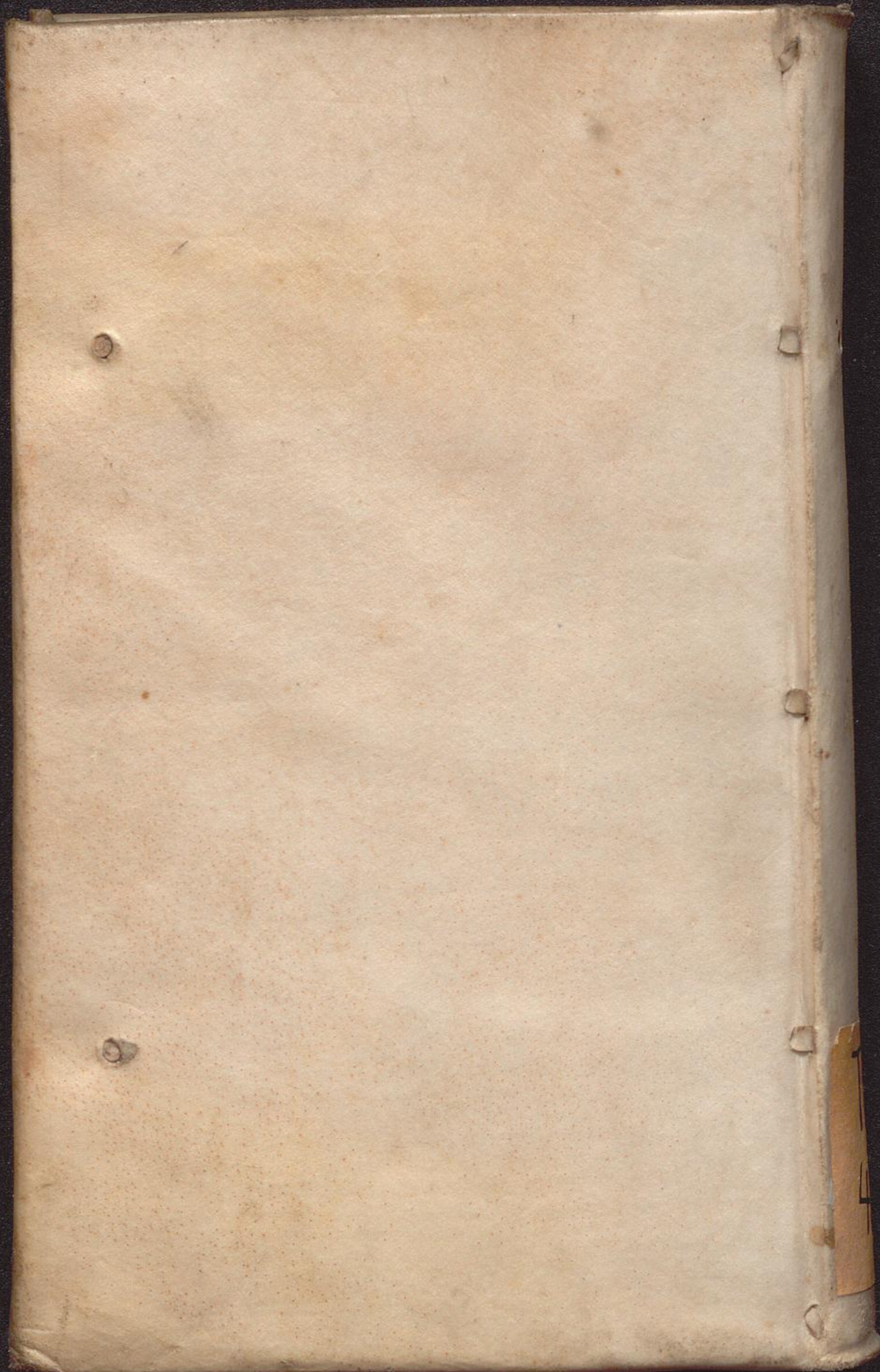

Th

4814